Teologas.
jo siekiai ir ieškojimai

apie Česlovą Kavaliauską

Vilnius 2008

UDK 23/28(474.5):929Kavaliauskas
Te87

© Antanas Buračas – sudarymas, pratarmė, 2008
© Agnius Urbonavičius – bibliografija, 2008
© Vaida Juozapaitytė – viršelio dailininkė, 2008
© Dovilė Gaidytė – maketas, 2008

ISBN 978-9955-591-54-2

Turinys

Pratarmė / 5

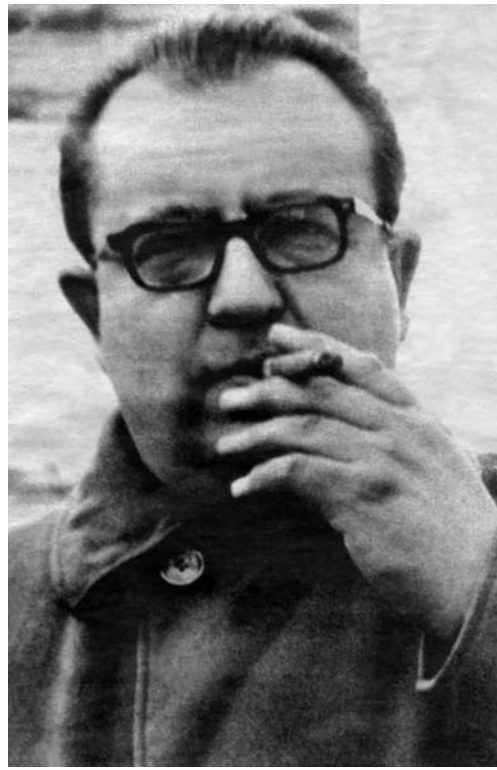
1 dalis.
Iš Č. Kavaliausko rankraščių / 9

10 / Ką reiškia Išganymas
26 / Mintys eucharistinių metų saulėje ir rūkuose
29 / Beprasmiškos pastangos ir prisikėlimas
33 / Netiesinis Jėzus
41 / Trumpas įvadas į krikščionybę
52 / Apie nūdienos teologines tendencijas
59 / Teologijos atgimimui
60 / Prieš neleistiną bažnyčios mokslo supasaulėjimą
64 / Prieš miesčionių bažnyčią
S. Kierkegaard'o atminimui
72 / Bažnyčios atsakomybė prieš jaunimą.
Bažnyčiai trūksta tikrų lyderių
80 / Iš kur atšliaužia didieji Bažnyčios pavojai
85 / Dievas ir moderni fizika
91 / Parapsichologiniai reiškiniai ir mokslas
95 / Teosofija, reinkarnacija, mokslas
102 / Apie Tomą Akvinietį ir Šv.Raštą

2 dalis.
Susirašinėjimai dėl šv. Rašto vertimo
1965-1979 / 108

3 dalis.
Atsiminimai apie Teologą / 189

Bibliografija / 248

Kunigas Česlovas Kavaliauskas, grįžęs iš tremties

Pratarmė

Įstabiausia gyvenimo tiesa yra tai, kad nelieka Didžio Žmogaus, o jo dvasia, jo mintys ir siekiai plevena virš mūsų, ir toliau taurindami mūsų pačių mintis ir poelgius. Būtent dvasios didingumas yra gyvenimo įprasminimo ir civilizacijos pasiekimų pagrindas. Jau dešimtmetis, kai su mumis nebėra kun. Č. Kavaliausko ir šiemet minėtume jo 85-metį. Didžiausias jo gyvenimo džiaugsmas buvo bendrauti su žmonėmis ir jiems aiškinti Dievo žodį – drauge su mokslo tiesa. Jis išliko Didžia asmenybe, išsaugojusia, o ir kitiems padėjusia išsaugoti viltį ir didžius siekius net sunkiausios bolševikinės Norilsko ir Kolymos katorgos sąlygomis.

Tai buvo labai nusipelnęs Lietuvos Nepriklausomybei, jos žmonių dvasinei brandai žmogus, nešęs mūsų kraštui mokslo, tikėjimo ir gerumo šviesą, atlikęs sunkią Norilsko politinių kalinių 1953 m. sukilimo kapeliono pareigą, o po to kalėjęs Kolymoje, Magadane. *Norilsko Vyčių* politinių kalinių draugija pristatė kun. Česlovą Kavaliauską, šį išskirtinio kuklumo ir Tautos labai gerbiamą žmogų, apdovanojimui po mirties Vyčio kryžiaus ordinu. Jo simbolinis apdovanojimas už narsumą ir ištvemę ginant Nepriklausomybę buvo reikšmingiausio, Solženycino žodžiai, sukilimo, pradėjusio nesulaikomą sovietinio Gulago griūtį, svarbos pripažinimas bei jo dalyvių – baltijiečių, ukrainiečių ir kitų – pagerbimas už jame prasmingai pralietą kraują.

Šis leidinys skirtas kun. Č. Kavaliausko rankraščiams Bažnyčios ir teologijos atgimimui pagrįsti, taip pat tikėjimo nesuderinamumui su parapsichologija ir teosofija įrodyti remiantis mokslu. Kitos leidinio dalys skirtos artimųjų prisiminimams apie Jį bei Teologo susirašinėjimams, įprasminant Šv. Rašto vertimą mūsų gimtąja kalba. Vien per praėjusį dešimtmetį pasirodė virš 10 *Naujojo Testamento*, išversto iš sen. graikų kalbos šviesaus atminimo Č. Kavaliausko, leidimų gražia lietuvių kalba (jam gyvam esant pasirodė išleista dar apie 20 leidimų). Č. Kavaliauskas yra vertęs iš hebrajų kalbos ir didžiumą *Senojo Testamento*.

Šv. Raštą kun. Č. Kavaliauskas ėmėsi versti būdamas Lietuvos kaimo glūdumoje, turėdamas tik keletą senų žodynų ir išklerusią spaus-

dinimo mašinėlę. Nors ilgainiui kolegos parūpino jam reikamus naujausius klasikinius leidimus, žodynus bei vertimus kitomis kalbomis, geros mašinėlės Kunigas neįsigijo iki paskutiniųjų gyvenimo dienų. Bet Lietuvos bažnytkaimių glūduma, paįvairinama jo mėgstamomis fisharmonijos melodijomis ir maudynėmis ežeruose, kaip tik leido geriau sutelkti savo mintis į archaikos lobyno dvasią, perteikti išgyvenusias du tūkstantmečius Šv. Rašto mintis dabarties gyvenimui įprasminti.

Manau, kad ir kitiems, net ne teologams, bus įdomios Šv. Rašto, ypač Naujojo Testamento vertimo atsiradimo aplinkybės. Iš susirašinėjimų matyti, kiek nervų ir kraujo teko mokėti už kiekvieną tikslesnį šio neblėstančios Išminties šaltinio vertimą. Tai, svarbiausia, ne tik *vertimo tikslumo*, bet ir *semantikos*, tai yra prasmės perteikimo problemos. Tai - senųjų semitų mąstymo ir *pasaulėjautos atitikties* mūsų XXI a. lietuviškajai sampratai ir mūsų vartojamam žodynui – problemos. Tai, galiausiai, autentiškų Šv. Rašto aiškinimų ir prasmės atitikimas *šiuolaikinei Vatikano interpretacijai*. Būtent todėl per žmonijos nueitą pastarąjį tūkstantmečių kelią pasirodė tiek tūkstančių Šv. Rašto vertimų skirtingomis pasaulio tautų kalbomis ir ne mažiau įvairių jo komentarų.

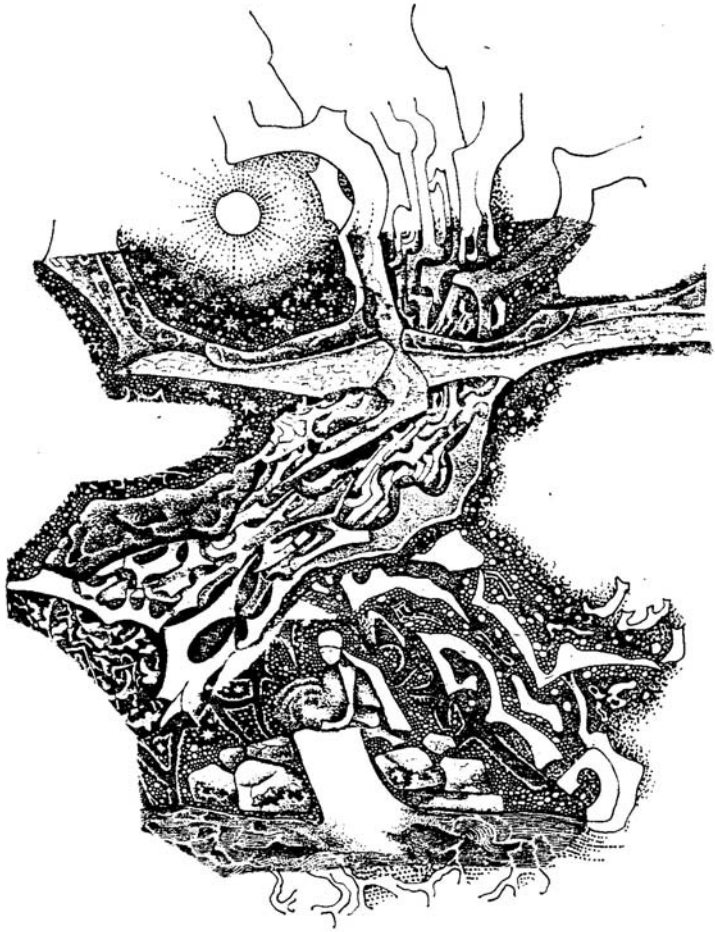
Susirašinėjimas su kitais teologais patvirtina, kad kun. Česlovas Kavaliauskas, beversdamas Naująjį Testamentą, buvo virtuoziškai įsigilinęs į originalo graikiškąją semantiką, tai patvirtina entuziastingi Šv. Kazimiero kolegijos profesoriai (P. Rabikauskas, A. Luima), žinomo Šv. Rašto žinovo ir vertėjo P. Rubšio, kalvinistų vyskupo Kalvano laiškai. Tuo labiau nesuprantamas niekuo nepagrįstas filosofo V. Ališausko kaltinimas Č. Kavaliauskui dėl prasto graikų kalbos žinojimo, svarstant Valstybinės premijos suteikimo tikslingumą (iš V. Petkaus pasakojimo).

Nuveikti didžiuosius darbus gan vargingomis tuometinėmis bažnytkaimių sąlygomis, mažai kuo besiskyrusiomis nuo pora šimtmečių anksčiau klebonavusio didžiojo K. Donelaičio, kun. Česlovui Kavaliauskui padėjo didelė meilė paprastiems Lietuvos žmonėms, pažinimo tiesos kaip didžiausios vertybės suvokimas visa esybe, galiausiai žavėjimasis didžiųjų J. S. Bacho ir L. van Betchoveno kūriniais, jų atlikimas dažniausia išklerusiais vargonais. Mokytojas nesyk pasakojo apie savo retą gebėjimą muzikos garsus įsivaizduoti ištisa spalvine gama, kuo tai primindavusia

Jam šiaurės pašvaistes per pusmetį katorgoje trukdavusią Sibiro naktį prie gyvasties ribų…

Sudarytojas giliai dėkingas visiems, su meile šviesiam Č. Kavaliausko atminimui padėjusiems parengti šį leidinį: jo bendražygiui *Viktorui Petkui*, politiniam kaliniui, Lietuvos Helsinkio grupės ir Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos steigėjui bei šios asociacijos garbės pirmininkui, taip pat kun. *Vaclovui Aliuliui*, MIC, Naujojo Testamento vertimų į lietuvių kalbą redaktoriui ir Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio atstovui ryšiams su Bažnyčia; Česlovo Kavaliausko mylimiems mokiniams bei sekėjams, pasidalijusiems savo prisiminimais, tarp jų ypač Kaišiadorių Vyskūpijai, geranoriškai leidusiai apžvelgti išlikusius rankraščius, dr. *Agniui Urbonavičiui*, ilgamečiui jo bibliografijos sudarytojui, teologei darbščiajai *Jurgitai Fedorinienei*, padėjusiai parengti didžiumą tekstų, *Dovilei Gaidytei*, rūpestingai kūrusiai knygos maketą, taip pat *Ramintai Aleknienei*, Vilniaus Vyskupijos konferencijos archyvo vedėjai, bei kitiems, atskirai neišvardintiems geros valios asmenims. Negausūs stilistiniai pataisymai originalo tekste išskirti laužtiniais sklaustais.

Antanas Buračas

Dailininkė Gražina Didelytė

I dalis

Iš Česlovo Kavaliausko rankraščių

Ką reiškia Išganymas?

Žinoma, nusidėjėlis turi atgailauti. Tačiau kodėl? Tiesiog todėl, kad kitaip jis nesuvoktų, ką padaręs. Atgailos akimirka yra atgimimo akimirka. Dar daugiau, tai priemonė savo praeičiai pakeisti. Graikams atrodė, jog tai neįmanoma. Viename jų trumpučių aforizmų tvirtinama: „Net ir dievai negali pakeisti praeities“. Kristus parodė, kad tai gali paprasčiausias nusidėjėlis.

Oscar Wilde *De profundis.*

OSCARAS WILDE'as – nepaprastas rašytojas ir nepaprastas žmogus. Jis mus ne tik domina kaip rašytojas ar mąstytojas, bet drauge stebina kaip krikščionybės eksponentas, kaip krikščionybės ir moralės kritikas, gyvenimo pabaigoje atradęs Jėzų – Gelbėtoją.

Wilde' as itin gerai pažino antikinę kultūrą bei meną. 1878 metais pavyzdingai užbaigęs studijas Oksforde, spėjo pagarsėti kaip poetas, kuriam būdingas subtilumas ir moraliniai akcentai. Tai buvo tikras meno aristokratas, suformulavęs meno amžinybės koncepciją. Jis tapo įžymus Amerikoje, kur perskaitė daugybę paskaitų apie meną ir užsitarnavo *enfant terrible* vardą. 1884 metais Oscaras vedė turtingo Dublino valdininko dukterį ir įsikūrė prašmatnioje Londono dalyje. Jo šlovė nuolat augo. Labai išgarsėjo savo egzotiškomis ir spalvingomis pasakomis, o romanas „Doriano Grėjaus portretas“ ilgą laiką buvo aštrių diskusijų objektas.

Deja, 1895 metais tarsi bombos sprogimas nuaidi teismo procesas, kuriame garsus rašytojas pasmerkiamas kalėti už homoseksualizmą. Be to, netrukus jis paskelbiamas bankrutavusiu. Ant jo galvos liejasi ir prakeikimai, ir patyčios. Vėliau jis pats pasakos, kokia skaudi buvo minios reakcija, kai jis, aprengtas dryžuotais rūbais, stotyje laukė traukinio, vežančio į kalėjimą. Sužinojus, kas jis, smalsių žioplių smaginimuisi nebuvo galo: „Visą pusvalandį pilkame lapkričio lietuje aš stovėjau, apgultas besityčiojančios minios“. Įžymybė tapo visuomenės

atplaiša, sukompromituotu žmogumi, elgeta. Viskas buvo gėdingai baigta. Žmona bematant gavo skyrybas…

Po dvejų metų Wilde' as išėjo laisvėn. Bet tai jau buvo kitas žmogus. Anglijoje jam neliko vietos, be to, dabar jis buvo vargšas. Draugų padedamas, jis apsilanko Italijoje, Šveicarijoje bei Prancūzijoje. Pagaliau mirties išvakarėse Paryžiuje 1900 metų lapkričio 29 dieną Wilde' as priima katalikybę, O kitą dieną miršta vargingame *Hotel d'Alsace*. Mirties priežastis – uždelstas sifilis. Vienu žodžiu, tai buvo visais atžvilgiais sukompromituotas žmogus.

Po penkerių metų pasirodo stebinanti Wilde'o išpažinties knyga, parašyta kalėjime. Jos pavadinimas – *De profundis*. Tai pažinimo, atgailos ir išpažinties laiškai, juose – Wilde'o atsivertimo istorija. Paaiškėjo, kad Redingo kalėjime jis buvo gavęs graikišką Naująjį Testamentą. Jis atrado Išganytoją! Jam atsivėrė pastoracinis krikščionybės rytmetis – kupinas poezijos ir šventumo. Jis buvo išgelbėtas.

Štai kaip atrodė lemiamas momentas: „Manyje susikaupė daug užsispyrimo ir daug prigimties maištingumo, kadangi pasaulyje nepaliko nieko, išskyrus viena. Aš praradau savo vardą, padėtį, laisvę ir turtą. Aš tapau kaliniu ir elgeta. Tačiau man dar buvo likę vaikai. Ir staiga įstatymo vardu jie buvo iš manęs atimti. Smūgis buvo toks gniuždantis, kad man nebeliko nieko kita, kaip pulti ant kelių ir tarti: „Vaiko kūnas yra tartum Viešpaties kūnas. Aš nevertas nei vieno, nei kito".

Man atrodo, kad tai mane ir išgelbėjo. Aš supratau, jog belieka priimti visa taip, kaip yra. Ir tuomet – kad ir kaip atrodytų keista – aš pasijutau laimingas. Tada atsivėrė mano siela, kurią aš radau savo gelmėje. Kaip dažnai būdavau jai priešas, o dabar radau ją laukiančią manęs tarsi bičiulio. Kai žmogus susitinka su savo siela, jis tampa paprastas kaip vaikas, ir kaip tik šito reikalavo iš mūsų Kristus"[1].

Wilde'as nusižeminęs priėmė ir pasmerkimą, ir panieką. Jis suvokė savo kaltę. Jis suprato, kad joks žmogus nevertas Dievo meilės, bet jam taip pat paaiškėjo, „kad amžinoji meilė skirta tam, kas jos amžinai nevertas". Tai buvo išgelbėjimo valanda, ir jis laisvu noru priėmė

1 Oscaro Wilde'o citatos iš: *The Portable Oscar Wilde*. – New York, 1978. – P. 537 sq

bausmę. „Meilė – sakramentas, kurį reikia priimti klūpant, ir *Domine, non sum dignus* turėtų būti priimančiųjų lūpose bei širdyje.“

Iki atsivertimo rašytojas ne sykį šaipėsi iš krikščioniškosios moralės, tačiau dabar jam prieš akis iškilo evangelinė didžiosios nusidėjėlės figūra. Jis rašė: „Jėzaus moralė – išvien simpatija žmogui. Tokia ji ir turėtų būti. Jeigu Jėzus tebūtų pasakęs: *Jai atleidžiama daugybė jos nuodėmių, nes ji labai pamilo*, – jau vien dėl to būtų verta numirti“.

Evangelijų Gelbėtojas! Štai kas kalėjimo prieblandoje ir tvaike užgimė Wilde'o sieloje. „Doriano Grėjaus portreto“ antimoralistas suvokė skirtumą tarp Jėzaus ir visų biurokratinių sistemų: „Kristus nepakentė nuobodžių negyvų mechaninių sistemų, kurios žmones paverčia daiktais, visus suvienodindamos, tarsi kitas tebūtų tik dar vienas pasaulyje. Jam nebuvo taisyklių, jam egzistavo tik išimtys“.

Dabar suprantama, kodėl Wilde'as panorėjo mirti kaip katalikas. Jis iš tiesų buvo atradęs Gelbėtoją, kuris pasirodė lygiai toks, kokio ilgėjosi pavargusi jo siela.

Išgelbėjimas – tai centrinis Krikščionybės įvykis. Tai absoliuti tikėjimo pradžia, tai atspirties taškas. Ir visų svarbiausia – jog Kristus suteikė nusidėjėliui *absoliučios reabilitacijos* galimybę. Kaip keista! Krikščionybės klasikas Tomas Akvinietis ryžtingai skelbia, kad praeities pakeisti negali net Dievas[2]! Betgi Išgelbėjimas – gerasis piktadarys tapo pirmuoju oficialiai paskelbtu šventuoju! Tai itin gerai suvokė Wilde'as: „Graikams atrodė, jog tai neįmanoma […]: „Net ir dievai negali pakeisti praeities“. Kristus parodė, kad tai gali paprasčiausias nusidėjėlis“. Jis netgi tvirtino: „Pasaulis visuomet mylėjo šventąjį kaip artimiausią Dievo tobulumo galimybę. O Kristus kažkokio dieviško instinkto dėka, rodos, visuomet mylėjo nusidėjėlį kaip artimiausią žmogaus tobulumo galimybę“.

Pastaroji mintis itin gili. Išgelbėjimo paslaptis dažnai gali prasidėti nuo nusikaltimo. Šia prasme Augustinas sušuko: O *felix culpa!* Wilde'o atveju galima pasakyti, kad jo išganymas prasidėjo nuo totalaus žlugimo, atmetimo Dievo akivaizdoje. Čia būtina pastebėti ir analogiją su

2 Plg. *Summa Theologiae*, 1, q. 25, a. 4: „Utrum Deus possit facere, quod praererira non fuerint“.

Jėzaus išgyvenimais ant kryžiaus. Juk kabodamas ant kryžiaus, jis mistiniu būdu susitapatino su nusidėjėliais, vardan jų pats tapo prakeikimu.

Taip tvirtina apaštalas Paulius *Laiške galatams*. Ir prisiminkime Jėzaus siaubą, kai prieš pat mirtį jis išgyveno Dievo apleidimą. „*Mano Dieve, mano Dieve, kodėl mane apleidai?* Šis Dievas ir Tėvas, su kuriuo jis iki pabaigos buvo save sutapatinęs, nepanoro pačioje pabaigoje su juo susitapatinti. Atrodytų, tarsi viskas buvo veltui. Ir jis, apskelbęs viso pasaulio akivaizdoje Dievo, savojo Tėvo, artumą bei atėjimą, dabar miršta absoliučiai Dievo atmestas ir šitaip prieš pasaulį pasirodo kaip bedievis: paties Dievo pasmerktasis, visiems laikams išbrauktasis“[3].

Aišku, kad tik šis Jėzus, ir kaip tik todėl, kad buvo išgyvenęs totalų Tėvo apleidimą, galėjo absoliučiai reabilituoti visus žuvusius. Juk jis ant savo pečių užsidėjo mūsų naštą! „Jėzus dievobaimingų žmonių papiktinimui solidarizavosi su visais vargdieniais, beturčiais, eretikais ir schizmatikais, nedorovingaisiais, su politiškai sukompromituotais, su išmestaisiais iš bendruomenės bei pamestaisiais, su silpnavaliais, su moterimis ir vaikais, ir apskritai su paprasta liaudimi. Po to jis neregėtai viršijo viską, ko didieji pranašai buvo pareikalavę atsivertimo ir naujo gyvenimo sukūrimo vardan. Jis netgi išdrįso – to joks pranašas nebūtų išdrįsęs – vietoj juridinių nuobaudų skelbti Dievo atleidimą – ir visiškai neatlyginamai. Jis tai darydavo asmeniškai, gatvės vidury, gyvenimo sraute, idant palengvintų atsivertimą ir atleidimą“[4].

Visa tai – tik komentaras Pauliaus tekstui: *Kristus mus atpirko iš įstatymo prakeikimo, tapdamas už mus prakeikimu, nes parašyta: Prakeiktas kiekvienas, kuris kybo ant medžio* (Gal 3, 13). Siaubingi žodžiai! Istorija mums primena, kad žydai šiaip jau nepraktikuodavo nukryžiavimo, tačiau atvirą Dievo neigėją ir piktžodžiautoją, užsvaidę akmenimis, kartais iš tiesų „pakabindavo ant medžio“, idant visiems būtų rūstus įspėjimas. Jėzaus atveju žydai pasinaudojo romėnų teise ir Romos marionete.

Galimas dalykas, kad Wilde’as tokio prakeikimo prasme galėjo save identifikuoti su Nukryžiuotuoju.

---

3 Küng H. *Ewiges Leben?* – München, 1982. – S. 126.
4 Ibid – S. 124.

Jėzaus mirties prasmė

Kalbant apie Jėzaus auką, būtina atsiminti, kad jis gyveno žydams būdingoje religinėje atmosferoje, kurioje vyravo mintis apie Dievą-Gelbėtoją. Pirmiausia žydai ir minėdavo bei mokydavo savo vaikus, kad Jahvė visuomet solidarizavosi su savo tauta ir realiai įrodė savo solidarumą, išvesdamas žydus iš Egipto nelaisvės. *Šią dieną* [Pascha] *privalote kas metai minėti. Ją švęskite amžiais kartų kartomis, kaip iškilmę Viešpaties garbei* (Iš 12, 14). Taigi egzodas buvo viena esminių žydų tikėjimo struktūrų, kuri galėjo reikšti Jahvės išgelbėjimą kaip išlaisvinimą[5].

Kitas žemiškojo Jėzaus įkvėpimo šaltinis visuomet buvo didieji pranašai ir ypač Izaijas. Užtat suprantama, kodėl po Jėzaus prisikėlimo jo mirtis Bažnyčioje buvo suvokiama kaip *permaldavimo auka už mūsų nuodėmes*. Kokie motyvai skatino ankstyvuosius krikščionis tokia prasme aiškinti tragišką Jėzaus gyvenimo užbaigą? Tai anaiptol ne retorinis klausimas, bet akcentas, verčiantis susimąstyti. Kodėl toji pabaiga buvo anaiptol ne pabaiga, o naujos tikrovės pradžia? Kodėl pasimetę ir apvilti mokiniai susirenka bendrijon, kurios uždavinys – užkariauti pasaulį? Iš kur ta stebėtina metamorfozė? Kaipgi galėjo visiškai neseniai buvę pasimetę bailiai netikėtai susirinkti pačioje viešiausioje šventyklos aikštėje, idant skelbtų Nukryžiuotojo prisikėlimą ir visų išgelbėjimą jo kraujo kaina?

Visi šie klausimai, turint prieš akis ankstyvosios Bažnyčios istoriją, turi būti paaiškinti tiek įvykių struktūrų, tiek jų poveikio prasmėmis. Juk Vakarų pasaulyje Bažnyčia netrukus įžengė į istorijos centrą. Taip pat būtina išsiaiškinti, kaip Jėzus pasirodė esąs Gelbėtojas ir visų tautų Teisėjas. Pirmiausia: ką gi reiškia „Gelbėtojas“? .

Žydiškoji krikščionių bendruomenė suprato Jėzų kaip „Dievo tarną“, kurio kančiomis ir žaizdomis mes tapome išgydyti. Bažnyčios bendruomenė labai anksti sutapatino Jėzų su „Dievo tarnu“: *Nebuvo jame išvaizdumo ir grožio, kad mes į jį būtume žvelgę.* […] *Jis buvo paniekintas, žmonių atstumtas, skausmų vyras, pažįstantis kančią.* […] *Tačiau jis gi mūsų negales neše ir mūsų skausmus ant savęs užsikrovė. O mes galvojome, kad jis paženklintas,*

5 Plg. *Concilium*: *Exodus a lasting Paradigm*. – Edinburgh, 1987. February. – P. 13 sq.

Dievo prispaustas ir jo palaužtas. Jis buvo perdurtas dėl mūsų piktadarybių, jis buvo sumuštas dėl mūsų nusižengimų. Bausmė ant jo krito mūsų išganymui, ir jo žaizdomis mes išgydyti. Visi mes lyg avys buvome paklydę. […] *Bet Viešpats jam leido sau prisiimti visų mūsų kaltę. Jis buvo kankinamas, bet noriai pakluso, burnos nepravėrė.* […] *jis davė mirčiai savo gyvybę ir buvo priskirtas prie nusikaltėlių* […] *jis nešė daugelio nuodėmes ir užsistojo nusikaltėlius* (Iz 53, 2-12).

Šios kenčiančio Dievo tarno giesmės mintys regimos seniausiuose Bažnyčios tikėjimo išpažinimuose: *Pirmiausia aš jums perdaviau, ką esu gavęs, būtent: Kristus numirė už mūsų nuodėmes, kaip skelbė Raštai; jis buvo palaidotas ir buvo prikeltas trečiąją dieną, kaip skelbė Raštai…* (1 Kor 15, 3-4). Taigi praslinkus šiek tiek daugiau nei dvidešimt metų po Jėzaus prisikėlimo, ankstyvoji Bažnyčia aiškiai pabrėžė pranašų reikšmę. Pagrindinė liturgijos mintis anuo metu taip pat skelbė: *Tai yra mano kūnas, kuris už jus atiduodamas* (1 Kor 11, 24). O seniausioji evangelija mini tokius Viešpaties žodžius: *Juk ir Žmogaus Sūnus atėjo ne kad jam tarnautų, bet pats tarnauti ir savo gyvybės atiduoti kaip išpirkos už daugelį* (Mk 10, 45). Turėdami prieš akis Jėzaus žodžių kontekstą bei jo veiklos tikslingumą, galėsime lengvai atmesti naujovišką kritiką, kuri drįsta abejoti, ar Jėzus išvis supratęs savo kančios prasmę… Juk eschatologinis Jėzaus mirties suvokimas, apie kurį kalba visos evangelijos ir Paulius, savaime reiškia buvus ir Išganymo uždavinį, kuriam įvykdyti buvo paskirtas visas Jėzaus gyvenimas. Eschatologija – esminis ano laikotarpio religinio mąstymo horizontas, būdingas ir Jonui Krikštytojui, ir Jėzui[6].

Iš tokio Jėzaus gyvenimo tikslingumo kyla ir jo kaip „tarnaujančio kitiems“ (taigi tarno) vaizdas. Jis pats nuolat kalba nusidėjėliams ir kitokioms visuomenės atplaišoms, kad atėjęs jų gelbėti nuo besiartinančios rūstybės – Paskutinio teismo dienos. Per savo tarnystę – gelbėti, kas pražuvę – jis netgi susilaukdavo priekaištų (plg. Mk 2, 1-17). Juk fariziejai piktindavosi: *Kodėl jis valgo su muitininkais ir nusidėjėliais?* Tačiau Jėzus, nepaisydamas priekaištų, liko ištikimas savo devizui: *Ne sveikiesiems reikia gydytojo, bet ligoniams!*

Toks tarnavimas Dievo Karalystės labui reikalavo radikalumo ir pasišventimo iki pat mirties: *Jei kas nori eiti paskui mane, teišsižada pats*

6 Plg. Blank J. *Der Jesus des Evangeliums.* - München, 1981. - S. 159.

savęs, teima savo kryžių ir teseka manimi (Mk 8, 34). Taigi, Jėzus tiek gyvenime, tiek mirtyje pasirodė esąs žmogus-funkcija, žmogus kitų labui, kitiems. „Šis būvis *kitų labui* atskleidžia jo giliausią esybę, nes jis yra asmeniu tapusi Dievo meilė žmonėms“[7].

Besikartojantis tarnavimo kitiems motyvas labai sustiprino Bažnyčios skelbimą: *Mokydamas savo mokinius, jis tvirtino: „Žmogaus Sūnus bus atiduotas į žmonių rankas, ir jie nužudys jį, bet nužudytas jis po trijų dienų prisikels“* (Mk 9, 31). Tokio Gelbėtojo laukė suvargę žmonės. „Išpirkos už daugelį kaina“ buvo gerai suprantama eschatologinio laukimo atmosferoje (plg. Mk 11, 18). Pagaliau Paskutinės vakarienės aprašymas sustiprina evangelijų dominantę: Jėzus numato netolimą mirtį (plg. Mk 14, 18–25). Svarbu pabrėžti, kad evangelijos nieko negražina – nei mokinių aklumo, nei žemiško supratimo apie Mesiją, nei bailumo. Jų pabėgimas, suimant Jėzų, rodo, kad tai, kaip jie supranto Mesiją, anaiptol nesutapo su tikrąja Jėzaus misija. O Jėzaus mirtis tiesiogiai susijusi su jo uždaviniu tarnauti kitiems. Pasak Jono, mirdamas Jėzus ištaria: *Atlikta!*

Dauguma teologų sutaria, kad Jėzaus kančios istorija tikrai privalo būti suvokiama kaip Senojo Testamento pažadų ir pranašavimų išsipildymas. Jėzaus kryžius – iš tiesų Dievo numatytas įvykis, kurio metu už mūsų nuodėmes buvo pralietas išganymo kraujas. Apaštalas Paulius laiškuose pabrėžia Dievo istatymą bei teisingumą. Jėzaus kryžiumi buvo atstatytas Dievo teisingumas, O Kristus pasirodė kaip Senojo Įstatymo tikslas[8].

Laiško filipiniečiams tekstas (Fil 2, 6-11)

Susipažinkime su tekstu, kuriame ankstyvoji Bažnyčia Išgelbėjimo požiūriu norėjo atskleisti, taip sakant, vidinį Jėzaus pasaulį. Žmonės regėjo nukryžiavimo tragediją ir kryžių, bet kas gi vyko Jėzaus sieloje? Tekstas iš *Laiško filipiečiams* greičiausiai yra senovinis krikščionių himnas, kurį savo laiške panaudojo (ir galbūt papildė) apaštalas Paulius.

7 Kasper W. *Jesus der Christus*. – Leipzig, 1981. – S. 137.
8 Plg. Moltmann J. *Das Kreuz Jesu Christi*. – Berlin, 1969. – S. 94

Palikime ramybėje istorinę formų analizę (beje, labai svarbią), kuri ištiria himno pobūdį ir tikslą. Ikipaulinė teksto kilmė leidžia pasiekti labai ankstyvą krikščionybės sluoksnį (prieš 50 metus po Kr.!). Mums labiausiai rūpi kristologinė prasmė; gali būti, kad himnas pateikia giliausią Jėzaus aukos interpretaciją[9].

Jis, turėdamas Dievo prigimtį,
godžiai nesilaikė savo lygybės su Dievu,
bet apiplėšė pats save,
priimdamas tarno išvaizdą
ir tapdamas panašus į žmones.
Jis ir išore tapo kaip visi žmonės;
jis nusižemino,
tapdamas klusnus iki mirties,
iki kryžiaus mirties.
Todėl ir Dievas jį išaukštino
ir padovanojo jam vardą,
kilniausią iš visų vardų,
kad Jėzaus vardui priklauptų
kiekvienas kelis [kartus]
danguje, žemėje ir po žeme
ir kiekvienos lūpos
Dievo Tėvo šlovei išpažintų:
Jėzus Kristus yra Viešpats!

(Fil 2, 6-11)

Nors ir labai ankstyvos kilmės, himnas aiškiai sako apie Gelbėtojo preegzistenciją (*turėdamas Dievo prigimtį*). Taigi pilnateisis dieviškosios prigimties asmuo priėmė tarno išvaizdą, nusižemino ir net *apiplėšė save*, tapdamas klusnus iki kryžiaus mirties. Himnas baigiamas Jėzaus išaukštinimu – prisikėlimu iš mirties ir kosmine pergale: jam privalančios nusilenkti visos stichijos (*kiekvienas kelis danguje, žemėje ir po žeme*).

9 *Mysterium Salutis.* – Bd. 3/1.Einsiedeln, Zürich, Köln, 1970. – S. 309 sq.

Reikia stabtelėti prie lietuviško: apiplėšė pats save. Pasakymas turi neblogą dinaminę prasmę, tačiau neatspindi graikiškojo *ekenosen* (lot. *exinanivit*). Pažodžiui tai būtų „ištuštino save“. Veiksmažodis *kenoo* atitinka lot. *vacuumredo*, liet. „ištuštinu, padarau tuščią“. Taigi sąvoka artima ir svetimžodžiui „evakuoti“; deja, visa tai skamba nemaloniai ir negyvai. Todėl ir Antanas Maceina, ir kiti autoriai paliko graikišką sąvoką *kenozė*, kurią vartojame, pabrėždami „savęs apiplėšimo“ momentą. Sąvoka išreiškia Amžinojo Žodžio nusižeminimą, nusileidimą įsikūnijant. Kančia ir mirtis – šio nusižeminimo kulminacija. Anot Arnoldo Toynbee, kenozė „tai esminis krikščionybės branduolys“. Pats Jėzus leido mums suprasti savo Tėvą kaip gailestingą, atlaidų Tėvą, laukiantį sūnaus palaidūno sugrįžimo. Taigi Dievas yra nusidėjėlio pusėje, o išganymas ateina per jo Sūnaus nusižeminimą iki mirties ant kryžiaus. O kitos sąvokos, tai „prigimtis“ (*morphe*) nusako pastoviąją būtybės prigimtį, o „išorė“ (*schema*) iš tiesų reiškia kintamąją išorę. Suprantama, šios sąvokos dar neturi tokio filosofinio aštrumo, koks susiformavo Chalkedono Susirinkime (451). Prie Pauliaus teksto privalome priartėti kaip tik su dvasia Pauliaus, kuris pirmiausia atjautė ir apgailėjo nusižeminusį Išganytoją.

Jėzaus kenozė įrodo, kad Dievas nėra akla „ontologinė jėga“, kuri pasilieka „neprieinamoje šviesoje“, yra svetima žmogaus kentėjimams ir klaidoms. Įsikūnijimas įrodo mums nesuprantamą Dievo nusileidimą į mūsų plotmę: „Dievas nusileidžia į mūsąją buvimo plotmę ir nusilenkia šios plotmės dėsniams“ (Maceina). Ir kaip tik todėl mums atrodo įmanoma kai ką pasakyti apie Jėzaus vidinį pasaulį.

Pirmiausia, Jėzaus kenozė buvo ir žygdarbis, ir auka. Atsižadėdamas (laikinai) savo šlovės ir didybės, *Logos* parodė, kad jis solidarizuojasi su puolusiu žmogumi, kad vardan jo pasiryžęs ir nusižeminti, ir net aukotis. Galbūt Jono tekstas apie Išganytoją, plaunantį mokiniams kojas, itin giliai išreiškia tai, ko nepajėgia padaryti jokia filosofija. Toks nusižeminimas ir tokia auka iš tiesų gali būti pavadinta dievišku žygdarbiu. Ką jis reiškia? „Ko atsisakė Kristus, priimdamas tarno išvaizdą? Žinoma, Dievo pavidalo, t. y. dieviškos būties formos, bet ne dieviškos prigimties. O jei tokia būtis apibūdinama kaip *doxa* („šlovė“), tai kenozės būsena reiškia atsisakymą visų *doksos* pranašumų, visos buvusios

būsenos prerogatyvų ir apraiškų […] Dogminiu požiūriu, atsižvelgiant į dviejų prigimčių kristologiją, kenozė netiesiogiai paliečia žmogiškąją prigimtį, o tiesiogine prasme – antrąjį Dievo asmenį (kuris yra *ekenosen* subjektas). Kenozė gali paaiškinti ne dieviškosios prigimties ar jos atributų uždavinį, bet tik dieviškos būsenos atsisakymą. Beje, šie klausimai neišplaukia iš paties himno […]“[10]

Kaip matome, himnas iš tiesų labai gilus. Savaime suprantama, negalėdami išvengti supaprastinimo, vis dėlto galime nemažai pasakyti, kas matosi iš kenozės ir nusižeminimo. Itin svarbu, kad Jėzus elgėsi laisvai. Tai buvo ir nusižeminimas, ir auka asmens, kuris galėjo ir neišsižadėti savo lygybės su Dievu. Esama šiokio tokio panašumo (tegu ir labai tolimo) su galingos valstybės vyru, kuris didžios nelaimės metu laikinai taptų žemiausios kategorijos darbininku – be teisių ir be galių. Jei toks žmogus vardan kitų gerovės aukotųsi sunkiam darbui, išsižadėjimams ir net mirčiai, mes pagrįstai jį pavadintume didvyriu. Toks, pvz., buvo graikų karalius Kodras, kuris gelbėdamas gimtąjį miestą sąmoningai išsižadėjo ir šlovės, ir gyvybės. Sekdamas orakulo nurodymu (esą išgelbėsiąs apsuptą miestą, jei žūsiąs nuo priešo rankos), jis persirengė kaimiečiu, susikivirčijo su priešų kareiviu ir žuvo, aukodamasis už savąją Atiką.

Be abejo, tai tik įvaizdžiai, bet mums jie daug pasako. Jėzaus atveju turime nebe „jeigu“, nebe iliustraciją, bet realų aukos ir pasiaukojimo gyvenimą. Jėzus veikė mūsų lygmeniu, kuris nė iš tolo negali būti lyginamas su dieviškuoju. Tai reiškia, kad jis savo noru priėmė ribotumą laike ir erdvėje, įspraudė savo pažinimą į kategorijas ir sąvokas; pasirinko diskretų ir fragmentinį pasaulio suvokimą, tapo tokiu, koks yra kiekvienas žmogus. Jo žmogiškąją valią supo ir nežinios bei svyravimų laukas. Esmingą įtaką jam turėjo daryti istorinis bei kultūrinis lygis: jis kalbėjo ir mąstė savo krašto ir savo meto kalba. Jėzaus pažinimo horizontas taip pat buvo apribotas, kitaip jis nebūtų buvęs pilnas žmogus. Tai pripažinti reikalauja ir garbinga egzegezė[11], apie tai kalba Šv. Rašto tekstai (Lk 2, 52; Mk 13, 32 arba Mt 16, 28). Tik taip galima paaiškinti, kodėl prieš kančią Dievo Sūnus maldavo atitolinti baisią taurę, kodėl

10 *Mysterium Salutis* - S. 309 sq.
11 Plg. *Sacramentum Mundi*. - : Bd. II. - Berlin, Freiburg, Basel, Wien, 1968. - 5. 950 sq.

ant kryžiaus turėjo išgyventi Dievo apleidimą. Kasperis taip aprašo šitą išmėginimą: „Jėzus nepalūžo savo tikėjime. Tačiau tikėjimo naktį ir sielvartą jis patyrė giliau nei bet kuris žmogus. Kai jis mirdamas šaukėsi Dievo, tai nebuvo vien šauksmas į Senojo Įstatymo Dievą, bet ir šaukimasis Dievo, kurį jis išimtine prasme vadino savo Tėvu ir su kuriuo jautėsi ypatingu būdu susijęs. Jis išgyveno Dievą kaip besitraukiantį iš jo artumos, kaip visiškai Kitą. Jis išgyveno nesuvokiamą Dievo ir jo valios slėpinį. Vis dėlto jis iškentėjo šią naktį, išsaugodamas tikėjimą. Taip toje kraštutinėje tuštumoje jis pats tapo Dievo pilnatvės forma. Jo mirtis tapo gyvenimo proveržiu. Taip jo mirtis tapo kita Dievo karalystės atėjimo meilėje puse“[12]. Lutheris apie tai kalba ypač jautriai: „Kristus ir savo akyse tapo apleistuoju, prakeiktuoju, nusidėjėliu, piktžodžiautoju ar pasmerktuoju, nors buvo be nuodėmės ir be kaltės. Tai nebuvo juokai ar žaidimas, ar vaidyba, kai jis sakė: „Tu apleidai mane“. Jis iš tiesų buvo apleistas visais atžvilgiais, kaip esti apleistas nusidėjėlis po savo nusižengimo. Tai buvo tiesa, kas atsitiko su Kristumi. Ir negalima aiškių Dievo žodžių sumenkinti žmogišku gudravimu, negalima jų paversti niekais. O jei kas nors negali šių žodžių suprasti, tepasilieka su didele minia lauke ir teleidžia mokiniams kopti pas Jėzų ant kalno“[13].

Didelis Karlo Rahnerio nuopelnas yra tas, kad jis smarkiai sukritikavo paviršutiniškų teologų ir religinių rašytojų įprotį monofizitiškai kalbėti apie Jėzaus vidinį pasaulį. Kaip dažnai mes skaitome, kad Kristus į viską žvelgė vien Absoliuto akimis, kad jo susidūrimai su priešais ar visa kančios istorija – tai tik lengvai sudrumstas jo dvasios ežero paviršius, tuo tarpu gelmėje viešpatavusi amžinoji ramybė… Ir Lutheris buvo teisus, prieštaraudamas dogmatikams, kurie norėjo Jėzuje matyti absoliučią rimtį ir giedrą: „Iš tiesų Kristus visuomet nebuvo vienodai mielas ir švelnus. Jis būdavo ir supykęs ar nepatenkintas, pvz., kai išvarė iš šventyklos žydus, arba nuliūdęs ir rūstus, kai mokiniai pasirodė esą akli“[14].

Rahneris teisingai pabrėžia, kad nereikia „tiesioginio Dievo regėjimo“ tapatinti su visio beata po jo prisikėlimo. Taip, jis žvelgė į vis-

12 Kasper W. Op. cit. - S.135.
13 Mirsch E. *Hilfibuch zum Studium der Dogmatik*. - Berlin, 1937. - S. 31.
14 Ibid – S. 32.

ką, remdamasis „pagrindine savo nuostata“ (*Grundbefindlichkeit*), kuri buvo mums nepasiekiama jo jungtis su Tėvu. Taip, jis aiškiai pareiškė: *Viskas man yra mano Tėvo atiduota; ir niekas nepažįsta Sūnaus, tik Tėvas, nei Tėvo niekas nepažįsta, tik Sūnus ir kam Sūnus panorės apreikšti* (Mt 11, 27). Komentatorius teisingai pabrėžia, kai šie gilūs žodžiai neturi nieko bendro su teologų pretenzijomis: „Jėzaus santykis su Tėvu ir Tėvo santykis su juo yra apreiškimo pagrindas ir turinys, nes ir Tėvas, ir Sūnus tėra santykinės sąvokos, kuriomis „Sūnus“ išreiškia savo priklausomybę „Tėvui“, ir šiuo santykiu naujai apreiškiamas Tėvas“[15]. Taigi kaip Sūnus jis išgyveno savo pašaukimą žemėje, tačiau tos žemiškos kelionės metu jis veikė ir mokė kaip „Žmogaus Sūnus“, aiškiai pabrėždamas savo žmogiškosios nuostatos kuklumą: *Kam vadini mane geru? Niekas nėra geras, tik vienas Dievas* (Mk 10, 18). To paties Morkaus tekste skaitome: *Niekur pranašas nebūna be pagarbos, nebent savo tėviškėje tarp savo giminių ir savo namuose. Ir jis ten negalėjo padaryti jokio stebuklo, tik keliems ligoniams uždėjo rankas ir juos išgydė* (Mk 6, 4-5).

Pagaliau himnas kalba apie Jėzaus prisikėlimą, jo išaukštinimą ir *vardą, kilniausią iš visų vardų*. Taigi Jėzus – ne tik prigimtimi išaukštintas, bet ir savo nusižeminimu iki kryžiaus mirties užsitarnavęs karžygio garbę. Štai ką pamiršta mūsų teologai. Ne titulais, ne garbinga padėtimi, bet kraujo kaina išaukštinamas karžygys.

Yra daug priežasčių Jėzaus kentėjimus naujai susieti su prisikėlimu ir užtarnautu išaukštinimu. Pirmiausia, – rašo Martinas Zeilsas, – šiandien aiškiau negu anksčiau matyti, jog Naujojo Testamento teiginiai Kristaus atžvilgiu labai priklauso nuo Velykų įvykio. Kita vertus, Velykos dabar suprantamos kaip įvykis, kurio dėka Dievas priėmė ir patvirtino asmeninį Jėzaus žygdarbį ir žodį. Pagaliau – tai itin svarbu – Velykų įvykis kristologijoje, kitaip nei kryžiaus kančia, atveria *ateities* matmenį. Jürgenas Moltmannas taip sako: „Vienpusiška kryžiaus teologija pasiektų tik nuodėmių atleidimo evangelijos, bet ne naujojo teisingumo pažadą… Pastebimai augantis teisingumas pasiekia savo

15 Grundmann W. *Das Evangelium nach Matthäus*. – Berlin, 1968. S.316.

mastą ne nuodėmėje, kurią jis atleidžia, bet naujame gyvenime, prikelto bei išaukštinto Kristaus karalystėje, kurią jis ir pažadėjo, ir nurodė“[16].

Soteriologija stambiu planu

Rahneris rašo: „Pagrindinė soteriologijos problema yra ta, kad kryžiaus įvykis negali būti suprantamas […] kaip įrodymas specialiai mums skirtos gailestingos Dievo meilės, kuri paskatintų mus ją įtikėti, bet *kaip mūsų Išganymo priežastis*. Kita vertus (jei nenorime nupulti į primityvų antropomorfizmą), negalime nepastebėti, jog Dievas negali būti istorijos žaislas, jog kryžiaus įvykis atsirado iš Dievo valios siekio atleisti kaltę, o ne kaip šio atleidimo priežastis. Bet kodėl šis Dievo siekimas dovanoti nėra realizuojamas tiesiog – „stačiai iš aukštybių“? Kodėl atleidimas neapima iš karto visų erdvės taškų, bet pasitinka žmogų tik tam tikrame istoriniame įvykyje, ir būtent šis tampa atleidimo „priežastimi“? Štai kur slypi klausimas, kaip šiuolaikinėje situacijoje suprasti krikščionybės soteriologiją“[17].

Pasiklausykime ir Pauliaus žodžių apie Išgelbėjimo ateitį.

Paskui bus galas, kai jis [Kristus] perduos karalystę Dievui Tėvui, sunaikinęs visas valdžias, galybes ir pajėgas. Jis gi turi karaliauti ir paguldyti po savo kojomis visus priešus. Kaip paskutinis priešas bus sunaikinta mirtis. Nes jis visa pajungė ir paklojo jam po kojų. […] *Kai jam bus visa pajungta, tuomet ir pats Sūnus nusilenks tam, kuris buvo viską jam pajungęs, kad Dievas būtų viskas visame kame* (1 Kor 15, 24–28).

Ką tai reiškia? Daugelis mąstytojų drįsta spėlioti, kad Dievo būtis nėra tik susieta su istoriniu tapsmu, bet tiesiog tokia yra jo būties „sandara“: tai ateitis. Karlas Rahneris ir Johannas Baptistas Metzas tvirtina, kad tai, kas iki šiol buvo vadinama „transcendencija“, tikrovėje esanti ateitis. Vietoj transcendentinio Dievo reikėtų sakyti „ateities Dievas“. Žinoma, tą ateitį reikia suvokti ne kaip laiko ar erdvės matmenį, bet

16 Moltmann J. *Bericht von der Theologie*. – Berlin, 1971. – S. 111.
17 *Sacramentum Mundi*. – Bd. L – S. 1170.

kaip Dievo pažadų išsipildymą. Tai „absoliuti ateitis“, apie kurią kalba ir apaštalas[18].

Koks vaidmuo šiame Išganymo plane atitenka Jėzaus aukai?

Iki mūsų laikų ypatingą Bažnyčioje svorį turėjo Anzelmo Kenterberiečio (1109) idėjos apie Jėzaus atsilyginimą (*satisfactio*) už žmonių nuodėmes. Reikia pastebėti, kad Anzelmui netrūko platesnių horizontų, tačiau pernelyg griežtas Dievo teisingumo aiškinimas bei „buhalterinė“ atsilyginimo už nuodėmes koncepcija susilaukė daug priešininkų. Pasak Anzelmo, Jėzus ant kryžiaus įvykdė begalinio atsiteisimo auką už begalinį Dievo įžeidimą. Mes, žmonės, niekuomet nebūtume galėję padaryti nieko panašaus. Būtinai reikėjo atsilyginti begaliniu būdu. Tik Dievo Sūnus galėjo atstatyti pažeistą Dievo garbę. Anzelmas pripažįsta, kad Jėzus laisvai pasirinko tokį atsiprašymą: *Jis buvo kankinamas, bet noriai pakluso* (Iz 53, 7). Vis dėlto kruvina auka galų gale plaukė iš Dievo Tėvo inspiracijos, kuriai Jėzus parodė klusnumą iki kryžiaus mirties. Formalus atsiprašymo subjektas nebuvo pats Dievas, bet *žmogus* Jėzus Kristus – vienintelis galimas tarpininkas tarp Dievo ir žmogaus[19].

Šiuolaikiniai teologai griežtai pasisako prieš abejotiną žmogaus nuodėmės „begalybės“ sampratą, kurią iš dalies palaikė ir Tomas Akvinietis[20].

Labai kritikuojami samprotavimai apie Dievo griežtumą, aukos kaip daikto sunaikinimą ir kt. Pasak Harnacko, blogiausias Anzelmo tvirtinimas – „mitologinė Dievo koncepcija, anot kurios, Dievas esąs galingas šeimininkas, kuris rūstauja dėl savo įžeistos garbės ir nenori atsižadėti rūstybės, kol kas nors tolygiu būdu jam neatsilygins“. Argi ne siaubinga manyti, tęsia Harnackas, „kad Dievas turįs baisų pranašumą prieš žmogų ir negalįs dovanoti žmogui iš meilės, bet atkakliai reikalaująs atsilyginimo“[21].

---

18 Plg. Moltmann J. *Bericht von der Theologie*. – S. 126.
19 Plg. *Theologisches Jahrbuch* 1377/78. – Leipzig, 1978. – 5.138 sq.
20 Plg. *Summa Theologiae,* III, q. 1, a. 2: „Peccatum contra Deum commisum quandam infinitatem habet“..
21 *Theologisches Jahrbuch* 1977/78. – S.I56.

Net Ratzingeris, kritikuodamas Anzelmo doktriną, reiškia pasibaisėjimą dėl paplitusio Dievo rūstybės akcentavimo, kuris visą meilės skelbimą daręs neįtikėtinu dalyku. Itin nepakeliama mintis, esą Dievas pareikalavęs žmogaus gyvybės aukos…[22]

Reikia pastebėti, kad Anzelmas nebuvo toks kaltas, kaip norima parodyti liberaliųjų teologų stovykloje. Anzelmas puikiai suprato, kad teologinė scholastika turi silpnybių ir kad Išganymo motyvai nuo mūsų paslėpti. Viduramžių mąstytojai patyrė didžiulę graikų filosofijos įtaką, ir metafizinės disciplinos atrodė esančios visiems privalomo pobūdžio. Jie tarėsi atskleidę visuotinius dėsnius, kuriems paklūsta net Dievas. Užtenka pasklaidyti Tomo Akviniečio *Summa*…, kad pamatytum, su kokiu įsitikinimu šis teologas svarsto, kokie dėsniai negalį būti pakeisti net Visagalio Dievo[23]. Tad ir Anzelmas stengėsi aprašyti Dievo teisingumą bei jo atstatymą, laikydamasis loginio griežtumo taisyklių. Be to, jam turėjo įtakos feodalinės germanų teisės principai, garbės supratimas ir pan.

Kaip šie klausimai sprendžiami šiandien? Meskime žvilgsnį į atsakymus, kuriuos neseniai pateikė teologas Hansas Kessleris[24].

Krikščioniškas aukos supratimas turėtų atsižadėti pagoniškojo supratimo ir atkreipti dėmesį į asmeniškumo santykius, kuriems negali galioti buhalteriniai teisingumo įstatymai. Krikščioniškoji auka negali glūdėti daikto sunaikinime, nes jau Senojo Įstatymo pranašai kritikavo tokias aukas, kurios dažnai neturėjo ryšio su aukotojo širdimi. Krikščionybei auka reiškia, kad mes atsiveriame Dievui ir tampame jo dovanų gavėjais. Leisti Dievui veikti mumyse – štai kas yra krikščioniškos aukos *conditio sine qua non*. Atsiminkime, kad Jėzus atvėrė naująją Sandorą, paaukodamas save ant kryžiaus, ir *tai atliko vieną kartą visiems laikams* (Žyd 7, 27). Dabar mums belieka nekruvinu būdu dalyvauti jo nusižeminime iki mirties. Atsiminkime, kad *Dievas yra dvasia, ir jo garbintajai turi šlovinti jį dvasia ir tiesa* (Jn 4, 24).

22 *Ibid*. – S. 138.
23 Plg. *Summa Theologiae*, I, q. 25, a. 3–4.
24 *Erlösung als Befreiung* / Theologisches Jahrbuch. – S. 183 sq.

Pirmoji mūsų Išganymo sąlyga – tarnavimas kitiems pagal Jėzaus žodį: *Iš tiesų sakau jums, kiek kartų tai padarėte vienam iš šių mažiausiųjų mano brolių, man padarėte* (Mt 25, 39).

Naujosios Sandoros koncepcija skelbia, kad ne tik Jėzaus kančia ir mirtis, bet ir visas jo kenotinis gyvenimas buvo skirtas kitiems, t. y. buvo gyva auka. Visa Jėzaus praktika – totalinis atvirumas žmogui, solidarumas su mumis, angažavimasis nusidėjėliams – buvo auka Tėvui. Žmogaus Sūnus dar būdamas vaikas skelbia: *Argi nežinojote, kad man reikia būti savo Tėvo reikaluose?* (Lk 2, 49). Šitaip vis labiau aiškėja stebėtina mintis: Jėzus – tai gryna funkcija. Jis visas – kitiems. *Aš atėjau, kad žmonės turėtų gyvenimą, – kad apsčiai jo turėtų* (Jn 10, 10).

Auka Naujojoje Sandoroje - tai ne užrūstinto Dievo permaldavimas, bet atsivėrimas Kristui, kuris šį permaldavimą „atliko vieną kartą visiems laikams“. Jis atsiprašo Tėvo mūsų vardu, o mums belieka dalyvauti jo atsiprašyme. Į senovės aukų-daiktų vietą atėjo asmuo. Jis aukoja nebe aukų daiktiškumą, bet patį save: *Aukų ir atnašų tu nebenori, bet paruošei man kūną. Tau nepatiko deginamosios atnašos ir aukos už nuodėmes. Tuomet aš tariau: štai ateinu, kaip knygos rietime apie mane parašyta, vykdyti tavo, o Dieve, valios!* (Žyd 10, 5–7).

Kalbant šiuolaikiškai, tai Jėzaus angažavimasis už mus. O kaipgi su praeitimi? Ar galima ją pakeisti, ar ne? Ar tobula nusikaltėlio reabilitacija – galimas dalykas?

Tomas klausė: „Ar Dievas galėtų padaryti, kad praeities įvykiai nebeegzistuotų?“ Ir ryžtingai atsakė, kad šito būti negali[25]. O kaip galvojo Wilde'as – nusidėjėlis ir poetas? Jis rašė: „Nebijok praeities. Jei žmonės sakytų, kad ji neatšaukiama, netikėk jais. Praeitis, dabartis ir ateitis yra tik akimirka Dievo akivaizdoje, kurioje turime stengtis gyventi. Laikas ir erdvė, seka ir tęstinukas – tik atsitiktinumai, sąlygojantys Mintį. Vaizduotė gali peržengti jų ribas ir judėti laisvoje realių egzistencijų srityje. Daiktai iš esmės yra tokie, kokius juos daro mūsų pasirinkimas. Daiktas priklauso nuo to, kaip mes į jį žvelgiame. „Kai vieni“, – sako Blake, - „virš kalvos temato tik brėkštančią aušrą, aš regiu džiaugsmingai krykštaujančius Dievo vaikus“. […] Prieš mane

25 Plg. *Summa Theologiae*, 1, q. 25, a. 4.

– mano praeitis. Man reikia pažvelgti į ją kitomis akimis, kad pasaulis į ją žvelgtų kitomis akimis, kad Dievas į ją žvelgtų kitomis akimis“[26].

Ir man atrodo, kad teisus vis dėlto Wilde'as nusidėjėlis ir poetas.

Mintys eucharistinių metų saulėje ir rūkuose

Grožis ir Gėris,
Tiesa ir Meilė –
Dvasia ir Dievas laukia tavęs nuo amžių
Tavo širdyje.

(Maurice Zundel)

Ką tik nuskambėjo nuaidėjo Eucharistinių metų Prisikėlimo varpai, surinkę krikščioniškąją Lietuvą į Kristaus pergalę.

Tikėjimo, Gėrio, Dvasios, amžinųjų vertybių pergalė sujungė Lietuvos tikinčiuosius, įkvėpė drąsos ir ryžto.

Prisikėlimas – atsinaujinimas – Eucharistija – įsišaknijimas bei brandumas Kristuje visada yra mūsų gyvybės ženklas, tikros krikščioniškosios kultūros pagrindas, mūsų neišsenkamo ir realaus optimizmo gelmės ir šviesūs krikščionybės tolių toliai.

Atsinaujinimo ir Eucharistijos idėja visada sujungia visus ieškančius dvasios ir tiesos, visus, kam ankšta materijos varžtuose, kam trošku daiktų ir buities slėgyje, kas bando perplėšti pragmatizmo voratinklį ar atitrūkti nuo sotumo ir patogumų seklumų.

Daugelis mūsų epochos žmonių atsimeta nuo religijos – krikščionybės ne ateizmo įtakojami, o vaizduodamiesi religiją apsiribojus keletu išorinių praktinių, nieko bendro neturinčių su jų pačių siekiais.

Atsinaujinimo reikalas, kurį iškėlė II Vatikano Susirinkimas, o taip pat mūsų drąsus pripažinimas savų klaidų ir reali jų analizė privalo

26 Wilde O. *Op.* cit. - P. 565.

mus vesti į krikščionybės renesansą šviesiais Eucharistinio gyvenimo laukais.

Tik eucharistinis atgimimas įgalins mus pasiekti krikščioniškos kultūros aukštumas, pastoviai bręsti Evangelijos idealų tikrovėje, išeiti iš ateistinės izoliacijos ir presūros varžtų bei žaviai ir gyvenimiškai liudyti Kristų mūsų dramatiškoje epochoje.

Per mus, krikščionis, gyvenančius tamsioje Eucharistijos vienybėje ir mylinčius visus išganančia meile, Kristus turi nužengti nuo aukštų altoriaus tribūnų ir eiti vienoje gretoje su visais šiuiolaikinio žmogaus interesais ir problemomis. Dar niekada žmonijai nebuvo taip tragiškai reikalingas Dievas.

Lietuvos krikščionybė, susidūrusi su kovingu ateizmu, pergyvena krizę. Deja, į šį susidūrimą Lietuvos krikščionybė atėjo nepasiruošusi. Ano meto episkopatas neatliko šios pareigos. Buvo sukurtas Tarybų Rusijos ir ateizmo baubas. Jam dažnai buvo suverčiamos savo pačių ignorancijos, siaurumo, partiškumo, strutiško pasyvumo klaidos. Realybės, įžvalgumo, gilios analizės stoka išugdė siaurus, bailius dogmatikus, įvedė į stagnacijos seklumas. Buvo užmirštas krikščioniškas veržlumas, dalykiškas įvertinimas tikrovės, paruošimas ilgai egzistencijai marksistinėje visuomenėje.

Nesiorientavimas, pasimetimas, baimė, kartu su ateistinės valstybės šiurkščiausiu nesiskaitymu su elementariausiom teisėmis ir sąmoningu persekiojimu pristabdė krikščionybės įtaką. Pasitvirtino, kad ateistai nemoka kovoti su religija garbingai, kad jie naudojasi valdžios aparato priemonėmis, kad jie nepriaugę prie ideologijos kovos supratimo, kas galiausiai ir privedė juos prie privilegijuotųjų korupcijos, menkavertiškumo, autoriteto praradimo, [tapimo] pajuokos objektu ir visos akcijos žlugimo.

Taip pat pasitvirtino kai kurių įžvalgesniųjų krikščionių nuomonė, kad komunistinėje visuomenėje krikščionybė gali klestėti ir laimėti naujų pozicijų christianizacijai.

Iš šito žiauraus žaizdro Lietuvos krikščionybė išėjo nusivalius istorines ir ideologines rūdis, atgimusi, praplatėjusi, arčiau Kristaus priartėjusi.

Todėl mums, Lietuvos tikintiesiems, atrodo, kad kai kurių senų ir ypač jaunų, kunigų ir kitų krikščionių ydinga kova su ateistais yra kartojimas senų klaidų. Diegdami ateistinį baubą, piktai polemozuodami su atskirais ateistais, mes nusileidžiam iki ateistų netolerancijos, piktumo ir šiurkštumo lygio, o juk esame mokiniai to Kristaus, kuris žavėjo meile, platumu ir noru nė vieno neatstumti nuo Dievo, išganymo tikrovės. Savo priešininko suniekinimas, sukvailinimas, prirašymas visų pasaulio blogybių, savų klaidų nepastebėjimas yra negarbingos kovos būdai, kuriuos naudoja broliai ateistai.

Tikintieji labai meldžia eucharistinį Kristų, kad Lietuvos episkopatas, kunigų taryboms padedant, vadovautų visam dvasiniam tikinčiųjų atsinaujinimui per Eucharistinį sąjūdį.

Mes žavimės kunigų koncelebracijomis, kai prie vieno altoriaus susiburia su vyskupu po keletą ar daugiau kunigų. Čia mes norim įžiūrėti kunigų ir vyskupų tarpusavio vienybės ženklą. Tenebūna nesutarimo dėl metodikos ir evangelizacijos būdų, tenebūna frakcionizmo, savotiško sektantizmo. Tegul būna sėjama ir akmenuotoje ateistų dirvoje – juk jie klystantys mūsų broliai.

Trokštame įsąmoninti visus krikščionis, kad pirma reikia gyventi, o paskui veikti. Kitaip veikla taps tik dėl veiklos.

Tik vidumi gilios, tvirtos, morališkai skaidrios, nepriekaištingos, gerai idėjiškai pakaustytos krikščioniškos asmenybės formavimas, jos gaivinimas per eucharistinę vienybę su Kristumi yra pirmaeilis atsinaujinimo uždavinys, veiksmingiausia mūsų evangelizacija ir mūsų tvirčiausia rezistencija.

[1966.02.03]

Beprasmiškos pastangos ir prisikėlimas

Pirmoje Šv. Rašto knygoje yra stebėtinas pasakojimas apie Babelio bokštą. Pradžioje visi žmonės turėjo vieną bendrą kalbą ir tuos pačius žodžius. Tačiau jie nenusiramino vienoje vietoje. Jie ieškojo geresnės vietos ir apsigyveno Šinaro krašte. Tačiau ir čia jie nerado ramybės. Pradžios knyga pasakoja: „Eikime“, – jie sakė – „pasistatykime miestą ir bokštą su dangų siekiančia viršūne ir pasidarykime sau vardą, kad nebūtume išblaškyti po visą žemės veidą“ (Pr 11, 4). Taigi žmonės panorėjo išaukštinti save labiau už kitus, „pasidaryti sau vardą“, norėjo parodyti, kad jiems visi turi būti pavaldūs ir pagaliau pasirodyti savo išmintimi net prieš patį dangų. Šv. Raštas sako, kad jiems atrodė, kad nėra negalimų dalykų. Už puikybę Dievas sumaišė jų kalbą, „kad nebesuprastų, ką sako vienas kitam“. Taip jie metė savo darbą ir paliko nepastatytą puikybės bokštą.

Žymiai vėliau, VII a., pranašas Izaijas, pramatydamas išpuikusio Babilono karaliaus puikybę, pranašavo:

Babilonas, Karalysčių pažiba,
Chaldėjų šlovė ir pasididžiavimas,
Bus Dievo sunaikintas
Kaip Sodoma ir Gomora…
Jo valanda jau čia pat,
jo dienos jau suskaitytos“

(Iz 13,15)

… [trūksta rankraščio – *Red.*] …

[…] amerikiečius baisiausiais cheminiais nuodais ir bakteriologiniu ginklu. Ir dargi šiandien Irako grėsmė pasauliui labai didelė. Kartojasi senojo Babilono puikybė, kartojasi tos pačios pastangos pavergti kaimynines valstybes. O ką bekalbėti apie įvykius, kurie vyksta kaimyninėje Rusijoje? Kokia baisi žmonių puikybė ir siekimas pavergti kitus!

Žodžiu, naujausioji istorija nesugeba išsilaisvinti iš gimtosios nuodėmės pančių…

Tad kame problemos sprendimas? Kur galų gale pasaulio išgelbėjimas nuo tos pasaulinės puikybės nuodėmės?

Ir sprendimas iš tiesų yra. Jis yra mūsų bažnyčios mokyme. Apie Jėzaus prisikėlimą iš numirusių. Tai – mirties nugalėjimas Jėzaus asmenyje.

„Kaip per žmogų atsirado mirtis, taip per žmogų atsirado ir mirusiųjų prisikėlimas. Kaip Adome visi miršta, taip Kristuje visi bus atgaivinti…Jis gi turi karaliauti ir paguldyti po savo kojomis visus priešus. Kaip paskutinis priešas bus sunaikinta mirtis“ (1 Kor 15, 21–26)

Deja, ir mūsų tėvynėje nėra nuoširdžios bendros kalbos tarp piliečių. Tarsi Senovės Babilone mūsų kalbos ir protai išgyvena baisios sumaišties laikotarpį. Ir panašūs reikalai išsiplėtė visame pasaulyje. Nežiūrint labai išvystytos tarptautinės teisės, nežiūrint giliausių protų ir kompiuterių technologijos, – mes ir mūsų kaimynai nerandame bendros kalbos. Partijos vis labiau skaldosi, sukčiai vis labiau naudoja įstatymus savo pasipelnymui. Tarptautinės įtampos, pradedant Jugoslavija, artimaisiais Rytais ir baigiant Pietų Amerika, vis labiau auga ir tampa vis grėsmingesnės.

Atrodytų 4000 metų, patirtų (nuo Babilono istorijos iki mūsų dienų) turėtų išmokyti žmones, kad išeities atradimas ir atskaitos taškas – pradžių pradžia – tai mirties nugalėtojas – Jėzus Kristus. Svarbiausia, kad Jėzaus vardas skamba visų lūpose: ir Indijoje ir musulmonų kraštuose, ir abejose Amerikose. Jėzaus mokslas skamba visur. Visi žino ir popiežiaus pastangas sutaikyti jugoslavus, arabus, pietų Amerikos tautas ir nelaimingą Afrikos kontinentą. Kodėl gi pasaulis nenori išgirsti sveiko proto balso? Kodėl popiežius daro tiek pastangų nuolat keliaudamas po visą pasaulį?

Ir galutinis atsakymas jau subrendęs. Artėja XXI amžius. Popiežius trokšta, kad ant Sinajaus kalno susitiktų didžiųjų religijų autoritetai, kurie daugiau ar mažiau pripažįsta nepaneigiamą Jėzaus žodį: „Aš esu kelias, tiesa ir gyvenimas“!

Štai kokia giliausioji Velykų prasmė: […] suvokti, kad Jėzus nugalėjo mirtį. Suvokti, kad nebūtų bažnyčios, kad nebūtų nė pilnos musulmonų tradicijos, nebūtų net protestantizmo denominacijų, jeigu iš tiesų

Jėzus nebūtų prisikėlęs ir nebūtų nugalėjęs mirties.

Iš tiesų – jau tarsi kybo ore – visose religijose ir visose sektose – tegul iškreiptu būdu, tačiau

Ir skamba ir sklinda tiesa apie Jėzaus prisikėlimą.

Iš tiesų – skamba visame pasaulyje!

Tik parodykime bent truputį geros valios, tik ženkime vieną lemtingą žingsnį:

Jeigu Jėzus prisikėlė iš numirusių, tai bažnyčia iš tikrųjų turi išganingą tiesą,

iš tikrųjų skelbia nuodėmių atleidimą Jėzaus vardu,

skelbia sąmoningą teisybę apie Jėzaus galybe Bažnyčioje!

Visi Babelio bokštai yra žlugę mūsų akyse; visos imperijos ir visos sistemos be Jėzaus teisybės – tai tik griūvėsiai.

Negali būti nei socialinio teisingumo ne tik mūsų tėvynėje, bet ir visame pasaulyje.

Mirtis krito. Jėzus karaliauja, Jėzus nugali, Jėzus viešpatauja!

[apie 1992 m., vienas paskutiniųjų kun. Č. Kavaliausko rankraščių – Red.]

Iš parodos Pasvalio bibliotekoje 2003 m.,
skirtos paminėti Č. Kavaliausko 80-metį

Netiesinis Jėzus

PATS gyvenimas parodė man būdą, kaip reikia suprasti Evangeliją. Aš neneigiu Biblijos kritikos ar formų istorijos. Tačiau ne tai svarbu. Man teko perskaityti paprastą Sibiro tremtyje mirštančios moters laišką. Laiškas buvo adresuotas vyrui. Jo pabaigoje sakoma: „Sėdžiu prie mūsų dukters karsto. Ji vakar mirė iš bado. Bet mirtis beldžiasi ir pas mane. Jaučiu šaltą jos alsavimą. Paskutinį kartą [tariu]: Sudie, mano brangusis! Aš myliu tave!“

Kiekvienam aišku, kad tokį laišką gavusį vyrą, – kad ir koks kietaširdis jis būtų, – be abejonės, sukrėstų paskutinieji artimo žmogaus žodžiai. Net jei jis būtų sausas mokslininkas, vargu ar šiuo atveju imtųsi mokslinės teksto analizės. Yra dalykų, stipresnių už beaistrį mokslą, ir gyvenime jie būna svarbesni už mokslinį pažinimą.

Toks yra egzistencinis tikinčiojo požiūris į Naująjį Testamentą – asmeninį Išganytojo laišką, adresuotą kiekvienam mūsų.

Prieš vergišką požiūrį

Studijuojant teologiją, manęs nepalikdavo jausmas, kad teologai tarytum gyvena pasaulyje kitapus veidrodžio, kur viskas ištirpsta „amžinos filosofijos“ (taip yra vadinama scholastika) sąvokose ir kategorijose.

Vis dėlto toji logiška kaitalynė tuomet (prieš pusę amžiaus) man imponavo savo moksliniu fasadu: visi terminai prieš kiekvieną įrodinėjimą būdavo tiksliai apibrėžiami, o patys įrodymai įvelkami į silogizmo formą. Ypač įspūdingi buvo Tomo Akviniečio žodžiai apie filosofiją: „Autoriteto vieta filosofijoje – paskutinė“.

0 štai Naujasis Testamentas man ilgai liko neištirta žemė. Tik tiek, kad, ačiū Dievui, nuo pirmųjų žingsnių moksle aš siekiau suprasti graikišką jo originalą. Vis dėlto, lyginant su Aristotelio ar Tomo Akviniečio tekstais, Naujasis Testamentas man atrodė gana blankus. Nei tikslių terminų, nei tvarkingų įrodymų, – žodžiu, viskas labiau panašu

į grožinę literatūrą. Aišku, pirmieji treji metai buvo paženklinti senosios filosofijos. Tarytum ir supratau, kad Evangelija – Dievo žodis, tačiau Tomas visa savo lotyniška didybe – štai kas buvo jėga!

Taip gimė vergiškas požiūris, ilgus metus skverbęsis į mąstymą bei maldą. Atrodė, kad filosofiniam žvilgsniui visas pasaulis yra skaidrus nelyginant kristalas. Ach, dieviškoji fizika, kokia tolima tu buvai jauniklio supratimui!

Bet vieną vasarą, kai man teko keliauti šimtus varstų tarp Kauno ir gimtųjų vietų, požiūris ėmė keistis. Aš neskubėdavau, dažnai prisėsdavau ant griovio krašto (mašinų tuomet beveik nebuvo!), ir pasinerdavau į graikišką Evangelijos tekstą. Po mokslo metų, po sudėtingų veiksmažodžių formų kalimo po truputį pradėjau susigaudyti ne tik pačioje prieinamiausioje Evangelijoje pagal Joną. Ir štai kas vis labiau ir labiau stebino: Evangelijos Jėzus nė kiek nepanašus į Jėzų iš lotyniškųjų traktatų su jų substancijomis, prigimtimis, hipostazėmis, atskiromis sielomis ir t. t. Gana nuobodūs pasirodė ir žinomų teologų Jėzaus gyvenimo aprašymai - viskas buvo perdėm tvarkinga ir schemiška. Ir atvirkščiai – nustebino Oscaras Wilde'as savo memuarais iš kalėjimo De profundis („Iš gilumos"). Nustebino nebuhalteriniu Jėzaus paveikslo platumu, Jėzaus, kuris gailėjo mažutėlių ir atleidinėjo didžiosioms nusidėjėlėms, kuris apie lauko lelijas pasakė: Bet sakau jums, kad ir Saliamonas visoje savo didybėje nevilkėjo taip, kaip kiekviena jų.

Sėdėdamas tarp gėlių ant griovio krašto, aš ėmiau žavėtis gyvu Jėzumi, kuris šaipėsi iš puošnių fariziejų, kuris nesibjaurėjo pasilenkęs įžengti į Simono lūšnelę, kur gulėjo karščiuojanti šio uošvė. Jėzus pakėlė ją, paėmė už rankos ir išgydė. Jis nevengė drauge su varguoliais ir nusidėjėliais gulėti šalia bendro jų stalo[27]. Jis išdidžiai nenusisuko nuo nusidėjėlės, liejančios prie jo kojų ašaras. Jis netgi paskelbė daug ką jai atleidžiąs, kadangi ji labai pamilo. Ne veltui dievobaimingiesiems jis pareiškė: „Palaimintas, kas manimi nesusigundys".

Iš tiesų, anot Hanso Küngo, „nepaisydamas dievobaimingųjų pasipiktinimo, Jėzus solidarizavosi su visais beturčiais, eretikais, atskalū-

27 [Pagal Rytų tradicijas, valgoma prigulus prie valgių stalo. – Red.]

nais, su amoraliais ir politiškai susikompromitavusiais […] ir apskritai su paprastais žmonėmis. Jis negirdėtu būdu teigė viską, ko atgailai ir atgimimui reikalavo didieji pranašai. Jis netgi išdrįso, ko nebūtų išdrįsęs joks pranašas: vietoj įstatymu nustatytos bausmės visiškai veltui skelbti nuodėmių atleidimą ir itin asmeniškai – vidury gatvės – gyvenimo verpete mokyti nusidėjėlius bei čia pat atleisti jų nusikaltimus“.

Taigi man išaiškėjo, kad Jis absoliučiai nepanašus į teologinę iškamšą, kurios visos savybės būtinai reiškiasi aukščiausiu laipsniu ir atitinka buhalterinį apskaičiavimą. Aš palaipsniui vadavausi iš vergiško požiūrio nelaisvės. Mano horizonte nušvito Netiesinio Jėzaus miražas. Ir kaip čia neprisiminsi kandžių „baisaus“ eretiko Martino Lutherio žodžių: „Sofistai vaizdavo Kristų aiškindami, kokiu būdu jį sudaro žmogiškasis ir dieviškasis pradai. Jie suskaičiavo ir kojas, ir rankas, keistai sumaišė abi jo prigimtis, nors visa tai – tik sofistiniai Jėzaus Kristaus aiškinimai. Ir kokia man nauda iš tokių žinių? Tai, kad iš prigimties jis žmogus ir Dievas – jo reikalas, bet kad išpildė savo tarnystę, parodė meilę, tapdamas mano Išganytoju – štai čia mano paguoda“.

Kaip bus, tarkim, su alegorija apie šeimininką, samdžiusį savo vynuogynui darbininkus? Juk buhalteriniu požiūriu, tai buvo tikras keistuolis – argi jis neužmokėjo po denarą ir tiems, kurie išdirbo devynias valandas, ir tiems, kurie tedirbo vieną valandą? Kaip gi taip? 0 aš noriu šitam paskutiniajam duoti, kiek ir tau [t. y. dirbusiam nuo ryto] (Mt 20, 14).

Skaitydamas žodžius: kuris muša tau per dešinį skruostą, atsuk jam ir kitą; 0 kas nori bylinėtis su tavimi ir gauti tavo apatinius drabužius, palik jam ir viršutinius (Mt 5, 39–40), aš mąsčiau: na o kas mūsų bažnyčioje taip elgiasi? Kas pas mus rimtai žiūri į šiuos žodžius? (0 štai pagonis Gandhis ir atskalūnas Tolstojus jais vadovavosi!).

Keistai atrodė Evangelijoje pagal Luką perskaityti žodžiai: O vienas iš minios tarė jam: „Mokytojau, pasakyk mano broliui, kad jis pasidalytų su manimi palikimą“. Bet jis tarė jam: „Žmogau, kas mane paskyrė jūsų teisėju ar dalytoju?“ (Lk 12, 13–14). Kaip gi taip? Argi Bažnyčia neužsiima visais galimais ginčais? Vargšas Jėzus! Koks šio pasaulio didysis Jis atrodė esąs net ir Bažnyčios verteivoms?

Morkus pasakoja: Jam išeinant į kelią, vienas pribėgęs ir prieš jį atsiklaupęs klausė jo: „Gerasis Mokytojau, ką turiu daryti, kad paveldėčiau amžiną gyvenimą?“ Bet Jėzus tarė jam: Kam mane vadini geru? Niekas nėra geras, tik vienas Dievas (Mk 10, 17–18).

Bet kaip suderinti Išganytojo kuklumą su įmantriais bažnytininkų titulais („Jo eminencija“, „Jo šventenybė“ ir kiti niekai)? Kaip normaliam žmogui čia nerausti iš gėdos? Argi Jėzus netarė žodžio prieš vergišką požiūrį?

Kaip tada suprastini žodžiai apie tikėjimo jėgą: Jeigu jūs turėtumėte tikėjimą kaip garstyčios grūdelį, jūs tartumėte šitam kalnui: „Persikelk iš čia į tenai!“, ir jis persikeltų. Jums nebūtų nieko negalimo (Mt 17, 20). Deja, man kol kas težinoma vargšė Motina Teresė iš Kalkutos, kuri mūsų laikais šitaip tiki.

Kaip suprasti: jie dar labiau nustebo ir sakė vienas kitam: „Tai kas gali būti išgelbėtas?“ Pažvelgęs į juos, Jėzus tarė: „Tai neįmanoma žmonėms, bet ne Dievui: Dievui juk viskas įmanoma“ (Mk 10, 26–27). Man regis, kad vargu, ar kas rimtai į širdį priėmė šiuos žodžius, išskyrus Kierkegaard'ą ir Levą Šestovą.

Kaip tuomet su tikraisiais šventuoliais – išgelbėtaisiais, kurie ir girdėti negirdėjo apie Išganytoją, bet nepaisant to, jo buvo tokiais paskelbti: „Iš tiesų sakau jums, kiek jūs padarėte gero vienam šių mano mažiausiųjų brolių, man padarėte“ (Mt 25, 40)?

Koks nuostabus Jėzus, kuris atsisveikinimo vakarą plovė savo mokinių kojas! Ir kokie puikūs žodžiai: Tautų karaliai viešpatauja joms ir jų valdovai leidžia save geradariais vadinti. Bet jūs nesieikite taip. Priešingai, didžiausias jūsų tarpe tepasidaro kaip mažiausias, ir vadovas – kaip patarnautojas […] Aš tačiau esu jūsų tarpe kaip patarnautojas (Lk 22, 2527). Deja. Deja!

Kaip netiesinis Jėzus nepanašus į sausus žmones arba į rusų „kaščėjus“, kuriuos šiandien vadina biurokratais! Kuomet pagonė ėmė maldauti jo: Pasigailėk manęs, Viešpatie, Dovydo sūnau! Mano dukterį baisiai kankina velnias, jis atsakė, kad pasiųstas tik pas pražuvusias Izraelio namų avis. Kai vargšė moteris neatstojo, Netiesinis Jėzus tarė: „O moteriške, didelis tavo tikėjimas! Teįvyksta tau, kaip tu nori“ (Mt 15, 22–28).

Kad ir labai keista, bet Jėzus pirmiau paskelbia save Mesiju nusidėjėlei samarietei, o ne dievobaimingiems žydams. Jis atleidžia nusidėjėlei, pagautai nusikaltimo vietoje, jis pirmuoju išgelbėtuoju (vadinasi, ir šventuoju!) paskelbia atgailaujantį piktadarį: Iš tiesų tau sakau, šiandien tu būsi su manimi rojuje (Lk 23, 43).

Pagaliau Apreiškime mes randame papiktinančią, žiūrint bažnytinio moralisto akimis, taisyklę: Aš žinau tavo darbus, kad tu nesi nei šaltas, nei karštas. 0 kad būtumei šaltas arba karštas! Bet, kadangi tu esi drungnas ir nei šaltas, nei karštas, aš tave išspjausiu iš savo burnos (Apr 3, 15–16).

Taigi aš seniai atspėjau, kad Tu – visiškai kitoks, Viešpatie. Tu niekada aplink savo Asmenį neskleidei vergiškumo. Ir niekam neleista manipuliuoti Tavo vardu. Pažinti Tave – tai ne ypatingos išrinktųjų genties privilegija. Ir siekti Tave pažinti – tai ne vienų teologų paskirtis. Gali būti, kad Tave geriau perpranta gamtos mokslai. Gali būti, kad geriausiai apie Tave žino vargšė Motina Teresė iš Kalkutos.

Iš Č. Kavaliauskui skirtos parodos Pasvalio bibliotekoje (vienas iš publikacijų stendų) 2003 m.

Truputis „filosofijos“

Tam tikras netiesiškumo problemos įvadas gali būti tai, ką mums atskleidė matematikas Singas. Jis kalba apie objektų, kurie tuo metu prieinami mokslininkams, „subūtinimą“. Trumpai tariant, mokslininkai paprasčiausiai paskelbia objektą esant tuo, ką apie jį mano. Pavyzdžiui, praėjusio amžiaus fizikas į klausimą, kas yra gabalėlis geležies, negalvodamas atsakytų: nedalomų geležies atomų visuma.

Tačiau Singas apie ontologizavimo tendenciją kalba taip. Realiai egzistuojanti pasaulį pavadinsime D-pasauliu. Mūsų supratimas apie jį tegul bus pavadintas M-pasauliu, t. y. pasaulio modeliu. Tuomet ontologizavimo procesas – tai ne kas kita kaip M-pasaulio pavertimas D-pasauliu. 0 klaidą, kurią čia daro mokslininkai, Singas pavadino „Pigmaliono sindromu“. Jis pastebėjo, kad dauguma jo kolegų būtent juo yra užsikrėtę. Juk jie pamiršo apie mūsų žinių vystymosi procesą. Jei praėjusiame amžiuje omeny buvo turimas niutoniškas pasaulis (Ml-pasaulis), tai mūsų amžiuje reikia kalbėti apie Einšteino pasaulį (M2-pasaulį). Pagaliau Singas, galvodamas apie mokslo ateitį, pripažįsta, kad ir jis pats serga Pigmaliono sindromu. Išvada viena: klausimas, kas yra visų realiausia, – lieka atviras…

Dabar mums aiškėja, kokia bejėgė pasaulio pažinime yra filosofija. Ji apskritai neturi priemonių tam, kad suvoktų ir aprašytų seriją modelių, kurie ateityje priartės prie tikrovės paslapties. Filosofija, pati nesuvokdama to, kad gyvuoja gamtinio pasaulio pažinimo sąskaita, šiandien jau yra išsisėmusi ir praradusi prognozavimo galimybę. Priėmę pasaulio modelius, kurie būdingi mūsų amžiui, t. y. reliatyvinį ir kvantinį, turėsime pripažinti netiesinio pasaulio gimimą. Dabartinis mokslas, ypač matematika ir fizika, ėmė tyrinėti problemas, kurios dar neseniai atrodė apskritai neišsprendžiamos.

Ir štai kas mums yra itin svarbu: nepaprastai sudėtingi sinergetikos dėsniai, sprendimų daugiavariantiškumas, buhalterinio sumavimo atsisakymas, visiškai kitoks požiūris i priežastingumą – visa tai mums atrodo paradoksalu ir neprognozuojama, jei žiūrėsime iš „sveiko proto” pozicijų. Ir kaip tik čia mes priartėjame prie paties tikriausio Jėzaus

įvaizdžio. Jis taip pat negali būti įspraustas į „padoraus“ žmogaus arba „šventojo“ rėmus. Jėzus yra aukščiau logikos ir mes jame nerasime nieko panašaus į buhalterinį apskaičiavimą, prakticizmą, sveiką nuovoką. Mes matome jame Dievo Sūnų, o jis gyvena, neturėdamas stogo virš galvos. Jis – pats švelnumas, bet draugauja su varguoliais ir nusidėjėliais. Jis – pasaulio sutvėrėjas, bet savo mokiniams plauna kojas.

Apie tragišką filosofijos padėtį aiškiausiai pasisakė filosofinė-teologinė enciklopedija *Sacramentum Mundi* („Pasaulio Sakramentas“) – didžiulis veikalas, išleistas šešiomis kalbomis, parengtas suteikus geriausias viso pasaulio katalikų mokslininkų jėgas. Ten pasakyta: „Gamtos mokslų progresui daugiau nebereikalingi jokie metafiziniai, (nei ontologiniai, nei transcendentiniai-loginiai) argumentai. Atvirkščiai, – patys mokslai sukuria būtinas prielaidas, pagrindinius apibrėžimus, tikrina rezultatus ir nuolat save koreguoja“. Tame pačiame straipsnyje apie metafiziką pripažįstamas sąvokinio pažinimo ribotumas, galimybė papildyti įprastus mokslinius metodus. Aptariamos kalbinės metafizikos problemos – apie „amžinų“ (t. y. nekintamų) sąvokų egzistavimo negalimumą. Štai todėl mes ir kalbame apie Pigmaliono sindromą, apie tikrumo siekimą, nepaisant griežtų klasikinės filosofijos sąvokų ir kategorijų. Anot gal ir kiek perdėto (tačiau ne be pagrindo) žinomo posakio: „Yra tik vienas mokslas – fizika, o visa kita – paveikslėlių rinkimas“…

Užbaigdami savo mintis, norėtumėm pabrėžti, kad senoji teologija, kuri visiškai priklauso nuo filosofijos, – šiandien yra bejėgė. Šiuolaikinės fizikos teiginiai, ypač apie netrivialų ir netiesinį pasaulį, praturtina mūsų Netiesinio Jėzaus supratimą. Ne remdamiesi senąja metafizika, jos įstatymais (kurie nebeegzistuoja), o naudodamiesi fizikos pasiekimais, mes džiaugsmingai susiejame Visatą su Jėzumi, kuris yra neregimojo Dievo atvaizdas, gimusysis pirmiau už visa, kas sukurta, nes jame buvo sukurta viskas danguje ir žemėje, kas regima ir kas neregima, […] visa sukurta per ji ir jam (Kol 1, 15–16).

Iš Česlovo Kavaliausko rankraščių, rašytų raiškia, gerai įskaitoma, lengvai atpažįstama rašysena

Trumpas įvadas į krikščionybę

Kažkas panašaus – „modernaus“ – būtų reikalinga naujai maldaknygei

[Č. K. pastaba paraštėje]

I

Krikščionybė nėra religija ta pačia prasme, kaip, sakykim, islamas, budizmas, šintoizmas ar netgi judaizmas. Krikščionybė nėra tokia religija, kuri skelbtų, jog bendravimas su Dievu priklauso išimtinai nuo tam tikrų juridinių nuostatų vykdymo.

Krikščionybė yra tikėjimas Kristaus asmeniu. Krikščionybė yra apsisprendimas už Kristų. Panaši situacija aprašyta Jono evangelijoje.: „Tada Jėzus paklausė Dvylika: Gal ir jūs norite pasitraukti? Simonas Petras atsakė: Viešpatie, pas ką mes eisime?! Tu turi amžinojo gyvenimo žodžius“. Matomai krikščionis yra toks žmogus, kuris lemtingomis apsisprendimo akimirkomis iš visų pasaulio galimybių pasirenka Kristų.

Krikščionybė sužydėjo tuomet, kai Jėzaus mokiniai įsitikino jo prisikėlimu iš numirusių. Jie tapo tikrais apaštalais, tai reiškia pasišventusiais kitiems Jėzaus pasiuntiniais, tiktai po prisikėlimo, kai pasak Klemenso Romiečio, buvo „mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus prisikėlimo dėka persunkti pilnu tikrumu“.

Matomai ir Bažnyčios persekiotojas Saulius apie 34m. tapo Jėzaus mokiniu asmeniškai įsitikinęs Jėzaus prisikėlimo tikrove. Neveltui jis vėliau tvirtino: „Jei Kristus nebuvo prikeltas, tai tuščias mūsų skelbimas ir tuščias jūsų tikėjimas.“

Krikščionis tiki nemirtina ateitimi, pasaulio ištobulinimu, naujuoju dangumi ir naująja žeme todėl, kad Kristus prisikėlė iš mirusiųjų.

Krikščionis tiki, kad po mirties bus prikeltas, kad susitiks veidas veidan su savo Gelbėtoju Kristumi ir savo mylimaisiais todėl, kad Kristus prisikėlė iš mirusių.

Krikščionis tiki, kad Kristuje Dievas mums atsivėrė kaip laisvės bei kūrybos dvasia persunktas asmuo, kurio dėka sutvertieji kūriniai skelbia jo meilę, kūrybinį polėkį ir fantaziją. Krikščionis tiki, kad kiekviena meilė žemėje – tai gyvas nurodymas į galutinį meilės išsipildymą Kristuje.

Krikščionis tiki, kad Kristus ir šiandien teikia savo Bažnyčiai tikėjimo dvasios, tikrosios gyvybės, alina malones, yra dangiškasis tarpininkas, Bažnyčios galva, viltis ir ateitis todėl, kad jis – Kristus iš tikrųjų prisikėlė iš mirusiųjų.

Krikščionis tiki, kad jo gyvenimo prasmė – Dievas. Pasiektasis Dievas yra jo dangus, prarastasis Dievas – jo pragaras, bandantysis Dievas – jo teismas ir apvalantysis Dievas – jo skaistykla. Jame sudūžta mirtingoji buitis ir jame atsiveria prisikėlimas ir tikrasis gyvenimas, „nežinąs saulėlydžio“. Atsivėręs pasauliui Dievas, besidalinąs savo gyvenimu su mumis ir nuolat ateinantis pasauliui kaip Išganytojas – štai absoliuti krikščionybės ateitis.

Ir visa tai lygiai tikra, kaip apaštalo Pauliaus paliudytasis Jėzaus prisikėlimas.

II

Iš kur žinome apie Dievą?

Kadangi mes ne vieni, bet mus supa be galo įvairus pasaulis bei panašūs į mus žmonės, visiškai natūralu užklausti: iš kur visa tai? Iš kur tas neišsemiamas įvairumas, pradedant kukliomis gėlytėmis ir baigiant dangaus žvaigždėmis? Iš kur toji įvairovė, turtingumas, grožis ir išmintis? Iš kur mūsų dvasios polėkiai, jausmų ir proto gyvenimas, kūrybiniai pasiekimai? Iš kur visa tai?

Vienas įžymiausiųjų fizikų Albertas Einšteinas tvirtino, jog gamtos dėsniuose „atsiveria toks visa pranokstantis protas, kad palyginus su juo visi žmogaus mąstymo bei valios pasiekimai tėra vien menkutis atspindys“.

Vis tai kalba ir apaštalas Paulius. Pasak jo, nesunku suvokti, kad viskas išplaukia iš Dievo, nes jo „neregimosios ypatybės – jo amžinoji galybė ir dievystė – nuo pat pasaulio sukūrimo aiškiai suvokiamas proto iš jo kūrinių.

Tačiau Dievas nėra koks daiktas tarp kitų daiktų ir jo negalima įrodinėti taip, kaip įrodinėjamas atomo ar molekulių buvimas. Jei kitas asmuo – kitas „tu“ – mums toks paslaptingas, jeigu kito asmens poelgiai mums dažniausiai mįslė, – tai ką bekalbėti apie Dievo asmeniškumo slėpinį?

Dievo netgi neįmanoma apibrėžti. Dievo galima bijotis, galima jo šauktis ar ilgėtis. Pajutus pareigos šauksmą ar atsakomybės rimtį, galima apsispręsti, galima pasielgti pagal sąžinės liepimą arba jam nusižengti, – tuomet mes nejučiomis darome kažkam ataskaitą… Bet kas gi tasai „Kažkas“? – Ir šiame taške įvyksta mūsų susitikimas su Dievu, nors mes ir nemokame jo pavadinti deramu vardu.

Dievas, kaip paslaptingas, visa valdantis Viešpats, netikėto susitikimo akimirką padarė mus asmenimis. Tiksliau sakant, mes pasijuntame tokiais, išgyvenant savąjį „aš“, pajutę atsakomybę, pareigos naštą, išgirdę sąžinės priekaištą ar paskatą. Tuomet ir mes nebesame daiktai tarp daiktų, bet asmenys – juk mus prakalbino Dievas.

Pažinti Dievą – ne vien nuo mūsų priklauso. Kai jis pats prakalbina, mes išgirstame jo slaptingąjį balsą. Ir tas balsas – tai pareigos jausmas, tai atsakomybės slėgimas, tai sąžinės sprendimas, tai meilės šauksmas.

Mes jaučiame, kad mūsų egzistencija – tai šaukimasis kito „tu“. Ir mylėdami čia žemėje, mes veržiamės per kitą žmogų į neišsakomai tyrą, be galo turtingą ir nepakartojamai ypatingą, neišsakomos šviesos spindesį mus galingai traukianti „tu“. Tas nepasiekiamas „tu“ spindi ir mylimo žmogaus akyse ir žvaigždžių didybėje tasai „tu“ baugina mus savo erdvėmis ir atstumais. Gamtos spalvų žaisme mus tarytum stebi be galo švelnus žvilgsnis – tas nesuvokiamas „tu“ slėpinys.

Jeigu įstengiame atsiliepti, kai mus kalbina Dievas, jeigu vis dažniau ir dažniau atsakome į jo slaptingus kvietimus, skatinimus ir šauksmus, – mes pradedame gyventi jo akivaizdoje.

III

Mūsų dienų krikščionis džiaugiasi laimėjimais, kuriuos jam atneš gilesnis Šventojo Rašto pažinimas. Jo problemos gali būti sėkmingai sprendžiamos, o menkiausieji klausimai gali susilaukti atsakymų. Šventajame Rašte krikščionis regi tuos ateities horizontus, kuriuos kadaise žmonės vadindavo „paskutiniaisiais dalykais“, ir tų skaidriųjų ateities horizontų šviesoje stengiasi įžvelgti didžiųjų tikėjimo slėpinių prasmę…

Ateities vizija krikščionio širdį pripildo optimizmo. Jis žino, kad istorinis Kristus pašventino mūsų istoriją ir ji tapo jo amžinosios karalystės dalimi, nes „jame esame tapę Dievo nuosavybe“.

Tada jis nenusimena, jeigu kasdienybė esti pilka, o jo pastangos dažniausiai nevaisingos. Jis supranta, kad ateitis reiškia daugiau, negu gali sutverti žmogaus rankos. Nors ir skaudūs būtų jo nusivylimai, nors ir beprasmiškas atrodytų jo darbas, krikščionis negali pamiršti Jėzaus padrąsinimo: „Bet jūs būkite drąsūs: aš nugalėjau pasaulį!“

Nepaisant blaivaus žvilgsnio, krikščionis iš tiesų optimistas. Jis regi, kad ir klaidų miglose galima įžvelgti tiesos žiburėlį, o blogos valios tamsybėse taip pat galima rasti amžinybės prošvaistę. Jis mato, kad „visa kūrinija iki šiol tebedūsauja ir tebesikankina“ dėl mūsų nusižengimo, tačiau jis kupinas vilties, kad „kūrinija bus išvaduota iš pragaišties vergovės ir įgys Dievo vaikų garbės laisvę“.

Krikščionis regi visatos atnaujinimą Kristuje, kadangi „jis yra neregimojo Dievo atvaizdas, visos tvarinijos pirmagimis, nes jame sutverta visa, kas yra danguje ir žemėje, kas regima ir neregima… Dievo panorėta per jį sutaikyti visa, kas yra žemėje ir danguje.“

Krikščionis optimistas, nes amžių pabaigoje jis regi „šventąjį miestą Jeruzalę, nužengiančią iš dangaus, nuo Dievo, žėrinčią Dievo šlove.“ Tai ir bus naujasis dangus ir naujoji žemė, kur Dievas apsigyvens tarp savo žmonių, kur „kur nušluostys kiekvieną ašarą nuo jų akių: ir nebebus mirties, nebebus liūdesio, nei aimanos, nei sielvarto.“

IV

Ateities vizija mums padeda giliau suvokti ir sielos slėpinį. Krikščionis negali patenkinti graikų filosofijos spėliojimai apie kūno ir sielos dualizmą. Jo nebepatenkina ir senosios krikščionių pastangos suderinti Aristotelio mokymą su Naujuoju Testamentu.

Prisikėlusiojo Kristaus vizijoje krikščionis regi, kad visas žmogus mirtingas, kad savo prigimties galiomis jis negali tikėtis pasiekti nemirtingumo. Apaštalas Paulius, kalbėdamas apie mūsų prigimtį, aiškiai sako: „Bet aš jums, broliai, tvirtinu: kūnas ir kraujas nepaveldės Dievo karalystės, ir, kas genda, nepaveldės to, kas negenda“.

Naivu tikėtis, kad Dievas turėtų kada nors sugrąžinti mirusius kūnus sieloms, metų metais laukiančius pasaulio pabaigos… Naivu graikų filosofijos prielaidomis aiškinti paslaptinguosius Naujojo Testamento tekstus.

Krikščionis prisimena Šventojo Rašto mokymą, kur žmogus neskaldomas į dvi dalis, bet kur kalbama apie visą žmogų, tai yra apie asmenį, kurį Dievas pažįsta ir myli. Krikščionis supranta, kad Dievo pažinimas ir meilė – tai ir yra toji nemirtingumo galybė, kuri prikelia mirusiuosius ir neša į amžintąjį gyvenimą. Argi Kristaus nepasakyta: „Ar nesate skaitę, kas jums Dievo pasakyta: Aš Abraomo Dievas, Izaoko Dievas ir Jokūbo Dievas. Jis ne mirusiųjų, bet gyvųjų Dievas!“ Todėl suprantama, kad amžinybėje asmuo egzistuoja ne su mirtingo kūno pagalba, bet kaip asmuo, kaip Abraomas, kaip Izaokas ir Jokūbas, ir jį nemirtiną padaro pats Dievas, pasirinkdamas žmogų savo dialogo partneriu.

Pasakymas „turėti dvasinę sielą“ iš tikrųjų reiškia: Būti Dievo pokalbio partneriu, būti jo pažįstamu ir mylimu, būti jo sudvasintu tikrajam gyvenimui. Apaštalas Paulius aiškiai mokė, kad gendąs kūnas nepaveldės Dievo karalystės. Jis tvirtina, kad mūsų laukia sudvasinta, išaukštinta tikrovė: „Taip ir su mirusiųjų prisikėlimu. Sėjamas gendantis kūnas, keliasi negendantis. Sėjamas prastas, keliasi garbingas. Sėjamas silpnas. Keliasi galingas. Sėjamas juslinis, keliasi dvasinis kū-

nas.“ Ir kitoje vietoje: „Juk reikia, kad šis gendantis kūnas apsivilktų negendamybe, šis marus kūnas apsivilktų nemarybe.“

V

Krikščionis yra optimistas, nes Evangelijoje jis išskaitė džiaugsmingą pranešimą apie laisvąją Dievo malonę. „Dievas, apstus gailestingumo, savo didžia meile, kuria mus pamilo. Mus, mirusius nusikaltimais, prikėlė gyventi su Kristumi, – jūs gi esate išgelbėti malone: – prikėlė ir pasodino danguje su Jėzumi Kristumi…“

Krikščionis išskaitė, kad žmogaus nemirtingumas neapsiriboja pagrindiniu pokalbiu su Dievu, bet Kristaus malone išauga į galingą sriautą, trykštantį į paties Dievo vidinį gyvenimą.“ O kas gers vandenį kurį aš duosiu, tas nebetrokš per amžius, ir vanduo, kurį jam duosiu, taps versme vandens, trykštančio į amžinąjį gyvenimą.“

Žodžiai „laisvoji malonė“ pažymi giliausiąją esmę to, kas Šventajame Rašte vadinama „Dievu“. Tai egocentrizmo priešingybė, tai pati meilė. Juk Jėzuje Kristuje Dievas vėl priėmė savo prieglobstin atpuolusius, taigi pražuvusius žmones, kurie jam vis dėlto nebuvo žuvę, kartu su jo sutvertuoju pasauliu. Jis įvykdė grandiozinį planą „iš naujo suvienyti… visa, kas yra danguje ir žemėje“ Kristaus asmenyje.

Laisvoji Dievo malonė! Kokia ji galinga ir didžiadvasiška veikdama tarp nusidėjėlių, prabildama mūsų nešvariomis lūpomis ir skatindama mūsų piktas širdis! Jos veikimo sustabdyti nepajėgė svetimautojas ir žmogžudys Dovydas, jai netapo kliūtimi nė išsigynėlis Petras, nė persekiotojas Paulius. Jos veikimo nepajėgė apriboti istorinė Bažnyčia, kurioje tiek netobulumų ir nesąmonių. Ji galingesnė už mus – netikusius Kristaus mokinius, kurie savo nenuosekliu gyvenimu nuolat griauna Evangelijos statybą.

Nežiūrint visų klaidų ir piktybės, Dievas savo amžinajame Sūnuje nuo amžių buvo žmogaus Dievas, toks jis yra ir toks bus, kad visuomet mylėtų žmogų. Jis tai darė, daro ir darys visiškai laisvai, nes jis nepriklausomas nuo mūsų logikos, jis neišsakomai kilnus ir visagalis. Pasak senovės dogmatikų, jis yra „iš savęs“ – taigi visiškai pilnutinis,

jam nieko nereikia, ir jo meilė – ne iš būtinumo. Jis visas – laisvoji malonė.

Jis žvelgia – ir dar daugiau – jis nusileidžia iš savo aukštybių į be galo skirtingos būties pažemes – į žmogaus buities padugnes, kad jį sutvertų iš nieko, išsaugotų viršum nebūties bedugnės – ir dar daugiau, – kad susilygintų su juo ir net susivienytų ir savo Sūnuje taptų žmogumi, o tuo pačiu kompetentingu žmogaus Gelbėtoju, galingu Išganytoju iš nuodėmės, kurioje žmogus visiškai susipainioja, išgelbėtoju iš mirties, kuriai tas pasidavė – ir dar daugiau, - kad taptų žmogaus ateitimi, kad jam atvertų Švenčiausiąją Trejybę.

Štai, kokia laisvoji Dievo malonė!

VI

Krikščionis stengiasi suvokti Kristaus žodžius apie tikrojo gyvenimo slėpinį: „O amžinasis gyvenimas – tai pažinti tave, vienintelį tikrąjį Dievą ir tavo siųstąjį Jėzų – Mesiją."

Amžinybės horizontų šviesoje jis drįsta prabilti ir kitiems apie Švenčiausiąją Trejybę.

Visas Šventasis Raštas tvirtina, kad Dievas yra vienas. Tačiau gilindamasis į Naująjį Testamentą, krikščionis pastebi, kad Dievas nėra vienišas. Prieš savo kančią Jėzus kreipiasi į savo Tėvą ir savo mokiniams žada atsiųsiąs nuo Tėvo Globėją – Tiesos Dvasią. Nuostabus dalykas: kalbėdamas apie Trejybės slėpinį, Kristus pabrėžia, kad iš tos Trejybės išplaukia ir mūsų amžinasis gyvenimas. Vienas Dievas trijuose asmenyse pasirodo esąs ne mokslinė abstrakcija, bet tikrasis Dievo gyvenimas, kuriuo jis trokšta pasidalinti su mumis. Minėdamas Tėvą, Jėzus žada: „Jei kas mane myli, laikysis mano žodžio, ir mano Tėvas jį mylės: mes pas jį ateisime ir apsigyvensime."

Įsiklausykime į Jėzaus dialogą su Tėvu: „Tėve, atėjo valanda! Pašlovink savo Sūnų, kad ir Sūnus pašlovintų Tave ir Tavo duota galia visiems žmonėms teiktų amžinąjį gyvenimą. „Taigi Dieve esama pokalbio ir vis dėlto tėra vienas Dievas: „aš esu Tėve ir Tėvas yra manyje."

Jėzaus žodžiai apie Šventąją Dvasią: „… aš paprašysiu Tėvą, ir jis duos jums kitą Globėją, kuris liktų su jumis per amžius, - Tiesos Dvasią.“ Taigi, Dievo pokalbis neapsiriboja Tėvo – Sūnaus bendravimu, bet Kristus atskleidžia ir trečiąjį asmenį – Šventąją Dvasią, kuri skirta globoti Bažnyčią.

Ir vienu ir kitu atveju Dievo asmenys išsako kryptingumą bei meilę žmogui. Trejybė – iš tiesų gyvenimas, dinamika, kurios pobūdis mūsų atžvilgiu – gailestinga meilė.

Aiškindama Švenčiausios Trejybės slėpinį, Bažnyčia pasinaudojo senovės graikų filosofijos sąvokomis. Ji skelbė, kad Dievas kaip substancija, kaip esmė yra vienas, gi jo vidaus bendravimo santykiai, jo asmenys yra trys. Mokslas apie Švč. Trejybę turėjo išsprogdinti žmogišką siaurumą, kuris tikrąją būtimi telaikė substancijas – savyje egzistuojančius „daiktus“. Paaiškėjo, kad būties pagrinduose esama ir bendravimo, santykio, kuriuos Aristotelis laikė antraeile tikrove ir vadino „pripuolamybėmis“. Senovėje tatai šokiravo žmones, papratusius dvasinę tikrovę aiškinti pagal regimųjų dalykų pavyzdžius. Šiandien mes lankstesni: kalbame apie šviesoje glūdintį bangos – dalelės dualizmą, apie struktūras, apie santykinius dydžius… Šiandien mes galime įsivaizduoti tai, ką 5 a. pradžioje suprato šv. Augustinas: „Tėvas taip vadinamas ne savo atžvilgiu, bet Sūnaus atžvilgiu, nes savo paties atžvilgiu jis yra tiesiog Dievas.“ Taigi, kalbame apie Tėvą, įsivaizduodami jo kryptingumą, jo atsidavimą Sūnui. Kalbame apie Sūnų, turėdami prieš akis jo gimimą iš Tėvo, remdamiesi Jono evangelijos mintimis. Kalbame apie Tėvo ir Sūnaus meilę, kurios kryptingumą vadiname „išėjimu iš Tėvo ir Sūnaus, arba „meilės alsavimu“, t. y. kalbame apie Šventąją Dvasią.

Tai Dievas savo prigimties atžvilgiu vienas, tačiau jo vidinės dinamikos santykiai – trys. Trys asmenys – tai trys bendravimo arba kryptingumo santykiai. Tėvas vien savo Sūnaus atžvilgiu Tėvas, kaip Sūnus vien Tėvo atžvilgiu Sūnus ir Šventoji Dvasia, kaip meilė Tėvo ir Sūnaus atžvilgiu. Pasak vieno Rytų teologo, Tėvas yra nukryžiuojanti meilė, Sūnus – nukryžiuotoji meilė, o Šventoji Dvasia – triumfuojanti meilė.

Tačiau svarbiausia tai, kad Dievas – tai esminė egoizmo priešybė. Egoizmas, uždarumas savyje, paskendimas savyje nematant kitų – štai, kas itin priešinga Dievui. Jo Trejybė išsako išsiliejimo atsidavimą, kryptingumą. Dievas trejybė – tai visa atiduodanti meilė, tai šio atidavimo aktualybė, tai esmingoji dovana. Švenčiausioji Trejybė – tai pati meilė.

Apreikšdamas Trejybės slėpinį, Kristus troško pasidalinti tikruoju gyvenimu su mumis. Paskutinės Vakarienės metu jis meldėsi ne tik už savo mokinius, bet ir už visus, kurie per juos įtikės: „Tėve, aš noriu, kad tavo man pavestieji būtų su manim ten, kur ir aš."

VII

Krikščionis yra optimistas. Dievo šviesa ir paslaptingas amžinojo gyvenimo pažadas duodami kiekvienam žmogui, nors jie būtų vadinami ir kitokiais vardais. Laisvoji Dievo malonė veikia kiekviename žmoguje. Kartais ji skaidriai nušviečia visą gyvenimą, o kartais ji suspindi lyg maža kibirkštėlė lemtingos akimirkos momentu. Ji pasireiškia, tegu ir neišsakmiai, visur ten, kur žmogaus istorijoje pasireiškia narsumas, meilė, ištikimybė, sąžiningumas, gailestingumas, pasiaukojimas ar tiesos ir grožio ieškojimas. Ji pasireiškia visur ten, kur žmogus teigia kitus žmones, kur stengiasi įprasminti gyvenimą kitų labui. Ir todėl visa istorija, kurioje incognito reiškiasi Dievo valia ir planai, turi būti pavadinta *išganymo istorija*.

Krikščionį itin guodžia mintis, kad Dievas žada išganymą ir tiems, kurie neapsižymi maldingumu ar ryškiomis dorybėmis. Yra pagrindo manyti, kad bus išgelbėti ne vien šventumo sportininkai ir rekordininkai. Jeigu žmogus nėra egoistas, jeigu moka mylėti kitus padėdamas, gelbėdamas, aukodamasis ir dirbdamas – jis nejučiomis vykdo Aukščiausiojo valią, kuri yra taipogi ir dovanojanti meilė.

Paskutinio teismo scenoje, aprašytame Mato evangelijoje, Kristus kalba ne apie kokius nors antžmogius, bet apie *aibes paprasčiausių* žmonių, kurie gyvenime nedaug galvojo apie religiją, tačiau stengėsi mylėti artimą darbais:

„Ir tars karalius stovintiems dešinėje: Ateikite mano Tėvo palaimintieji, paveldėkite nuo pasaulio sukūrimo jums paruoštą karalystę!

Nes aš buvau išalkęs, ir jūs mane pavalgydinote, buvau ištroškęs ir mane pagirdėte, buvau keleivis, ir mane priglaudėte, buvau nuogas – mane aprengėte, ligonis – mane aplankėte, kalinys – atėjote pas mane.

Tuomet teisieji klaus: Viešpatie, kada gi mes tave matėme alkaną ir pavalgydinome, trokštantį ir pagirdėme? Kada gi mes matėme tave keliaujantį ir priglaudėme, ar nuogą ir aprengėme? Kada gi matėme tave sergantį ar kalinį ir aplankėme? It atsakys jiems karalius: Iš tiesų sakau jums, kiek kartų tai padarėte vienam iš mažiausiųjų mano brolių, man padarėte."

Taigi, ne siauras šventeiva, ne egoistiškas teisuolis, bet paprastas ir gyvenimiškas žmogus, mokąs atverti kitam širdį bei mylėti ne žodžiais bet darbais – štai, kas visų pirma gali tikėtis Dievo gailestingumo. Dievas trokšta būti mylimas ne abstrakčios minties pagalba, bet per mūsų brolius, taigi per žmonių meilę: „Kiek kartų tai padarėte vienam iš mažiausiųjų mano brolių, man padarėte!"

Reikia pagalvoti, kaip mes turime atskleisti pražūtingų jėgų melagingą išdidumą ir melagingą „teisumą". Reikia pasvarstyti, ką privalome padaryti mes. Viskas tačiau liks be pasekmių ir be rezultatų, jei mes patys gyvensime užsikrėtę tomis pačiomis išverstomis idėjomis, jei mes užsidarysime, jei mes apsiribosime tiktai savimi, savo vidiniu pasauliu, jei neveiksime kartu ir kolektyviai. Šito melagingos galybės iš mūsų laukia, mūsų pasyvumu jos naudojasi. Tiesos vaikai turėtų pralenkti tamsos vaikus ir sklaidyti tamsą!

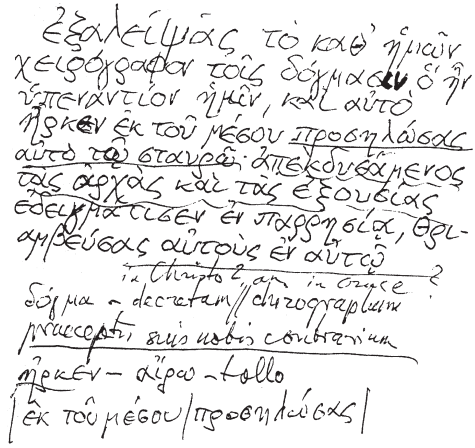
Atkurti vienybę Bažnyčioje

Daugumas krikščionių norėtų surasti Bažnyčioje vienybę ir pastovumą. O iš tikrųjų atsakingieji asmenys Bažnyčioje nepaliaujamai vaidijasi ir kovoja.

Iš tikrųjų Bažnyčios viduje dabar viešpatauja tokie savotiškumai ir tokie prieštaravimai, kad Bažnyčia labiau atrodo, kaip vieno ar kito krašto tautinė ar regioninė religija, tik jau ne visuotinė. O tokia Bažnyčia tai jau ne Jėzaus ir Apaštalų Bažnyčia. Reikėtų sutikrinti laikrodžius – ar mes kalbame tas pačias maldas, ar mes gyvename tomis pačiomis idėjomis? Vienybė neatleidžiamai būtina.

Vienybės negalima sukurti nei ant mandagumo, diplomatijos, diktavimo ar ant melo. Tik teisybė, meilė, drąsa mus gali suvienyti. Ryžtingumas tarnauti tiesai, dorumas. Aišku, negalima palaikyti, laiminti ir bendauti su tais, kurie kuria ir leidžia apgaulingas miglas.

Tegu Bažnyčios atsakingi hierarchai bus ir jausis atsakingais už Bažnyčią. Tegu visi matys, kad hierarchai mato ir sprendžia ne iš šono, ne iš viešaus, ne iš tolo, ir negali vieni patys išspręsti visų problemų, negali vieni patys atsakyti į visus klausimus. Bet tikrai reikia hierarchijai pasitikėjimo ir jos klausyti, kai hierarchija ragina labiau rūpintis vargstančiais, kai ji tarnauja Dievo Vaikų Tautai šventėti ir kilnėti, kai ji saugo, kad Bažnyčioje neįsigalėtų demagogija ir vertybių sumaišymas.

Kun. Česlovo Kavaliausko pastabos
šv. Rašto paraštėse

Apie nūdienos teologines tendencijas

Hanso Kiungo subordinacionalizmas

H. J. Kiungas (Küng) nenori neigti Christologijos „nuo viršaus“ galimybės. Christologija „iš viršaus“ gali būti apibūdinta kaip Kristaus esybės aiškinimas, remiantis spekuliatyvine – dogmine teologija, kurios išeinamieji momentai yra dogmos ir mokymas apie Švč. Trejybę. Tačiau Kiungas priima alternatyvą, kur vadinama Christologija „iš apačios“, o tai reiškia, kad jis norėtų metodiškai stoti į apaštalų (ir ankstyvosios bažnyčios) situaciją ir iš žemiškojo Jėzaus asmens bei gyvenimo ieškoti atsakymo: kokiu būdu apaštalai (ir ankstyvosios Bažnyčios tikintieji) padarė lemtingą išvadą: Jėzus iš Nazareto yra iš tikrųjų Dievo sūnus. Kiungas tvirtina, kad tokia alternatyva gali būti verifikuota istorinio kritinio metodo šviesoje. Čia jis pabrėžia du momentus: sisteminė Christologija privalo pilnai susiderinti su *Naujuoju Testamentu*.

Tik tokiu būdu Jėzus Kristus gali būti teisingai suvoktas šiuolaikinio žmogaus, kuris gyvena visai kitokiame supratimo horizonte, negu žmonės prieš 19 amžių.

Kiungas (ir daugelis kitų katalikų autorių) nenori kartoti privalomojo Bažnyčios mokymo. Nesileidžiant į motyvų nagrinėjimą, galima pasakyti, jog katekizmo formulės šiuolaikiniam žmogui maža tepasako, – jos, deja, daugeliui yra virtusios tuščiomis formulėmis…

Kiungas norėtų istorinės kritikos pagalba suvokti Jėzaus pasirodymą viešumoje, jo skelbimą, elgseną, kryžiaus mirtį ir prisikėlimo aprašymus.

Pirminių ir antrinių Christologijos kriterijų klausimas

Pasak Kiungo, visa pobiblinė tradicija – oficialus bažnyčios mokymas – sudaręs antrinį kriterijų. Tai taikoma ir didiesiems christologiniams susirinkimams (Nikėjos bei Chalkedono), ir viduramžių sino-

dams. Pirminis kriterijus – tai Naujasis Testamentas. Labai kritiškai žiūrima į „mitologinę doketinę bažnytinę koncepciją“, kuri itin ryškiai matoma pamaldžioje literatūroje: čia Kristuje vyrauja Dievas, - Kristus „tik atrodąs „žmogumi, gi tikrovėje žmogiškumas – tik viršutinis apdaras. Čia vyrauja visažinojimas, stebuklai ir neribotos galimybės apraiškos.

Kiungas pastebi: Walterio Kaspero mokyme *Naujasis Testamentas* pilnai suderinamas su dogminiu Bažnyčios turiniu. Žemiškasis Jėzus visiškai suderinamas su prisikėlusiuoju Išganytoju. Todėl ir Naujasis Testamentas aiškinamas dogminės doktrinos šviesoje. Beje, tokios pozicijos laikosi ir oficialioji katalikų teologija. Kiungas aiškina, jog Kasperas mokęs, esą viduramžių bažnyčios teologija buvusi nuoseklaus bažnytinio išsivystymo etapas, tai yra dogminė evoliucija esanti biblinio Christologijos vystymosi tarpsnis. Pats Kiungas pasisako prieš tokią *Naujojo Testamento* ir dogminės teologijos harmoniją. Pagrindinis katalikų teologijos trūkumas glūdįs tame, kad dar patristikos laikotarpyje (ypač Nikėjos – Chalkedono – VI Konstantinopolio Susirinkimo metu) Bažnyčia pakeitusi biblines sąvokas graikų filosofinėmis sąvokomis. Iš čia išsivystė ir Anzelmo satisfakcijos doktrina su savo juristiniu išganymo aiškinimu ir visa viduramžine scholastika, kuri sužmoginusi ir „apiplėšusi“ *Naujojo Testamento* gyvąjį turinį. Čia ir slypįs esminis teologijos silpnumas, kad ribotos senovės filosofijos pagalba žmogaus sukurtos hipotezės buvusios išaukštintos iki dogminio lygio. Anot Kiungo, didžiausias defektas – tai antimetafizika, bažnytinių autoritetų paversta doktrina Naujam Testamentui aiškinti ir net jį atstovauti. Gi mūsų amžiaus pasaulėvaizdis aiškiai rodo, kad metafizinės formos negali išsilaikyti modernios matematikos ar fizikos akivaizdoje, nekalbant apie aukštąją transcendentinę tikrovę.

Vis dėlto, kas yra Kristus, Kiungas atsako pasiremdamas Chalkedono mokymu – *vere Deus et vere homo*. Kiungo pagrindinė tezė skamba taip: Kristus iš tiesų Dievas ir iš tiesų žmogus, tačiau ne scholastinės metafizikos prasme, bet *Naujojo Testamento* dvasia, o tai reiškia, kad šios sąvokos privalančios būti suvoktos *Senojo Testamento* šviesoje. Gi *Senasis Testamentas* visuomet vartojęs Dievo Sūnaus idėją psicholo-

gine prasme. „Dievo sūnūs“ *Senajame Testamente* galėjo būti angelai, galėjo būti ir Dievo išrinktieji asmenys, pavyzdžiui karaliai ar pranašai. Jėzus, kaip Dievo sūnus galėjęs būti pavadintas maloningo Dievo išrinkimo prasme, taigi šis titulas anaiptol nereiškiąs fizinės kilmės iš Dievo, bet ypatingą Jėzaus – žmogaus denominaciją. Jau senovės Bažnyčioje panašiai galvojo kai kurios krikščionių bendruomenės, mokydamos, kad Jėzaus krikšto metu įvykęs toks Jėzaus – žmogaus išaukštinimas (plg. Evangelijų pasakojimą, jog krikšto metu Dievo Dvasia pasirodžiusi viršum Jėzaus ir Tėvo balsas ištaręs: „Šis yra mano mylimasis Sūnus, kuriuo aš gėriuosi“, Mt 3, 17). Kiungas taipogi primena ir apaštalo Pauliaus tekstą: „[Raštai] kalba apie jo sūnų, kūnu gimusį iš Dovydo giminės, šventumo Dvasia ir prisikėlimu iš numirusių pristatymą Dievo Sūnumi…“ (Rom 1, 4).

Pasak Kiungo, nuosekliai imant *Naujojo Testamento* tekstus, titulas Dievas tiesiogine prasme tinkąs vien Dievui Tėvui. Sūnus esąs tai „Žodis“, tai „Atvaizdas, tai „Apsireiškimas“, o tai išsako hierarchinę Švč. Trejybės koncepciją. Senovės doksologijos juk skambančios: „Šlovė Tėvui per Sūnų Šventojoje Dvasioje…“

Tokia realiatyvia prasme Kiungas aiškina ir Jėzaus nuo amžių buvimą pas Tėvą, Dievo žodžio įsikūnijimą ir „homoūsios“ (tai yra Tėvo ir Sūnaus esminę tapatybę). Jėzaus skelbtoje vienybėje su Tėvu aiškinama ne esmė, bet psichologinė funkcinė prasmė. Panašiai sakoma tarp žmonių: „jiedu taip mylėjosi, kad tarp jų viešpatavo viena dvasia“.

Trumpai tariant, Kiungas atsisako senosios bažnyčios, ypatingai Nikėjos ir Chalkedono susirinkimų mokymo, jog Tėvas ir Sūnus yra tapatingi prigimtimi ir dievyste. Kiungas, nors ir laviruodamas tarp pavojingų sąvokų, tikrovėje skelbia, kad Jėzus tik analogine prasme vadinamas Dievu. „Dievo Sūnaus“ sąvoka, panašiai, kaip ji vartojama Senajame Testamente, reiškia ne „fizinę“ Tėvo – Sūnaus tapatybę, bet tik maloningą Dievo išaukštinimą, vadinasi tik garbės titulą.

Walterio Kaspero replika

Pirmiausia primename, kad šis rašinys remiasi dviem straipsniais iš gilios knygos: Walter Kasper, *Jesus der Christus*, Leipzig 1981[28]. Šie straipsniai mums labai svarbūs dėl to, kad juose atsispindi dabartinės katalikų Christologijos tendencijos. Šiuolaikinei Christolgijai itin būdingas egzegezės vaidmuo. Atsisakyta pažodinio šventųjų knygų teksto priėmimo ir nuo 1942 m. plačiai naudojamas istorinis kritinis metodas. Tai reiškia, kad pripažįstamas sintetinis redukcinis šventųjų knygų tekstų išplėtimas. Šalia seniausios – žodinės evangelijos tradicijos, pripažįstamas bendruomenės vaidmuo fiksuojant Dievo žodį. Čia gali būti katekezės, skatinimo, liturgijos ir kitokių bendruomenės reikalams skirtų teksto vienetų. Tokiu būdu moderni egzegezė analizuoja evangelijas (ir kitas knygas), stengdamasi atkurti pirmykštį pasakojimą ir atskirti jį nuo redakcijos (plačia prasme) elementų. Suprantama, kad tokia egzegezė būtina, tačiau reikia pripažinti, kad joje slypi daug pavojų. Čia gali įsiterpti daug klaidų, spėliojimų, hipotezių ir t. t. kurios gali iškreipti Apreiškimo turinį. Štai, kodėl, nagrinėjant aktualius Christologijos klausimus, privalome atsiminti: egzegezė geras dalykas, tačiau ji negali būti visiškai tiksli ir visiškai objektyvi. Čia reikia ir Bažnyčios autoriteto, ir tikėjimo tradicijos, ir paprasčiausio atsargumo… Deja, daugelis katalikų autorių neišvengė egzegezės pavojų ir leidosi į abejotinus dogminius ekskursus (pvz., Schillebeecks, Schoonenberg ir kiti). Tarp tokių ekskursų randame ir Hanso Kiungo darbus. Štai kodėl norime šiame rašinyje nušviesti vieną svarbiausiųjų temų – Jėzaus dievystės tiesą. Nušviesti iš visų pusių – ir iš kritinių, ir iš bažnytinių pozicijų.

Nagrinėjant tokius sunkius klausimus, kaip ankstyviosios krikščionybės tikėjimo išpažinimą, negalima šio amžiaus akimis matyti tai, ką regėjo pirmųjų amžių krikščionys. Taip pat negalima nūdienos mastu taikyti žilos senovės dokumentus. Tačiau bažnyčioje nuo ankstyviau-

28 Šioje knygoje įdėta H. J. Kiungo recenzija „Anmerkungen zu Walter Kasper, „Christologie von unter“ (SS. 414–423). Betarpiškai pateikiama Kaspero replika: „Fur eine Christologie in geschichtlicher Perspektive. Replik auf die Anmerkungen von Hans Küng“ (SS. 424–428).

siųjų laikų išliko tikėjimo išpažinimas („Credo“), *Naujasis Testamentas* ir religinė praktika. Apaštalai nuolat reikalavo ištikimybės tikėjimo palikimui (plg. „O Timotiejau, saugok tau patikėtą palikimą, vengdamas pasaulio tuščiažodžiavimo ir tariamojo pažinimo prieštaringų teiginių, nes kai kurie, jį pamėgę, nuklydo nuo tikėjimo“ (1 Tim 6, 210–21). Štai kodėl būtina laikytis bažnytinio padavimo kaip tikėjimo normos ir pagrindo. Be įmantrių spekuliacijų galime pasakyti, jod įvairios atskalos Bažnyčiai neatnešė nieko vertingo, tuo tarpu katalikybė realiai išsaugojo ankstyvosios bažnyčios palikimą. Jei šiandien imtume keisti bažnytinius tikėjimo pagrindus, tai nebeliktų jokios garantijos ateičiai, – galima aiškinti tikėjimo išpažinimą, galima jį gilinti, bet k e i s t i – ne! Istorinis b a ž n y t i š k u m o supratimas teologijoje įgalina bažnytinį mokytoją (pvz. ruošiant vaikus pirmajai išpažinčiai, aptarnaujant ligonį ar mirštančius ir pan.) vadovautis ne teoriniais samprotavimais, bet Bažnyčios praktika. Šiais atvejais bažnytinė praktika viršyja asmeniškas žinias ir kompetenciją. Pastoralistas atlieka savo pareigą tik ištikimai prisilaikydamas Bažnyčios normatyvų.

Kitas dalykas – metafizika teologijoje. Čia reikia skirti filosofinę sistemą nuo jos praktinio pritaikymo. Vienas dalykas – „substancijos“ suvokimas Aristotelio ontologijoje, o kitas dalykas – „substancijos“ termino pagalba išreikštas (arba „pažymėtas“) tikėjimo objektas. Filosofinės sąvokos ar kai kurie dėsniai teologijoje turi būti traktuojami tik kaip priemonės, nes transcendentinis pasaulis be abejo kokybiškai skirtingas nuo sutvertosios tikrovės. Tai gerai suprato didieji teologai, pabrėždami būties analogijos metodą. Pagaliau tai išreiškė apaštalas Paulius: „Dabar turėsime prieš akis šias metodines pastabas, atkris reikalas „dogmatizuoti“ logines formas. Mes turėsime mintyje tai, ką privalo išreikšti sąvoka, o ne konkrečią sąvoką *in se*[29].

Vis dėlto neįmanoma apseiti ir be filosofijos pagalbos. Antai, substancijos prigimties ar asmens sąvokos neišvengiamos kalbant apie Švč. Trejybę arba apie Jėzaus asmenybę. Tegu sąvoka „Dievo Sūnus“ bus suvokiama *Senojo Testamento* šviesoje. Tada ji pirmiausia turės funkcinę (ne ontologinę) prasmę. Betgi *Naujasis Testamentas* paskelbė eilę

29 Savyje. [Red.]

naujų dalykų, kurie buvo visiškai nežinomi *Senajame Testamente*. Ir čia mes susiduriame su Dievo apreiškimu. Kristus teigia: „Jus aš draugais vadinu, nes jums viską paskelbiau, ką buvau iš savo Tėvo girdėjęs“(Jn 15, 15). Kaipgi nepasinaudoti graikų mąstytojų idėjomis, kurios visų pirma nori charakterizuoti dvasios tikrovę? Juk mes suprantame, kad tikėjimo srityje sąvoka – visų pirma nurodymas į jos išreiškiamąjį turinį. Netgi protestantų teologas E. Kezemanas sako: „Dievo sūnystė metafizine prasme *Naujajame Testamente* yra savaime suprantamas dalykas“. Katalikų egzegetas Snakenburgas tvirtina: „Trumpai tariant, kaip įmanoma mąstančiam žmogui apseiti be apibendrinimų, taip tikėjimo srityje būtina pavartoti tokias sąvokas, kurios nurodytų į transcendencijos sritį. Gi toje srityje nebėra vietos daiktams, o tik pirmiausia asmeniniams santykiams ir struktūroms“ (beje, tai buvo žinoma labai anksti, Augustino laikais). Vienu žodžiu, filosofiniai elementai yra randami pačiame *Naujajame Testamente*.

Be reikalo Kiungas norėtų sugrįžti į tolimą praeitį. Ką gi šiuolaikiniam žmogui duotų sugrįžimas į naivų ir archainį pasaulėvaizdį? Juk bažnytiniai mokytojai nuo pat pirmųjų evangelizavimo dienų vystė ir tobulino evangelizavimo procesą. Pažvelgę į seniausius *Naujojo Testamento* raštus (pvz. *Laiškus Tesalonikiečiams* su mokymu apie greitą pasaulio galą, arba *Morkaus evangeliją* – evangelijų žanro pirmieną) ir palyginę juos, sakysime, su Jono evangelija, pamatysime aiškių mąstymo evoliucijos pavyzdžių. Kaip ir viskas pasaulyje, taip ir evangelijos skelbimas turėjo vystytis ir pasinaudoti kultūros pasiekimais. Tad kam gi tas siekimas teologijos išsivystymą pakeisti archaizuotu skelbimu? Jei Kiungas (o taip pat kai kurie egzistencializmo šalininkai) norėtų išsiaiškint viduramžių teologiją (visų pirma soteriologiją), kaip mitologizuotą žmogaus laisvės ilgesį – tai būtų pilnas tikrovės apvertimas aukštyn kojomis. Juk bažnyčia visuomet kovojo su doketais ir gnostikais prieš išganymo ir Jėzaus kryžiaus sumenkinimą. Ne mūsų ilgesys ir ne mūsų religinės įžvalgos, bet Jėzaus kryžius ir prisikėlimas pagimdė bažnytinę bendruomenę. Kaip tik šis istorinis bažnyčios realizmas, bažnytinių prievolių ir teisių kompleksas buvo pagrindas, ant kurio vystėsi teologija. Ir šiandien būtina priimti visas šias realijas, o tik paskui vykdyti teologinius apibendrinimus, o

ne atvirkščiai. Tai, turbūt, nelemtos vokiečių idealizmo pasekmės Bažnyčios moksle. Štai, kodėl iš pradžių psichologinės funkcinės idėjos apie Dievo sūnystę, apie Jėzaus asmenį, prigimtis ar preegzistenciją (remiantis *Senojo Testamento* archaizmu) vėliau turėjo būti filosofiškai („apibendrintai“) išryškintos. Turėjo būt iškeltas ontologinis šių idėjų charakteris ir t. t.

Tai buvo būtinas pažinimo proceso vystymasis, gilėjantis tikėjimo tiesų suvokimas. Ir, suprantama, būtų neišmintinga dėti pastangas sugrįžti atgal į archaizmą. Tipiškas pavyzdys galėtų būti doktrina apie sakramentus. Iki viduramžių teologijos sužydėjimo XII a. nebuvo filosofiškai pamatuotos doktrinos apie sakramentus. Bet argi tai reiškia, kad nebuvo sakramentų? Anaiptol: mes skaitome labai senus patristinius traktatus, pamokymus apie krikščionybės misterijas, teikiančias Dievo malonę. Turime eilę seniausių liudijimų apie sakramentų praktiką II – IV amžiuose. Ir kaip tik teologinės minties vystymasis padeda suvokti sakramentų prigimtį bei jų taikymo sąlygas. Savo ruožtu ginčai su įvairiomis atskalomis (gnostikai, montanistai, donatistai ir t. t.) buvo galingas akstinas ieškoti teorinio sakramentų praktikos pamatavimo. Kitaip sakant, pats gyvenimas skatino teorijos išsivystymą ir tatai padeda mums suprasti, kodėl privalome ir gerbti ir nagrinėti netobulus teorijos įvaizdžius: tik tuo keliu ateina teologinės minties pilnatvė. Be scholastikos nebūtų galėjusi atsirasti dabartinė – egzistencinė personalistinė teologijos mintis.

Štai kai kurios mintys prieš Kiungo bandymus archaizuoti teologijos evoliuciją. Mūsų kelias – ne atgal, bet pirmyn pažinimo sferoje. Senovė mums reikšminga visais aspektais (ypatingai bažnytinio gyvenimo faktais). Tad tai nereiškia, kad mes turėtume idealizuoti nesubrendusią mintį. Ieškome esmės ne praeities silpnumuose, bet ateities galimybėje.

Teologijos atgimimui

Kalbant apie dabartinę teologijos padėtį, aišku, kad niekas nenori jos griauti, kadangi jos neįkainojamas turtas – Dievo Apreiškimas. Todėl jos pagrindas privalo būti giliausi Šventojo Rašto tyrinėjimai. Tačiau visai kas kita vadinamoji spekuliatyvinė ar sisteminė teologija. Gal neišvengiama filosofija, tačiau ji privalo tarnauti ad hoc, būtent vietinio pobūdžio uždaviniams spręsti (pvz., logikos ar terminologijos apžvalgoje). Labai reikėtų saugotis, kad teologai nemanipuliuotų Dievo vardu, kraipydami žmogaus likimą. (Prisiminkime, kad Jėzus atsisakė įsikišti į turto padalijimo reikalą!)

Moralės srityje mes iš naujo privalome įsižiūrėti į istorinį Jėzų, kuris atmetė „senųjų padavimą“, taigi žmogiškas išmones, susmulkėjusias ceremonijas ir apskritai buhalterinę sistemą Bažnyčios rūmuose. Būtina nurodyti į judaizmo bei helenizmo reliktus mūsų tikėjime. Būtina sugrįžti prie evangelinio šaltinio: „Sek paskui mane!“ Vietoj pasaldinto (ypač dėl netikusio meno) arba monofizitinio Jėzaus būtina iškelti jo nusižeminimą „iki kryžiaus mirties“, nušviesti laisvanorišką užsiangažavimą žmonijos istorijoje, ypač jo kenozę („apiplėšė pats save“ – graikiškai: ištuštino save“). Būtina labai radikaliai nuvalyti nuo visų abejonių tikrą Jėzaus prisikėlimą tikslios Naujojo Testamento istorinės kritikos ir semantikos šviesoje. Nereikia baidytis ir „teologijos iš viršaus“, kurioje sukoncentruota geriausia senovės išminčių tradicija, kur tik filosofine kalba perteiktas Filipiečiams laiško turinys: „Todėl ir Dievas jį išaukštino ir padovanojo jam vardą, kilniausią iš visų vardų“ (Fil 2, 9). Jo Jėzus be kitų privalumų – herojinė asmenybė, kuri ne tik dėl savo prigimties, bet ir dėl žygdarbio užsitarnavo ypatingą išaukštinimą. Jis ir Žmogaus sūnus, ir eschatologinis karžygys ant balto apokaliptinio žirgo, Jis teis tautas ir duos ataskaitą už visų mūsų istoriją. Jis pasipuošęs ne karaliaus regalijomis, bet krauju permirkusiu drabužiu (plg. Apr 19, 13), todėl, kad tik Jis – blogio problemos sprendimas. Jis – vienintelis atsakymas į visas istorijos tragedijas. Tai Jis nesismulkindamas dovanoja po denarą ir tiems, kurie plušėjo ištisą dieną, ir tiems, kurie teisėtai dirbo vieną valandą. Jis viešai paskelbė, kad tikėjimas gali perkelti kalnus ir tikėjimas gali prikelti numirusius.

Tai jis – priešingai visoms ambicijoms – nuplovė mokinių kojas ir deklaravo, kad mūsų tarpe jis kaip tas, kuris patarnauja bičiuliams. Tai jis viešai pareiškė, kad nusidėjėlei atleidžiamos nuodėmės, nes ji labai pamilo… Susigraudinusiam ant kryžiaus piktadariui jis pažadėjo dar tą patį vakarą priimti jį į rojų.

Štai, tas netiesinis, vadinasi, nebuhalterinis Kristus, kuris plačiu mostu visus kviečia prie savo širdies. Ir didingasis žvaigždynų Viešpats, ir švelnus mažų vaikelių laimintojas. Ir tokio Jėzaus, deja, niekados nepateiks jaunajai kartai teologiniai sausuoliai, buhalterinės filosofijos mastodontai. Jis – vienintelis kunigas, kuris savo esybe patvirtino: „Nėra didesnės meilės, kaip gyvybę už draugus atiduoti“ (Jn 15, 13).

Prieš neleistiną Bažnyčios mokslo supasaulėjimą

Prisiminkime Senosios Bažnyčios tikėjimą. Apaštalas Paulius, pradedant 50 metais, parašė itin svarbius dokumentus: laiškus Tesalonikiečiams ir Korintiečiams. Čia sudėti svarbiausieji Jėzaus prisikėlimo liudijimai. Tuo laikotarpiu Pauliaus laiškai buvo visiškai autentiški, nepatyrę jokių redaktorių „pataisymų“ ar korektūrų. Svarbiausia yra tai, kad istorija mums padėjo tiksliai nustatyti parašymo datas. Mūsų amžiaus pradžioje Delfuose (Graikijoje) buvo atrasta stela (paminklinis akmuo su įrašu), kuri kalba apie Galijoną, garsaus romėnų filosofo Senekos brolį, kuris 51/52 metais valdė Achajos provinciją ir tuo metu svarstė Pauliaus bylą dėl Krikščionybės skelbimo. Kaip tik šis faktas leidžia mums iki 5 metų tikslumu nustatyti pagrindinių apaštalo laiškų atsiradimo datas. O tai be galo svarbu: mes turime ne tik Pauliaus liudijimus apie savo akivaizdinį Prisikėlusio Viešpaties regėjimą, bet ir atsineštus iš pirmykštės Jeruzalės Bažnyčios liturginius pirmųjų krikščionių tekstus: tikėjimo išpažinimo formules, kai kurias maldas ir net liturginius himnus. Antai eucharistinis himnas iš trumpo laiško Filipiečiams aiškiai išverstas iš aramiečių kalbos apaštalui dirbant Antijochijos Bažnyčioje, todėl Šv. Rašto analitikai tvirtina, kad jis gimęs Jeruzalėje apie 35–40 metus (E. Lohemejeris, E. Kezemanas. P. P. Le-

vertofas ir kt.) Tokiu būdu mes turime autentišką Jėzaus Prisikėlimo istorinę medžiagą, nes priartėjame per mokslą iki Prisikėlimo ištakų ir iki akivaizdaus Prisikėlusiojo regėtojo Pauliaus asmens. Štai kodėl naujasis Katalikų Bažnyčios katekizmas taip aiškiai suformulavo savo pažiūrą apie Jėzaus prisikėlimą:

Kristaus prisikėlimo paslaptis yra realus įvykis su istoriškai konstatuotais apsireiškimais, kaip liudija Naujasis Testamentas. Todėl Šv. Paulius galėjo parašyti laiške Korintiečiams apie 56 m.: „pirmiausia aš jums perdaviau, ką esu gavęs, būtent: Kristus numirė už mūsų nuodėmes, kaip skelbė raštai: jis buvo palaidotas ir buvo prikeltas trečiąją dieną, kaip skelbė Raštai; jis pasirodę Kefui, paskui dvylikai. Vėliau jis pasirodę iš karto daugiau nei penkiems šimtams brolių, kurių daugumas tebegyvena iki šiolei“ (1 Kor 3-6). Apaštalas čia kalba apie gyvą prisikėlimo padavimą, kurį jis buvo gavęs po savo atsivertimo prie Damasko vartų“. Toliau katekizmas dar aiškiau akcentuoja prisikėlimo istorinį tikrumą: „Šių liudijimų akivaizdoje neįmanoma Kristaus prisikėlimo interpretuoti kaip įvykio už fizinės tvarkos ribų ir neįmanoma jo paneigti kaip istorinio fakto.

Taipogi iš šio fakto išplaukia, kad mokinių tikėjimas išlaikė radikalų išbandymą apie kurį jų Mokytojas buvo jiems iš anksto paskelbęs. O Kristaus kančios iššauktas sukrėtimas buvo toks didelis, kad mokiniai (bent kai kurie iš jų) pradžioje nenorėjo patikėti žinia apie prisikėlimą“ (Katalikų Bažnyčios Katekizmas, prancūziška Vatikano – Paryžiaus laida. 1992 m. P. 141–142).

Pridurkime dar vieną aplinkybę: Paulius ne tik paliudijo, kad savo akimis matė Jėzų prisikėlusį „Laiške Korintiečiams“ 15, 8, bet ir savo apaštalinį statusą bei didžiausią autoritetą Bažnyčioje grindė tuo, kad buvo ne kokių nors regėjimų ar haliucinacijų subjektas, bet akivaizdžios tikrovės liudininkas. Iš „Apaštalų darbų“ knygos žinome, kad po Judo žlugimo pastarojo vietoje apaštalai išrinko Kristaus mokinį Motiejų apaštalu (Apd 1, 21 s.). Knyga nurodo ir būtiną sąlygą įžengti į Apaštalų kolegiją, būtent: apaštalas turėjo būti akivaizdus Jėzaus liudytojas ir būtinai Jėzaus prisikėlimo liudytojas. Štai kodėl Paulius savo laiške Korintiečiams (9 skyrius) taip įsakmiai tvirtina: „Ar aš ne laisvas? Ar aš ne apaštalas? Argi nesu regėjęs mūsų Viešpaties

Jėzaus?“ Ir toliau jis tvirtina, kad jo teisės vadovauti Korinto bendruomenei išplaukia kaip tik tos prerogatyvos, kad jis iš tiesų buvo ir tikras prisikėlusio Jėzaus gyvas liudininkas.

Deja, pastaraisiais metais, ypač vokiškai kalbančiuose kraštuose, eilė teologų (net katalikų) išdrįso pasiduoti pokario metu pasklidusiai Roberto Bultmano „numitologinimo teologijai“, kuri tvirtino, jog Kristaus prisikėlimas įvykęs tiktai dvasinėje plotmėje, kad jis – tik grynojo tikėjimo reikalas, būtent, kad krikščionys tiki Jėzaus įžengimu į dvasios aukštumas, kur jis viešpataująs Tėvo dešinėje. Visa tai tik simbolika, bet jokiu būdu ne istorijos objektas. Ir katalikų teologas Valteris Kasparas aiškina, kad Jėzaus prisikėlimas – tiktai dvasinis procesas, kurio dėka Jėzaus kūnas buvęs sudvasintas ir todėl prisikėlimas įvykęs už laiko ir erdvės ribų. Kaip girdėjome, naujasis katekizmas įsakmiai pabrėžė: sutinkamai su Naujojo Testamento liudymais, Kristaus prisikėlimas įvykęs laiko ir erdvės rėmuose, jis esąs istorinis įvykis, kurį galime pažinti istorijos mokslo priemonėmis. Taip, Kristaus kūnas sudvasintas, bet Viešpats galėjo realiai bendrauti su mokiniais, valgė su jais ir leido paliesti žaizdų randus. Koks didelis buvo apaštalų tikėjimo tikrumas ir praktinis įsitikinimas, galime spręsti iš jų likimo: visi apaštalai iš bailių ir dvejojančių žmonelių tapo galingais Evangelijos skelbėjais ir, neskaitant Jono, visi tikėjimą paliudijo kankinio vainikais. Pagaliau ir mylimasis mokinys Jonas buvo išgyvenęs įkalinimą ir trėmimą. Vienas seniausių Bažnyčios rašytojų Klemensas Romietis apie 100 metus Laiške Korinto Bažnyčiai parašė, kad apaštalai iš Jėzaus „buvo gavę įgaliojimus ir prisikėlimo fakto dėka tapo visiškai persunkti tikrumu“.

Štai čia ir yra tasai momentas, kurio taip trūksta mūsų Bažnyčiai. Mes mechaniškai kalbame [apie] tikėjimo išpažinimą, lūpomis išpažįstame Jėzaus prisikėlimo realumą, tačiau širdimi šio neišgyvename. Įprotis, rutina, paviršutiniškumas (o gal ir televizija) užgožė svarbiausiąją tikėjimo tiesą – Jėzaus prisikėlimą. Mums daro gėdą įvairūs „Tikėjimo žodžiai“, „Dievo asamblėjos“, „Evangelinės Bažnyčios“, net vargšai Krišnaitai, kadangi mūsų pagrindinis turtas – Evangelija – menkai skaitoma, menkai studijuojama ir todėl iš tikrų-

jų lieka nesuprasta. Jėzaus prisikėlimas, kadaise džiaugsmu įkvėpdavęs kankinius, pagelbėdavęs nugalėti mirtį, šiandien nesuprantamas…

Taigi pagrindinis katalikų teologų uždavinys – atkreipti ypatingą dėmesį į jaunų kunigų paruošimą. Juk negalima ginčyti, kad net „Katalikų pasaulis“ porą metų Šv. Velykų proga savo vedamuosiuose aiškino, kad Jėzaus prisikėlimas „yra neprieinamas istorijos mokslui, kaip chemijai neprieinamas Kristaus buvimas konsekruotoje Duonoje ir vyne“ („Katalikų pasaulis“, 1991 m., kovo 22 d., Nr. 6). Pereitais metais – dar gražiau: Velykų numeryje (Nr. 8) vėl ta pati dainelė: Jėzaus prisikėlimas – anaiptol ne istorinis faktas, o vien tik tikėjimo dalykas. Nenuostabu, jei jaunuose protuose skatinamas teologinis nihilizmas. Už tai labai laiku ir labai reikalingas naujojo Katalikų Bažnyčios katekizmo pasirodymas. Matomai, kalbant su jaunimu būtina atkreipti dėmesį, kur esminis skirtumas tarp naujųjų nekatalikiškų tikėjimo sąjūdžių ir mūsų Bažnyčios. Mes turime tiksliai istorijos duomenimis pagrįstą apaštalų padavimą, gi modernieji jaunimo sąjūdžiai iš esmės pasinaudoja psichologine prievarta, hipnoze ir sugestija. Tai patvirtino eilė liudininkų ir net gydytojai psichiatrai iš Šiaulių (plg. „Respublika“ 1992 m. liepos 16 d.). Per vadinamas pamaldas „prasidėjo garsų, skiemenų, dejonių, šauksmų chaosas… Užsimerkę, iškėlę rankas, susiėmę už galvų, kas kaip išmanė jie meldėsi už tuos, kurie stovėjo priekyje, o gal ir už save. Ši chaotiška garsų jūra blaškėsi gal dešimt minučių – iki pastorės Andželikos ženklo. Ženklas buvo duotas jos pagalbininkams, vaikinams. Andželika, rėkdama nesuprantamus žodžius, stumia juos atatupstus. Už nugaros stovintis pagalbininkas padeda paguldyti.. Per keletą triukšmo, chaoso minučių buvo išguldyti visi stovėjusieji priekyje. Viena mergaitė labai priešinosi, nesidavė guldoma. Andželika tiesiog klykė – šešiolikmetė, nustumta iki pat sienos, verkianti ir besiblaškanti, buvo tiesiog sumurkyta ant grindų. Gerokai vėliau, šiai orgijai nurimus, kai Andželika pakvietė išeiti į priekį…, ta mergaitė, nors ne iš karto, bet irgi išėjo į priekį… „Taip buvo „varomas šėtonas“ Šiaulių „Tikėjimo Bažnyčioje“. Ne be pagrindo Šiaulių respublikinės ligoninės poliklinikos nervų ligų skyriaus vedėjas Antanas Luošaitis patvirtino, kad panašūs įtaigos seansai – aiškiai aukšto profesinio lygio sugestijos ir prievartos praktika.

Prieš miesčionių bažnyčią

S. Kierkegaard'o atminimui

„Kas negali atsiskleisti, tas negali mylėti,
o kas negali mylėti, tas yra visų nelaimingiausias."

S. Kierkegaard

Puošnioje bažnyčioje į sakyklą pakilo pamokslininkas. Prieš jį buvo susirinkęs rinktinių žmonių būrys. Kilmingieji ir galingieji. Pirmoje eilėje išdidžiai sėdėjo karalius ir karalienė, toliau – dvariškiai ir ministrai, dar toliau – įžymieji miesto veikėjai. Visų akys buvo įsmeigtos į garsųjį kalbėtoją. Tik šiandien jis atrodė keistai. Gilioje tyloje apžvelgė puošnią auditoriją degančiomis akimis ir pamažu prabilo. Jo balsas skambėjo ryžtingai, grėsmingai. Kiekvienas virpantis ir tolydžio garsėjantis žodis žadėjo kažką baisaus. Ir staiga visus pagavo nuostaba ir pasipiktinimas. „Ar jūs krikščionys? – aidėjo klausimas. – Ar jūs iš tiesų krikščionys? Ne! Jūs – ne krikščionys! Čia nėra nei per plauką tikros krikščionybės! Jokios krikščionybės nėra šioje puošnioje šventykloje! Čia savimi patenkinti žmonės, kurių priešakyje stovi brangiai apmokami dvasininkai. Čia krikščionybės išdavystė! Čia spjaudoma Kristui į veidą!.."

Baisaus kaltinimo garsus nutraukė neapykantos riksmas: „Šalin! Lauk iš čia!" Tačiau negailestingas balsas griaudėjo toliau: „Aš jus kaltinu Dievo akivaizdoje! Jūs nusikaltėliai! O aš jums skelbiu tiesą!" Visą auditoriją purtė vėtra…

Šito pasakojimo (ir ne tik pasakojimo!) autorius – Sorenas Kierkegaard'as (1813–1855) – krikščioniško egzistencializmo pradininkas. Savo gyvenimo metu jis buvo mažai skaitomas ir dar mažiau suprantamas. Niekas Kopenhagoje nesidomėjo jo gausiais raštais. Buvo laikomas keistuoliu ir išsišokėliu padorioje visuomenėje. Gyvenimo pabaigoje jo išpuoliai prieš oficialią Bažnyčią, prieš jos atstovų sumiesčionėjimą susilaukė viešo pasmerkimo. Kierkegaard'as visuomet gynė subjektyvią tiesą, būtent tokį įsitikinimą, kuris pakeičia žmo-

gų, kuris iš eilinio piliečio gali padaryti kankinį. „Man rūpi atrasti tokią tiesą, kuri būtų man tiesa; atrasti idėją, kuria galėčiau gyventi ir už kurią norėčiau numirti.“ Kierkegaard'as paradoksaliu elgesiu – viešai apkaltindamas vyskupą – vis dėlto sukrėtė Kopenhagos visuomenę, priversdamas ją susimąstyti dėl oficialios krikščionybės ir Evangelijos santykių. Jis apkaltino susmulkėjusią, praradusią dvasios polėkį Bažnyčią ir įtikinamai reikalavo apaštalų luomo ryžtingumo.

Ano meto visuomenė negalėjo dovanoti ramybės drumstėjui. Tik ji nepasinaudojo garbinga kritika ar idėjų dvikova, bet pasistengė pasityčioti iš fizinių Kierkegaard'o trūkumų. O jis iš tiesų buvo labai neišvaizdus: liesas, susenėlio veidu, neproporcingomis rankomis ir trumpomis kojom žmogėnas. Jo balsas sukeldavo pašaipą: aukštas ir rėksmingas, dažnai nelauktai ima vibruoti. Žodžiu, Kierkegaard'as buvo apšauktas kažkokiu eunuchu. Jautrus ir nervingas mąstytojas tas pašaipas išgyveno itin skaudžiai. Dar prisidėjo skausminga liga dėl jaunystėje sužaloto stuburo.

Toks Kierkegaard'as pasirodė Kopenhagos visuomenei. O jo vidinis pasaulis liko jai svetimas ir paslėptas. Tik žymiai vėliau išaiškėjo filosofo genialumas, be galo intensyvūs pergyvenimai ir demoniška kūrybinė potencija. Palyginti per trumpą laiką jis parašė tiek daug, kiek tesugebėdavo stambiausi rašytojai. Be to, Kierkegaard'as buvo labai muzikalus, kaip reta giliai susipažinęs su filosofija ir teologija. Meninės – psichologinės meditacijos suteikė jo raštams ypatingo reljefiškumo ir skambėjimo. Tai buvo žmogus, kuris ypač radikaliai pasipriešino buržuazijos vidutiniškumui ir pilkumui, atverdamas pasauliui naują egzistencijos sampratą, naują dialektiką ir krikščionybės atgimimo idėją. Jam visų pirma rūpėjo krikščionybės tikrovė ir didžiausioji asmens vertybė – tiesioginis ryšys su Dievu. Tarsi Jonas Krikštytojas jis turėjo tapti didžiu atgailos skelbėju.

Kierkegaard'as ypač giliai pergyveno krikščionybės sąstingį ir todėl aistringai nekentė miesčioniško abejingumo. Filosofijoje kovojo su įsigalėjusiu „objektyviuoju mąstymu“, su Spinozos racionalizmu ir ypač su Hėgelio idėjos totalitarizmu. Jam rūpėjo konkretus individas ir jo likimas. Jam Dievas buvo „ryjanti ugnis“ ir mysterium tremendum. Jis

gyveno gyvuoju Viešpačiu, kuris nuo Sinajaus aidėjo griausmu ir kuris buvo „gyvųjų, ne mirusių Dievas“. Kierkegaard'ui buvo nesuprantama, kaip krikščioniška tauta gali gyventi taip, tarsi Dievo išvis nebūtų. Jautėsi pašauktuoju pamokslininku, kuris pranašo lūpomis gali mesti baisius kaltinimus miesčionims. Jautėsi be galo nelaimingas, nes visą gyvenimą mylėjo savo sužieduotinę, su kuria pats nutraukė ryšį, kad amžinai kankintųsi. Buvo melancholikas, kurio milžiniška atminties jėga vertė vis iš naujo gyventi sąmoningai prarastos meilės prisiminimais. Iki šiol lieka nesuprantama, kodėl jis ryžosi tam, jeigu visuomet tvirtino, kad aname pasaulyje jo mylimoji priklausys tik jam… Ir ką reiškia jo dažnai vartojama sąvoka „melancholija“, besiteisinant esą santuoka būtų buvusi nelaiminga?

Kierkegaard'as rašė, kad kiekvienoje kartoje turi būti du – trys žmonės, pasmerkti už kitus, skirti sunaikinimui, kad baisiose kančiose atvertų tai, kas reikalinga žmonijai. „Su liūdesiu įsitikinęs, kad esu tam skirtas, pažinau pats save“. Kitu atveju, kalbėdamas apie buvusią savo sužieduotinę, Kierkegaard'as tvirtina, kad „netgi gėrio centre slypi neviltis“. Galbūt turėjo kokį nors mažavertiškumo kompleksą? Jis dažnai kalbėjo apie savo „nuvytusį gyvenimą“, apie ankstyvą senatvę. Neįtikinamai skamba ir toks pasakymas: „Tai, kas žmogiškai kalbant, yra gražiausia, verta didžiausios pagarbos – jaunystėje sužydėjęs moteriškumas, kuriame viešpatauja harmonija, taika ir džiaugsmas, – visa tai yra taipogi beviltiškas dalykas“.

Skausmingi jaunystės pergyvenimai, matyt, sukoncentravo Kierkegaard'o mąstymą ties individo problematika, kuri buvo tokia svetima Hėgelio abstrakcijoms. Išeities tašku jis pasirinko ne kurį metafizinį principą, bet konkretų kenčiantį žmogų.

„Užuot ieškojęs pagalbos pas visuotinai pripažintą filosofą ar pas kokį *professor publicus ordinarius*, mano bičiulis kreipėsi į vieną privatų mąstytoją, kuris ankščiau buvo apdovanotas visomis žemės gėrybėmis, bet vėliau turėjo pasitraukti iš tokio gyvenimo. Jis kreipėsi į Jobą, atsisėdusį pelenuose ir nuograuža trinantį savo votis. Iš jo lūpų krito staigios pastabos ir gilios mintys. Mano bičiuliui pasirodė, kad čia galima atrasti labiau įtikinamą tiesą negu graikų simpoziume“.

Kierkegaard'o mąstymo problematika – panašiai kaip Augustino ir Pascalio – skirta individui ir jo likimui. Jis remiasi begalybės perspektyva. Tačiau tai neturi nieko bendro su filosofų ramybe. Jam be galo svetima Spinozos pozicija: *Non lugere, negue detestari, sed intelligere* (Ne liūdėti, ne atmesti, bet suvokti). Jis ryžtingai atmeta Kanto ir Hegelio pažiūras, esą žmogaus protas – tai galutinė instancija, kuri galinti teisti tikėjimą. Kierkegaard'as akcentuoja tokias tiesas, kurių akivaizdoje visos teorijos netenkančios vertės. Ką gali pasakyti filosofas racionalistas kenčiančiam Jobui? Kokią vertę gali turėti Kantas ar Hegelis pasmerktajam, kuriam beliko gyventi suskaičiuotos valandos?

Kierkegaard'as ieškojo gyvenimiškos tiesos. Ir Biblija jam atvėrė tokius horizontus, kurie leido nauju požiūriu suvokti tikėjimą. Tiktai tikėjimas, kai individas susitinka su Absoliutu, gali būti reali jėga ir išsigelbėjimas kenčiančiam Jobui ir pasmerktam mirti Izaokui. Tiesa pasirodė esanti ne beaistrė bendrybė, bet gyvenimo galimybė. „Tikėjimo paradoksas, – sako Kierkegaard'as, – yra tai, kad individas, kaip individas, iškyla aukščiau už bendrybę …, kad individas, kaip ir visi individai, turi santykį su Absoliutu".

Štai tragiška Abraomo figūra. Angelas jam įsakė paaukoti Dievui vienintelį sūnų Izaoką. Tai ne bendrosios etikos reikalavimas, bet subjektyvus išgyvenimas. Abraomas privalo sulaužyti kai kurias etikos bendrybes: jis meluoja ir žmonai, ir sūnui, leisdamasis kelionėn į Morijos kalną, nusižengdamas etiniam imperatyvui „nežudyk nekalto žmogaus", o kaip tėvas – etinei pareigai […] mylėti sūnų. Etiko akimis žiūrint, Abraomas – melagis, suvedžiotojas, žmogžudys ir sūnažudys… Tačiau jis vykdo tai, ką padiktavo santykis su Absoliutu. Jis lieka „išimtas" iš etikos sferos, jis yra aukščiau už bendrybę (etikos normas). Paskutiniuoju momentu angelas sustabdo Abraomo ranką ir skelbia palaiminimą: Abraomas tapsiąs didžios tautos protėviu ir jo palikuonių dėka bus palaimintos visos žemės tautos, „kadangi tu paklausei mano balso".

Santykis su Absoliutu – štai kas teikia išsigelbėjimą. Tik Absoliutas gali mirštančiam pažadėti gyvenimą. Tik Absoliutas nukryžiuotam latrui gali pasakyti: „Aš tau pažadu – dar šiandien su manimi būsi rojuje".

Kierkegaard'as neketino kurti filosofinės sistemos, kaip anais laikais buvo įprasta. Jam rūpėjo kelias į tikrąjį gyvenimą, kurį matė krikščionybėje. Tačiau oficialioji krikščionybė, jo manymu, buvo taip nutolusi nuo Kristaus dvasios, taip „nužmoginta ir sumiesčionin-ta", kad nebeturėjusi nieko bendro su apaštalų ir kankinių Bažnyčia. Kierkegaard'as puolė „tiesioginį" krikščionių santykį su pasauliu, kuris pakeitęs tikėjimą. Jis puolė Bažnyčios institucijas, praradusias tikėjimą Dievo visagalybe. Jis laikė Liuterį nevykėliu, kad šis netapo kankiniu.

Nesuprantamas Kierkegaard'o santykis su Regina Olsen, pabėgi-mas nuo šeimyninės pilnatvės turėjo lemiamos reikšmės jo tolimes-niam gyvenimui. Jeigu mąstytojas jaunystėje stipriai išgyveno meno ir meilės vertybes, tai šis keistas posūkis verčia manyti, kad jis itin intensyviai ieškojo tos išimtinės egzistencijos, kurią atrado Abraomo ir Jobo pavyzdžiuose. Jis tikėjo, kad tikėjime žmogus atranda viską, ką praranda vardan tikėjimo. Jis tikėjo ir gyveno paradoksu. Ir tikėjimas jam visų pirma buvo paradoksas. Kaip kantriajam Jobui Dievas grąžino ir netgi padvigubino ankščiau turėtas gėrybes, kaip Abraomui buvo grąžintas nuo aukuro sūnus, taip Kierkegaard'as norėjo realizuoti ir savo gyvenimo galimybę. Nes egzistencinis mąstymas – visų pirma savosios galimybės atradimas ir realizavimas. Gyvenimas pagal minios reikalavimus, nuasmeninta būtis – štai su kuo kovojo Kierkegaard'as. Subjektyvumas ir tiesa – pagrindinės jo kategorijos.

Gyvenimo pabaigoje Kierkegaard'as parašė „Dvi kalbas žengiant prie altoriaus penktadienį" (Kopenhaga, 1851). Šio darbo dedikacija pasako labai daug: „Vienai nepavadintajai, kurios vardas savo metu bus minimas, skiriama visa mano literatūrinė veikla, nuo pat pradžių paskirta jai." Atsižvelgiant į kūrinių gausumą ir gilumą, tenka pripažin-ti, kad jis išgyveno nepaprastą meilę. Ir turint prieš akis visus faktus, tenka pridurti: vargu ar jo kūrybinis genijus būtų galėjęs išsiskleisti be kančios ir aukos. Knygoje „In vino veritas" jis aiškiai teigia, kad tik prarasta moteris pagimdo karžygius ir šventuosius. Taigi stebuklas iš tikrųjų įvyko: praradęs viską, Kierkegaard'as tapo tuo, kuo išlieka iki šios dienos. Krikščionybės atnaujintojas ir šauklys įamžino ir moters – Reginos Olsen – meilę.

Kierkegaard'as ryžtingai atmetė oficialią krikščionybę, kuri, pasak jo, „keliais sakramentais išlaisvina žmogų nuo būtinybės mylėti Dievą ir dar žada pratęsti malonumus iki begalybės". Tikroji religija, įtraukianti begalinį Dievą į baigtinę žmogaus buitį, turinti būti kančia, papiktinimas ir paradoksas. O patogi, supasaulėjusi miesčionių religija tesanti išdavystė. Tikram krikščioniui religija turinti kelti „baimę ir virpulį". Tie, kurie vaizduoja bei skelbia džiaugsmingą krikščionybę, tėra jos falsifikatoriai. „Sėdžiu savo tyliame kambaryje, – sako Kierkegaard'as, – ir jaučiu vienintelį pavojų – religiją".

Reikia suprasti, kodėl jis taip karštai puolė Danijos Bažnyčią ir jos atstovus. Visų pirma tai buvo kova su oportunizmu, lengvabūdiškumu ir veidmainyste. „Tik tas iš tiesų myli Dievą, kuriam Dievas yra pirmasis priešas". Šis paradoksas reiškia tik tiek, kad Dievas trokšta viso žmogaus. Dievas trokšta meilės, kuri nesibijo aukos.

Šios veiklos kulminacija – 1854 metai, kai numirė vyskupas Minsteris. Jis buvo Kierkegaard'ų šeimos bičiulis, Soreno tėvo dvasinis vadovas, mėgęs nešioti mažą Soreną ant rankų. Kopenhaga pažinojo vyskupą kaip malonų, rūpestingą ganytoją, parašiusį kelias dievobaimingas knygas, turintį labai didelį moralinį autoritetą. Profesorius Martensonas, vyskupui mirus, paskelbė jo atminimui pamokslą, kuriame velionis buvo pavadintas „tiesos liudytoju". Ir štai visuotinio liūdesio fone Kierkegaard'as viešai užsipuola mirusį ganytoją. Kaip anas dvaro pamokslininkas mūsų pasakojimo pradžioje, jis išjuokia velionį, ypač paneigdamas „tiesos liudytojo" titulą. Tai esąs krikščionybės paniekinimas – tvirtino Kierkegaard'as. – Žmogus, kuris gyveno prabangiai, aptekęs turtais ir šlove, kurį visi liaupsino ir kuris buvo palaidotas „su visa muzika", toks žmogus neturįs nieko bendro su Kristumi, kuris buvo beturtis, niekinamas ir nužudytas kaip nusikaltėlis. „Tiesos liudytojas? Betgi kokios tiesos? Ar jis kentėjo už tiesą? Ir kas bendro tarp Minsterio ir Kristaus?"

Kierkegaard'o pasisakymas sukėlė baisų pasipiktinimą. Kopenhagos akyse jis tapo niekingu šmeižiku, visuomenės atmata; jo pasirodymas visuomenėje tapo neįmanomas.

Filosofas žinojo, ką daraąs. Jis pasinaudojo aplinkybėmis, kad bent sykį jo balsas ir pagrindinės idėjos pasklistų viešai. Vis dėlto jam pačiam šis žygis buvo labai skaudus ir neabejotinai pagreitino mirtį. Kierkegaard'o mirtis buvo rami ir giedra, jis džiaugsmingai deklamavo Kalėdinę giesmę. Prieš mirtį paprašė savo draugą Emilį Bezeną „pasveikinti visus žmones, nes jis labai juos mylėjęs. Tačiau jo gyvenimas buvęs ištisas gilus, jiems nežinomas ir nesuprantamas kentėjimas".

Tolydžio auganti literatūrinė veikla, kurios pradžia buvo veikalas „Arba – arba", artėja prie lemtingo poilsio taško ties altoriaus laiptais. Čia autorius giliausiai išgyvena savo asmeninę kaltę bei netobulumą ir jokiu būdu nedrįsta vadintis tiesos liudytoju, bet laiko save savitu rašytoju bei mąstytoju, kuris, neturėdamas jokių įgaliojimų, nenorėjo pasakyti nieko naujo, o vien tik pateikti „pirminį individualių žmogiškų santykių aprašymą, pakartoti senus, pažįstamus, iš protėvių paveldėtus dalykus, trokšdamas juos išsakyti, kiek įmanoma, iš širdies pasemtais žodžiais."

Pabaigai pateikiame Kierkegaard'o knygos, dedikuotos Reginai Olsen, įžangą, kuri galbūt tam tikru požiūriu atskleis jo gyvenimo leitmotyvą:

„Berods man nebelieka nieko pridurti. Ir vis dėlto norėčiau pasakyti, kas tam tikra prasme yra mano gyvenimas, jo turinys, pilnatvė, laimė, ramybė ir pasitenkinimas. Tai ir yra pasaulėžiūra (išreiškianti žmoniškumą bei lygybę), kuri skelbia: kiekvienas žmogus (kaip vienintelis) yra krikščionis; taigi visi žmonės yra krikščioniški. Dar sykį sakau: kiekvienas žmogus yra besąlygiškai artimas Dievui. Galima paklausti: kokiu būdu ir kiek žmogus artimas Dievui? Atsakymas skamba: Žmogus yra Dievo mylimas! Taigi čia ir glūdi lygybė, begalinė lygybė tarp žmogaus ir žmogaus. O jei esama skirtingumo (ak, tas skirtingumas; jei jis yra, tai toks taikingas ir neardąs lygybės!), tai jis štai koks: vienas galvoja esąs mylimas – galbūt kasdieną, galbūt ištisus septyniasdešimt metų, galbūt ilgėdamasis amžinybės, kad galėtų tvirčiau atsistoti ant kojų ir tęsti savo palaimingą būseną, mąstydamas (ak, ne dėl dorybės!), jog esąs mylimas; o kitas – galbūt jaučiasi smagus ir dėkingas, savo žmonos, vaikų, draugų ar bendraamžių mylimas ir visai negalvoja, kad jis mylimas Dievo; dar kitas dūsauja, kad jo niekas

nemyli, ir nepagalvoja, kad ir jis yra Dievo mylimas. „Vis dėlto, – turėtų pasakyti pirmasis, – aš esu nekaltas, aš nieko negaliu padaryti, jei kitas nepaiso meilės ar ją paniekina, nors meilė gausiai skirta ir man, ir jam. „Begalinė dieviška meilė, kuri nepažįsta skirtingumo! Ak, koks žmonių nedėkingumas! Jeigu tai tebūtų skirtingumas tarp mūsų, žmonių, kurie prilygsta vienas kitam tik tuo, kad nė vienas mūsų deramai negalvojame, jog esame mylimi!

Kreipdamasis į kitą pusę, aš norėčiau ir leisčiau sau (dėkodamas už prielankumą ir linkėjimus), perduoti ir pasiūlyti savo raštus liaudžiai, kurios kalba juos parašiau su sūnaus atsidavimu ir beveik moteriškai įsimylėjęs, didžiuodamasis šia garbe bei guosdamasis, kad toji liaudis galės nesigėdinti, jog tie raštai buvo parašyti."

1991.IV.3

Vievis, Vilnius 56
11 rugsėjo 1970
„Mokslo ir gyvenimo" Redakcijai

Vildamasis, jog Jūsų žurnalas atstovauja mokslo pasaulį, prašau jo puslapiuose demaskuoti XX jo amžiaus inkvizitorius, siautėjančius Molėtų rajone. Be abėjo, Jums reikia faktų. Štai keli.

Prieš kelias dienas Dubingių klebonas A. Šeškevičius buvo neteisėtai nuteistas vienus metus kalėti už tariamą vaikų ruošimą pirmajai Komunijai. Šių eilučių autorius Dubingiuose sužinojo, kad A. Šeškevičius klausinėjo vaikus bažnyčioje, prisilaikydamas (be kitko kvailų) normų, kaip tuo atveju egzaminuoti vaikus.

Toliau, Molėtų rajono vadovai 1963m. gegeužės 24 d. suorganizavo Molėtų bažnyčios apiplėšimą. Būtent rajono „komisija", vadovaujama Molėtų r. DŽD Tarybos Vykdomojo Komiteto Pirmininko pavaduotojo Kazlo, a t ė m ė 20 komplektų tautinių drabužių. Šitie obskurantai ir inkvizitoriai tautiniuose drabužiuose įžiūrėjo „nacionalizmo" pavo-

jų… Beje, apie tai buvo rašyta ir „Valstiečių laikraštyje“ bei A. Veščiakovo brošiūroje „Tarybiniai įstatymai apie religinius kultus“.

Taigi, jeigu Jums rūpi mokslinis garbingumas, demaskuokite Molėtų inkviziciją! Kitaip ir jūs būsite obskurantų pakalikais.

[Č. Kavaliauskas]

Bažnyčios atsakomybė prieš jaunimą. Bažnyčiai trūksta tikrų lyderių

Kodėl katalikams trūksta tikrumo jausmo?

Kodėl mūsų dienų katalikų jaunimas blaškosi tarp Bažnyčios ir visokių sektų? Kodėl jaunimo tarpe išplitusios pavojingos sektos (pvz. satanizmas)? Kodėl Bažnyčios skelbimas Amerikoje pralaimi prieš modernius kino filmus? Kodėl moderniame pasaulyje viešpatauja narkomanija? Kodėl, kodėl? – o katalikai nesugeba parodyti, jog Jėzaus Evangelija gyva, be galo įdomi – tokia, kokia ji buvo apaštalo Pauliaus skelbime. Jis galėjo pasigirti: „to dėliai ir vargstu, grumdamasis jo (Jėzaus) suteikta jėga, galingai veikiančia manyje“ (Kol 1, 29). Jis galėjo pasakyti „Aš gyvenu, tačiau nebe aš, o gyvena manyje Kristus“ (Gal 2, 30). Kur šiandien ta jėga, galingai veikianti katalikų lyderių tarpe? Kuris iš jų galėtų pasigirti, kad „gyvena manyje Kristus“?

Štai, dabar, mūsų dienomis Kanadoje, Toronto mieste veikia pastorius John Arnott, kuris įstengia per trumpą laiką patraukti net 200 tūkst. maldininkų, tame tarpe 40 proc. iš Didžiosios Britanijos[30]. Jo pamaldose, po 3–4 val. maldos paruošimo ir nuodėmių išpažinimo, salėje beveik visi maldininkai krinta žemėn galingos dvasios veikiami. Jie šaukiasi Šv. Dvasios, 60–80 bažnyčios lyderių. 3–4 valandas laimina gausingą minią ir žmonės tarsi lapai krinta žemėn, verkia, blaškosi, traukulių virpinami šaukia, kvatoja, staugia tarsi žvėrys, isteriškai rai-

30 „Ewig“ (Šveicarija), 1996. Nr. 5, 6.

tosi ant grindų… Kas gi čia vyksta dabar – 1996 metais? Jie skelbia, kad gavo Šv. Dvasią, kad jie girti nuo dvasios.

Ar taip yra iš tiesų? Ar galima tuo patikėti? Jauni žmonės tiki, nors istorija puikiai žino, kad panašūs ekstravagantiški reiškiniai krikščionybėje pažįstami nuo VII a., įvairių sektų, denominacijų tarpe šeikeriai, mileritai, antrieji adventistai, dovanų adventistai (*Gift Adventists*), mormonai ir kt. Patys protestantai pripažįsta, kad panašiuose sąjūdžiuose ne viskas sutinka su Jėzaus dvasia (pvz. 1909 m. Berlino Evangelikų sąjungos pareiškimas: „Vadinamieji Sekminių judėjimai gali ateiti ne iš dangaus, bet iš požemių. Juose daug reiškinių būdingų spiritizmo praktikoms. Juose veikia demonai, kurie siųsti šėtono, skleidžia melą, sumaištį su tiesa, idant suvedžiotų Dievo vaikus“[31].

Kodėl, nepaisant tokių abejotinų reiškinių šimtai tūkstančių keliauja į Torontą? Kodėl katalikų pamokslininkai nesugeba taip patraukti tikinčiųjų į Katalikų Bažnyčią?

Be jokios abejonės mums trūksta tikrumo. Mums trūksta išorinių efektų, mums trūksta apaštalo Petro ar Pauliaus dvasios!

Mums trūksta lyderių, kurie turėtų antgamtinio tikėjimo dvasią. Taip, daugumas jų yra gerai išsimokslinę, tačiau jie neturi maldos dvasios ir *jų mokslas atskirtas nuo moralinės atsakomybės*, nuo apaštalo Pauliaus dvasios, kuri galingai veikė jame.

Apie tai rašė ir skelbė 19 amžiuje kardinolas Henry Newmanas. Jo skelbimas prasidėjo 1856 metais Dubline ir sukėlė anglikonų Bažnyčioje atgimimą, kuris vėliau tapo „Oksfordo judėjimu“. Jis pats iš anglikonų Bažnyčios perėjo į katalikybę ir merdėjančioje Anglijos Bažnyčioje sukėlė tikrąjį Šv. Dvasios sąjūdį. Jis atrado autentišką Katalikų Bažnyčios tikrumą. Jis sužavėjo Kristumi akademinį jaunimą, nes Kristaus galybė apsireiškia Jo antgamtiniame tikėjime.

31 cf. „Ewig“ (Šveicarija) 1996 Nr. 5, 6. P. 10.

H. Newmanas kalba apie jaunimo nuopolį

Kas atsitinka su jaunais katalikais Lietuvoje ir kitose pasaulio šalyse? Kodėl daugybė taip lengvai atpuola nuo gyvo tikėjimo? Kodėl jie pavirsta lapais, nukritusiais nuo Bažnyčios medžio?

Šiandien daugelyje kraštų krikščionybė, tariant kardinolo Newmano žodžiais, yra agonijoje. Daugelyje Bažnyčių yra dvasininkai, kurie yra tikrovėje gerai apmokami valdininkai arba funkcionieriai. Taip 1991 m. Anglikonų primas monsinjoras Runcie apibūdino Bažnyčios padėtį Anglijoje. Savaime suprantama, kad jie negali duoti jaunimui jokio sektino pavyzdžio. Jie paprasčiausiai negali kartu su apaštalu Pauliumi pasakyti jauniems žmonėms: „Broliai, sekite mano pavyzdžiu! Būkite tokie, koks aš buvau jūsų tarpe!“ Jie išties esti tik funkcionieriai ir todėl jie yra pirmoji priežastis, kodėl jaunuoliai iš karto, iš vienintelio pamokslo suvokia, kad jų dvasinins vadovas – joks lyderis.

Viename pamoksle Newmanas kalbėjo apie jaunimo skausmingą, beviltišką kelionę klaidų ir paklydimų pasaulyje. Jis minėjo nerimo karštigę, netikrumo skausmą, baimingą širdies plakimą, kai nėra galingos meilės akstinų[32]. Ganytojai neturi įtikinančių idėjų. Jie tiesiog skaito, recituoja, atpasakoja kitų autorių mintis anaiptol nerodydami savo dvasios alsavimo. Tai mirusiųjų sielų citavimas ir daugiau nieko. Nesant gyvo lyderio, negali būti bažnytinio gyvenimo. „Itin tragiška – rašo Newmanas, – kai mąstymo pasaulis neturi jokios moralinės atsakomybės už jaunimo sielą ir širdį“. Be širdies visi gražūs žodžiai neturi jokios įtaigos. Ir štai, jaunimas nuolat ir nuolat girdėdamas trafaretinius teiginius, ima abejoti, ima kritikuoti.

„Viskas prasideda nuo religijos nuvertinimo, nuo pašaipos religijai, nuo nuodėmės rimtumo paneigimo. Prasideda vaizduotės žaidimas“ Netyros mintys užvaldo valią ir jaunuolis pradeda elgtis „kaip visi kiti, neišskiriant nė funkcionierių“.

„Gali būti, kad iš prigimties geras, tikintis žmogus įsikalba, kad jis nevertas religijos, kad ji tokia tolima. Ir jis pats ima tolti nuo antgamtinio pasaulio. Dažnai žinių ir mokslo siekimas bei smalsumas

32 Plg. „Schweizerisches Katholisches Sonntagsblatt“, Nr. 185. Mai, 1996.

ima jauno žmogaus širdyje dvejoti. Jis visur girdi nuomones, kurios nesuderinamos su religiniais įsitikinimais. Jo dvasios ertmėje įsiviešpatauja abejojimas. Jis gali neįžvelgti tų abejonių, tačiau jos jau užveldė jo vidų".

Jaunystės tikėjimas ištirpsta kaip pirmasis sniegas. Jaunas akademikas pradeda konstatuoti savo „mokslinę" pasaulėžiūrą ir nesugebėdamas sukurti sintezės tarp tikėjimo ir mokslo, jis paprasčiausiai tampa agnostiku, kritiku, pašaipūnu, vėjų draskomu debesiu. Antrajame Petro laiške sakoma: „paskutinėmis dienomis pasirodys šaipūnai, kupini pajuokos. Jie gyvens savo geiduliais ir kalbės: „Kur jo pažadėtasis atėjimas? Juk nuo to laiko, kai užmigo protėviai, visa pasilieka kaip buvę nuo sutvėrimo pradžios" (3, 3–4). Tuomet, pasak Jokūbo laiško, „abejojantis žmogus panašus į jūros bangas, varinėjamas ir blaškomas vėjo" (1, 6). Paprastai tokia būsena nuveda į nedoras draugystes, į narkotikų ir sekso vergiją.

Ir jeigu tokio jauno žmogaus kelyje nepasirodys šviesus lyderis, įvaldęs tikėjimo ir mokslo gelmes, jei pasitaikys siaurakaktis moralizatorius, tuomet įvyksta nepataisomas nuopolis.

Katalikų aukštosios mokyklos uždavinys

(Newmano kalbos jauniems akademikams)

„Katalikų universiteto uždavinys – vėl sujungti dalykus, kurie paties Dievo turi būti surišti ir kuriuos tik apribotas žmogus buvo išskyręs.

Kai kurie baiminasi, kad aš norėčiau per bažnytinius apribojimus suvaržyti mokslinius tyrinėjimus ar išvis juos užgniaužti. Aš to nenoriu: Aš išvis nemanau, kad būtų kompromisas iš religijos pusės ir ji turėtų kažko atsižadėti, arba būtų apribotos mokslo kompetencijos. Aš trokštu, kad mokslinis intelektas galėtų užtvirtinti didžiausią laisvę ir kad tokia pati laisvė būtų duota religijai.

Aš trokštu iš pagrindų pašalinti mokslinių įstaigų visišką atsiskyrimą nuo religijos, kas sukeltų tik sumaištį.

Religija ir mokslas nėra dvi nepriklausomos struktūros. Aš norėčiau, kad po tuo pačiu universiteto stogu būtų išsaugotas ir intelekto, ir dorovės gyvavimas, apimantis dvasios visumą… Pamaldumas anaiptol nėra mokslo galas ir mokslas anaiptol nėra skrybėlę puošianti plunksna, – jei man leistina taip pasakyti. Aš norėčiau pasisakyti, kad mąstantis pasaulietis būtų religingas ir pamaldus dvasininkas būtų mąstantis žmogus“.

Ir vargas, jei dvasininkų tarpe atsirastų netolerantiškų, siaurapročių asmenų, kurie, nesuvokdami šių dienų mokslo horizontų, kalba okultizmo, spiritizmo ar kitų dvasinių apraiškų tema. Vargas, jei universiteto dėstytojas nemoka atsakyti į jaunimo klausimus mistikos, induizmo, reinharnacijos ir panašiomis temomis.

Tad kodėl taip svarbi religija? Kodėl būtina harmonija, sintezė?

Spręskite patys: prestižiniame Amerikos jėzuitų žurnale „Katalikų pasaulio apžvalga“, 1995 m. liepos mėn. numeryje buvo dokumentuotas Kathleen Howley straipsnis[33]. Ji aprašė, kaip Kinijos daktarė Zou Qin, 32 metų amžiaus moteris, oficialiai pareiškė žurnalistams, kad ji yra jau suvalgiusi apie 100 negimusių aborto keliu pašalintų kūdikių. Jos nuomone nėra prasmės atsisakyti tokio maistingo produkto (!), kaip negimusių kūdikių kūnai. Savaime aišku, kad daktarė laikėsi Kinijoje skelbiamo “mokslinio” ateizmo pozicijų, kurios nedraudžia panaudoti maistui negimusios gyvybės! Tuo būdu išaiškėjo visame pasaulyje, kad Kinijos ateistinė valdžia palaikanti kanibalizmą ir žmogėdras! Štai, ką reiškia atskirti mokslą (taigi ir etiką) nuo religijos.

Tačiau blogiausia, kad Bostone dirbusi žurnalistė, Howley, mėginusi paskelbti savo straipsnį Bostono spaudoje, buvo išvaryta iš Bostono. Pasirodo, kad ji ta pačia proga ji apkaltino kai kuriuos Amerikos politiku kurie Amerikoje įteisino negimusių kūdikių organų ir audinių panaudojimą medicinos eksperimentams ir gydymo tikslams. Dar gyvų kūdikių audiniai Amerikoje vartojami gydyti kai kurias ligas. Howley apkaltino net kai kuriuos katalikus, kurie buvo balsavę už abortų laisvę ir už leidimą naudoti dar tebegyvų kūdikių organus medicinos eksperimentams! Vadinasi, padarė išvadą žurnalistė, ir Amerika oficialiai įteisino žmogėdrų praktiką. Būtent už šį kaltinimą ji turėjo išvykti iš Bostono. Laimei prestižinis jėzuitų žurnalas atspausdino jos straipsnį.

Mes manome, kad visi šie faktai pakankamai įrodo, kaip pavojinga atskirti dorovės mokslą bei religiją nuo gamtos mokslų.

33 „The Catholic World Report“. 1995 July.

Katalikų teologų klystkeliai

Deja, neužtenka vien tik žodžiais priimti katalikų tikėjimą ir praktikoje nesilaikyti Bažnyčios mokymo.

Antai 1991 m. Ave Maria Press, Notre Dame leidykla išleido Amerikos katalikų jaunimui knygą „Katalikų bažnyčios istorija“[34]. Pirmame skyriuje „Jėzus Dievo meilės ženklas“ kalbama apie Jėzaus gyvenimą, Šis pirmasis skyrius užbaigiamas paragrafu „Jėzaus mirtis“. Skyrius baigiamas tekstu: „Daugelis mokslininkų tiki (mūsų pabraukta!), kad Jėzus numirė apie 3 val. po pietų 14 žydų mėnesio Nisano 14 dieną, 30 metais. Bažnyčia, kuri vadinama jo vardu, ėmė veikti beveik betarpiškai po jo mirties“[35], taip užbaigiamas skyrius apie Jėzaus gyvenimą. Kyla klausimas: ar istorikui Jėzaus gyvenimo istorijoje nepriklauso ir Jėzaus Prisikėlimas, *kaip istorinis įvykis*? Ar įmanoma Bažnyčios pradžia be Mato evengelijos teksto apie Bažnyčios įsteigimą Jėzui tebesant dar gyvam? Kur tekstas iš Mato evangelijos: „tu esi Petras – uola; ant tos uolos aš pastatysiu savo Bažnyčią ir pragaro vartai jos nenugalės“ (Mt 16, 18).

Antrame skyriuje „Bažnyčios paslaptis“ rašoma:

„Po Jėzaus mirties, apaštalai ir kiti Jėzaus mokiniai pakriko, nusivylė ir neteko nuovokos. Jų lyderis, tas, kurį jie tikėjo esant žadėtuoju Mesiju, pasimirė nusikaltėlio mirtimi. Tačiau po jo mirties trečią dieną Jėzus iš Nazareto prisikėlė iš mirusių ir pasirodė mokiniams. Evangelijos pateikia įvairius pasakojimus apie tai, kas įvyko, bet jos sutinka, kad Jėzus pasirodė Marijai Magdalietei ir moterų grupei, Petrui ir Jokūbui, visiems apaštalams ir dviem mokiniams, keliaujantiems į Emausą. Šv. Paulius pasakoja, kad Jėzus taipogi pasirodė „dar penkiems šimtams brolių“ (1 Kor 15, 1–8).

Galima iškelti klausimą: ar tikslinga užbaigti Jėzaus gyvenimo aprašymą Jėzaus mirtimi? Juk ciesoriaus vietininkas Palestinoje Festas sakė, kad žydai ginčyjosi „dėl kažkokio mirusio Jėzaus, kurį Paulius tvirtino esant gyvą“ (Apd 25, 19). Vadinasi jau apaštalas laikė Jėzų gyvu ir po nukryžiavimo mirties. Juk mes tikime, kad jis ir šiandien yra gyvesnis už visus gyvuosius ir sėdi Dievo Tėvo dešinėje.

Mes neturime jokio kaltinimo amerikiečių knygai, tačiau šiomis dienomis būtų itin tikslinga pabrėžti, iškelti, kad Jėzaus Prisikėlimas taip glaudžiai susietas su Jėzaus istorija, kad neįmanoma tos istorijos

34 Michael Pennock, The Catholic Church Story.
35 Ten pat. P. 18.

užbaigti mirties faktu. Popiežius Jonas – Paulius II 1996 m. gegužės 3 d. „Osservatore Romano“ numeryje kalba *pabrėždamas Jėzaus prisikėlimo istoriškumą*. Jo žodis taip ir pavadintas: „Jėzaus Prisikėlimo istoriškumą patvirtina realistai“ (t. y. Palestinos apaštalai, kurie Prisikėlusį lietė, valgė su juo ir bendravo. Šie paprasti žmonės be abejonės, reikalavo labai konkrečių įrodymų, jog Jėzus iš tiesų gyvas!)

Kodėl mes reikalaujame tokio ypatingo Jėzaus Prisikėlimo istoriškumo užakcentavimo?

Reikalaujame todėl, kad pastaraisiais laikais eilė Romos katalikų teologų kėlė abejonių dėl Prisikėlimo *istoriškumo*. Tokie įžymūs teologai, kaip Valteris Kasperis, Michaelis Šmausas, Edvardas Skilebeksas, tvirtino, kad Jėzus prisikėlė *už istorijos ribų*, taigi Prisikėlimas esąs *tik tikėjimo reikalas*. Jie rašo, kad Jėzaus Prisikėlimas įvykęs *už laiko ir erdvės ribų*, taigi jo išaukštinimas ir perkeitimas į dvasinę būklę mums neprieinamas patirtimi. Tačiau ne mūsų, bet paties Viešpaties reikalas, *kaip ir kokiu būdu* jis rodėsi apaštalams, kaip jis valgė ir gėrė su jais, kaip leido Tomui įdėti pirštus į savo žaizdas. Svarbus apaštalų patirties istoriškumas, kurį taip akcentuoja ir naujasis Romos katekizmas[36], ir asmeniškai popiežius Jonas Paulius.

Deja, ir šiandien nuskamba abejonės dėl Jėzaus prisikėlimo istoriškumo. Mūsų „Naujojo Židinio“ 1996 m. Nr. 3 pasirodė tokio pobūdžio straipsnis. Jame rašoma, kad dar per anksti akcentuoti Jėzaus Prisikėlimo istoriškumą Lietuvoje, svarbiausia, kad tai rašoma katalikų mėnraštyje! Argi per anksti aiškiai pasisakyti dėl Jėzaus prisikėlimo besiruošiant sutikti 2000 metų Jėzaus jubiliejų?

Mes nenorime minėti visų skeptikų, tačiau privalome priminti, kad 1907 m. Šv. Pijus X dekrete „famentabili“ pasmerkė tezę nr. 36. Štai ji: „Išganytojo Prisikėlimas nėra tikras istorinės tvarkos faktas, bet grynai antgamtinės tvarkos įvykis. Jis nėra įrodytas ir neįrodomas, krikščionių sąmonė jį palaipsniui išvystė iš kitų duomenų“ (Denzinger – Schonmetzer 1967, nr. 3436) Kartojame: ši tezė yra pasmerkta Pijaus X.

36 Catechisme de L'Eglise catholique. Paris, 1992. Nr. 639–643. P. 639–643

Mes taip pabrėžtinai akcentuojame istoriškumą todėl, kad ne mes, bet apaštalas Paulius parašė 54 m. „O jei Kristus nebuvo prikeltas, tai jūsų tikėjimas tuščias, ir jūs dar tebesate savo nuodėmėse“ (1 Kor 15, 17).

Trumpai tariant. mūsų laikų moralinis nuopolis ir net kai kurios Kauno kunigų Seminarijos problemos reikalauja itin aiškiai išpažinti Jėzaus Prisikėlimo istoriškumą.

Išvados. Lyderis ir antgamtinis tikėjimo pobūdis

John F. Crosby 1990 m. Newmano simpozijumo metu itin pabrėžė, kad kardinolas John Henry Newmanas, skirtingai nuo kitų 19 amžiaus lyderių, suvokė, kad anais laikais Angliją užvaldęs liberalizmas yra absoliuti kliūtis tikrajam krikščionybės tikėjimui. Ir šiandien net katalikų universitetuose, ypač Amerikoje, labai daug liberalizmo. Čikagoje Paulio katalikų universitete dėsto eks-kunigai ir teologai be antgamtinio tikėjimo. Antai Rosemarie Benter atvirai skelbė, kad ji negalinti atvirai pasakyti kiekvienai vienuolei, jog ji pažįstanti daugelį *deivių, daug galingesnių už Mariją* (!)

XIX a. Anglijos ir Vokietijos universitetai taip pat buvo užvaldyti racionalizmo ir dogminio liberalizmo. Deja, ir šiandien panašūs pavojai labai grėsmingi. Kaip teologas – lyderis skelbs jaunimui apie Švč. Marijos Nekaltąjį Prasidėjimą ar į Dangų Įžengimą, jeigu jis neturės atramos – Jėzaus Prisikėlimo? Be Jėzaus Prisikėlimo istoriškumo nublanksta visa Mariologija. Hansas Kiungas Vokietijoje yra ryškiausias pavyzdys. Tokie teologai gali sukelti jaunimo maištingumą, bet negali duoti antgamtinio atgimimo. Be Jėzaus prisikėlimo istoriškumo ir mokslas apie popiežiaus neklaidingumą ir bažnyčios dieviškumą pakimba ore. Netikintis teologas gali tapti Bažnyčiai pavojingesnis už atvirą ateistą.

Iš kur atšliaužia didieji Bažnyčios pavojai

Šiuo metu vis labiau ryškėja Bažnyčios giluminiai pavojai, kurių kažkodėl nesupranta Bažnyčios vadovybė. Vargu ar galima suskaityti, kiek atsirado visokiausių „Žodžių“, „Bažnyčių“, indiškų apeigų draugijų ir t. t. Mūsų Bažnyčios bėda ta, kad mes tingime atskleisti visokių bendrijų gilumines šaknis, bijome autentiškų mokslo atskleidimų, bijome pažvelgti į visų klaidų ištakas Masonerijoje. Pirmiausia mes nepažįstame Amerikoje išvešėjusios masoniškosios „Škotų rito“ ložės, gimusios dar Napoleono laikais Čarlstone ir Njū Orleane ir nieko nežinome apie vergvaldžio grafo De Grasso atvežtą į Milaną 1805 metais masonų ložę, kurią reprezentavo visų pirma Italijos revoliucionierius ir Bažnyčios valstybės griovėjas Džiuzepė Mazinis. Su šiais vardais susietas ne tik masonerijos įsiviešpatavimas Amerikos fašizmo, vadinamo Kjū-Kluks-Klano vardu, bet ir Vokietijos – Anglijos slaptosios organizacijos kurių vadovais buvo Viskontas Palmerstonas, Džonas Bauringas, kurie visaip rėmė ne tik Mazinį, bet vėliau ir F. Engelsą bei K. Marksą. Amerikoje Kjū-Kluks-Klano pradininkas buvo generolas Albertas Paikas (Pike), atvirai garbinęs Liuciperį, kaip naujojo amžiaus pažangos simbolį. Savo knygoje „Moralė ir Dogma“ Paikas rašė: „Žemesnieji, „mėlynieji“ laipsniai yra tik išorinė Šventovės dvaro dalis. Dalis simbolių atskleidžiama pašvęstiesiems, tačiau jie gali nesuvokti tikrovės. Nėra reikalo, kad kiekvienas adeptas suvoktų visumą, užtenka, kad jis įsivaizduotų žinąs viską.

Tikroji prasmė skirta tik adeptams, masonerijos kunigaikščiams. Toliau Paikas pasakoja seną Manicheizmo doktriną apie Gerąjį ir Piktąjį dievus, apie demonų sutvėrimą, apie fizinį Ievos suvedžiojimą ir t. t. Piktasis Dievas arba Šėtonas – tai tikrasis žemiškosios tikrovės Viešpatis, kuris pasinaudoja žmonių materializmu ir aistromis. Jame visas medžiaginio pasaulio valdžios raktas ir valdymo “technologija”. O masonerijos „Karališkoji paslaptis, kurios Princais jūs esate, …yra visuotinės pusiausvyros paslaptis. Pusiausvyros tarp Dievo ir Piktojo, tarp šviesos ir tamsybių“.

Pateisindamas terorizmą, kuriuo vadovavosi ir Mazinis, ir Paikas, autorius (Paikas) rašė: „Žmonės yra tik Apvaizdos automatai. Apvaiz-

da manipuliuoja demagogais, fantatikais ir ginklais…jie visi tėra įrankiai pasiekti tikslus, apie kuriuos jie net nesapnuoja ir kuriems sustabdyti jie tik save laiko pašauktaisiais“.

Štai, kokia masonerijos ideologija. Beje, tik kitais žodžiai pridengtos ir fašizmo, ir komunizmo, ir modernaus terorizmo doktrinos. Pastaruoju metu visokio plauko revoliucionieriai šito ir neslepia.

Dvasinis terorizmas

Gana keistas naivumas: labai geri žmonės, net profesoriai, per Lietuvos televiziją reklamuoja amerikiečių filmus, kurie visą gyvenimą paverčia sekso kultu. Ištisomis valandomis jauni žiūrovai klauso griaudėjančio roko ar metalo ir stebi, kaip ekrane šokinėja pliki kūnai, glaudžiasi poros, švyti apnuogintos figūros, kojos, veidai. Psichologui aišku, kad toks triukšmo ir sekso lydinys laikui bėgant iššaukia jaunimo psichikoje negrįžtamus procesus. Deja, apie tokius dalykus puikų straipsnį paskelbė „Lietuvos aidas“ (22.04.1993). Apie tai išraiškus straipsnio pavadinimas: „Kol vaikai nevirto zombiais arba kai sektos pakeičia Bažnyčią“. Lietuvoje inteligentai jau suvokia, kad visokie „šou“ ir visokios sektos – visiškai gimininigi dalykai: būtent jų triukšmingos ir dinamiškos akcijos iš tiesų pavergia jaunimo psichiką. Jaunimas pakrinka, tampa nervingas, skendėja erotinės pagavos sapne.

Nebereikia knygų, nebereikia gilesnių kultūros užmojų, pagaliau nebereikia gilių studijų, mokslo pagrindų suvokimo. Visur tik automatizmas, visur blyksinčios reklamos. Rėkiantys plakatai ir klyksmai, klyksmai, klyksmai… Argi nematome, kad žengiame į beprotybę, į zombių ar automatų besaikį gaminimą?

O štai kokios šio „amerikonizmo“ ištakos.

1995 m. vasario 6 d. Los Andžele buvo iškilmingai parodytas D. W. Grifito filmas „The Clansman“ (Klano žmogus), vėliau dėl šventos ramybės pavadintas „Nacijos gimimu“. Tai buvo atviras Kju-Kluks-Klano šlovinimas. Nesuskaitomos preivartinės akcijos, teroras, žudynės ir t. t. Viskas Amerikos „sveikųjų“ gyventojų, baltosios rasės išaukštinimui. Tai buvo pilietinio karo epopėja, nukreipta prieš „ištvir-

kusius ir maištingus“ juodaodžius ir tautos priešus. Net buvo perpinta karingomis melodijomis ir R. Vagnerio muzika su „Valkirijų skridimu“. Visos priemonės buvo panaudotos prieš pietiečius, „žemesnes rases“, prieš pacifizmą ir tikrąją demokratiją.

„Nacijos gimimo“ premjera Niujorke buvo neregėtas pasisekimas. Prezidentas Vūdrou Vilsonas pareiškė: „Tai buvo istorija, užrašyta žaibo raštu. Ir man baisiai gaila, kad visa tai – tikra teisybė“. Toks buvo oficialus „Kjū-Kluks-Klano“ išaukštinimas. Hersto „Evening Journal“ rašė: „Pirmiausia – būtina pasiųsti vaikus pamatyti šedevro. Visi tėvai, kurie nepaisytų šio raginimo, padarytų vaikų auklybai žalą. „Pirmieji filmo pasirodymo rezultati buvo iš tiesų ženklūs: jei pats filmas kainavo apie 100 000 dolerių, tai netrukus kino salės atnešė apie 100 milijonų pelno! Kai Grifitui buvo pranešta, kad vietomis iškilo rasinės muštynės, o Atlantoje laukiamas maištas, Grifitas atsakė: „tikiu, kad duos Dievas ir sukilimą!“ ir iš tiesų „Nacijos gimimo“ demonstravimas vietomis tęsėsi ištisus metus. Pelnai buvo nesuskaičiuojami, ir jie pagimdė naujus fašistinius filmus. Buvo pastatytas filmas apie Musolinį, o pats Grifitas 1924 m. apsilankė Italijoje, kur susilaukė karšto pritarimo. Grifitas rašė „Musolinis yra didis žmogus. Subūręs prie savęs jaunimą, jis atliks milžiniškus darbus. Kas žino, gal jis, kaip ir Napoleonas, sukrės visą pasaulį … Aš tikiu, kad fašizmas galės viską padaryti. Ir aš norėčiau į savo filmą įamžinti stebėtiną fašistų dvasią“.

Liūdniausia, kad vėlesnė Holivudo istorija, netikėtas „Naujojo Babilono“ išbūjojimas bei neregėtas praturtėjimas Grifitui ir jo bendražygiams masonams padėjo atspėti: kaip pavergti jaunimą ir kaip naikinti Bažnyčią.

Ano laikotarpio spaudoje ir per radiją pasklido sparnuoti masonų šūkiai: „Jauni žmonės turi būti sutuokti su kino filmais! „ir net: „Tikroji kunigystė yra kinas!“

Ir šiandien mes matome tragiškas pasėkmes kino ir televizijos veikime į jaunimą. Deja, esama ir amerikoniškų profesorių, kuriems trankios muzikos siautėjimas ir sekso demonstravimas – tai normalus modernaus pasaulio vaizdas!

Masonerijos metodai ir Bažnyčia

Mes neužsiimsime pilna masonerijos metodų analize. Užteks, kad išaiškėtų klausimas, kas sukėlė pilietinė karą Amerikoje XIX a. vidury. Užteks, jei išaiškės Didžiosios Britanijos destruktyvinė veikla tiek Amerikoje, tiek Vokietijoje. Škotų Rito masonai dalyvavo Britų kolonijų administracijoje, kuri trukdė Ložės planams. Toks buvo Abraomo Linkolno nužudymas Pilietinio karo gale, toks buvo Džono Kenedžio simbolinis žuvimas (prieš katalikus nukreiptas aktas). Net aukštosios Amerikos mokslo įstaigos susietos su masonų politika, kuri pasirūpina politinių lyderių atranka. Argi jaunojo Bilio Klintono pirmieji žingsniai (lesbietės, homoseksualai, abortų aprobavimas ir t. t.) nerodo, kad Škotų ritas veikia šiomis dienomis? Pagaliau priminsime tiek Pirmąjį Pasaulinį, tiek Antrąjį Pasaulinį karus, kurių analizė rodo, kad didžiųjų nusikaltimų priežastys slepiasi Škotų rito masonų veikloje, manipuliuojant tiek Vokietijos, tiek Rusijos politika.

Tačiau mums rūpi Bažnyčios reikalai. Meksikos masonai giriasi, kad jie turi įtakos ir Bažnyčios veiksmams bei atskiriems asmenims. Pvz., jie konkrečiai tvirtina, kad naujo Popiežiau rinkimo atveju jie manipuliuoja Popiežiaus rinkėjų trečdaliu plius 1 asmeniu, kad bet kuriuo metu galėtų užblokuoti nepriimtiną asmenybę…[37]

Masonai pasinaudoja itin konservatyviais Bažnyčios atstovais, kurie aršiai draudžia bet kokią savivaldą bažnytinėse provicijose, tuo būdu iššaukdami opoziciją ir skaldydami hierarchiją. Konservatyvios bažnytinės institucijos iššaukia priešingas reakcijas jaunimo tarpe. Jeigu perdaug aršiai puolami jaunimo sąjūdžiai ar naujos sektos, paprastai rezultatai būna neigiami. Jei Bažnyčia turėtų daugiau kantrybės ir elgtųsi panašiau į Jėzų, ji lengvai iš priešų padarytų draugus. Neužmirškime Morkaus evangelijos 9 skyriaus: „Jonas jam tarė: „Mokytojau, mes matėme vieną tokį, kuris nevaikščioja su mumis, bet tavo vardu išvarinėja demonus. Mes jam draudėme, nes jis nepanoro eiti su mumis“. Jėzus atsakė: „Nedrauskite jam! Nėra tokio, kuris mano

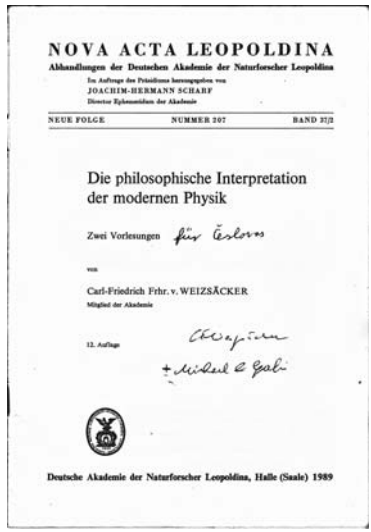
37 Plg. EIR – „Executive Intelligence Review“, April 9 1993 Nr. 14. [Skaityta Kaišiadorių katechetų kursuose. – Red.].

vardu darytų stebuklus ir galėtų čia pat blogai apie mane kalbėti. Kas ne prieš mus, tas už mus!“.

Jei Bažnyčia tikisi laimėti jaunimą dainelėmis ir šokiais panašiai, kaip daro sektos, – vargu, ar sulauksime didelių rezultatų. Antai Dotnuvoje gyvena senas kapucinas – visiems žinomas Tėvas Stanislovas. Jo įtaka inteligentams ir jaunimui prašoka visus technologinio apaštalavimo rezultatus, sakysime Kauno mieste. Beje, jis ne kunigėlis – tinginėlis! Jis ne tik kalvis – profesionalas, jis ne tik statybininkas, bet šviesiausio išsilavinimo vyras, pamėgęs dalektinės teologijos šauklį Karlą Bartą. Nenuostabu, kad jam užtenka klausytojų iš kaimyninių ir tolimesnių šalių. Suprantama, kad visokie nemokšos jo nemyli, tačiau jo darbai žinomi ir visoje Lietuvoje ir užsienyje.

Atsiprašau už teisingą pavyzdį, tačiau tėvu Stanislovu tiki net labai svetimų pažiūrų žmonės. O būtent masonai labiausiai nemyli panašių žmonių.

[Skaityta Kaišiadorių katechetų kursuose – *Red.*]

NOVA ACTA LEOPOLDINA

Abhandlungen der Deutschen Akademie der Naturforscher Leopoldina

Im Auftrage des Präsidiums herausgegeben von
JOACHIM-HERMANN SCHARF
Director Ephemeridum der Akademie

NEUE FOLGE NUMMER 207 BAND 37/2

Die philosophische Interpretation der modernen Physik

Zwei Vorlesungen für Česlovo

von

Carl-Friedrich Frhr. v. WEIZSÄCKER
Mitglied der Akademie

12. Auflage

Deutsche Akademie der Naturforscher Leopoldina, Halle (Saale) 1989

Leopoldinos akademijos nario K. F. Weizsacher'io publikacija su dedikacija kun. Č. Kavaliauskui

Dievas ir moderni fizika

Kalbėdami apie Dievo vietą modernioje fizikoje, mes remsimės tik naujausiais amerikiečių autoriais.

1) garsi 1994 m. knyga, išleista taip pat ir Vokietijoje: Frank J. Tipler, Phisics of Immortality, New York 1994. Autorius – matematikos profesorius Tulano universitete. Apie jo susitikimą su vokiečių mokslininkais rašyta Bavarijos žurnale "Zur debatte". Themen der kalholischen Akademie in Bayern, Nm.5, Munchen, September/October 1994.

2) Paul Davies, About Time, New York 1995. Autorius – buvęs teorinės fizikos profesorius Anglijoje, dabar gyvena Adelaidėje, Australijoje.

3) Paul M.Churchland, The Engine of Reason – the Seat of the Soul, London 1994. Autorius – smegenų tyrimo specialistas, dirbąs La Jolla institute San Diege.

4) Michio Kaku, Hyperspace. New York, March 1995. Autorius – teorinės fizikos profesorius City College, the City University of New York.

Visų pirma būtina pažymėti, kad pastaraisiais 2-3 dešimtmečiais visi mokslininkai nustojo kalbėti apie Visatos begalybę ar amžinumą… Dar 1963 m. žymiausias tarybinis kosmologas [J.] Zeldovičius aiškiai išsakydamas savo materialistinę poziciją, rašė kad Visata išsivysčiusi „šaltame" evoliucijos procese. Bet štai netrukus Amerikoje ir toje pačioje Tarybų Sąjungoje buvo teoriškai išsiaiškinta, kad Visata atsiradusi iš vieno taško sprogimo būdu. Šiandien ši teorija laikoma rimtai pagrįsta, nes atsirado eilė įrodymų Visatos sandaroje.

1965 m. amerikiečiai [Robert] Wilsonas ir [Arno] Penzias atsitiktinai atrado ir išsiaiškino, kad mūsų Visatoje visomis kryptimis sklinda vienodos energijos spinduliavimas „reliktinis spindulaivimas", lygus 3 Kelvino laipsniams. Svarbiausia buvo tai, kad jis tolygus viso dangaus skliauto taškuose. Analizė parodė, kad tai liekana pasaulio sutvėrimo pradžioj įvykusio sprogimo („Big Bang"). Jei tokio sprogimo nebūtų

buvę, tai visame danguje ir visomis kryptimis nebūtų buvęs suprantamas tas radio bangų (7,35 cm) – reliktinio fono egzistavimas. Taigi kosmologijoje įsigalėjo vieninga nuomonė, kad eksperimentiniu keliu įrodyta visatos atsiradimo pradžia. 1978 m. Wilson'ui ir Penzias'ui buvo suteikta Nobelio premija.

Sekantis žingsnis buvo kosmologų darbai, kurie, remdamiesi Einšteino lygtimis, buvo nustatę – jeigu vidutinis materijos tankis Visatoje bus mažesnis [nei] 10–29 gramų kūbiniam centimetrui, tai besiplečianti Visata turės amžinai plėstis, kol beliks tuščia, šalta erdvė. Suprantama viskas subirės, viskas pavirs galų gale spinduliavimu. Tačiau jeigu tikrasis tankis bus didesnis už 10–29 gramų kūbiniam centimetrui, tuomet Visata laikui bėgant nustos plėstis ir sugrįš į pradžios tašką. Tai bus grandiozinis sugrįžimas į nieką, į mirtį.

Šiuo metu nežinome, koks yra tas tikrasis vidutinis materijos tankis. Šiandien manoma, kad jis artimas 10-29 gramų kūbiniam centimetrui, o tai reiškia, kad mūsų greičiausiai laukia amžino išsiskleidimo, absoliutaus šalčio mirtis. Ir vienu ir kitu atveju mokslas tvirtina: pasaulis turėjo pradžią, pasaulis turės ir pabaigą.

Taip ir dar kartą taip: tai tvirtina moderni fizika.

Visatos atsiradimas ir mirtis yra realiatyvumo teorijos objektas. Tai nuostabi teorija: ji sugebėjo Georgo Bernhardo Riemanno matematikos pagalba atlikti erdvės, laiko ir gravitacijos (traukos jėgų) sintezę. Kaip žinia, teorija gimė 1915 m. Netrukus fizikoje išryškėjo Nielso Boro ir Wernerio Heisenbergo vardai. Jie sukūrė stebėtiną ir galingą atominę fiziką, kuri vadinasi kvantine machanika. Kvantinė mechanika leido suprasti, kokie giluminiai materijos sudėties ir veikimo dėsniai. Jų pagalba galime pasakyti, kaip atsirado Visata. Štai, kaip atrodo Visatos atsiradimo procesas šiandien.

Manome, kad visko pradžioje buvo fizinė tuštuma – vakuumas. Kaip parodė prieš 20 metų prasidėję vakuumo tyrinėjimai, vakuumas yra labai paslaptinga tuštuma.

Vakuumo teorija sako, kad toji tuštuma pilna energijos. Ten – paslaptingas energijos okeanas, kuriame virte verda atominės dalelės, atominės sąveikos. Tas verdantis vakuumas vadinamas Quasi va-

kuumo vardu ir tuo norima pasakyti, kad *giliausioji mūsų erdvės paslaptis yra jos grynoji geometrija – taigi ne „medžiagos gabalėliai“, ne „masiški kūnai“, bet grynosios geometrinės formos. Ir jos savo gelmėse slepia neišsiamiamos energijos okeaną. Tai panašu į milžinišką užtvanką, kur labai daug susitelkę vandenų. Baisus vandens spaudimas, kuris čia fizikoje vadinamas netikruoju – Quasi – vakuumu.*

Taigi, atėjus momentui, ta energijos užtvanka žlugo, begalinės vandens arba energijos masės pratrūko į neribotas erdvės tuštumas. Įvyko didysis sprogimas – Big Bang – pasaulio sutvėrimas. Kvantinė mechanika pateikia tokius pirmuosius duomenis: po sprogimo:

10^{-45} sekundės dalis. Dešimties matavimų Visatos taškas sprogo, pavirsdamas 4 ir 6 matavimų Visata. Šešių matavimų Visata susitvarkė į 10-32 cm tašką, o 4 matavimų Visata ėmė nuostabiai plėstis prie temperatūros 10 30 Kelvino laipsnių. Tai reiškė infliacijos – išsipūtimo fazę.

10^{-35} sekundės dalis. Keturių materijos sąveikų jėgų (elektromagnetizmo, gravitacijos, stipriosios ir silpnosios) sprogimas į atskiras jėgas. Mažasis taškelis išsiplėtė 10 kartų, tai buvo infliacijos fazė.

10^{-9} sekundės dalis temperatūra krito iki 10 15 Kelvino laipsnių.

10^{-3} sek. Kvarkai susijungė, sudarydami neutronus ir protonus. Temperatūra buvo 10 14 Kelvino laipsnių.

3 minutės. Protonai ir neutronai susijungė į atomo branduolius. “Materijos pradžia”. Viešpatavo tamsa, nes šviesa negalėjo pramušti beisformuojančios masės tankumo.

300 tūkst. metų. Elektronai kaupėsi aplink branduolius. Gavosi tikri atomai. Visata pasidarė skaidri šviesos spinduliavimui. Aplinkos erdvė tapo juoda.

3 milijardai metų – susiformavo pirmieji kvazarai (milžiniškos žvaigždžių masės).

5 milijardai metų. Atsirado pirmosios galaktikos – žvaigždžių sankaupos.

10–15 milijardų metų. Gimė Saulės sistema. Prieš 4,6 milijardų metų nuo dabar susiformavo mūsų planeta – Žemė.

Kas čia esmingiausia? Tai eksperimentiniai įrodymai ir faktai. Pvz., dar 1923 m. rusų matematikas A. Fridmanas atrado, kad Einšteino lygtys, kurios buvo aprašiusios stacionarinį, t. y. statinį pasaulį, turi būti pataisytos. Fridmanas įrodė, kad pasaulis turi evoliucijonuoti, judėti visomis kryptimis. Ir štai 1929 m. amerikiečių fizikas Edvinas P. Hubble praktiškai įrodė: Visata neribotai plečiasi visomis kryptimis. Spektro linijos parodė, kad jos pakrypusios į raudonąją spektro pusę, o tai reiškia, kad nuo mūsų visi dangaus kūnai ir galaktikos tolsta.

Tad šiandien turime tikrumą apie Visatos evoliuciją, o tuo pačiu turime tikrumą apie pasaulio sutvėrimą ir apie jo būtiną pabaigą. Visa tai taip smulkiai aprašoma, kad toks žymus amerikiečių fizikas Michio Kaku, knygoje „Viršerdvė“ (*Hyperspace*) 1995 metais rašo apie mūsų pasaulio evoliuciją „prieš sutvėrimą ir apie būsimą evoliucijos likimą po „pasaulio pabaigos“. Šis autorius yra teorinės fizikos profesorius Niujorke, New York City universitete. To paties universiteto fizikas Edas Trayonas dar 1973 metais parašė darbą „Apie pasaulio sutvėrimą iš nieko“. Vadinasi Katalikų teologai pasirodė teisūs!

O dabar štai kokia problema.

Per pastaruosius 20 metų išsivystė vadinamoji vakuumo arba fizinės tuštumos problema. Ją vystė sovietiniai autoriai: [Dovydas] Kiržnicas, Lindė, [J.] Zeldovičius ir kiti. Tačiau ypatingas išvadas vainikavo amerikietis Alanas Gutas. Buvo puikiai įrodyta, kad vakuume vyksta audringas potencialių arba virtualių dalelių judėjimas, kad vakuumas gali būti poliarizuotas, kad jame, panašiai kaip galingoje užtvankoje, snaudžia milžiniškos energijos. Jeigu išlaisvintume užtvankos vandenis – kiltų potvynis, kuris galėtų išgriauti ištisus miestus.

Amerikietė mokslininkė Kotryna Dalzell (žurnale „The Catholic World Report“, December 1993) atkreipė pasaulio dėmesį į netikėtą dalyką: fizikai atrado, kad vakuumas – tai begalinė energijos jūra. Bet kas tą energiją išlaisvino, kas pastūmėjo Visatos sutvėrimą? Ir dar : ji klausia: žinome, iš kokio šaltinio atsirado pasaulis; žinome, kad pradžioje buvo vakuumas – tuštuma, žinome vakuumo teoriją, tačiau kas toksai išlaisvino tą kūrybinę energiją ir kas padarė, kad gim-

tų toks gražus, toks įvairus, kūrybinis pasaulis, kuriame užgimtų protingas žmogus, sužydėtų gėlės, išaugtų nuostabiausi medžiai, puikūs landšaftai?Argi tas Kūrėjas nebuvo laisvas? Argi Jis nebuvo didysis menininkas? Argi tas Kūrėjas nebuvo kūrybinė asmenybė? Neužtenka sausos matematikos ir neužtenka fizinės geometrijos! Būtina, kad Kūrėjas būtų laisvas, geras, meniškas, linkintis kitiems gėrio asmenybė!

Kotryna Dalzell itin iškelia neturinčių tikėjimo mokslininkų įrodinėjimus, kad Visata turėjusi atsirasti savaime, nes vakuumas – tai tuštuma – kad geometrinės formos – tai matematinės būtinybės, kad šiandien tai, kas vadinama nieku, yra tikrovėje panaši į krištolą, bet tarsi dvasinė matematinė struktūra!

Pagal materialistus, iš geometrinio nieko turi atsirasti materija savaime! Panašios geometrinės materijos esmės jau buvo žinomos Platonui, o mūsų laikais didysis Werneris Heisenbergas apie tokias esmes parašė atskirą knygą.

Štai kodėl Kotryna Dalzell labai griežtai kalba, jog mokslininkai tvirtina vienšališkai apie savaiminį Visatos gimimą. Vadinasi Dievui belieka paspausti mygtuką, o ne laisvai sukurti pasaulį? „Argi tai nereiškia, kad Visata yra pati save pagimdžiusi? Jeigu jūs galite Visatos išsivystimą išsiaiškinti grynos savo minties ir logikos formomis, tai pasaulis yra atsiradęs iš aklos būtinybės. Kurgi Dievo laisvė?“ (*Report, op. cit.*). Toliau K. Dalzell rašo: Dievas nori itin išreikšti, kad Jis yra laisviausias ir kūrybingiausias! Tai liūdija ne tik visas Biblijos grožis. Bet ir jo poetiškai įkurta gamta, „Dievo kūrybingumas puikiausiai regimas kolibrio skraidyme, jo margume, o ne žiojėjančiose matematikos begalybėse“.

Jei pasaulis atsirado „didžiuoju sprogimu“ (*Big Bang*) – tai kalba apie begalines šviesos, spinduliavimo, šviesybių bangas! tai patvirtina Šv. Rašto pirmuosius žodžius: „Tuomet Dievas tarė: „Tebūnie šviesa!“ Ir šviesa pasirodė! Ateistai juokdavosi sakydami, kaip gi Dievas galėjęs pradžioje sukurti šviesą, jeigu Biblija rašo, kad tik ketvirtą dieną buvo sukurta saulė ir mėnulis! Ir štai, mūsų modernioji fizika patvirtina, kad iš pradžių buvo būtent šviesa!

Dabar pakalbėsime, kaip didžiajame moksle – fizikoje – išsivystė Dievo išminties dvasia. Tai nuostabi istorija, kuri šiandien mus privertė p r i i m t i Dievo Išmintį visoje gamtoje ir nemirtingą sielą žmoguje.

XIX a. 1826–1866 m., vos keturiasdešimt metų vokiečių matematikas Georgas Berhardas Rimanas padarė didžiuosius stebuklus: davė eilę darbų geometrijos analitinių funkcijų srityje, eilę teorijų diferencialinių lygčių intervalo įvairovių ir kitose srityse. Tačiau nuostabiausias jo darbas – tai buvo daugiamatės erdvės matematinis įvaizdis, kurio pagrindas – tai metrinis tenzorius – simboliškai pažymėtas g_{11}, g_{12}, g_{13}, g_{14}, ir t. t. Rimanas sukūrė lentelę – „matricą“, kurią suskirstė į 16 g simbolių pažymėtų ląstelių. Atskira tos lentelės ląstelė gali apjungti ne tik tris erdvės matavimus, bet *gali atvaizduoti aukštesniame lygyje visų gamtos jėgų sintezę*. Be metrinio tenzoriaus idėjos nebūtų galima Reliatyvumo teorija, nebūtų įmanoma apjungti erdvės, gravitacijos, šviesos, elektromagnetizmo ir kitų jėgų. A. Einšteinas rašė savo draugui matematikui Marceliui Grossmanui, maldaudamas: „Grosmanai, padėk man, nes kitaip išeisiu iš proto!“ Ir štai, Grossmanas archyvuose atrado 1854 m. Rimano darbą. Ten buvo pateiktas nuostabus [matematinis] sprendimas: kaip apjungti gamtos jėgas, visų pirma *erdvę, laiką ir gravitaciją*! Nuo to prasidėjo mokslinė kosmologija.

Tai atvėrė duris visai tolimesnei fizikos evoliucijai. Į šitą simfoniją įsijungė ir atominė fizika, vadinama kvantinės mechanikos vardu. Metrinis tenzorius atvedė mus prie moderniausiojo materijos suvokimo – stygų, superstygų teorijos (strings and super strings). Tai skirta 21 amžiui, nes viską įvaldyti dar neleidžia mūsų energetinės galimybės (pvz. superkolaideris arba greitintuvas turėtų gauti energiją, lygią 10 19 elektronvoltų!!!) Mūsų technikos sąlygomis reikėtų pagaminti greitintuvą, kurio ilgis būtų daug milijardų kilometrų…

Kas gi svarbiausia: tai mūsų nemirtingos dvasios galybė – būtent jos panašumas į Dievą arba jos kūrybiškumas! Žymiausias pasaulyje SALK smegenų institutas Kalifornijoje *La Jolla* (San Diego) šiandien pripažįsta, kad smegenys ir nervai negali paaiškinti žmogaus dvasios, kuri apsireiškia mūsų kūryboje, tikėjime, maldoje.

Ne veltui Paul. M. Churchlando knyga (jis dirba *La Jolla SALK* institute) pavadinta „The Engine of Reason, The seat of the Soul“ (1994) – (Proto mašina – tai sielos sostas)

Kaip paaiškinti žmogaus sąžinę?

Kaip paaiškinti Jėzaus Prisikėlimą?

Kaip paaiškinti, kas laukia po mirties?

Kaip paaiškinti, kaip privalome gyventi?

[1974 m. Kaišiadorių katechetų kursuose skaityta paskaita. – Red.].

Parapsichologiniai reiškiniai ir mokslas

Štai prieš mano akis šveicarų savaitraštis „Schweizerische Katholisches Sonntagsbatt“ (1995 m. spalio 15 d.), stebėtinas pirmasis straipsnis: įžymaus Ciuricho dienraščio NZZ (*Neue Zurcher Zeitung*) korespondentas Indijoje praneša, kad rugsėjo mėnesį Indijoje tarsi lavina pasipylė stebėtini reiškiniai, kurie, matyti, sukrės visą pasaulį. Indų stabas Ganešas, toks rubuilis su žmogaus kūnu ir dramblio galva, pradėjo gerti pieną. Itin stebėtina kas kita: neregėti reiškinio mastai. 700 tūkst.kaimų Indijoje, kuriuose garbinamos dieveklio statulėlės, žmonėms regint iš tiesų geria pieną! Taigi „stebuklas“ išplitęs visoje Indijoje, beveik milijardas žmonių regi, girdi, pasakoja kitiems, kad Ganešas iš tiesų dievas! Telefonai perkaitę, Indija nepaliaujamai siunčia vis naujas žinias apie Ganešo „stebuklus“ į Europą, į Ameriką ir visus žemės pakraščius. Tikras „stebuklų“ bumas. Beje Ganešas pradėjęs gerti pieną, net kituose kontinentuose; antai Hamburge per kelias dienas dieveklis išgėrė apie 130 litrų pieno!

Lietuvoje kunigas Paltanavičius pakartotinai „Krantų“ laidoje pasakoja apie savo bendravimą su „kontaktuotojais“ ir, žinoma, apie savo „kelionę“ į svetimą planetą. Pasakoja, kaip tolimoje planetoje žmonės be galo pamaldūs, pasakoja, kokie ten namai, kokie drabužiai ir t. t. Svarbiausia, kun. Paltanavičius įsitikinęs, kad jis išties keliavęs

„skraidančioje lėkštėje“, kad dar jam gyvenime teksianti laimė atlikti „kosminę“ kelionę… Jis įsitikinęs savo „kontaktavimo“ pašaukimu, įsitikinęs, kad tokių „išrinktųjų“ esama daugiau Lietuvoje…

Pagaliau visi prisimename apie „stebuklingus“ įvykius Skuodo raj. Šančių kaime, kur 1954 m. siautėjo „Pagramantės vaiduoklis“, kur ištisus metus „piktoji dvasia“ daužėsi kambariuose taip galingai, kad byrėdavo tinkas nuo sienų. Lova, ant kurios būdavo susėdę keli žmonės, pakildavo į orą. Atvykusį rogėmis kleboną su vargonininku nematoma ranka išmesdavo iš rogių…[38]

Panašūs reiškiniai dėjosi Lenkimuose palyginti neseniai – 1990m. ir kas netingėjo, galėjo apie tai kasdien išgirsti per radiją.

Apie panašius reiškinius mūsų mokslininkas S. Kanišauskas yra parašęs labai naudingą knygelę: „Parapsichologija“, Vilnius 1991m. Štai, viena ištrauka iš minėtos knygelės:

„Ar iš tiesų parapsichologijos fenomenai yra realūs?“ – 1990 metų vasarą Vl.Kaznačejevo (medicinos instituto direktorius, profesorius) pasiteiravo prancūzų žurnalistė Mari – Terese Bros. Sutrumpintai Vl. Kaznačajevo atsakymas skambėtų šitaip: „Dėl šių fenomenų realumo aš neabejoju. Aš pats ir mano kolegos šiuos fenomenus instituto laboratorijuose tiriame daugiau nei trisdešimt metų. Nerimauju dėl kito – ką daryti, kad mūsų ir kitų panašių laboratorijų tyrimų rezultatai nepatektų į kokio nors tarptautinio nusikaltėlio sindikato rankas. Pagrindinis pavojus – ne Pentagonas, o būtent nusikaltėlių susivienijimai, kurie gavę „psichologinį ginklą“, sukurtų baimės, isterijos ir šantažo atmosferą, kurie akimirksniu galėtų sugadinti visus šalies kompiuterius ir pan.“ (p. 5).

Dabar norėtume visu atsakingumu nurodyti, kad šiuolaikinis mokslas (bent iš dalies) yra atradęs daug atsakymų į klausimus, kaip ir kodėl įvyksta įvairūs paslaptingi reiškiniai, kuriuos literatūroje priimta vadinti „*psi* – fenomenais“ arba reiškiniais.

1) Įvairūs bildukai (poltergeistai) šiandien gana gerai žinomi. Jų priežastys – paprastai ypatingomis „laidininkų“ arba „tarpininkų“ ga-

38 Plg. protokolinį leidinį: V. Šlevas. Pagramantės vaiduoklis, Šiauliai 1991.

liomis apdovanoti žmonės, kurie perneša elektromegnetinę arba net mechaninę energiją, turinčia kosminį – fizinį pagrindą, kuris gali būti apibūdintas kaip „erdvės – laiko kontinuumas“. Tai paaiškėję iš modernios fizikos aprašytų kvantinės (atominės) fizikos reiškinių bei dėsnių. Čia viešpatauja statistikos (tikimybės) dėsniai, kvantomechaninis tuneliavimas, nelokališkumas, laikinas tvarumo dėsnio laužymas. „Tuneliavimas“ – tai galimybė „peršokti“ energetinį barjerą, pvz., jei elektronui pakliūva energetiniu požiūriu užtvara ar barjeras, tai elektronas gali „peršokti“ per kliūtį, atba „praslysti“ pro užtvarą tarsi pro tunelį. Bangų prigimtis kvantų pasaulyje padaro, kad atominės dalelės savo *bangų prigimties dėka* gali būti „visose“ vietose, taigi visoje visatoje. Ir tai ne paradoksas, bet realus bangų sistemos veikimas nepaisant visų atstumų. Toks kvantinis „nelokališkumas“ paaiškina, kodėl aiškiariagiai gali matyti, kas dedasi už šimtų kilometrų ir t. t. Akademikė Bechtereva (psichiatrė!) pati papasakojo, kaip Bulgarijoje aiškiariagė Vanda jai pranešė, kad akademikė netrukus atrasianti dokumentą apie savo garsaus senelio akademiko Bechterevo žuvimą ir palaidojimo vietą.

2) Labai svarbus parapsichologijos veikalas „Parapsichologija ir šiuolaikiniai gamtos mokslai“[39] išleistas Ispanijoje, JAV, Graikijoje, Japonijoje ir Lenkijoje, duoda daugybę įrodymų ir dokumentacijos, kuri liudija, kad psichinė energija gali nugalėti gravitacijos jėgas, sukelti įvairias materializacijos reiškinius ir, greičiausiai, kaip mūsų planetos psichinis – fizinis laukas, gaubia žemės rutulį. Toji psichinė stichija tiesiog vadinama „psichologine ontologija“ (p. 254).

Tai reikštų, kad Indijos „pranašas“ Satja Sai Baba gali *materializuoti pramoninius gaminius* (žiedus, grandinėles, vaisius, pelenus ir t. t.) ir „iš grynojo oro“ juos patekti maldininkams.

Tai reiškia, kad visi materializacijos reiškiniai spiritizme[40], visi fantomai, “dvasių rankos”, tariami mirusiųjų atvaizdai, eterinės gėlės ir tt. išplaukia iš dalyvių organizmo ir turi baltymų sudėtį.

---

39 A. P. Dubrov, V. N. Puškin. Parapsichologija i sovremenoe estestvoznanije, „Sovaminko“. Maskva. 1990.

40 Plg. Schrenk Notzing, Materialisationsphanomene, Reinharg, Munchen, 1913.

3) Psichinės kilmės hologramos. Šiurkščiai kalbant, jeigu du koherentinės šviesos srautai apšviečia kokį objektą, tai jie sudaro šviesos susikirtimo ar susipynimo lauką. Tai – vadinama šviesos interferencija. Jos lauke nufotografuotas (ar nufilmuotas) atvaizdas juostoje atrodo kaip brūkšnių ar taškų virtinė, tačiau iš tos juostos lazerio pagalba gaunamas tūrinis vaizdas, arba holograma. Holograma vaizduoja objektą ne plokštumoje, bet erdvėje. Tokiu būdu holografinis filmas gali būti parodytas apskritoje salėje, kur žiūrovai sėdi ratu ir salės viduryje iš visų šonų mato panašų į tikrovę filmo vaizdą.

Panašaus pobūdžio yra mūsų regėjimo ir suvokimo sistema. Ji gali atkurti psichinį vaizdą, ar įvykius hologramos principu. Štai kodėl kun.Paltanavičius galėjo ne tik „regėti“, bet ir paliesti „skraidančią lėkštę“, galėjo „įlipti į vidų“ ir nuskristi į „svetimą planetą“. Beje, kelionė užtrukus 2,5 valandos. Aišku, tai fizikos požiūriu absurdas, tačiau naiviam bemoksliui – tai mistikos viršūnė. O gaila, kad seminarija nepasistengia ar nepajėgia apšviesti kunigystės kandidatų bent elementariomis fizikos žiniomis.

Minėtos rusiškos knygos autorius psichologas Puškinas rašė: „Visa, kas išdėstyta, leidžia parašyti išvadą, jog egzistuoja tokia realybė, kuri, būdama išties materiali, kartu turi psichikos ypatybių. Būtent tokia materijos forma leidžia *lipdyti atvaizdus*, kurie adekvatūs mus supančio pasaulio tikrovei. Kitaip sakant, psichika būties požiūriu, ontologiniu realumu pasirodo esanti materijos forma. Mūsų išdėstytų faktų visuma ir jų analizė liudija, kad esama psichologinės ontologijos. Dabar belieka iškelti uždavinį – išstudijuoti naująją gamtos mokslų tikrovę“ (p. 254).

Savaime aišku, kad čia nė kalbos negali būti apie dvasinę ir antgamtinę tikrovę, kaip mano naivūs žmonės. Dievas neužsiminėja komedijomis, skraidančiomis lėkštėmis ar pieną geriančiais stabais. Antgamtinė tikrovė tegali būti šventa ir absoliučiai dvasinė. Tai Išganymo paslaptys, o ne fantastinių filmų herojai. Tai mūsų protui nepasiekiama Švč. Trejybės šviesa, o ne pagoniški fokusai. Jeigu norite, tai gali būti Antikristo grimasos skirtos hinduizmo pasauliui, kuris negali turėti nieko bendro su Krikščionybe.

[Iš Česlovo Kavaliausko paskaitų Kaišiadorių katechetų kursuose rankraščių. – Red.].

Teosofija, reinkarnacija, mokslas

Klasikinė reinkarnacija

Žlungant seniausiai Indijos dravidų kultūrai, nauji šeimininkai protoindoeuropiečiai užkariavo rytinę Indo – Gango lygumą (X–VII a. pr. Kr.). Tuomet buvo užrašyti šventieji brahmanų tekstai – vedos. Tarp jų ir Upanišados („slėpiningasis mokslas“). Jose išplėtotas senosios religijos aiškinimas, idėjos apie kosminį teisingumą (karmos dėsnį) bei sielų keliavimą *įsikūnijimo* keliu. Senoji vedų religija kalbėjo apie dangų ir pragarą, kaip žmogaus elgesio atlygį, o Upanišados mėgino išaiškinti, kodėl žmonės gimsta skirtingose sąlygose, kodėl vieni kenčia, o kiti linksminasi. Reinkarnacijos idėja kaip šios problemos sprendimas buvo apvainikuota garsiausiame sanskritu parašytame veikale „Bagavadgita“. Ši religinė – filosofinė poema – tai milžiniško epo „Mahabharata“ dalis. Epas kalba apie Bharatos genčių tarpusavio kovas. „Bagavadgita“ (pilnas pavadinimas *Bhaagvadgytopanišadah* reiškia „Viešpaties slaptingojo mokslo giesmės) susiformavo III–II a. pr. Kr. Tai dialogas tarp Bharatos princo Ardžūno ir jo kovos vežimo vairininko Krišnos, kuris apsireiškia kaip didžioji dievybė. Artėjant dideliam mūšiui tarp giminingų genčių, Ardžūnas – karių kastos atstovas – sudvejoja ir ima baisėtis kovos žiaurumu ir beprasmiškumu. Krišna prieštarauja ir aiškina, kad savo pareigos atlikimas esąs kosminis dėsnis ir neturįs nieko bendra su nusikaltimu: „Geriau savo pareigą atlikt pusėtinai, /negu svetimą – puikiai./ Jei žmogus prigimties skirtį vykdo, /jis visai nesusitepa.//Nuo privalomos veiklos atsimesti,/ net jeigu ji būtų ir žiauri, netinka“ (XVIII, 47–48).

Tekstas padeda suvokti ir karmos idėją: tai ne tik būtinybė atlikti prievolę, bet ir lemtingos pasekmės. Iš „Bagavadgitos“ sužinome, kad visatoje niekas nežūsta, visa lemia būsimą žmogaus likimą, net naujo įsikūnijimo pobūdį. Visatos Viešpats – tarsi puodžius, kuris disponuoja savo kūrinių gyvenimu ir tarsi balansuoja gėrio ir blogio sąskaitas: „Tu supančiotas savo karmos, /kurią tavo gimtis nulėmusi./ Net prieš valią atliksi, Kuntės sūnau, / ko atlikti nenori, beproti“ (XVIII, 60); „Dvasiai skirta paveldėti/ vis naujus kūnus“ (II, 13).

Gitos pabaigoje suskamba artimi krikščionybei malonės tonai. Pasirodo, kad žmogui, nuoširdžiai pamilusiam dievybę, griežtas teisingumo dėsnis gali būti gailestingumo išpirktas: „Tik mane tu mąstyk! Mane šlovink! / Man aukok! Mane saugoki dvasioj! / Pas mane tu ateisi iš tikro, / tau, o mylimasis, pažadu šitai…/ Neliūdėk! Aš tave išvaduosiu/ iš kaltybių nuregzto tinklo“ (XVIII, 65–66).

Taigi mylinčiam dievybę skirta paguoda – sielos išvadavimas iš iliuzijos pasaulio: „Kai pargriūna žudomi kūnai, / Dvasia niekad nemiršta. O Bharatai./ Tad nereikia jokio miršlančio / kūno gailėtis“ (II, 30).

Teosofinis variantas

Žilos senovės sąlygomis reinkarnacija buvo labai sugestyvi hipotezė paaiškinti, kodėl vienas žmogus gimsta turtingas ir kilmingas, o kitas – varguolis. Hipotezė aiškino, kas įvyksta po žmogaus mirties, ir teigė, kad doras gyvenimas užtikrina laimingą įsikūnijimą geroje šeimoje, o blogas gali lemti įsikūnijimą net į gyvulį ar augalą. Taigi siela keliauja per nesibaigiančią gimimų ir mirimų virtinę, kol apsivalęs nuo pikta asmuo išsilaisvina iš gundymų ir išbandymo rato. Panašią doktriną ištobulino budizmo mokymas apie nirvaną, kaip žmogaus pergalę prieš geismų viešpatavimą. Šiuolaikinėje Europoje ar Amerikoje reinkarnaciją išpažįsta teosofijos draugijos. Krikščionybės mokymui apie dangų ir pragarą teosofija teikia optimistinę alternatyvą: net ir blogiausias žmogus galų gale pateks į amžinąją laimę. Ir Lietuvoje teosofinis mokymas apie amžinąjį žmogaus likimą rado atgarsį tarp mūsų inteligentų. Vis dėlto teosofija – tai persenęs filosofinis mokymas, nesuderinamas nei su gamtos mokslais, nei su modernia antropologija.

Pradėkime nuo teosofijos *žmogaus modelio*, kaip jį formuluoja Elena Blavatskaja[41]. Žmogaus esąs sudarytas iš septynių lygmenų:

1*) „Žemesnysis“ sandaros ketvertas: a) Rupa,* arba *Stula Šarira* (fizinis kūnas), visų kitų žmogaus pradų bazė žemiškojo gyvenimo metu;

41 Plg. The Key to Teosophy – London; New York; Madras, 1893. – P. 63.

b) *Prana* (gyvybė, arba vitalinis principas), būtina a, c, d pradams, tarnaujanti žemesniojo Mano funkcionavimui, apimanti fizines smegenis; c) *Linga Šarira* (astralinis kūnas), žmogaus „antrininkas“, kūno fontanas; d) *Kama Rupa* (gyvulių geismų ir aitrų būstinė), gyvuliškasis žmogaus centras, virš kurio eina linija, atskirianti nuo nemirtingos žmogaus esybės;

2) *„Aukštesnioji“ nemirštama trijulė*: e) *Manas* – dualinis principas (inteligencija, aukštesnysis protas, jungiantis gyvybę su nemirtingumu), karminio likimo, būsimojo žmogaus principas, nuo kurio priklauso polinkis į geismų pasaulį ar į dvasinį *Ego*: sąžinės sritis; f) *Budis* (dvasinė siela) – grynos ir universalios dvasios pagrindas; g) *Atma* (dvasia) – vienybė su Absoliutu, Absoliuto radiacija.

Tokia esanti žmogaus sandara. Jokios fiziologijos ir beveik jokios psichologijos! Šiek tiek jogų patirties ir sanskrito terminologijos. Tačiau šių dienų okultizmo adeptai tebesiremia „Blavatskajos paradigma.“ Aukštesnioji trijulė – tai inkarnacijos vyksmo dalyviai.

Ar tokia schema priimtina šiuolaikiniam mokslui?

Smegenys kaip sistema

Šiandien mokslas teigia, jog žmogus kaip kūnas yra biologinės evoliucijos kūrinys. Naujausi atradimai aiškiai liudija apie tarpines hominidų formas, iškasamas įvairiose Afrikos vietose. Šie atradimai patvirtina evoliucijos procesą.[42]

Tuo tarpu teosofė Blavatskaja veikale „Slaptoji doktrina“ išjuokia evoliucijos mokymą. Ji tvirtina: „Apie žmonijos evoliuciją Slaptoji doktrina iškelia tris naujas prielaidas, tiesiog priešingas šiuolaikiniam mokslui bei paplitusioms religinėms dogmoms. Ji moko: a) vienu metu išsivystė septynios žmonių šakos septyniose įvairiose mūsų planetos dalyse; b) astralinis kūnas gimė anksčiau už fizinį, be to, astralas buvo fizinio kūno pirmavaizdis; c) žmogus tame cikle atsirado anksčiau už visus žinduo-

42 Plg. Priroda. – 1992. – Nr. 2.

lius – įskaitant ir antropoidus“[43]. Pasirodo, kad „astralinis“ arba „miglotas žmogaus fantomas“ galėjęs egzistuoti žemėje 300 milijonų metų[44] !

Pasak Blavatskajos, šiuolaikinis „fizinis žmogus pasirodęs prieš 18 milijonų metų“[45]. Pagaliau teosofijos skleidėja patetiškai klausia: „Kas iš mokytų žmonių galėtų įrodyti, kad žmogaus nėra egzistavęs terciaro periodo pradžioje?“[46]

Mūsų atsakymas visiškai aiškus: visi Blavatskajos teiginiai absurdiški. Visi jos skaičiai – kvailystė. Pasak moderniosios biologijos, žmogus susiformavo tarp 1,5 mln ir 200 000 m. pr. Kr. (*homo erectus)*. Nukelti žmogaus atsiradimą į terciaro pradžią (t.y. apie 65 mln. metų atgal) – absurdas. Tai prieštarauja visiems radiniams Rytų Afrikoje.

Antras dalykas – tai mūsų žinios apie žmogaus, kaip protingo gyvūno, struktūrą. Mes tvirtiname, kad žmoguje kūno ir dvasios pradai neatskiriami, o mąstymo ir sąmonės fenomenai neatribojami nuo centrinės nervų sistemos. Galime detaliai aparšyti kompleksinę smegenų veiklą, itin panašią į autonominę kibernetinę sistemą. Mūsų galvos smegenys su $1{,}4.10^{10}$ neuronų (iš jų 9.10^{9} didžiųjų smegenų žievėje) geba momentaliai pagauti pojūčių duomenis, gautąją kompleksinę įvaizdžių medžiagą redukuoti į esminius vienetus ir atsiliepti prasmingomis reakcijomis („atpažinti“). Čia prisijungia mūsų atminties saugykla, kuri pojūčių gausybę (apie 10^{9} bitų/sek.) redukuoja talamo srityje (smilkinių zonoje) iki 10^{2} bitų/sek.; jie tampa suvokiami mūsų sąmonėje[47]. Šiandien žinomi ir pagrindiniai cheminiai tarpininkai, mąstyme atliekantys neurotransmiterių ir neuromoduliatorių vaidmenį. Jų dėka paaiškinami dinaminiai ryšiai procesai neuronų – sinapsių sistemoje, be kurios būtų neįmanomas ne tik mąstymas, bet ir emocijos.

Jauniausias smegenų evoliucijos lygmuo – smegenų žievė (2,5 milimetrų sluoksnis su 9.10^{9} neuronų), laikoma mūsų dvasinio gyvenimo būstine. Pažinimo, taigi sąmonės, veikla nėra lokalizuota smegenyse, bet veikiau primena chemines – elektromagnetines bangas smegenų

43 The Key to Teosophy, p. 1.
44 Ibid., p. 314
45 Ibid., p. 388.
46 Ibid., p. 388.
47 Plg. Joseph Schurz str. „Naturwissenschaftlische Rundschau“ (1989. – Nr. 9. – S. 346).

žievėje (ir iš dalies požievyje). Smegenų sistemos funkcija turi dinaminės *visumos* pobūdį.

Negalime čia gilintis į detales, tačiau viena aišku: teosofijos schematizmas, sanskrito terminai, visokie „eteriniai“ ar „astraliniai“ pavidalai šiandien yra plepalai. Gėda, kad tituluoti mokslo vyrai pasakoja, kaip „astralinio kūno“ dėka galima skraidyti į tolimas planetas.

Beje, materialistinė psichologija fiziologinį aprašymą papildo psichologiniu modeliu, kurio esmė – žmogaus poreikių sistema. Ji susidedanti iš biologinių poreikių, socialinių ir dvasinių interesų. Tačiau materialistai nepajėgia atsakyti į pagrindinį klausimą: o kas gi yra šios sistemos šeimininkas?

Atsakymą duoda krikščioniškoji filosofija. Ji aiškiai tvirtina: kūnas yra dvasios suformuluota materija. *Siela yra materijoje įsavinta dvasia*. Santykio su materija dėka dvasia yra žmogaus siela, o materija dėl santykio su dvasia tampa žmogaus kūnu. Kūnas ir siela jungiasi į vieningą kūno – sielos sistemą, kurią vadiname „žmogumi“. Be kūno negali būti sielos. O siela yra dvasia, materijos dėka įkūnyta žmoguje.[48]

Sinergetika prieš reinkarnaciją

Blavatskaja taip apibrėžia reinkarnaciją: Reinkarnacija arba pakartotinas gimimas kadaise buvo universali doktrina; ji skelbė, kad *Ego* (Aš) gimsta žemėje nesuskaitomą kartų skaičių. Mūsų dienomis tai neigia krikščionys; jie, atrodo, patys nesupranta savo evangelijos mokymo. Aukštesnioji žmogaus siela (Budi – Manas) periodiškai ir ilgų ciklų eigoje priima vis naujus kūnus. Taip moko ir Biblija, ir visa kita senovės raštija. „Prisikėlimas“ iš tikro reiškia naują atgimimą – *Ego* įsikūnijimą į naują formą“.[49] Toks atgimimo būdas, pasak Blavatskajos, turįs kartotis ilgų ciklų forma. Nepamirškime, kad pasikartojantis atgimimų procesas Blavatskajos skaičiuojamas daugybe milijonų metų. Ar tai įmanoma moderniosios sinergetikos šviesoje?

48 Schmaus M. Der Glaube der Kirche. Munchen, 1969. – Bd.l. – S. 353 – 354.
49 The Key to Theosophy, p. 240.

Sinergetikos svarbą šiek tiek nušviesime, pasinaudodami vieno iš šios disciplinos kūrėjų H. Hakeno darbais, žymių matematikų Moisejevo, Pospelovo, Samarskio, Kurdiumovo mintimis. Pateikiame tiek pavardžių todėl, kad humanitarai nepasitiki tiksliųjų mokslų pasiekimias. Jie kaltina fizikus ar biologus scientizmu, filosofijos menkinimu ir nenori matyti, kaip XX amžiaus pasaulėžiūra tapo priklausoma nuo gamtos mokslų. „Aiškiausi“ ir „absoliutūs“ senosios metafizikos teiginiai, vadinamasis „sveikas protas“ prarado ankstesnį svorį, paaiškėjus, kad jie neatskiriami nuo žmogaus psichologijos. Pasak Aloiso Halderio, šiuolaikinis gamtos mokslas nereikalingas jokių metafizinių interpretacijų, kadangi jis savarankškai sprendžia *savo dėsnių* panaudojimo galimybes, sėkmingai save koreguoja. Istorizmas aiškiai sukrėtė metafizikos dėsnių „savarankiškumą“, o kalbos analizė parodė, kad būtina tikrovei taikyti *papildomumo* principą. Kalbama apie modelių ribotumą, apie kalbos taikymo ribas. Ne veltui kardinolas Ratzingeris jau seniai tvirtino, kad moderniajai teologijai daug svarbesnė Boro fizika negu Aristotelio filosofija[50].

Matematinė sinergetika (mokslo apie makrokosminių struktūrų organizavimąsi) interpretacija šiandien pajėgi atsakyti į klausimą, ar galima tokia žmogaus evoliucijos tėkmė, kurioje milijonus metų kartotųsi žmogaus *Ego* reinkarnacija. Globalinės evoliucijos ir žmogaus išsivystimo teorija šiandien sprendžiama ne tik empirinių duomenų pagrindu, bet ir remiantis netiesinės matematikos laimėjimais[51]. Anot matematikų [TSRS MA] akad. Moisejevo ir dr. Pospelovo straipsnio „Evoliucijos kryptingumas ir protas“[52]. globalinis evoliucionizmas, kaip vieninga visuma, šiandien turi ne tik filosofinę, bet ir praktinę reikšmę (pvz., ekologijoje). Evoliucijos procesas apima ne tik Visatos evoliuciją, bet biosferą, ir žmogų, net visuomenės raidą. Pasaulio evoliucija ir atskiros jos sritys – tai saviorganizacijos procesas. Tai reiškia, kad globalinis vystymasis eina naujų, vis smulkesnių struktūrų kryptimi.

---

50 Plg. Einfuhrung in das Christentum. – Munchen, 1968. – S. 135.

51 Plg. Haken H. Entwicklungslinier der Synergetik // Naturwissenschaften. 1988. 75. S. 163.

52 Priroda. 1990. Nr. 6. P. 3.

Šis procesas panašus į turbulentinį (sūkurinį) skysčio judėjimą: vienas kitą nuolat keičia įvairūs, iš dalies stabilūs sūkuriai. Jie silpnėja, išsisklaido ir taip duoda pradžią naujoms, stabilesnėms formacijoms. Itin svarbu, kad evoliucijoje besireiškiančios stochastinės (atsitiktinės) ir bifurkacinės (katastrofiškos) šakojimosi būsenos suformuoja naujas *atsitiktinio* pobūdžio trajektorijas. Todėl evoliucijos procesai tampa *negrįžtami*, t. y. jie nėra simetriški laiko atžvilgiu. Dėl scholastinio pobūdžio ir bifurkacijos (išsišakojimo) būsenų sistemos rezultatai iš esmės neprognozuojami. Reikia pabrėžti, kad šie faktoriai nulemia procesų negrįžtamą pobūdį makropasaulyje (taip pat negrįžtamą laiko charakterį).

Štai kodėl mus apvylė „Katalikų pasaulio“ (1990, Nr. 19/20) aklas tvirtinimas: „Būtent dėl to negalima ir niekada nebus galima griežtai moksliškai įrodyti reinkarnacijos, drauge, beje, niekada nebus galima moksliškai jos paneigti“. Juk reinkarnacija – ne tik filosofinė ar teologinė problema, bet ir gamtos mokslų reikalas. Apaštalų sostas 1919 m. oficialiai pasmerkė teosofines doktrinas (DS 3648), tačiau anuomet nebuvo konkrečių duomenų apie žmogaus evoliucijos pobūdį. Savaime suprantama, kad Šventojo Rašto mokymas apie amžinąjį gyvenimą negali būti pakeistas induizmo reliktais. *Laiške Žydams* viskas pasakyta trumpai drūtai: Žmonėms skirta vieną kartą mirti ir stoti į teismą (Žyd 9, 27).

Krikščionybės tikėjimas amžinuoju gyvenimu ir antgamtiniu pasauliu nesiderinamas su „amžinu“ žmogaus *Ego* ratavimu. Žmogus priklauso primatų evoliucijos sistemai, jo kūnas išsivystė normaliu keliu, kaip ir visų primatų. Tik mes tikime, jog atėjo momentas, kai žmogus buvo Dievo pašauktas tapti partneriu: su sielos įkvėpimu jis tapo sąmoninga ir atsakinga būtybe, jame gimė sąžinės balsas. Spėjama, kad žmogaus pradžia – perėjimas iš *homo erectus* į *homo sapiens* – buvo tarp 200 000 ir 40 000 m. pr. Kr.

Neįmanoma redukuoti nemirtingos sielos į didžiųjų smegenų funkciją. Ji – tas paslaptingas šeimininkas, kuris jaučia atsakomybę už savo darbus. Ji – sąžinės buveinė ir paslaptis. Ją suvokiame antgamtinio egzistencialo, ar kategorijos lygmenyje. Ji – anapus primatų evoliucijos trajektorijos. Tiek fizinio kūno evoliucijos sistema, tiek antgamtinis

egzistencialas nežino jokio neriboto gimimų – mirimų pakartojimo. Net kūno požiūriu žmogaus lemtis turi *aiškiai negrįžtamą* pobūdį.

Naujasis Židinys 1992 Nr. 4

Apie Tomą Akvinietį ir Šv. Raštą

Tomas Akvinietis: „Tai, kas Naujajame Testamente yra svarbiausia, tai, kame slypi visa Jo galia, yra Šventosios Dvasios malonė, kuri duodama per Kristaus tikėjimą: Tuo būdu Naujasis Įstatymas pirmiausia yra Šventosios Dvasios malonė, kuri duodama Kristaus tikintiesiems“ (1–2 q. 106 a. 1)

O ką šis didysis teologas galvoja apie juridinį Krikščionybės aparatą? Štai jo žodžiai: „Tačiau Naujasis Įstatymas turi tarytum paruošiamąsias priemones priimti Šventąją Dvasią ir tam tikras prielaidas, kaip naudotis Jos malone. Šie dalykai yra Naujajame Įstatyme antraeilės reikšmės; šių dalykų reikėjo krikščionis pamokyti ir žodžiu, ir raštu, pamokyti, ką jie privalo tikėti ir ką daryti. Tad reikia pasakyti, kad Naujasis Įstatymas pirmiausia yra įlietas širdin, ir tik antroje vietoje jis yra rašytinis įstatymas“ (*ibidem*)

Ir štai įdomiausias klausimas: „*Utrum lex nova sit gravior quam vetus*“ (Ar Naujasis Įstatymas yra sunkesnis už Senąjį?)

Atsakydamas į klausimą, Tomas [Akvinietis] nurodo, kad reikia skirti išorinius darbus nuo dorybių ir vidinių veiksmų: „Senasis Įstatymas buvo daug sunkesnis už Naująjį, kadangi jis reikalaudavo daugybės išorinių veiksmų ir įvairių ceremonijų, gi Naujasis Įstatymas, išskyrus prigimties įstatymus, visai mažai tepridėjo Kristaus ir Apaštalų doktrinoje“. Nors kai kas buvo vėliau papildyta šventųjų tėvų teigimu, tačiau šių papildymų srityje jau [šv.] Augustinas reikalavo nuosaikumo, kad tikinčiųjų gyvenimas nebūtų apsunkintas, kai bažnyčia tariasi galinti ir turinti pareigą kontruoliuoti kiekvieną tikinčiojo žingsnį.

Ir toliau Tomas cituoja paties Augustino žodžius apie Bažnyčios viršininkus, „kurie mūsų religiją, Dievo gailestingumu turėjusią būti

laisvą aiškiausiose ir neskaitlingiausiose Dievo sakramentų apeigose taip apkrauna vergovės naštomis, kad žydų padėtis pasirodo esanti lengvesnė, nes jiems reikia laikytis įstatymo reikalavimų, o ne žmogiškųjų prasimanymų“ (1–2 q. 107 a.b).

Taigi, Bažnyčios juridinio – liturginio aparato išbujojimas sekant žydų Sinagogos pavyzdžiu buvo aktualus net Augustino amžiuje. Matyt ir Tomas Akvinietis jautė nenormalią padėtį, nors gyveno prieš 700 metų. O ką besakyti dabar, kai Bažnyčia tariasi galinti ir turinti pareigą kontruoliuoti kiekvieną tikinčiojo žingsnį?

Taigi, – kieno padėtis lengvesnė – tikinčio žydo, ar sąžiningo (ir žinoma, naivaus) kataliko?

Pasak autoritetingo vadovėlio[53], Jėzaus laikais pamaldus žydas turėjęs laikytis 613 mozaiškos kilmės įstatymų (p. 134). Dieve Mano! Kokia ironija! Katalikų Bažnyčia ne tik nepalengvino žmogaus padėties, bet iš tiesų apkrovė vergovės naštomis. Jei žydų įstatymai skaičiuojami šimtais, tai katalikų – tūkstančiais. Tik paskaičiuokime kanonus, liturginius nuostatus, […] direktyvas – iš tiesų Bažnyčia apipynė viską savo įstatymų– įstatymėlių voratinkliu.

Itin [prasminga] skaityti įžymaus dogmatiko Bernhardo Bartmano samprotavimus šia tema[54]. Štai, ką sako mūsų dogmatikas:”Apaštalų Susirinkime Jeruzalėje Naujasis Įstatymas iškilmingai atsiskyrė nuo Senojo. Jo Įstatymų naštos buvo jaunutės apaštalų Bažnyčios atmestos kaip nepakeliamos ir nenaudingos, netgi kaip smerktinos, jeigu joms būtų teikiama išganymo reikšmė, nepaisant krikščionybės. Juk žydų įstatymų mokytojai susmulkino mozaišką Įstatymą iki 613 didelių ir mažų įstatymų ir įstatymėlių ir tuo būdu užgesino bet kokią religijos praktikavimo laisvę.

Tik vad. „dešimt įsakymų“ – juos dar pabrėžia Paulius – Naujame Įstatyme išsaugojo įpareigojamą vaidmenį, kadangi jie apima pareigas, kurias iškelia Dievo ir žmonių atžvilgiu prigimties įstatymas“ (pr. 5) […]

53 N. Soderblom, Einfukrung in die Religions gessschichte 2, Leipzig, 1928.
54 Plg: B. Bartmann, Positives Christentum in katholischer Wezanschau, Paderborn 1934.

Kaip man atrodo fragmentas iš Tomo Akviniečio darbo „Apie būtį ir esmę“

Yra pažinimas ir pažinimas.

Ištrauka iš Jono evangelijos (Jn 20, 11–13) „O Marija stovėjo lauke palei kapą ir verkė. Verkdama ji pasilenkė į kapo vidų ir pamatė du angelus baltais drabužiais sėdinčiais – vieną galvugalyje, kitą kojų vietoje… Jie paklausė ją: „Moterie, ko verki. Ji atsakė: „Kad paėmė mano Viešpatį ir nežinau, kur jį padėjo. Tai tarusi, ji atsisuko ir pamatė stovintį Jėzų, bet nepažino, kad tai Jėzus. O jis tarė jai: „Moterie, ko verki? Ko ieškai?“ Jinai, manydama, jog tai sodininkas, atsakė: „Gerbiamasis! Jei tamsta jį išnešei, pasakyk man, kur padėjai. Aš jį pasiimsiu. Jėzus jai sako: „Marija!”. Ji atsigręžė ir sušuko hebraiškai: „Rabuni!“ (Tai reiškia: „Mokytojau“)“.

Toks asmeninis Jėzaus kreipinys staiga atveria Marijai akis: Ji pažino Jėzų, Ji pavadino Jį savo mokytoju, Ji suvokė, kad jis gyvas. Jai betarpiškai atsivėrė Jėzaus asmuo ir tai įvyko visiems amžių amžiams. Toks pažinimas buvo betarpiškas…

Tomo Akviniečio tekstas absoliučiai priešingas: jame nėra jokio betarpiškumo, jokio tiesos nušvitimo. Tik sausas, scholastinis sąvokų – simbolių žaidimas, pasinaudojimas Aristotelio, Averoes ir paties Tomo išgalvotais terminais. Tai – žaidimas simboliais, tai nuoseklus žaidimas graikų filosofijos terminais ir idėja, jokios garantijos, kad tos abstrakcijos atspindi pačią tikrovę. Pagaliaus ir pačios tikrovės nebėra – tik nuoseklus žaidimas abejotinos prasmės simboliais (plg. Davido Hilberto pasakymą apie matematiką: „betarpiškas žaidimas pasinaudojant beprasmiškais simboliais“)

Bet liūdniausia, kad anais laikais (XIII amžiuje) kitaip ir negalėjo būti. Toks slogus mano įspūdis.

Na gerai! paimkime bet kokią Tomo analizės sąvoką: „rūšies apibrėžimas (designatio) atsižvelgiant į giminę realizuojamas, kaip buvo pasakyta, formos dėka, o individo apibrėžimas atsižvelgiant į rūšį – materijos dėka“ (p. 238).

Kas gi toji „materija“? Pasak Aristotelio, įsivaizduokime medžiagą, neturinčią jokios formos ir gausime „pirmąją materiją“ […]. Būdama nedeterminuota, ji kokybiškai vadinama „neribota“, bendrasis visų medžiagų substratas, kuris, būdamas gryna galimybe, neegzistuoja ir negali egzistuoti pati sau[55]. Gi forma yra ne tik sąvoka ir esmė kiekvieno dalyko, bet ir jo galutinis tikslas ir jėga, realizuojanti šį tikslą (ten pat).

Tomistinės filosofijos patvirtintos tezės[56] taip kalba apie dvasinį kūrinį: „Dvasinis kūrinys savo esmėje yra visiškai nesudėtingas (*simplex*). Tačiau jame pasilieka dvejopa sudėtis: esmė su buvimu (*esse*) ir substancija su aksidensais“ (n. 3607).

„Gi fizinis kūrinys esmės požiūriu yra sudarytas iš potencijos ir akto; taigi potencija ir aktas priklauso esmės tvarkai (ordinis essentiae), kuri pažymėta materijos ir formos vardais“ (n. 3608).

Dabar paklauskime, ar tomistinė *materija prima* gali atlaikyti Jono Duns Skoto kritiką, kuri tvirtina, kad „materija, tegu ji bus neapibrėžta, vis dėlto yra pozityviai egzistuojantis vienetas, skirtingas nuo niekio: tai ne grynoji potencija, bet pati sau aktas. Šio junginio vienybė išsaugoma, kadangi materija ir forma yra determinuotos viena kitai ne akcidentaliai, bet iš esmės“[57].

„Kiekybe pažymėta materija yra individua[liza]cijos principas, kuris nustato skaitlinį skirtingumą (*numerica distintio*), kurio negali būti grynosiose dvasiose ir kuris vieną individą skiria nuo kito individo toje pačioje rūšies prigimtyje“ (Tomistinė tezė n. 3611)

Ir štai klausimas, ką ano laikotarpio mąstytojai galėjo žinoti apie „kiekybe pažymėtą materiją“ Man liūdna apie tai kalbėti. Šių dienų holistinė fizika tvirtina, kad visi objektai Visatoje yra surišti tarpusavyje, kad jie sudaro visumą: kiekvienas mūsų žodis neištirpsta Visatoje be pėdsakų, bet pasiekia tolimiausius Visatos pakraščius. Apie tai Tomas Akvinietis negalėjo nė svajoti[58].

---

55 Plg E. Zeller, Grundriss der Geschicte der griechischen Philosophie, Leipzig 1920. S. 204.

56 Denzinger – Schonmetser, Enchiridion Symbolorum 34, Herder 1967.

57 Encyclopedia Britannica. Vol. 7. 1968. P. 765.

58 Plg. Hans Primas, Zurich, Umdenken in der naturwissenschaff (Vierteljahrsschriff der

Panašiai šiandieną galvoja fizikai ir apie konkrečius daiktus. Antai, rašomasis stalas, ant kurio aš rašau šį darbelį, modernios fizikos šviesoje yra tam tikra geometrinė struktūra, vadinama metriniu tenzoriumi. Kaip metrinis tenzorius, šis stalas bangų forma egzistuoja visoje Visatoje. Ką apie tai galėjo žinoti filosofai, kalbėdami apie pažymėtąją materiją (materia signata)? Šiuolaikinė filosofija apskritai egzistenciją laiko žmogiškojo būvio realizavimu būdu.

Ši sąvoka jau nebėra identiška su scholastiniu terminu *exsistentia*, nes egzistencija yra esmės priešprieša, išreiškianti bet kurios esmės realumą, ir tinka kiekvienam daiktui, o ne tik žmogaus esmei. Bet ir scholastinėje filosofijoje ši esmės sąvoka suvokiama labai skirtingai. Tomizmas skiriasi nuo Suarezo mokymo. Dun Skoto filosofijoje intelekto pirminis objektas nėra medžiaginių dalykų esmė, kaip tvirtina Aristotelio – Tomo filosofija. *Esse* tai yra būtis kaip tokia, išreiškianti kiekvieną tikrovę prieš bet kokią determinaciją, tarkim prieš bet kokią kategoriją. Taip suprantama būtis pagal Duns Skotą gali būti skelbiama univocaliter (identiška prasme) apie visus daiktus ir be jos negalima nieko suvokti. Tokiu būdu išvengiamas panteizmo pavojus, nes apie konkrečius daiktus negalima pasakyti, jog jie turi būtį (būvį). Būtis yra pripažįstama tikrovės prasme visur ir visada. Begalinė ir baigtinė būties būsenos (angl. *modes*)[59].

Kalbant apie esmę, mes regime nuolatinį būtybių kitėjimą, ypač kalbant apie gyvus organizmus (augalas, kiaušinis, vabalas, kirminas ir t. t.). Atsiedami šiuos procesus nuo biologijos, mes sugebame įžvelgti kintamuose pavidaluose tą pačią būtybę.

Taigi iš čia ir kalbama apie esmę, kuri išsakyta rūšies pagalba. Vis dėlto fizinė esmės giluma mums kol kas nepasiekiama. Tik filosofijoje kalbama apie laike išliekančią esmę. Tik šia prasme galime kalbėti apie atskirų gyvų būtybių rūšies identiškumą. Tačiau ką reiškia esmė fizikos požiūriu, jeigu pasaulyje laiko dimensija apima ir praeitį ir ateitį?

naturforschenden Gesellschaff in Zurich (1992) 137/1;41-62.

59 Encyclopaedia Britannica, vol 7, 1968 p. 765.

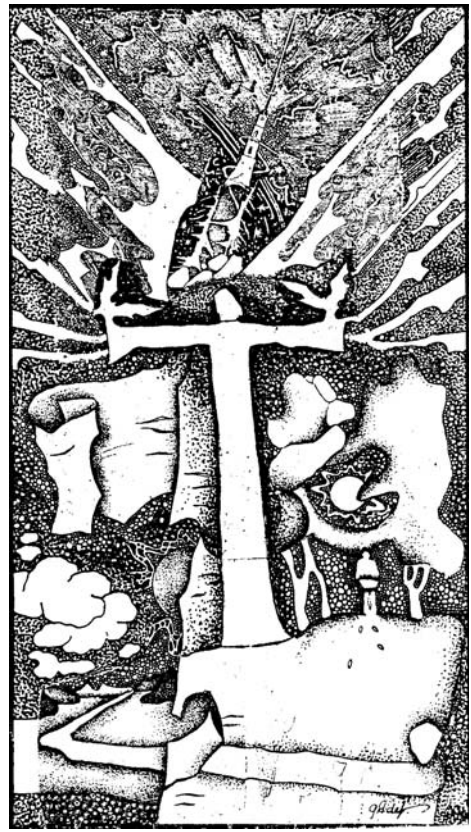
Klasikinė metafizika, remdamasi Platono distinkcija, daro skirtumą tarp tampančios būtybės […] ir tiesiog egzistuojančios idėjos[…]. Ir vėl, jeigu neturėtume supratimo apie visą grindžiančią būties pilnatvę – Dievą, mes neturėtume teisės kalbėti apie esmės ir egzistencijos tikroves (A. Maceina).

Visą tai, kas pasakyta, vėlgi sukelia manyje liūdesį: apie Dievą, apie Jėzų Kristų mes dar neišmokome kalbėti naujosios fizikos šviesoje, tuo tarpu tai, ką skaitome pas Tomą Akvinietį ar Aristotelį, yra statinės sąvokos, tai yra tik paveikslėlių (jei norite pašto ženklų) albumas.

Tikroji metafizika yra Dievo žodis, kuriame, per kurį ir kuriame sutverta visa. Ir visa skrieja iš laiko banguojančios jūros į amžinybę. Štai kodėl visos senovinės filosofijos sąvokos tėra simboliai.

Kadangi buvo nurodyta, kad aš privalau išreikšti asmeninį santykį su Tomo Akviniečio tekstu, aš drįstu pasinaudoti šiuo nurodymu ir pareikšti, kad ir geriausi filosofai negali deramai interpretuoti Šventojo Rašto. Nes Dievas yra absoliutinė ateitis.

[Rankraščio dalis diktuota 1994 m. Jurgitai Fedorinienei].

Dailininkės Gražinos Didelytės iliustracija

II dalis

Susirašinėjimai dėl šv. Rašto vertimo

27.10.65

Mielas Kun. Vaclovai,

Tikrinamąjį darbą pradėjau. Pasirodo, kad jis labai įdomus. Tačiau privalau nurodyti tokius dalykus.

1) A. Liesio taisiniai, mano manymu, netinka. Reikalas tas, kad jo interpretacija neišplaukia iš graikiškojo originalo. Patikrinau šį klausimą ir atidėjau į šalį.

2) Mano taisyme bus nemaža nukrypimų nuo tradicinio teksto, tačiau prašau įsidėmėti, kad pavartodamas naują žodį ar išsireiškimą, patikrinau *ad litteram* [paraidžiui] originalo prasmę. Tam tikslui naudoju solidų H. Ebeling, *Griechisch – Deutsches Worterbuch zum Neuen Testamente*, Hannover 1929. Šiame žodyne nurodoma tiksli žodžio prasmė *ad singulum textum*. Taigi, tikrinta ne taip sau.

3) Iš kitos pusės, kiek galėdamas stengiausi palikti tradicinį tekstą [ten], kur galima palikti.

4) Manau, kad NT privalo būti verčiamas kiek galima *ad litteram*. Taigi, palikau garsų tekstą MT 1,18 „anksčiau negu juodu susiėjo“, kadangi graikiškas *sinerchomai* absoliučiai atitinka daugiaprasmį lietuvišką „susieiti“. ……

5) Abejoju tiktai dėl tipiškų helenizmų, pav. LK 12,37 *anaklinai autūs*. Be abejo, geras ir ‚pasodins prie stalo“, bet išnyksta heleniškos puotos vaizdas… Jeigu reikalas liestų NT vertimą apskritai, būčiau šalininkas išlaikyti visas kalbines detales. Tačiau tuo tarpu, matyti, verčiau tegyvuoja aiškumas..?

Manau, kad netrukus grąžinsiu mašinraštį.

Vale!

Česlovas

1966.02.03

Kun. Česlovas Kavaliauskas

Kunigui V. Aliuliui

Įdomumo dėlei paskaitinėjau [...] „vertimus“ ir nusigandau: kas būtų, jei *Naujasis Testamentas* būtų aiškinamas tokiu niveliavimo ir „pataisymo“ būdu? Giliausios idėjos, kaip antai, „Dievo kvailybė“ (*to moron tu teu*) ar „silpnybė“ pas Paulių, paverčiamos „tariamoji etc“. Neišsemiamas Naujojo Testamento gilumas, kurį bent kiek pradėjome suvokti Kierkegoro ir moderniosios fizikos dėka, panašiose „taisiniuose“ yra dieviškosios minties žudymas. Maldauju Jus, kaip sekretorių, išsaugoti kiekvieną jotą ir kiekvieną brūkšnelį nuo panašaus nesusipratimo. Juk Skvirecko tekstas vis dėlto beveik pažodinis. Tebūnie kalbiniai netobulumai (jų pilna originale!), tik nereikia „taisyti“ apreikštos minties. Mane tiesiog pagavo pasiutimas, pagalvojus, jog esma žmonių, kurie *bona fide* [nuoširdžiai] galvoja, kad galima ir reikia „pataisyti“ NT! Lygindamas Skvirecko tekstą turiu pabrėžti, kad jis praktiškai *ad litteram* perduoda tai, kas originale. Ir kaip žmonės gali nejausti (bent tiek!) kas vyksta matem. logikoje ar egzistenc. filosofijoje – net šios sritys dievina kiekvieną NT žodį ir tai, kas seniau atrodė „naivu“ ar „primityvu“, šiandien išaiškėja, kaip neišsemiama išmintis. Nejaugi žmonės nejaučia, kokią triumfalinę poziciją šiandien užima NT?

{Ergo: šioje srityje konservatizmas netgi būtinas!

Paaiškinkite šitam bičiuliui, kas toks Kierkegoras! Kuo jis skiriasi nuo Hegelio! etc.}

Hegelis: „... la pensée est un juge absolu, devant lequel le contenu de la religion doit se justifier[1]...“ (sic!)

Kieekegoras: „Tout ce qui vient pas de la foi est péchè“ – „Dieu qui ne reconnait pas notre logique“.[2]

1 Mintis yra absoliutus teisėjas, kuriam religijos turinys turi įsiteisinti. – Red.

2 „Visa, kas ateina ne iš tikėjimo yra nuodėminga“. – „Dievas nepripažįsta mūsų logikos“. – Red.

{*Taisiau tiktai NT tekstus!*}

* šio atsiliepimo autorius neseka visur Skvirecku, taiso jo kalbinius netobulumus, atstato graikiškojo tekto niuansus; čia jis tik pareiškia, jog kalbos netobulumus laiko mažmožiu, palyginus su minties niveliavimu.

1966.07.30

Gerbiamas kunige Česlovai,

Malonėkite pataisyti Didžiojo (šventojo) tridienio Naujojo Testamento tekstų vertimus pagal graikų k. originalą, kaip jau esate taisę daug kitų.

Dėkoju!

Kun. V. Aliulis

Švenčionys. Laisvės 5, 5.09.66

Mylimas K.Vaclovai,

Pataisiau, bet kaip su Senuoju Testamentu? Mano supratimu – Jūs puikus liturgistas. Tačiau kitose srityse – Jūs piernikas[3]. Sugadinot viską! Tai nereiškia, kad aš tamstos negerbčiau, ar norėčiau užgauti. Kiek galėdamas, kariausiu su Jūsų literatūrine pierninkyste, žemėj, ore ir vandeny. Kišiu koją kiek galėdamas!

O šiaip, kaip asmenį Jus didžiai myliu ir gerbiu. Kadangi turite objektyvumo dovaną, manau, nepyksite už idėjinį karą. Dixi

Jūsų Česlovas

3 *Šnek.* sausainis, taip vadinami konservatyvesnių pažiūrų kunigai, – V. Aliulio paaiškinimas.

Švenčionys, 1967.1.27

Kun. Česlovui Kavaliauskui

Mielas Kunige Česlovai,

Molėtai siūlo keletą pakaitų evangelijų tekstams. Jos skambėtų maždaug taip:

1. N. Metų ev[angelijoje]: „sukakus aštuonioms dienoms po vaikelio gimimo, praminta jis vardu Jėzus/ arba: duota jam Jėzaus vardas/".

2. 2 sekm. Po T. karalių. Did. penktad. /pasijoje/ vietoj „Moterie" vartoti „Motin", nes taip yra priimta lietuviškai kreiptis į vyresnio amžiaus moterį.

3. Grabnyčių e. pradžia: „ Sukakus Mozės Įstatymo įsakytai dienai, Marija ir Juozapas nunešė vaikelį Jėzų į Jeruzalę.- Įdomu, kad graikiškai tekstas, bent Nestlės, turi „*Toū katharismoū auton*", o ne „*autės*".

4. 5 sekm. Po Sekm., vietoje „*raką*" ir „beproti" vartoti natūralią, suprantamą gradaciją: „Jei kas nekenčia…, pajuokia …, keikia".

5. 22 sekm. Po Sekm. Palikti įsigyvenusį, priežodžiu tapusį „kas ciesoriaus – ciesoriui"/ buvome ir čia įdėję „imperatorių", kaip ir kitose vietose, pvz., „penkioliktais imperatoriaus Tiberijaus viešp. m.", „išėjo imperatoriaus Augusto įsakymas:…/

Man atrodo ir vienaip gerai, ir antraip neblogai. Prašau Jus nuspręsti pagal tuos pačius kriterijus, kuriais vertinote bei taisėte kitas pakaitas.

Ačiū!

Mielas K. Vaclovai,

perdaug „moderninti“ nevertėtų! Argumentai tokie:

1) moderni kalba paiso su savo „biblinio“ – archajinio palikimo. Skvirecko vertimas atspindi šį biblinį lietuvių kalbos etapą.

2) Nereikia bijoti įščiaus, apipjaustymo etc. Netgi Putinas savo paskutinėje knygoje vartoja įščių!

3) [Oksfordo konferencijos] „Studia Biblica“ taipogi siūlo palikti Biblijos vertimams charakteringesnius archajizmus.

Žodžiu, aš balsuočiau už „Skvireckišką“ variantą.

Daug linkėjimų!
Česlovas [Kavaliauskas]

23.02.67

Brangus K. Vaclovai,

Šį kartą esu <u>didžiai</u> dėkingas už įdėtą darbą. Čia jau nebe poezija, o rimtas dalykas ir todėl negali būti nė kalbos apie visokias „ambicijas“ (Šekspyras berods taip sako: „So a light quality, that it is a shadows shadow...“[4]).

Šį kartą: <u>labai norėčiau</u> versti NT, kadangi nuo pirmosios klierikystės vasaros pradėjau skaityti jį graikiškai ir laikau savo mylimiausiu dalyku. NT – man viskas…

<u>Antra</u>: Deja, šitie norai nieko neįrodo. Puikiai suprantu, kad šiam tikslui neturiu lituanistinio pasiruošimo. Užtai iš pradžių Mons. Česlovui [Krivaičiui – *Red.*] sakiau:

Versiu su sąlyga, kad vertimas pereis pro dviejų protingų vyrų (nurodžiau Jus ir dr. J. Grigaitį) kritiką ir tikro lituanisto dirbtuvę.

4 Tokia nepastovi kokybė, kad tai tėra šešėlio šešėlis... – *Red.*.

Trečia: Jūsų pastabos man parodė, kad mums būtina bendradarbiauti (žinoma, jeigu Jūs manytumėt, kad aš sugebėsiu duoti bent pusėtiną juodraštį).

Ketvirta: Vis dėlto aš turiu puikias priemones. Žinokit, kad visokie vertimai mane labai mažai domina (išskyrus Skvirecką ir Jeruzalės Bibliją). Svarbiausios tokios klasės priemonės, kaip Bauer – Arndt, Gingrich, Zerwick ir pan.

Apskritai, Jūsų lituanistiniai taisiniai mane džiugina. Jeigu būtumėt buvęs arti – beveik viską būčiau su džiaugsmu priėmęs.

Tuo tarpu darbas vyksta žodynų fone.

Noriu visiškai suprasti originalų tekstą. Aišku, kad gaunu tik juodraštį.

Nusiųsiu Jums daugiau medžiagos, persikraustęs naujon vieton Trakų raj. Kazokiškės (prie Vievio).

O dabar nekantriai lauksiu lemtingo žodžio: pasakykit atvirai, ar galėsiu išversti NT ir, iš viso, ar nesu tam „per skystas“? Mat Jūsų pastabos gerokai atšaldė mano karštokus užmojus. (O norėtųsi iki rudens nušluostyti nosį tiems, kurie ruošiasi versti!)

Tikrai Jums dėkingas
Česlovas K.

Švenčionys, 1967.05.27

Mielasis Kunige Česlovai,

Džiaugiuosi, kad mano kalbinės pastabos Jus pradžiugino, tik nesidžiaugiu, kad jos atšaldė Jūsų užsidegimą. Aš dar pernai sakiau Mons. Česlovui [Krivaičiui] ir dabar pakartoju: nežinau, kas Lietuvoje galėtų išversti NT geriau už Jus ar bent lygiai su Jumis. Prašote pasakyti atvirai – gerai. Atsiųstieji Mt skyriai leidžia spręsti, kad sugebėsite duoti juodraštį, geresnį už pusėtiną.

Kaip matote, superlatyvų nevartoju, sakau pagal tai, ką esu matęs. Man atrodo savaime suprantama, kad „pradžia darbą gaišina“, toliau abejotinų vietų mažės.

Labai norėčiau bendradarbiauti – talkinti jums šiame darbe, bet prašau atsiminti, jog esu negreitas. Jūs užsimoję ligi rudens darbą padaryti, ir labai nesistebėčiau, jei tai įvykdytumėte, nes truputį žinau Jūsų tempus, kai dirbate „na polnych oborotach“ [visu greičiu – *Red.*]. Aš visą vasarą iš viso rimtai negalėsiu prisėsti (bažnyčios remontai, bendradarbio ir savo atostogos, kurių, berods, reikia), o viską iškнebinėti, manau, man reikėtų maždaug metų. Taigi bijau supančioti Jus ir save.

Jeigu vis dėlto susikinkysime į jungą, tai procedūra, manding, galėtų būti tokia:1. Jūsų juodraštis, 2. mano knebinys, 3. teologo pastabos, 4. lituanistinė karšykla, 5. Jūsų galutinė redakcija. Kiekviena kita „instancija“ turėtų prieš akis visų pirmesniųjų „procią“ [*polonizmas* darbą – *Red.*]. Tikiuosi, kad galėsime surasti ritmą, tikrą „karšyklą“, kur būtų tikrinama ir protingai, ir kvalifikuotai.

Kadangi turime šaunių žodynų etc., galime dėl manęs nesidomėti kitų kalbų vertimais. Manau, kad Jums nekliudys, jei aš į juos pažiūrėsiu, pasidomėdamas, kaip suprato originalą ir kaip jo mintį išreiškė atidžiai jį studijavę žmonės, priklausantys įvairioms biblinėms mokykloms.

Labai džiaugiuosi, kad šiandien Lietuvoje daromas toks gražus darbas.

Dvasia su Jumis

Kun. Vaclovas Aliulis

29.05.67

Carissime [brangiausias – Red.]

Ačiū už viską! Concedissime concedo! [išeitis yra – *Red.*] Juk čia svarbu ne padaryti, bet padaryti vykusiai. Ir savaime aišku, kad pradžia sunkiausia. Daug išmoksime darydami. O dėl „atšaldymo" – tai jis buvo būtinas, nes norėjau rimtos nuomonės, o ne plepalų. Taigi – tikras ačiū!

Dėl vertimo kiekio, – visiškai negalvojau jo apibrėžti. Versime, kiek pajėgsime. Pagaliau tai labai varginantis darbas. Papasakosiu, kaip aš verčiu.

Prieš akis – MERKO tekstas.

Aš skaitau vieną eilutę ir tuoj pat išsiaiškinu žodžius bei gramatines formas. Tam reikalui pirmiausiai tarnauja M. ZERWIK S. J. *Analysis Philologica NT graeci*, Romae 1966. Abejotinas formas patikrinu nominatim *The Analytical Greek Lexicon*, London (?). Po to žiūriu į Herderio „DIE BIBEL" 1966 (Pagal L'Ecole Biblique de Jerusalem). Paprastai vokiškas veiksmažodis nieko nesako. Jeigu abejoju (dėl vulgatos, ar Tilmano etc.) – paskutinė instancija man yra garsenybė: (BAUER), ARNDT, GINGRICH, *A Greek – English Lexikon of the New Testament and Other Early Christian Literature*, Cambridge, 1964. Šiame žodyne ne tik perduoti galimi niuansai, net nurodoma literatūra, turinti įrodomosios reikšmės. Suprantama, kad šis procesas ne visur reikalingas, tačiau ten, kur kyla abejonės, elgiuosi kaip tik šitaip. Todėl, kad įdomu. Kaip matot, tokia procedūra ir lėta, ir varginanti, tačiau pradžiai būtina. Kaip tik dėl jos ir išeina visokios „sausybės", kadangi norisi improvizuoti (kai tekstas absoliučiai aiškus). Vadinasi, „karšykla" – tiesiog būtinybė. O pats pedantizmas nagrinėjant – man svaiginančiai žavus: aš regiu ir gėriuosi. (Šis procesas – didžiausias mano *hobby horse*[5]). Tikiu, jog toliau eis protingiau. Turėkite tai omeny.

5 Mėgstamas arklys. – *Red.*

Kadangi aš turiu gana specialios literatūros NT klausimais, tai bus galima ir padiskutuoti. (Jūsų prisiųsti pastebėjimai dėl graikų prasmės man žinomi. Tačiau esama daugelio galimų variantų. Svarbiausia – lietuviškas žodynas!). Jūs taipogi įsitikinsite, kad tie svetimi vertimai netaip jau aktualūs. Jums siųsiu tekstą Jūsų nuožiūrai.

Pagaliau – buitis. Aš persikėliau į KAZOKIŠKES (Trakų raj.) ir remontuojuos bei žadu remontuoti bažnyčią. Kiekvienu atveju, dabar galėsiu prisėsti reguliariam darbui. O Jūsų laiškas turėjo sprendžiamą balsą, – idant nebėgčiau veltui! Ergo – Exelsior! [taigi – aukštyn – *Red.*]

Yours truly – Česlovas
[Nuoširdžiai Jūsų – *Red.*]

Roma, 1969.06.01

Didžiai gerbiamas Kunige Česlovai,

Jau daugiau kaip mėnuo guli nebaigtas rašyti laiškas, tad pradedu jį iš naujo. Be galo greit bėga laikas, kad aš net padėkoti nebespėjau. Jums bus sunku įsivaizduoti mano džiaugsmą dėl puikiai atlikto vertimo. Jūsų pastangomis lietuviškieji Evangelijų vertimai vienu šuoliu ne tik prilygo, bet ir pralenkė kitų tautų jau senus ir gausius vertimų bandymus. Su pasigėrėjimu, pakartotinai skaičiau Joną.

Nuoširdžiai sveikinu Jus dėl tokio didelio pasisekimo darbe ir neįkainojamo literatūrinio įnašo.

Tiesa, iki šiol vien tik priebėgomis atsitiktinai atsiversdamas skaičiau ir gėrėjaus. Tačiau to visiškai užtenka įsitikinti vertimo vertingumu. Aš neabejoju, kad vertimas ilgai nepasiliks gulėti rankraštyje, kad juo bus labai patenkinti Liturginės komisijos nariai.

Nuoširdžiai linkiu darbuotis ir toliau šioje srityje iki visiško užbaigimo ne tik Naujo, bet ir Senojo Testamento knygų vertimo.

Šiais metais man buvo labai daug darbo, nes mano pagalbininkas Kun. Vladas buvo išvykęs pas savo gimines. Tad ir susikrovė darbo. Dėl tos priežasties net nepadėkojau už Matą ir Morkų, himnų vertimus ir kitus poezijos dalykėlius. Man siuntėte per Velykas, o aš net per sekmines neįstengiau parašyti. Ir likusieji mėnesiai iki liepos vidurio pasilieka prasčiausi – labiausiai užimti. Vien tik liepos antroje pusėje galėsiu nuodugniau perskaityti. Bet tai bus daugiau pasigėrėjimas.

Beje, jau dabar noriu duoti vieną patarimą: jeigu kur norėtumėte kieno nors sugestija taisyti, tai geriau išnašose, kur bus komentarai, reikia ten duoti žodišką vertimą, bet nebegadinti puikaus teksto, kuris jau dabar yra toks sklandus, mielas, skambus, malonus.

Jeigu pageidautumėte kokių knygų, man būtų vienas malonumas Jums nusiųsti,

Baigdamas linkiu viso geriausio ir reiškiu nuoširdžią pagarbą

Jūsų A. Luima

[Vatikano Šv. Kazimiero kolegija]

Zermatt, 1969.08.24

Didžiai Gerbiamas Kunige,

Štai, nors ir vadinamos atostogos, o aš niekaip nespėju susidoroti su tiesioginiais pareigos darbais. Jau prieš porą savaičių su dideliu pasigėrėjimu skaičiau, studijavau Joną. Be galo puikus vertimas. Būtina kuo greičiau išleisti.

Kadangi manęs yra prašę duoti savo pastabų ir esu pažadėjęs, tai gailiuosi, nes nieko rimto neturiu nurodyti. Kadangi pažadą turiu vykdyti, tai rašau ir smulkmenas, nors jos kalbinės, išskyrus gal vieną ar

du dalykėlius. Jei tos pastabos [netikslios] – dovanokite. Juk kalbos dalykus, nors studijavęs, [primiršau].

Ar nevertėtų pasilikti jau nuo senovės tiek lotynų, tiek lietuvių kalboje skiriamą trigubą prasmę: *tikėti ką*, *tikėti kam* ir *tikėti į ką*. Tad Jo 1,12; 2,11; 3,15.16.18.36; 6,29.35.40.45; 7,5.38.48; 8,31; 9,35; 11,25.26.48; 12,36.42.44.46; 14,1.12 atrodo reikėtų ne *tikėti jį*, bet *tikėti į jį*, nes tai dvi skirtingos prasmės.

Kitas kalbinis bendras pastebėjimas „iškilmiai sakau“ vietoje „iš tiesų“. Ar nevertėtų vietoje „iškilmiai“ pavartoti „įsakmiai“? Man rodos, kad žodis „įsakmiai“ kaip tik išreiškia tą patį, ką ir „iškilmiai“, tik neturi to prieskonio – iškilmingumo, kurio tikrai gal ir nėra. Prasmė tekstų, man rodos, yra ne iškilmingumas, bet dėmesio atkreipimas, kad, kaip sako, pro vieną ausį įėjusieji žodžiai neišeitų pro antrą, bet kad atkreiptų dėmesį, [priverstų] susimąstyti. Didysis žodynas irgi turi šį žodį ir frazeologiją: sakyk įsakmiai, ji tokia užuomarša – taigi savotiškai įkalti, patraukti dėmesį. Tokios vietos: 1,51; 3,3.5.11; 5,19.24.25; 6,26.32.47.53; 8,34.51.58; 10,1.7; 12,24; 13,16.20.21.38; 14,12; 16,20.23; 21,18.

Beje, dar prie *tikėti į*. Gerai yra Jo 12,37: „į jį neįtikėjo“. Taip gal vertėtų ir kitur vartoti, kur prasmė to reikalauja.

Dabar kitos pastabėlės 1,16 „malonę vietoje malonės“. Man rodos geriau būtų *malonę po malonės* (arba *ant malonės*), „vietoje“ mūsų kalboje išreiškia jau pakeitimą, vienos malonės tarsi „atsiėmimą“ ir jos vieton kitos malonės davimą.

1,17 „Mozė suteikė“ atrodo persilpna. Geriau būtų davė (nes „suteikime“ vargiai „telpa“ įpareigojimas, kuris kaip tik yra įstatyme“. Malonė ir tiesa pasirodė“ galima būtų pasakyti čia „Malonė ir tiesa suteikta“.

1,19 „Žydai, kunigai ir levitai“ gal tiksliau: „Žydai siuntė kunigus ir levitus“.

1,33 „Jei pamatysi“ – geriau „Ant kurio pamatysi“ arba gal net ir „Kai pamatysi“, bet ne „Jei“, nes sakinyje nėra sąlygos, bet tikrumas, ženklas, iš kurio galės atpažinti.

1,41 „Pirmiau“, gal geriau „pirm visko“, arba tuojau, pirmiausia.

2,6-7 „Ąsočiai“ – gal geriau daugiau bendrinį vardą, pavyzdžiui, „indai“ arba gal net „kubilai“, nors kubilas medinis, o ne akmeninis, nes ąsotis 12 kibirų kaž kaip neįprasta. Indas gi gali būti įvairaus didumo.

2,15 „išmetė“ (žmones), gal geriau „išvijo“.

2,18 „o žydai“ gal geriau „Žydai gi“ arba „Tada žydai“.

2,22 „įtikėjo į Šv. Raštą ir ... į žodžius“. Geriau „Raštui ir žodžiams. Skiriama ir kitos kalbos: croire en Dieu, bet croire à l'Ecriture [tikėti Dievu, bet tikėti į šv. Raštą – *Red.*].

3,2 „tarė“ – kalbėjo, nes buvo ilgesnis pokalbis.

3,3 „vėl negims“ – neatgims.

3,5 „negims“ – neatgims. Atgimimas – gimtąją nuodėmę prileidžia, „gimimas“ tarytum ją aplenkia.

3,9 „kaip tai galėtų būti“ – įvykti.

4,5 „sklypas“ – gal geriau žemė, nors per bendra. Tačiau „sklypas“ netinka, nes sugestijonuoja mūsų kalboje nedidelį žemės gabalą, kai tuo tarpu ten mintyje turima didelis žemės plotas.

4,10 „kad tau duotų gyvojo vandens“ – „ir jis tau būtų davęs gyvojo vandens“: „et il t'aurait donné de l'eau vive“: „tu forsitan petisses ab eo, et dedisset tibi aquam vivam“.

4,35 „išbalę“ – geriau „boluoja“, nes išbalęs sugestijonuoja ne tik pribrendimą, bet ir suvargimą.

4,28 „nubėgo“ – gal „sugrįžo“, skubiai sugrįžo, (nuėjo), nusiskubino.

4,34 „jo darbą“ – gal „jo pavestą darbą“.

4,51 „ vaikas gyvas“ – gal „kad vaikas sveikas“ arba sveiksta.

4,53 „namai“ – gal „namiškiai“.

5,7 „įmestų“ – gal „įkeltų“, arba „įmerktų“, „įneštų“, „panertų“.

5,9-10.16.18; 7,22-23; 9,14; „sekmadienis“ gal geriau palikti „subata“, nes pakeitimas į sekmadienį jau nebeatitinka tikrovės.

5,15 „nuėjo sau. Jis išpasakojo“ – gal „nuėjo ir išpasakojo“; palyginti ką turi 29 autorių vertimai.

5,20 „kad jūs nesistebėtumėte“ – „kad jūs nustebsite dar labiau“, arba „kad jūs stebėsites“ [Č. K. past.: buvo nusistebėtumėte].

5,34 „Bet aš neimu iš žmogaus liudymo“ – Tai sakau ne kad man reikėtų žmogaus liudymo, bet kad jūs būtumėte išgelbėti.

5,36 „negu Jonas“ – negu Jono.

5,37 „paliudijo“ – liudija

5,39 „ir tie Raštai“ – o tie Raštai.

5,41 „Aš nepriimu žmonių garbės“ – Mano garbė nėra iš žmonių.

5,44 „jeigu vienas nuo kito“ – jeigu ieškote tik žmonių duodamos garbės, o ateinančios iš Dievo garbės nevertinate(?)

6,1–2 „persikėlė ... sekė“ – gal „nuvyko“? – s'en alla [pranc. – *Red.*]. Sekimas atrodo sausuma, o persikėlimas laiveliu. Ar nebūtų galima suderinti?

6,21 „tačiau neužilgo pasirodė krantas“ – tačiau tuojau valtis pasiekė krantą. Ne pasirodė, bet „toucha“ [pranc. – palietė – *Red.*]

6,36 „regėjote“ – regite.

6,45 „ir mokosi jo“ – ir priima jį.

6,62 „nužengiantį“ – užžengiantį.

6,67 „nebenorite eiti“ – gal ir jūs norite pasišalinti; gal ir jūs norite mane palikti.

7,4 „pasirodyk juos pasauliui“ – pasirodyk pasauliui; arba parodyk juos pasauliui.

7,18 „teisuolis“ – tiesiakalbis ir jame nėra apgavystės.

7,21 „nesulaužant“ – kad nebūtų sulaužytas.

7,25 „ar tik ne šitą“ – argi ne šitą.

7,26 „neranda jam atsakymo“ – jam nieko nesako.

7,28 „ne iš savęs“ – tačiau ne iš savęs.

7,29 „tačiau aš jį pažįstu“ – Aš jį pažįstu.

8,13 „tavo liudymas netikras“ – bevertis, nereikšmingas, nepriimtinas

8,20 „šventyklos iždinėje“ – prie šventyklos iždyno, iždo: *au trésor ne dans le trésor* [pranc. – Red.].

8,31 „jei išsaugosite mano mokslą“ – jei gyvensite pagal mano mokslą

8,44 „nebuvo įaugęs į tiesą“ – nesielgė teisingai; pagal teisybę.

8,56 „sužinojęs mane pamatysiąs“ – džiūgavo sužinojęs apie būsimą mano atėjimą; jis matė ir apsidžiaugė.

8,59 „pasislėpė ir ištrūko“ – atsitraukė nuo jų ir pasišalino iš šv.

9 - -

10,24 „Mesijas’ – ar ne geriau Kristus?

10,29 „aukščiau visko“ – gal: didesnis už visus (?)

10,32 „ir Tėvo valios“ – iš Tėvo valios; pagal Tėvo valią.

10,32 „užsvaidyti“ – užmušti.

10,33 „ir kadangi“ – kadangi.

10,35 „jei Raštas“ – o Raštas.

10,36 „sakyti“ – prikišti.

11,2 „myra“ – kvepalais.

11,7 „eikite“ – eikime.

11,27 „Mesijas“ – Kristus

11,30 „dar neįžengė“ – nebuvo įėjęs, įžengęs.

11,37 „nemirtų“ – nebūtų miręs.

11,44 „supančiotas raiščiais“ – suraišiotos drobulėse.

11,48 „panaikins“ – ar sunaikins? Kas labiau atitinka prasmę?

11,49 „Kajafas“ – ar ne geriau palikti senąjį Kaifą? Tas pat: 18,14; 18,24.28.

11,52 „bet jam dar reikės“ – bet ir kad suburtų vienybėn.

12,6 „nešiojosi“ – gal „pasisavindavo“ (?) – dérobait [pranc. – *Red.*]

12,27 „Bet juk aš ir esu atėjęs šion valandon“ – per silpna. Gal būt: Bet juk aš ir esu atėjęs dėl šios valandos (kančios); arba: Bet juk tam aš atėjau į šią valandą (kad kentėčiau).

12,46 „kaip šviesa“ – „Aš, Šviesa, atėjau pasaulin“.

12,47 „kas klausys ... nesilaikys“ – „Kas klauso, bet jų nesilaikys“.

12,48 „niekinąs“ – gal atmetąs (?)

13,19 „kas esu“ – „kad patikėtumėte kad Aš esu“. Aliuzija į Dievą, tai yra kad jis yra Dievas, tai tvirtina. Aš esu, kurs esu.

13,26 „pamirkęs kąsnį, jis „paėmė“ ir „padavė“ – pamirkęs kąsnį, jis padavė. Nereikalingas paėmė, negalėjo pamirkyti nepaėmęs. Arba gal: paėmęs kąsnį, pamirkė ir padavė.

14,1 „Tegul neišsigąsta“ – gal „tenusiramina“ (nes jau nusigandę).

14,2 „kambarių“ – buveinių. Antgamtai kambarys yra per konkretu. Ką teikia 29 vertėjai?

14,4 „jūs žinote kelią“ – „jūs žinote ir vietą, ir kelią“.

14,7 „jei būsite pažinę“ – „jei pažintumėte mane, pažintumėte taipogi ir mano Tėvą“.

14,9 „kas matė“ – mato.

14,11 „tikėkite man, kad aš“ – Tikėkite man: Aš esu Tėvuje ir Tėvas manyje.(?)

14,13 gal vertėtų pridėti nors skliausteliuose aiškumo dėliai žodį Tėvą: „Ko tik paprašysite Tėvą mano vardu“.

14,18 „aš ateisiu“ – sugrįšiu.

14,23 „butą“ – buveinę.

14,27 „taiką“ – ramybę.

15,4 „veikti“ – padaryti.

15,20 „jis“ ar ne geriau jie? Nes toliau vis tiek atsiranda jie (nebe jis – pasaulis) (?).

16,16 „pamatysite mane“ – pamatysite mane, nes aš einu pas Tėvą. O gal tai pridurti prie „nebematysite manęs“. O reikėtų, nes toliau yra.

16,22 „vėl jus pamatysiu“ – gal „sutiksiu“(?)

16,33 „taiką“ – „ramybę“.

17,2 „ir kadangi ...“ – ir kad iš tavęs gauta galia į visus žmones duotų amžinąjį gyvenimą visiems, kuriuos jam esi davęs.

17,11 „o jie pasaulyje“ – o jie palieka pasaulyje (?)

17,12 „ tavo varde“ – tavo vardan tas pat ir 17,11

17,22 „perdaviau“ – aš ir jiems daviau. (perduoti – atrodo viską).

17,23 „pasiektų“ – būtų tobuloje vienybėje (?)

17,24 „pavestieji“ – duotieji(?) tas pats 18,9

17,24 „pamytų“ – matytų (nes kontemplacija, nepraeinantis veiksmas) 19,41

18,1.26 „sodas“ – gal geriau daržas, nes orientalams sodas per specifiška.
18,2 „apie tą vietą žinojo“ – tą vietą žinojo.
18,3 „fakelais“ – degalais (paprastesnis, artimesnis žodis, ...
18,5 „greta jo“ – su jais.
18,11 „paslėpk“ – kišk kalaviją į makštį; „negerčiau“ – negersiu.
18,13 „kunigo uošvis“ – kunigo Kaifo (Kajafo) uošvis.
18,14 „už liaudį“ – už tautą (?)
18,40 „plėšikas“ – maištininkas.

19,2 „užmovė“ – uždėjo.
19,7 „privalo mirti pagal įstatymą“ – ir pagal įstatymą jis privalo mirti; „jis save laikė“ – laiko (visam laikui; pasiskelbė – vok. *erklart hat*).
19,13 „atsisėdo vietoje“ – atsisėdo teisėjo kėdėn vietoje...
19,23 „ilgi marškiniai“ – ilgas rūbas.
19,16 „pasiėmė Jėzų“ – pasiėmė Jėzų ir išsivedė.
19,20 „perskaitė“ – skaitė
19,21 „Pilotui pasakė“ – įkalbinėjo Pilotui; kalbino Pilotą. “Tas pasakė“ – sakėsi, sakė.
19,24 „Tad štai ką padarė kareiviai“ – Taip ir padarė kareiviai.
19,25 „Klopo“ – ar nevertėtų palikti senojo Kleofo?
19,29 „prasto vyno“ – acto.
19,30 „priėmęs vyno“ – paragavęs.
19,34 „ietimi perkirto“ – perdūrė (kardu perkirto, rykšte).
19,40 „tad jis“ – jie: Juozapas ir Nikodemas.
20,2 „ji pabėgo ir atėjo – atsiskubino (bėgte atbėgo pas Petrą).
20,3 „susiruošė ir išėjo“ – išsiskubino (ruoša netinka).
20,7 „prakeitinę skarą“ – skepetą.
20,8 „pažiūrėjo“ – pamatė (voir ir regarder [pranc. – pamatyti ir žiūrėti – *Red.*).
20,9 „nepažinojo“ – nesuprato (žinojo, nes buvo girdėję).
20,14 „nežinojo“ – nepažino.
20,15 „sodininką“ – daržininką.
20,16 „atsigręžusi“ – pažinusi.

20,17 „neliesk“ – nelaikyk.

20,19 „tos pirmosios savaitės dienos“ – pirmoji diena ar pirmoji savaitė? Gal geriau: tos savaitės pirmos dienos vakarui.

20,19.21 „taika“ – ramybė.

20,22 „iškvėpė – kvėpė.

20,25 „prie jo šono“ – į jo šoną (ch 20.27)

21,5 „ko nors“ – žuvies.

21,7 „nusirengęs“ – neapsirengęs, neapsivilkęs.

21,9 „sukrautą laužą“ – sukurtą ugnį. Laužas yra per didelis. Feu de braise.

Ar dovanosite man už tokį smulkmeniškumą ir Jūsų kantrybės bandymą? Kaip jau sakiau pradžioje, vertimas man patinka. Vien tik kai esu prašytas, daviau smulkmenų Jūsų dėmesiui atkreipti, kad pasvarstytumėte, kaip yra geriau ir tiksliau.

Baigdamas šį per ilgą laišką, prieš išvažiuodamas – grįžtu Romon, linkiu viso geriausio

Su nuoširdžia pagarba

Jūsų A. Luima

Šv. Rašto tekstų ištakos

Kazokiškės, 13.12.69

A. Luimai

Mielas kunige profesoriau,

skubu pranešti, jog Euzebijaus „Istoriją“ gavau. Šaunus leidinys, didžiai prasmingos iliustracijos! Jau senokai pamilau šį veikalą, tik jis retai patekdavo į mano rankas. Labai ačiū!

Ta pačia proga norėčiau pasigirti kai kuriomis naujienomis apie Naująjį Testamentą. Trumpai tariant, „pradėjo augti sparnai“. Mons. Č. Krivaičio iniciatyva ir globa į šį darbą pakviesti dar du asmenys – kalbos žinovai bei mylėtojai. Tuo būdu didžiausias rūpestis – lituanistinė uždavinio dalis turėtų būti sėkmingai išspręsta. Svarbiausia, jog bendradarbiai ne tik kompetetingi kalbininkai, bet ir mylėtojai. Nebežinau kaip ir besidžiaugti. Tikiuosi labai paskubinti vertimą. Dabar stengiuos labiau žiūrėti tipinės frazeologijos, idiomų ir gyvumo.

Kitas reikalas – tai mano svajonės apie naujo pobūdžio komentarus. Tikriausia gilesni komentarai – ateities dalykas, tačiau svajoti būtina. Mat kai kurios patirtys iš tiksliųjų mokslų (ypač aibių teorija) duoda pagrindo kitaip formuluoti NT aiškinimus. Ne siaura sistema, bet galingas užmojis, kurio užuomazga Kierkegaardo mintyje: „Dievas – tai Tas, kuriam viskas įmanoma“. Pabrėžiu: tik užuomazga!

Bet kuo čia dėta aibių teorija!

Man svarbu, kad preliudija į „galybės Žodį“ būtų visiškai suprantama šiuolaikiniam, orientuotam pagal tiksliuosius mokslus žmogui. Gi aibių teorija – tai tikroji begalybės filosofija, leidžianti blaiviai kalbėti apie paradoksą, apie mums dažniausiai nesuprantamus Viešpaties sprendimus. Juk jie laužo sisteminę galvoseną. (Galėčiau tai pastiprinti, primindamas kai kuriuos matematinės logikos klausimus, pvz., Godel'io teoremas apie sistemų nepilnumą etc.)

Ar nevertėtų pagalvoti apie komentarus, kurie nebūtų NT didybės niveliavimas iki žmoniškųjų sistemų?

Ar nevertėtų pagalvoti apie kerigmą, kuri, kaip ir Šv. Pauliaus, reikštųsi ne anemiška sofistika, bet užakcentavimu to, „kuriam viskas įmanoma“. Kuriam įmanoma netgi ir tai, „kad nebūtų to, kas yra buvę“ – nuodėmių atleidimas!). Trumpai tariant, iškelti tikrovės paradokso pranašumą bet kokios sistemos atžvilgiu. Ir tai ne iš irracionalizmo pagrindų, bet kaip tik priešingai, – iš tiksliųjų mokslų pozicijų.

Man rodos, kad Vakaruose apie tai mažai galvota. Mano supratimu, visokios ten „Dievo mirties“ teologijos remiasi plepalais ir visokių galimybių kaleidoskopu, žodžiu, tokia filosofija, kurią Šv. Paulius pasmerkė, kaip savęs narkotizavimą.

Taigi, man labai rūpi ir fundamentinės teologijos klausimas, kiek jie galėtų pasitarnauti, pateikiant naujo tipo komentarus į NT.

Sveikinu Su Šventomis Kalėdomis!
Jūsų Č. Kavaliauskas

Kazokiškės, 17.12.69

Mielas kunige profesoriau,

Nuoširdžiai dėkoju už kalėdinius sveikinimus.

Ta pačia proga siunčiu savuosius linkėjimus, ypač dvasinio džiaugsmo ir šviesos.

Prisimenant „Įvadą“ į pirmąją NT dalį, norėčiau pastebėti, kad tatai tik projektas, reikalaująs daugelio pataisymų. Jo tikslas – pateikti naujos informacijos ir užakcentuoti „racionalistinę“ klausimo pusę. Tai skiriama greičiau psichologiniams tikslams, negu išsamiam svarstymui. Žodžiu, rašyta *ad hoc*, kad galėtų skaityti ir visai indiferentiškas žmogus...

Be to, turėtų susidaryti tam tikra įtampa tarp „Magisterium Ecclesiae“ ir šių svarstymų. Jų kalba ir tekstas [apskritai] bus geriau apdoroti.

[Labai] domiuosi jogizmo klausimais. Blogiausia, kad visiškai nenusimanau, kas šioje srityje tikrai įtikima, o kas ne. Gal kai kurie faktai ir naudingi dvasios suvokimui!

Dar sykį gausingi, sniegu apkaišyti kalėdiniai sveikinimai!

Jūsų Č. Kavaliauskas

Roma, 1970.1.16 d.

Mielas Kunige Česlovai,

Labai dėkoju už paskutinius laiškus ir už mielus vaizdus – nuotraukas, ypatingai už žiemos pradžią Kazokiškėse, už kalėdinius sveikinimus.

Džiaugiuosi, kad gavote Euzebijaus istoriją[6] ... Tai kritiškas leidinys. Kadangi graikiškas tekstas, tai vertimas Jums nesvarbu – jis itališkas. Tiesa yra ir su vokišku vertimu, bet senas leidinys, taip pat gana prastame popieriuje išleistas ir prancūziškas vertimas. Šis gi dailiausias. Išsiunčiau prieš kiek laiko, tikiuosi, greit gausite vieną knygutę apie [Apie] Yogą. O kitą – *Autobiography of a Yogi* by *Paramhansa Yogananda* – užsakiau Londone, nes čionai nepasisekė gauti. Išsiunčiau Euzebijui pridurimui *Enchiridion Patristicum* ir *Enchiridior Symbolorum*. Yoga žadėjo prisiųsti per tris savaites. Ar turite Altanerio *Patrologijos* paskutinę laidą? Gal domina?

Abu Jūsų laiškus – 13 ir 17 gruodžio – gavau kartu – sausio 5 d. Man labai malonu girdėti, kad turite darbe suprantančių, mielų pagalbininkų. Tai labai svarbu. Džiaugiuosi su Jumis. Džiaugiuosi ir jau įvykdytu darbu. Antanas [Dambrauskas, vertėjas iš graikų k. – *Red.*] labai įvertino vertimą. Man įdomūs Jūsų projektai. Tiesą sakote, kad ilgesni komentarai gal teks palikti vėlesniam laikui, nes reikalingas tekstas galimai greičiau, nors ir su trumpais, kaip paruošėte, komentarais. Ilgesnius bus galima duoti ateityje.

6 Č. Kavaliauskas išvertė į lietuvių kalbą. 1-7skyrius – (Sudarytojo pastaba).

Jeigu kuo galėčiau padėti, parašykite, mielai patarnausiu; parūpinsiu reikalingos literatūros.

Aš niekaip nesusidoroju su darbais. Porai savaičių buvau išvykęs į Jungtines Amerikos Valstybes ir Kanadą, tai dar labiau susikrovė darbų. Proga nuvykti į užjūrius buvo Lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumas Chicagoje. Ta proga apsilankiau ir kitur. Gaila, kad semestro metu negalėjau ilgiau pasilikti.

Su geriausiais linkėjimais ir nuoširdžia pagarba

Jūsų A. Luima

Kazokiškės, 5.02.70

Prof. A. Luimai, Roma

Brangus Profesoriau,

Ačiū už malonų laišką ir už visas Jūsų pastangas, skatinant, pagiriant (!?), ieškant literatūros etc. Juk Jūs iš tiesų užimtas žmogus. Didžiai branginu Jūsų paramą (be jos vietiniai skeptikai nė akim nemirktelėtų!) ir stengimas ištesėti iki galo. Dabar sėdžiu ties Šv. Pauliaus laiškais. Visiškai naujai pergyvenu Pauliaus dvasinį pasaulį, gėriuosi apaštalo vizijomis... taip! istorinė pirmojo amžiaus krikščionybės vizija turi būti nuolat atkuriama pasauliui. Patristika – apaštalų laikotarpis – štai kas griauna visokias duobkasių „teologijas“!

Kokie planai? Baigti vertimą, apdoroti... po to – mėginti [teikti] komentarus. Galvoju apie du momentus: iš vienos pusės – pateikti pozityvių patriotinių žinių, istorinių davinių etc.; iš kitos pusės: mėginti „aiškinti“ iš pozicijos: „Dievas yra Tas, kuriam viskas įmanoma“ Taigi, „Dievo karalystė glūdi ne kalboje, bet jėgoje“ (1 Kor 4,20)

Aišku, jog begėdiškai norėčiau tam tikslui literatūros. Nežinau, ar pritarsite, bet tokias galybės prošvaistes, „tikėjimo aistrą“ kaip tik matau pas Kierkegaardą, Barth‘ą ir jiems artimus teologus. (Primenu, kad laikyčiausi patriotinių tradicijų, ypač Tertulijono „De praescriptione haereticorum“! – mano mylimas „apologetinis“ veikalas!). Kierkegaardą pažįstu, o Barth‘ą – labai mažai.

Ta pačia proga pastebėsiu, kad „Yoga“ man reikalinga, kaip preliudija dvasios pažinimui bei aiškinimui. Tai praktiškas dalykas (pamokslai), bet labai tinka šių laikų klausytojui: faktai, neutralūs faktai apie dvasios pasaulį.

Altanerį turiu 1955 m. laidos. Nežinau, ar esama naujesnės.

[...] šiuo metu norėčiau literatūros dialektinės teologijos klausimais. Gal ką nors iš Bartho? O apskritai, – Jūs geriau orientuojatės, – kas būtų naudinga subrandinti mintį apie modernius komentarus, kurie būtų ne tik „modernūs“, bet ir persunkti patristiniu tonu...

Daug sveikinimų! Dėkingas Jums

Č. Kavaliauskas

Kazokiškės, 10.02.70

A. Luimai

Brangus kunige Profesoriau,

[Labai] ačiū už „Enchiridion Patristicum“ ir „Enchiridion Symbolorum“! Pasirodo, kad pastarasis man taip pat labai reikalingas, ypač direktyvos Šventojo Rašto klausimais. Rašydamas įvadinius dalykus, pasistengsiu gausiai panaudoti kai kuriuos dokumentus, ypač 1964 m. instrukciją „De re BIBlica“.

Šiuo metu sėdžiu prie Šv. Pauliaus laiškų. Jau išversta trys ketvirčiai teksto. Dabar labiausiai rūpi redagavimas. Būtų labai įdomu palyginti pirmuosius vertimus su išverstais Šv. Pauliaus tekstais. Mano ypatingas atradimas: detališkai išnagrinėtas Paulius iš tiesų perkelia į pirmąjį amžių. Koks tikėjimo betarpiškumas! Kiek daug gyvybės! Visokie komentarai atrodo tik sumenkina laiškų jėgą... Tuo atžvilgiu evangelijos turi daugiau pamokslinių bruožų (sinoptikai!).

Ačiū už laišką, už knygas, už gerą atmintį!

Č. Kavaliauskas

Tauragė, Gagarino 68, 1970.V.13

Reverendissime,

džiaugiuosi gavęs Mat. Ev. manuskriptą, kurį stengsiuos rimtai ir įsigilinęs perskaityti ir su savo pastabomis grąžinti. Tai yra tikrasis krikščioniškos ekumenijos pamatas, ant kurio mes visi statome (1 Kor. 3,11).

Pridedu Jums žadėtąjį mūsų kalendorių 1970 m., kuris, kaip ir pavasaris, [...] atsilikęs. Norėjau jį IV.14 įteikti Jums asmeniškai ir kaip tik pakalbėti vert. reikalu, bet paskambinęs neradau Jūsų namie, sakė – kelionėje.

Sveikinu laimingai grįžusį ir linkiu palaimintų Šv. Dvasios švenčių ir tolimesnio veikimo Sekminių dvasioje.

Jūsų J. Kalvanas

Vievis, 3.10.70

V. Aliuliui

Mielas Kunige Vaclovai,

Neslėpsiu, jog besiruošdamas rašyti Jums laišką, buvau kupinas piktumo. Vis dėlto vadinamas „grynasis protas“ reikalauja kitko: draugiško bendradarbiavimo ir paprasčiausio konstatavimo, jog mūsų mąstysenos r a d i k a l a l i a i skirtingos. Taigi, *aufgund der reinen Vernunft*, prašau kantriai išklausyti sekančių pastabų.

„Įvade“ nurodomieji daviniai nėra, taip sakant, „iš lengvos rankos“. Pavyzdžiui datos pateikiamos pagal Romos rekomenduotus vadovėlius (Wikenhauser, Robert – Feuillet, Kümmel, McKenzie). Pas Jus girdėjau kelias pastabas (anksčiau), primenančias Harnaką. Galiu pasigirti, jog esu perskaitęs v i s u s svarbesniuosius Harnako darbus (Vilniaus universiteto bibliotekos dėka!). Ir nežiūrint visko, reikėtų laikytis pateiktųjų davinių. ĮVADO p. 18 galima nurodyti, jog apie Mk finalą kalbama p. 34. Tuo tarpu Jūsų priedas: „Mk apie juos smulkiau... nekalba“ – neteisingas.

Ypač prašau prieš akis turėti reikalavimą, kad negalima ir neleistina e s m i n g a i pakeisti žodžių prasmės. Kokia teise Jūs Jn 1,5 išbraukėte

mano „neužgožė“, pakeisdamas teologiniu komentaru „nepriėmė“! Ir kuriems galams aš turėjau tikrinti minimą sąvoką pas BAUER – ARNDT – GINGRICH, kad atrasčiau, kas buvo pradžioje? Juk „užgožti“ visai kas kita negu „priimti“. Beje, kalbėdamas su mūsų bendru mokytoju, buvau maloniai nustebintas, kai Jis energingai pareikalavo grąžinti kaip tik „neužgožė“.

Tas pats pasakytina apie „atsirasti“ ir „pradėti būti“. Kam toji ontologija Šv. Jono prologe! Ir kur gi literatūrinis skonis!

Arba vėl. Tiesiog siutinantis atradimas: vietoj „liudyti‘, Jūs vartojate „atskleisti tiesą“. Nagi pasakykite pridėjęs ranką prie širdies, argi tai ne pašėlusi nesąmonė ir grynai knyginė frazė: „Atskleisti tiesą“!? Kas gi taip kalba neišlavintos liaudies akivaizdoje, be to semitų tarpe, kur „tiesa“ turėjo visiškai kitokią prasmę.

Baisiai liūdna buvo Lk prologe ne „žodžio tarnai“, bet „sargai“. Argi jūs nežinote, kad Lk prologe absoliučiai svarbu nustatyti griežtas kiekvieno žodžio prasmes?

„Žodžio tarnai“- tai šlovingas apaštalų titulas, daug pasakąs apie jų veiklos pobūdį. Nejaugi „tarnavimą“ Jūs norėtumėte paversti „inkvizicija“?

Mielas kunige Aliuli, nedarykite tokių pakeitimų, kurie gali turėti labai toli siekiančių pasekmių. Antai Lk prologas – nepaprastai reikšmingas istorikams ir todėl mes verčiau pavartokime su žodžiu vietoj vieno, kad tik išliktų niuansai. Bet pateikti skirtingą semantiką – vadinasi klaidinti kitus. Meskite iš „Tėve mūsų“ maldos „nestatyk“. Meskite tas nesuskaitomas dviprasmybes (pvz., Jn 8,13; 8,28; 8,35: pastoviai – knyginė sąvoka!; Jn 5: „atskleisti tiesą“ ir pan.) [Aliulio koment.: čia ne dviprasmybės, o pasirinktini niuansai – *Red.*].

Pagaliau, neužsiimkite beprasmišku dubliavimu. Jūs man nurodysite kokį nors žodyną, kuriame jūs atradot kitokią prasmę, aš imsiu iš naujo sklaidyti Zerwicką ar Bauerį ir t. t. Kam toji košė?

Žodžiu, meskime subjektyvizmą ir labiau pasitikėkime Šv. Raštu, o ne savo teologinėmis nuomonėmis!

Č. Kavaliauskas

1970.VIII.22

Pora žodžių dėl Mk vertimo

1. Lig šiol Mk vertimas yra perėjęs tas pačias fazes, kaip buvo išdėstyta recenzentų žiniai prie Mt vertimo. Paskutinėse dviejose ar trijose fazėse jau buvo stengtasi atsižvelgti į kelias kalbinio – stilistinio pobūdžio pastabas, pareikštas dėl Mt, būtent aiškiau vartoti asmeninius įvardžius, atidžiau parinkti veiksmažodžių veikslus ir neperkrauti dalyvinių konstrukcijų.

2. Kalbininkui ir redaktoriui iškilo klausimas, ką daryti su Mk stiliaus kampuotumais. Jei išlaikysime juos vertime, tai būsime apkaltinti griozdiškumu, o jei nušlifuosime – pažeisime originalo savitumą, suniveliuosime visus sinoptikus pagal vieną kurpalį. Dabar pateikiamame Mk vertimo projekte palikta gerokai originalo stiliaus netobulumų (pvz. 5,3: „metėsi į ežerą ir prigėrė ežere“), o pašalinti tik tie kampuotumai, kuriuos išvertus būtų nusikalsta sintaksei ar aiškumui.

3. Po dalykinių antraštėlių sužymėjome paralelines vietas. Numatome taip pat žymėti ir kitose evangelijose, manome, jog tai praktiška.

Vertėjui ir redaktoriui kyla klausimas dėl paralelinių vietų derinimo tarp savęs. Vienos paralelinės vietos (ypač ST citatos) Mt, Mk ir Lk graikiškuose tekstuose yra visiškai tapačios, kitos po truputį skiriasi. Būtų idealu, jeigu ir vertimuose identiškosios originalų vietos būtų išverstos visiškai vienodai, o besiskiriančios kiek nors skirtųsi.

Taip parodytume maksimalų ištikimumą originalui ir pasitarnautume egzegezei. Bet tai padaryti – didelis, nelengvas ir ilgas darbas. Ar laikyti idealą privalomu?

Lig šiol tebuvo lyginamos Mt ir Mk tekstuose esančios ST citatos ir kai kurie Jėzaus posakiai. Šiaip jau gali pasitaikyti vertimuose skirtingai išreikštų posakių, kurie originaluose sutampa, ir atvirkščiai. Be abejo, dalykiniai turinio skirtingumai ir tapatumai yra vertimuose išsaugoti. Klausimas keliamas tik dėl stilistinių niuansų.

4. Ką tik pasiekė mus Neovulgatos evangelijų tekstai, kuriuos parengė Pontificia Commissio pro nova *Vulgata Bibliorum Editione* (išleista Vatikane 1970 m.). Šv. Jeronimo vulgatos tekstas yra patikslintas pagal graikiškąjį NT tekstą, kuris yra nustatytas rimčiausių šiandienių Biblijos tyrinėtojų protestantų ir katalikų. Ateityje lotyniškuose liturginiuose leidiniuose, Bažnyčios dokumentuose, teologijos vadovėliuose ir apskritai visur bus vartojamas būtent šis evangelijų tekstas. Be abejo, turėsime į jį atsižvelgti ir mes su savuoju vertimu. Skirtumų nėra labai daug. Vienas iš jų – bibliniai asmenvardžiai ir vietovardžiai yra patikslinti pagal graikų, hebrajų ir t. t. kalbas, pvz. Caiaphas, Beelzebul, Chorazin. Turbūt, ir mes turėsime vietoje Kajifo, Belzebubo, Korazaino vartoti Kajafą, Belzebulą, Choraziną ir pan. Liaudies kasdienėje vartosenoje prigiję vardai (Juozapas, Jokūbas, Baltramiejus), be abejo, nekeistini.

Kiek keblesnis klausimas dėl laikų derinimo. Graikiškajame originale gana dažnai tame pačiame sakinyje pinasi būtasis ir esamasis laikas: „Atėjo ir sako...“, „Pamatė jį ir sako jam“. „Jie ateina“ į ten ir ten, „čia prie jo priėjo...“. Kiek teko matyti, anksčiau šiuo atžvilgiu originalą sekė tik oficialusis rusiškasis Biblijos vertimas, o dabar prie originalo prisitaikė ir neovulgata. Pvz., Mt 14, 16–17; „Iesus autem dixit eis ... Illi autem dicunt ei...“; Mt 18, 21–22: „... Petrus dixit ei ... Dicit illi Iesus ...“; Mk 1, 30–31: „Socrus autem Simonis decumbebat febricitams, et statim dicunt ei de illa. Et accedens elevavit eam ...“. Tai vaizdinga, gyva, autentiška, bet ... netaisyklinga. Ką daryti?

Lauksime patarimų visais čia iškeltais klausimais, lauksime smulkesnių ir bendresnių pastabų. Iš anksto dėkojame.

Redaktorius [V. Aliulis]

1970.IX.9 d.

Č. Kavaliauskui

Šv. Jono evangelija – svarbiausias Apreiškimo šaltinis apie Įsikūnijusį Dievo Žodį bei Jo vaidmenį žmonių giminėje. Tad reiktų nesigailėti darbo, kad jos vertimas iš originalo į lietuvių kalbą perduotų kuo tiksliau originalo mintis. Tai turėdamas prieš akis, esu padaręs ne vieną patikslinimą vertime. Ypač reiktų patikslinti vertime (prieš atiduodant jį spaudai) šias vertimo vietos (nurodoma vertimo puslapiai): 1, 11, 13, 30, 35, 39, 52, 65, 75, 76, 78, 83, 85, 87, 89, 99, 100, 101, 102, 103, 106, 107.

Be to, visai be pagrindo (bent rimto) yra išleista vertime trečiojo skyriaus 35 ir 36 eilutės [past. paraštėje: korekt. klaida. – Red.] Jos yra pas Merk'a ir Romos Biblinio Instituto vertime iš originalo į italų kalbas... Tad joms vieta ir lietuviškajame vertime!

Su pagarba,

kun. Grigaitis

P. S. Jis yra taip pat prancūziškame bei vokiškame vertime iš originalo. J. G.

Nuorašas, 1970 m. gruodžio mėn. 15 d.

Jo Ekscelencijai

Vyskupui Dr. J. Matulaičiui – Labukui

Praesidi Coetus Ordinariorum Lithuaniae

Vertėjas Kun. Č. Kavaliauskas ir redaktorius Kun. Vac. Aliulis, kruopščiai bendradarbiaudami ir apdairiai pasinaudodami kitų patarimais, yra parengę Evangelijų vertimą iš originalo į lietuvių kalbą. Paskutinė šio vertimo redakcija tiksliai perduoda originalo mintį. Tai paaiškėjo iš jos palyginimo su Neovulgatos tekstu. Be to, vertimas stiliaus atžvilgiu yra sklandus, maloniai skaitomas. Tai ypač redaktoriaus nuopelnas. Išvada: vertimas yra tinkamas atiduot spaudai.

Pratarmėje ir įvade taip pat nėra nieko, kas būtų priešinga Bažnyčios direktyvoms. Tai matyti ir iš to, kad šiandien tokios pat pažiūros yra pareikštos Jeruzalės Biblinės Mokyklos Šv. Rašto vertime iš originalo, Biblinės Komisijos nario B. Rigaux veikalo „Temoignage de l'Evangile de Matthieu": 1967 ir kituose šių dienų katalikų mokslininkų raštuose.

Kun. Dr. J. Grigaitis

[1971.V.13]

Kelios pastabos „Katekizmui"

ad 4-am – Reikėtų išplėsti ir patikslinti priežastingumo idėją. Siūlyčiau maždaug taip: „... net aguonos grūdas". [čia įterpti:]. Priežastys yra artimesnės ir tolimesnės. Pvz., artimesnė mašinos priežastis yra automobilių gamyklos darbininkai. Tolimesnė jos priežastis – gamyklos konstruktoriai. Dar tolimesnė – automobilio išradėjas. Panašiai ir visoje gamtoje tenka skirti artimesnes ir tolimesnes priežastis. DIEVAS YRA TOLIMIAUSIOJI ARBA GALUTINĖ VISŲ DALYKŲ PRIEŽASTIS."

Pavyzdys su akimis turi trūkumų: „Akį pagamino gamta, kuri galvoti negali... Vadinasi, už gamtą galvojo kas nors kitas." – Gamtoje veikia atrankos bei adaptacijos dėsniai, kurių dėka vystosi organizmo atsakymai į išorės pasaulio dirgiklius. Vadinasi ir čia būtų tikslingiau pabrėžti, kad Dievas – GALUTINĖ GAMTOS DĖSNIŲ BEI TIKSLINGUMO PRIEŽASTIS.

ad 5-am – išbraukti mintį, kad sąžinės balsas VIENODAS. Visai ne! Sąžinės balsas liečia vien tolimesnį GĖRIO ir BLOGIO suvokimą, kurio detalės skirtingos įvairiose tautose ir įvairiais laikais. Antai, Čiukotkos tungūzai visai neseniai skaitydavo doru veiksmu vaikams nužudyti (pasmaugti) pasenusius tėvus. Senajame Testamente „padorūs karaliai" kas pavasarį turėdavo traukti į grobikišką karą ir t. t.

ad 23-am – Netikslus sakinys: „Gyvulys gali tik tai, ką gali jo kūrėjas" (?!)

Apskritai – reikia vengti teiginių, kurie nesuderinami su gamtos mokslų pasiekimais ir kurie galėtų duoti progos tikėjimo priešams pasijuokti!

Su geriausiais linkėjimais!
Č. Kavaliauskas

Kaunas, 1971.VI.7

Reverende, Dilecte,

Kasdien gaunu po kelis pluoštelius paaiškinimų. Ačiū! Be abejo, aš nespėju jų taip greit sudoroti, kaip Jūs – parašyti.

Sakote, Trilingo [?] leidinyje daugumas komentarų – tautologija. O ar kartais nereikalinga ir ji? Argi ne taip daroma, bet ką painesnio dėstant? Pasakoma vienaip: kvalifikuota terminologija, paskui perpasakojama antraip, artimesniais klausytojui ar skaitytojui išsireiškimais, ir tik tada jaučiamasi atlikus pareigą. Jeigu vokiečių publikai, kur kas labiau susipažinusiai su Šv. Raštu, rimtas vertėjas laikė reikalinga paaiškinti tai ir tai, ko tuomet laukti iš mūsiškės, jei mes jai taip šykščiai aiškinsime? Sužymėti ST citatas – tai tik aparatas, bet dar ne komentaras.

Šitiek parašęs, gavau Jūsų laišką apie E. Dombrovskį, kuris nesiimąs aiškinti „galvų“, „ragų“ ir pan. Apr simbolikos. Tebus taip, ir mes galime neaiškinti smulkiosios atributikos. Galime pasitenkinti nurodę visuotinai priimtą reikšmę pagrindinių figūrų – Avinėlio, Moters, slibino, žvėries ir pan. Paminėti, jog Babilė (dar geriau – „Babelė“) tai Roma, nes „sėdi ant septynių kalvų“, tai tiesiog dalykinė informacija ir jokia mistika. Priminti, jog „ištvirkavimas“ reiškia netikrų dievų garbinimą – irgi dalykinis biblinės terminologijos reikalas. Kokiam galui turėtume palikti tikrai klaidinančias mūsų skaitytoją asociacijas?!

Siunčiu Bible Translating ir straipsnį apie E. Dombrovskio kritiką, kuria jsi užpuolęs Tūkstantmečio Bibliją. Jame yra šis tas mūsų paguodai. Kai nebebus reikalinga, grąžinsite.

Reverenter et amanter

Venceslavas

Kaunas, 1971.XI.9.

Kun. Č. Kavaliauskui Vievyje

Mielasis Kunige Česlovai,

Pereitą savaitę mane aplankė drg. Kęstutis Demskis iš Vyr. Enciklopedijų redakcijos. Jam pavesta sudaryti būsimai didžiajai *Lietuvių tarybinei enciklopedijai* vardyno projektą iš religijos istorijos (religijų ir Bažnyčios istorijos) srities. Jis atvežė savo sustatytus apmatus ir prašo mūsų konsultacijos. Norėtų, kad nurodytume, kokiomis temomis ir veikėjais reikėtų tą vardyną papildyti, kurias temas reikėtų praplėsti, kurias susiaurinti. Prie kiekvieno termino nurodytas projektuojamas ženklų skaičius. Kadangi vidutiniškai į eilutę eina apie 50 spaudos ženklų, tai „100“ reiškia maždaug dvi eilutes, „1000“ – maždaug 20 eilučių ir t. t. Šie apmatai – dar juodraščio fazėje, jų sistema [pateikta] tik apgraibomis. Po mūsų konsultacijos jie padarys projektą, kuris bus siuntinėjamas svarstyti mokslo įstaigoms ir veikėjams.

Ged. Demskis sako, jog jie norį enciklopediją išleisti kaip rimtos mokslinės informacijos veikalą, be pigios agitacijos. Ir vėliau jie ketiną konsultuotis atskirais klausimais, straipsnių projektais. Manau, jog ir mums norėtųsi, kad toks kapitalinis darbas, svarbus mūsų tautos kultūros veidrodis ir skleidėjas, būtų kaip galima tikslesnis, objektyvesnis. Neabejoju, jog panorėsite prisidėti. Straipsnių rašyti mus neprašys, jie turės savų autorių, tik konsultuoti, tikslinti prašys.

Grįžtu prie vardyno. Iš tarptautinių bei užsieninių terminų ir veikėjų bei teologų jie laiko dėtinais tik tuos, kuriuos žinoti būtina iš-

silavinusiam žmogui. Iš Lietuvos – visus reikšmingesniuosius. O ką būtent atrinkti? Pagalvokite. Turėtina mintyje, kad papildomai siūlomiems terminams reikės sutaupyti vietos iš jau įtrauktų, todėl galima siūlyti kai kuriuos mažareikšmius terminus praleisti. Beje, kai kurie vardai čia neįtraukti todėl, kad bus pasaulinėje istorijoje (pvz., Liuteris) arba literatūroje (Vaižgantas, Maironis), arba filosofijoje (Jakštas, Šalkauskis).

Siunčiamus apmatus su visiais pasiūlymais prašyčiau grąžinti maždaug po savaitės.

Vive valegue!
Tuus Venceslaus

Kūčių diena, 1971.12.24
V. Aliuliui

Carissime,

Įpusėjau į Pirmąją Samuelio. Kokia painiava! Turiu prieš akis net keturis variantus ir visi jie skirtingi! Labai noriu atkreipti Jūsų dėmesį, kad laikui atėjus, žinotumėt Samuelio knygos (senovėje buvo viena Samuelio knyga!) sudėtingumą.

Secundo: Jums reikės apsispręsti dėl formalių teksto savybių, pvz: kaip perduoti tiesioginę kalbą, kuri labai supinta su pasakojimu (brūkšnys, ar kabutės? Gal geriausia „Jeruzalės Biblijos“ variantas?) Kai baigsiu keturias knygas, gausite visus tekstus. Vis dėlto, man geriausią įspūdį darė ne Ekumeninė (pranc.) Biblija, bet *Jeruzalės*!

Tertio: Iš anksto reikės aptarti kaip vartotinas Dievo vardas („Viešpats“, „Dievas“, „Jahvė“).

Mat, ne visose knygose tie vardai turi vienodą vertę! Pradžioje jie išsako savo kilmę (Jahvistas, Elohistas), gi vėliau, pvz. Samuelio

knygose – jie vartojami pagal vėlyvojo redaktoriaus suvokimą... Taigi, sudėtinga, ir jeigu rašau apie tai dabar, tai noriu „deržat vas v kurse“ [*rusų k.* čia „informuoti“ – *Red.*].

Žodžiu ir Jūs galąskite kovų kirvius!

Daug energijos!
Česlovas [Kavaliauskas]

Kaunas, 1972.I.5.
Kun. Česlovui Kavaliauskui

Carissime et Reverendissime,

Dėkoju už kelis laiškelius, už straipsnį ir linkėjimus!

Apie santuoką straipsnis parašytas nuostabiai gražiai. Iš tiesų lig šiol Bažnyčia per daug teisiškai kalbėdavo apie tai, ką Dievas meile pagrindė ir papuošė.

Dėl senųjų graikiškų tekstų (Ignatius Antiochensis, Didachė) gavimo viltys minimalios, maždaug 0,1 proc. Kad užtikau kitados „Draugystės“ knygyne Euzebijų, tai buvo grynas atsitiktinumas. Ar gali panašus atsitiktinumas pasikartoti? Šiokia tokia galimybė – Demokratinė Vokietija, jei ten yra buvę išleista. Tuomet per Jo Magn. Rektorių, – galiu aš parašyti, – arba tiesiog Frau Ursula, – rodos, Jūs patys esate korespondavę, aš ne.

Prieš kiek laiko esu kalbinęs Jus redaguoti *Psalmyno* vertimą. Kaip į tai žiūrite?

Dėl NT išleidimo tuo tarpu nėra sprendimo nei taip, nei ne.

Kai atvyksite, parodysiu – duosiu susipažinti, pasinaudoti – W. Bauerio platų NT graikų k. žodyną (protestantų leid.). Jis sako, kad „parthenos“ dažnai reiškia „netekėjusi duktė“ ir nurodo 1Kor 7,37-38. „Bible de Jerusalem“ ir „Biblicum'o“ išleista „La sacra Bibbia“ šį tekstą supranta apie tėvą (globėją) ir dukterį. Už tokį supratimą tvirtai

stoja mūsų Profesorius *sine quo non*. Matyti, turėsite galutinai palikti tekste antrąjį iš dviejų dabar mūsų mašinraštyje, p.165, pateiktų variantų.

Iš labai rimtų žmonių girdėjau labai gražų atsiliepimą apie Pauliaus laiškų vertimo stilių. Džiaugiuosi, sveikinu!

Iki pasimatant!
Venceslaus

Stirniai, 1972 m. rugpjūčio 8 d.
Vysk. Labukui

NAUJOJO LIETUVIŠKOJO PSALMIŲ KNYGOS VERTIMO CHARAKTERISTIKA

Ekscelencija,

vykdydamas Tamstos pageidavimą, drįstu vertinti naująjį psalmių vertimą. Mano nuomonė tokia:

1) Apskritai lietuviškasis vertimas perduoda „Nova Vulgata“ (1969) tekstą, tačiau neaiškios vietos išryškintos, „Jeruzalės Biblijos“ vertimo pagalba. Tokiu būdu lietuviškasis vertimas yra labiau suprantamas už naująjį lotyniškąjį vertimą.

2) Vertėjas gerai išmano ir jaučia lietuvių kalbą. Jo žodynas turtingas, kalbos tekmė turi savotišką ritmą, kuris itin gerai atspindi originalo ritmiką. Štai pavyzdys:

(Ps 147,8-9)

Hamkhassae'h šama' jim beabhi'm,
Jis debesimis apvelka dangų
Hammeqi'n la'ares mata'r
Lietų žemei paruošia.
Hammasmi'ah hari'm hasi'r
Želdo kalnuose šieną,

Wee'šebh la'abhodhath ha'adha'm.
Žolę – žmogaus padėjėjams.
Nothe'n libhhemah lahman,
Pašarą ruošia galvijams
Libhne 'ore'bh 'ašer jiqra'u.
Peni besotį varniūkštį.

(pastarosios dvi eilutės pažodžiui: „Kuris galvijui teikia jo maistą, jauniems varniūkščiams, kai jie kranksi".)

3) Vertimas apskritai patenkina modernios vertimų teorijos reikalavimus, kurie trumpai skamba: „Geras vertimas pasižymi dinaminiu teksto ekvivalentu; forma gali būti pakeista (sintaksė, žodynas...), tačiau prasmė identiška". Aukščiau pateiktasis tekstas gerai iliustruoja šią formulę.

4) Psalmių žinovai pripažįsta, kad vertimo ritmika gali būti gana laisva. Antai J. KNABENBAUERIS S. J. sako: Quid iam ab interprete postulabis? Mihi quidem videtur eius partes esse, ut neutri normae caese adhaereat, sed singulos psalmos ex ordino tradito expendat, luce et utilitate andequaque capta."[7] Taigi, leistina nutolti nuo originalo struktūros a i š k u m o labui. Tokio principo ir laikėsi vertėjas.

5) Yra labia gerų, originaliai skambančių vietų, ypač ten, kur originalas poetiškas ir vaizdingas. Yra silpnesnių, blankiai perduotų tekstų, ypač ten, kur originalas reduplikuoja tą pačią mintį (semitams būdingas poezijos elementas!).

IŠVADA. Mano nuomone, naujasis vertimas yra geras, charakteringas minties aiškumu ir turtingas lietuviškomis idiomomis.

Su tikra pagarba –
(Kun. Č. Kavaliauskas)

7 Commentarii in Psalmes, Parisiiis 1912, p. 9.

Joniškis, 1 kovo 1975

Mielas Ekselencija,

Noriu padėkoti už tuos įspūdžius, kuriais su manimi pasidalino kaimynai, vakar sugrįžę iš Kurijos.

Trokštu Jums pranešti, kad žemišku požiūriu man [labai] gera Joniškyje. Iš tiesų myliu šį kraštą, myliu žmones ir apskritai – Molėtų padangę. Netgi rajono valdžia iš tikrųjų labai kultūringa. O mano uždavinys – artimiausioje ateityje išversti istorines Senojo Testamento knygas. Liko: Les livres des Chroniques, D'Esdras, de Nehe'mie, Tobie, Judith, Ester, des Maccabe'es – viso 9 knygos. Dabar esu įpusėjęs I des Chroniques. Be to, – jei Dievas leistų, – užbaigčiau Euzebijų. Tokie planai 1987 m. jubiliejui. Vadinasi, man reikia tik šventos ramybės ir kuo mažiau svečių ir pan. Visa tai ir turiu Joniškyje. Tokie, deja, mano žemiški motyvai. Jeigu aprobuosite – būsiu laimingas.

Addictissimus Exscellentiae Tuae

pr. Č. Kavaliauskas

[P. S.] Visa daroma glaudžiai bendradarbiaujant su k. Vacl. Aliuliu

Roma, 1975.III.4 d.

Didžiai Gerbiamas ir Malonus Kunige Česlovai,

Dar spalio mėnesio 4 ir 9 dieną gavau Jūsų vertimą Ignoto laiškų Romėnams ir Efeziečiams. Tuojau nepadėkojau, nes norėjau daugiau parašyti. Deja, visokios smulkmenos tiek mane įklampino, kad dar dabar nors trumpai noriu padėkoti ir prieš šventes atsiliepti.

Iš tikrųjų, labai puiku, kad imatės tokio sunkaus darbo versti į lietuvių kalbą tekstus, tiek nutolusius nuo mūsų kultūros, tiek savitus savo išraiška, įvaizdžiais. Tai tikras mūsų religinės literatūros praturtinimas, priartinimas pirmųjų krikščionių nusiteikimo, jų galvosenos. Linkiu Jums nemesti šio darbo.

Gerokai anksčiau man esate atsiuntęs ir kai kuriuos Senojo Testamento tekstus, išverstus į lietuvių kalbą. Nuostabiai puiku. Labai žmonėms suprantama. Tai, rodos, liturginiam reikalui skirtieji tekstai, skaitomi Šv. Mišiose. Net jei ir nebūtų panaudoti greitai tie tekstai ir atspausdinti, bet jau pats išvertimas yra labai didelis įnašas. Jūs turite tam ypatingų gabumų, Dievo dovaną. Tad ir linkiu, kiek jėgos leidžia, atsidėti šiam darbui. Tai aukšto laipsnio kūryba.

Artėjančių Kristaus Gimimo švenčių proga nuoširdžiai sveikinu ir linkiu didžios ramybės, gilaus dvasinio džiaugsmo, o Naujiesiems Metams nesiliaujančios palaimos.

Su pagarba
A. Luima

Vilnius, 1970.VII.22
D. G. kun. J. Kalvanui

Reverendissime!

Nuoširdžiai dėkoju už „Pastabas, skaitant Ev. pagal Joną: rašytas š.m. liepos 2 d. Mielu noru jomis pasinaudosime.

Turiu porą abejonių:

1. Kaip versti no christós. „Kristų“ mes suprantame kaip antrąjį Jėzaus vardą, o ne kaip jo pasiuntinybės apibrėžimą. Tuo tarpu Jn 1.20.24 ir daug kur kitur graikų k. originalas vartoja šį žodį kaip Jėzaus pasiuntinybę nusakantį terminą: čia pat ho christós ir ho prophétes su artikeliais. tik Elias be artikelio. Mes ketinome apačioje paaiškinti “sunkiai suprantamus posakius“ (dėl hebrajizmų ar pan. sunkiai suprantamus). Bet čia – ne posakio nesuprantamumas. Čia termino klausimas. Hebrajiškasis terminas mašijah išverstas į graikų kalbą atitikmeniu ho christos = pateptasis. Kadangi pažodinis vertimas pateptasis mums nieko nesako, reikia manyti, galime originalo ho christos versti mums

žinomu žodžiu pagal hebrajiškąjį šaltinį: Mesijas arba mesijas. Šitaip verčia trys mano turimi neseni vokiški vertimai ir naujausiasis lenkų.

Kas kita Mk 1,1 ir daug kur laiškuose, pvz. 2 Kor 10,7. Ten originalas turi nebe ho christos, o tiesiog Christos. Vadinasi, ten šis žodis vartojamas kaip antrasis Jėzaus vardas, taigi ten ir būtina jį versti Kristus.

2. Biblinių vardų rašyba. Dauguma antikos vardų į lietuvių kalbą atėjo per lotynų ir lenkų kalbas. Todėl turime Edipą (ne Oidipą), Ptolemėjų (ne Ptolemajų), panašiai ir Izaiją (ne Esają), Kajifą (ne Kajafą)... Daugelis vardų praėjo tam tikrą transformaciją: Jonas (ne lot. Joanas) ar lenk. Janas), Morkus (ne Markus), Pilypas (ne Filipas). Kalbininkai primygtinai tvirtina, kad liaudies kasdienėje vartosenoje prigijusių vardų nereikia kaitalioti. Pritariu jiems. Svarbu ne tiek vardo kilmė, kiek jo formos vienodumas bei suprantamumas. Nors lietuviai evangelikai turi Marta ir Ana, bet apskritai lietuvių raštijoje yra prigijusi Morta ir Ona, tad ir jos tur būt nekeistinos.

Neaišku dėl retesniųjų vardų. Vokiečiai ir anglai, rodos, neperseniai įsivedė ST pranašų ir karalių bei pan. vardus pagal hebrajiškąjį jų skambesį: Hezajas, Nebukadnezaras... Beelsebulas, Kajafas... Tuo tarpu lenkai tebesilaiko Izajasz'o, Kajfasz'o ir t. t. Vatikano spaustuvės dažais kvepiančios „Evangelia IV" (Neovulgatos evangelijos) ir pernai paskelbtas Neovulgatos psalmynas turi patikslintus hebrajiškuosius vardus, tiek asmenų, tiek vietovių: Beelzebul, Caiaphas, Chorazin... (Neovulgatos NT tekstui pagrindu imti kapitaliniai protestantų graikiškieji ir lotyniškieji tekstai...) Gal tiktų ir mums tuos senuosius vardus naujame Šv. Rašto vertime imti iš patikslintosios naujosios Vulgatos?

Savaime aišku, liaudies kasdien vartojamieji vardai turi likti tokie, kokie yra prigiję ir kalbininkų pripažinti: Juozapas, Dovydas, Saliamonas, Tadas, Jokūbas ir t. t.

Nuo seno liaudies vartojamieji vardai yra netekę svetimų lietuvių kalbai garsų: f, ch, h; Juozapatas, Pilypas, arkangelas. Tačiau tai nereiškia, kad turėtume dirbtinai ant šio kurpalio tempti visus senuosius var-

dus, pvz. Sofoniją, Jechoniją paversti Soponiju, Jekoniju. Naujesnieji skoliniai šiuos garsus pasilaiko; filosofija, chemija, higiena, Sofoklis, Ifigenija, Hugo, o ne pilosopija, kemija, gigiena, Sopoklis, Ipigenija, G(i)ugo...

Bedėstydamas savo abejones, jas sau maždaug išsiaiškinau, bet dar norėčiau Jūsų pritarimo ar korektos.

Nuoširdžiai gerbiantis ir dėkingas, [Č. K.]

Velykų Pirmoji, 1976

V. Aliuliui

Carissime,

Žasliuose – puikios sąlygos dirbti. Puikus butas ir aplinka.

Dėl vertimų –

a) rimčiausias priekaištas (Tulabos laiške) – esą mes suniveliavę, „suvienodinę“ NT tekstą ir pavertę jį „savo stiliumi“. Esą reikėję palikti „evangelistų“ specifiką etc.

– Tikrų tikriausi niekai! Manau, kad „Instructio Pont. Cimig. de re Biblica 21. Apr.1964 (Denz. – Sckonmetrer 3999-3999c) iš tiesų autoritetinga, manau, kad jos pagrindas – milžiniškų studijų rezultatai. Ir ką gi? Čia išsakmiai tvirtinama, kad tas tekstas – anaiptol ne evangelistų rankraštis (ar epistole), bet bažnytinės redakcijos dokumentas ir kerygma:

„In modo praedicandi rationem habentes“ [3999 c].

„Hi vero loquendi modi quibus praecones Christum anmentiaverunt, distinguendi et perpendendi sunt: catecheses, narrationes, testimonia, hymni, doxologiae, preces aliaeque id genus formae litterariae in Sacra Scriptura et ab hominibus illius aetatis usurpari solitae“ [ibid.]

Ir tik po to „auctore sacri methodo, peculiari fini quam quisque sibi proposuit congrua, ad utilitatem ecclesiarum quattuor evangelia consigneverunt“ [3999 d.]

Iš to visiškai aišku, kad kalbėti apie „betarpiškus apaštalų memuarus“ netenka. Esu tikras, kad Tulabos priekaištas nenuoširdus.

b) Kaip tik todėl, kad NT, turime reikalą su kerygma („loquendi modus quibus praecones Christum annuntiaverunt“), reikalinga versti taip, kaip Jūsų dėka padaryta ir NT, ir Psalmėse. Juk mūsų pagrindinis uždavinys – aiškumas ir grožis, o ne koinės ar Vulgatos specifika. Aš neturiu nė mažiausios abejonės šiuo klausimu. Juoba, kad ir dabar nagrinėju man prieinamus tekstus (Ksenofontą, Ignotą Kankinį).

Mano manumu, tos visokios „kritikos“ – nevertos dėmesio.

Labai remiu Jūsų norą atsidėti bibliniam darbui. Padarysiu žygių. Greičiausia Jūs „tam reikalui ir atėjote į šį pasaulį“, kad pateiktumėt mūsų epochos kalba Dievo Žodį.

Žinoma, greit aplankysiu Jus.

Vis dėlto rašau „Teologijos žodyną“, kurio tikslas – supažindinti su naujomis filosofinėmis – teologinėmis tendencijomis, o ne kartoti Tanquerėjų....

Daug sėkmės!

Česlovas [Kavaliauskas]

Kaunas, 1971.V.13.

Kun. Č. Kavaliauskui Vievyje

Šaunusis Kunige Česlovai,

Nuoširdžiai sveikinu Jus, baigusį versti NT!!!

Dabar lauksime įvadų įvadėlių į laiškus apskritai ir pavieniui, į Apd. ir Apr, taip pat komentarų.

Būtų gera, kad parašytumėte komentarų kiek daugiau, negu buvote parašę evangelijoms, būtent, kad paaiškintumėte ne tik egzegetų diskutuojamas, bet iš viso vidutiniškam skaitytojui mažiau suprantamas vietas.

O ką galvotumėte apie psalmyno išvertimą iš Neovulgatos ar kokių hebrajiško teksto pagrindu atliktų vertimų?

Valete!

Jūsų Vaclovas

1973

Lietuvos TSR Ryšių ministerija — Министерство связи Лит. ССР

TELEGRAMA—ТЕЛЕГРАММА

KAUNAS CENTRAS TRAKU 1

ALIULIUI VACLOVUI

VILNIAUS 24/203 11 28 1220

7/ DARBAS BAIGTAS PALIKAU VILNIUJE CESLOVAS

Telegrama Vaclovui Aliuliui

Nuotrauka su V. Aliuliu

Kaip rengėme Naujojo Testamento vertimą

Kun.V. Aliulio rankraštis, 1972.IX

1965 m. vasario 10 d. susikūrė Lietuvos Vyskupijos Ordinarų Kolegija, atitinkanti kitų kraštų Vyskupų Konferencijas. Tą pačią dieną Ordinarų Kolegija paskyrė Lietuvos Vyskupijų Liturginę komisiją, kuriai pavedė rengti liturginių knygų vertimus į lietuvių kalbą ir kitas priemones Liturgijos reformai vykdyti. Pirmieji žingsniai buvo „Apeigyno“ ir „Liturginio maldyno“ parengimas. „Apeigyną“ parengėme per kelis mėnesius 1965 metais, tą patį rudenį jis buvo patvirtintas, o 1966 m. – išspausdintas. „Liturginį maldyną“ rengėme dvejus metus, jis aprobuotas 1967 m., išleistas 1968 m.

Buvo numatyta „Maldyną“ leisti dviejų formų: pirmasis tomas – maždaug toks maldynas, kaip išspausdintas antrasis šventadienių mišiolėlis, kuriame būtų pakartoti poteriai, išpažinties ir Komunijos malda, giesmės iš pirmojo tomo. Antrojo tomo išleidimo klausimas užsitęsė, paskui buvo tos minties atsisakyta, nes paaiškėjo, kad visas mišiolas smarkiai reformuojamas. Taigi Antrojo tomo tekstams nebus lemta išvystyti dienos šviesos. Jie beliko vertėjų mokykla.

Mat, rengiant „Apeigyną“ ir „Maldyną“, Liturginės komisijos nariai ieškojo savo vyskupijose ir tarp savo pažįstamų kunigų, kurie sutiktų ir pajėgtų versti liturginius bei biblinius tekstus. Šitaip atsirado būrys talkininkų, kurių dalis lig šiolei tebebendradarbiauja su Liturgijos komisija. Iš visų bendradarbių išsiskyrė: kun. Č. Kavaliauskas (Kaišiadorių v-ja) puikiu klasikinių kalbų mokėjimu, kūrybiškumu, vaizdingu stiliumi; 2. kun. Antanas Liesis (Panevėžio v-ja) – tobulu lietuvių kalbos žinojimu ir gilinimosi į aktualių Šv. Rašto tekstų reikšmę; 3. J. Mintaučkis (K-jos narys, Kaišiadorių v-ja) – stropumu bei nuoseklumu; 4. kun. Petras Palšis ir kun. Zigmas Šimkus (abu Telšių v-jos) – kritiškumu ir lietuvių k. stiliaus išmanymu; 5. kun. Marijonas Petkevičius (Kaišiadorių v-ja, Kurijos patarėjas) – stiliaus išmanymu ir pažangia dvasia; 6. kun. Pranas Tamulevičius (Kauno arkiv-ja, K-jos narys muzikos reikalams) – stropumu, gimtosios bei kitų kalbų mo-

kėjimu, muzikalumu; 7. kun. Gediminas Šukys (Panevėžio v-ja, K-jos patarėjas) – muzikalumu ir stiliaus nuovoka.

Apie „Maldyno“ redaktorių kun. Joną Paliūką reikėtų kalbėti atskirai kaip apie begalinio darbštumo ir atsidėjimo žmogų, su gera poetiškumo ir muzikalumo nuovoka. Išspausdinus „Maldyną“ jis dėl pablogėjusios sveikatos ir kitų priežasčių pasitraukė iš Liturginės komisijos, nors ir nesiliovė bičiuliškai domėtis jos darbais.

(Vilniaus vyskūpijos archyve trūksta rankraščio 3-4 p.)

– ... į Religijų reikalų tarybos įgaliotinį J. Rugienį, prašydami leidimo išspausdinti *Keturių evangelijų* vertimą maždaug po metų, *Apaštalų raštų* – dar po metų. Tai, žinoma, tebuvo ruošiama dirva, nes spausdinimo klausimas negalėjo būti svarstomas, kol neturėjome ir nepateikėme suredaguoto teksto.

Per 1969/70 metų žiemą, dirbdamas Vilniaus Kalvarijos bažnyčioje, patikrinau keturių evangelijų vertimą, žiūrėdamas originalo bei Vulgatos tekstų ir vertimų į prancūzų, italų, vokiečių, lenkų, rusų kalbas[8], iškeldamas nemaža abejonių, siūlydamas pataisų. Tuojau pat vertimą su mano pasiūlymais skaitė lituanistas, kartu palygindamas jį su arkiv. J. Skvirecko vertimu. Mes su vertėju vengėme žiūrėti į Skvirecko vertimą, buvome įsitikinę, kad jo sugestija mumyse ir šiaip pakankamai gyva dėl ilgamečio įsiskaitymo, įsiklausymo. Todėl prašėme bešališką žmogų, lituanistą, kad naująjį vertimą palygintų su tradiciniu ir, kur tradicinį pripažins geresniu, rekomenduotų jį sugrąžinti. Lituanistas labai stropiai tikrino vertimą ne vien kalbos tikslumo, bet ir minties aiškumo požiūriu. Vietomis parėmė mano pasiūlymus, vietomis atmetė ir atstatė Vertėjo tekstą; šen ten siūlė savo variantą ar patarė sugrąžinti Skvirecko.

8 Graikų kalbos mokiausi Marijampolės Marijonų gimnazijoje 6 metus: nuo III iki VIII klasės, o kunigu būdamas kartais skaitydavau Nestlis leidinį, kur greta yra graikų tekstas ir Vulgata. Dabar, prireikus tikrinti vertimą, pasirodė, kad dažnai reikia žodyno pagalbos, bet kad gramatinės formos nesudaro sunkumo, vadinasi, jaunų dienų vargas nedingęs.

Šitaip iškedentą NT tekstą nusiunčiau Vertėjui. Tikėjausi, kad jis pasvers ir atrinks mūsų rekomendacijas, ką priims, ką atmes, bet pats nustatys galutinę teksto formą. Vertėjas nenorėjo to imtis, tuo metu nemažai mane nustebindamas. Jis tik peržvelgė pataisas ir pareiškė maždaug taip: „Kaip supratau ir sugebėjau, padariau, ir daugiau nebenoriu dar kartą raustis po visus šaltinius. Pasitikiu Tamsta, kad nepagadinsi, tik prašau neįrašyti į tekstą jokių teologinių interpretacijų“. Čia pat nurodė kelis pavyzdžius, kur teologinė interpretacija susiaurina originalo reikšmę. Turime tiksliai išversti tai, kas originalo pasakyta, o paskui teologai tegul taiko įvairias interpretacijas! Pavyzdžiui, Vertėjas nesutiko „Et ne nos indircus [?] in tentationem“ versti „Ir neleisk mūsų gundyti“, nes tas jam kvepia teologo aiškinimu, o reikalavo palikti „Ir nevesk mūsų į pagundą“ ar „į išbandymus, išmėginimą“.

Atiduodamas vertimo tobulinimą ir galutinį redagavimą į mano rankas, Vertėjas suteikė man dideles teises, bet ir užkrovė nemenką atsakomybę. Ieškojau su kuo jas pasidalyti. Atidžiai persijojau savo lituanisto pastabas, labiausiai žiūrėdamas, ar jo pasiūlymai neiškreipia minties, ir taip parengiau vertimą perrašyti.

Perrašydamas evangelijų vertimus 1970 m. pavasarį ir vasarą, Ordinarų Kolegijų pavestas, tikrino kun. prof. dr. Juozas Grigaitis, kurį laikėme cenzoriumi. Juos dabar jau skaitė ir vertėjas; ten, kur vertėjo ir mano nuomonės susikirsdavo, arbitru buvo kun. prof. Grigaitis. Be to, vieną egzempliorių nusiuntėme Panevėžio vysk. klebonui Vytautui Masiui, kuris pats pasisiūlė peržiūrėti evangelijų vertimą skambumo požiūriu, kitą – Telšių vyskupijos kurijai, kad perduotų pasižymėjusiems leidinių kritikams kun. Petrui Palšiui (Užventis) ir kun. Zigmui Šimkui (Vaiguva). Šis pastarasis pateiktąjį tekstą vertino labai priekabiai, kažkodėl liedamas tulžį ant Liturginės Komisijos, kuri iš tiesų nėra atsakinga už NT vertimą, nes jo nei matė, nei svarstė; iš Komisijos narių aš vienas tebuvau čia prikišęs pirštus.

Kun. P. Palšis siūlė daug kur keisti žodžių eilę sakiniuose, atsiuntė pastabų tik kai kuriems skyriams, apskritai naująjį tekstą įvertino gerai. Vėliau kun. Z. Šimkus iš viso atsisakė bet kokio bendradarbiavimo,

pareiškė nepageidaująs nė padėkos NT leidinio pratarmėje. Tai buvo nervingumo mostas, bet tenka ir to paisyti.

Telšiečiai ne tik priekabiavo, bet ir teisingai kritikavo: už per gausius įvardžius ir dalyvius, už laikraštinės kalbos liekanas. Kritikas priėmė, minėtus perdėjimus šalinome. Taip pat daug pasinaudojome kun. Masio pastabomis.

Vertėjo ir minėtųjų kunigų pataisas įrašyti į evangelijų vertimo tekstus teko jau persikėlus į Kauną, į Kunigų Seminariją, 1970 m. rudenį. Šis tekstas gana greitai buvo perrašytas, 1970 m. gruodžio 15 d. Ordinarų Kolegijos patvirtintas ir pateiktas Religijų reikalų tarybos Įgaliotiniui, prašant leisti išspausdinti NT ir Psalmyną, kurie daug kur pasauly leidžiami kartu, kaip daugiausia vartojami pamaldose.

Psalmyną versti, rodos, 1969 m. ar anksčiau prikalbinau kun. Antaną Liesį (tuo metu – Zarasų altaristas). Jis buvo vertęs psalmes „Apeigynui“ bei „Maldynui“ ir parodęs ne tik tobulą lietuvių kalbos mokėjimą, bet ir turtingą poetinį stilių.

Psalmyno vertimą gavau 1971 m. vasarą, peržiūrėjau tikslumo požiūriu, sutvarkiau techniškai, parašiau įvadą (pagal „Bible de Jeruzalem“ ir kt.), ir tokiu būdu 1971 m. spalio mėn. Jis buvo įteiktas Įgaliotinio įstaigai kartu su NT II dalim (*Apaštalų raštais*).

1971 m. tikrinome ir taisėme *Apaštalų raštus*. Čia darbas buvo spartesnis, nes Vertėjas aiškiai išsitobulino per tuos ketvertą metų.

Br. – V. [autorius nenustatytas]

Dėl šio šv. Evangelijos pagal Joną vertimo

1973 m. kovo pradžioje Vilniaus arkivyskupijos valdytojas duodamas man 1972 m. leidimo NT knygą, paprašė apie pastebėtus netikslumus pranešti. Netrukus buvo suvokta, kad netikslumams pastebėti būtina NT – K vertimą palyginti su kitais NT vertimais, kurių, bičiuliams padedant, buvo rasta: lietuvių kalba 1, lenkų kalba 4, lotynų kalba 1, slovėnų kalba 1, rusų kalba 1, prancūzų kalba 1, vokiečių kalba 4. Palyginimas įgalino pastebėti, kad ne tik NT– K daug kur daugiau ar mažiau išsiskiria, bet ir kiti NT vertimai tarp savęs nesutaria, todėl išnyko tikrumas, kad kur tik NT – K vertimas išsiskiria, ten ir netikslumas. Taigi, teko susidurti su būtinybe palyginti NT – K vertimą su NT graikų kalba, o išvardintais vertimais pasinaudoti tik neaiškioms vietoms kiek galint teisingiau suprasti. Bet graikų k. man buvo visai neįkandama, laikas buvo gaišinamas teisingo vertimo atsekimo pagal daugelį vertimų be patikimos sėkmės, o būtinybė palyginti su graikų k. tekstu buvo jaučiama vis primygtiniau. Po ilgoko svarstymo – pasiryžimas: apsiginkluoti ir mėginti. Buvo nelengva, bet pasiekta tiek, kad vertimas, nors netvirtas, vis dėlto tapo įmanomas. Visą NT – K patikrinti pagal gk. t. [graikų tekstą] neatrodė prasminga todėl, kad smulkių nukrypimų – nemažai, o iš jų išvardijimo tuo tarpu tikrai jokios naudos. Nuspręsta: duoti supratimą, kas kaip rankraščiuose užrašyta, išversti ištisai visą Evangeliją pagal Joną, tačiau be užtikrinimo, kad šis vertimas gerai sutinka su gr. t. [graikų kalbos – *Red.*] – tai – todėl, kad: 1) gk. [graikų kalbos – *Red.*] tekstų yra daugelis; kadangi tą patį tekstą įvairių kilmių rankraščiai perduoda įvairiai, todėl neišvengiami tarp NT sudarytojų pagal rankraščius gali pasitaikyti ir atitinkamų skirtumų. 2) gk. žodeliai: *kai, oun, de, gar* ir *k*. Turi po daugelį atitikmenų (įskaitant ir paprastą išleidimą); jų parinkimas dažnokai nebūna aiškiai apibrėžtas, tenka vadovautis aplinkybių darnumu, kurį kiekvienas laike suvokia savaip. 3) Dėl kiekvieno asmens vidinių savybių skirtumo (žr. B. 2, b), ir 4) Dėl (A. 5, a ir b). Nors buvo rūpintasi asmeniškas savy-

bes pajungti išvertimo teisingumui, bet dėl 2) jos tikrai bus bent kiek pasireiškę. Vadovaujantis reikalavimu išversti teisingai: a) Versta iš NT graece et latine apparatu critico (a.c.) instructum, edr. Augustinus Merk S. J. ed. altera, Roma 1935. Kiekviena skaitmeniu pažymėta eilutė tikrinta pagal a.c. duomenis. Žodžiai a.c. pažymėti „rel.pl." verstoje eilutėje pabraukti žaliu brūkšniu, o žodžiai, duoti daugelio a.c. rankraščių, paimti į skliaustus [...]. b) kreiptas dėmesys išsiversti tik su gk. t. žodžių atitikmenimis; kai dėl aiškumo teko įvesti gk. t. nepažymėtą žodį, tai toks ž. išskirtas skliaustais [...]. c) Kiek tik atrodė įmanoma, stengtasi išlaikyti gk.t. žodžių seką. d) gk.t. dalyviai versti mūsų dalyviais, pusdalyviais, padalyviais, kur buvo galima – veiksmažodiniais daiktavardžiais. e) Būdvardžiai, dalyviai, įvardžiai, kelint. skaitvardžiai, susieti su artikeliuotais daiktavardžiais, – vartojami įvardžiuotiniai. f) Kur sakinio turinys reikalavo, artikelis – išverstas parodomuoju įvardžiu „tas". g) laikai bei nuosakos – mūsiškai. h) Vietoj „atsakė ir tarė" – tik „atsakė" arba „tarė". i) Neaiškios vietos buvo tikrinamos pagal CiJ – CaL ir pagal kitus NT vertimus. k) Dėl A. 5, a) ir b) reikalavimų nepatenkinimo, visi rankraščiai buvo laikomi lygiaverčiais, pirmenybę paliekant didesnio jų kiekio pateikiamiems žodžiams ar posakiams. Mokėjimui su rankraščiais „tujuntis", atrodo, reikia žymiai daugiau, negu susipažinti su NT-H „prolegomena" turiniu.

A. ŠR versti reikalavimai

1. Išganytojo nuostatai dėl ŠR orumo.

Mt 5,18. Nes iš tiesų sakau jums; tuo tarpu, kaip praeitų dangus ir žemė, nė viena jod ir nė vienas taškas neišnyks iš įstatymo, iki visa įvyks.

Mt 5,19. Tad kas pažeis vieną iš šių mažiausių nuostatų ir taip mokys žmones, tas bus vadinamas mažiausiu dangaus karalystėje.

Lk 16,17. Lengviau dangui ir žemei praeiti, negu vienam taškui iš Įstatymo išnykti.

Jn 10,35. Raštas negali būti pažeistas.

2. 1-jo skirsnio nuostatai taikomi ST-ui. Dar labiau tai tinka NT – tui, nes „ką Dievas yra atsiuntęs, tas kalba Dievo žodžius. Dievas

teikia jam Dvasią be saiko“ (Jn 3,34). Mano mokslas ... yra mano Atsiuntėjo (Jn 7,14). Aš – pasaulio šviesulys (8,12;9,5), avių durys (10,7), gerasis Ganytojas (10,11.14), prisikėlimas ir gyvenimas (11,25), kelias, tiesa ir gyvenimas (14,6) Dangus ir žemė praeis, o mano žodžiai nepraeis (Mt 24,35). Be manęs jūs nieko negalite padaryti (Jn 15,5). Taigi, NT – didesnis Įstatymas negu ST; NT yra pagrindinis pastovus visų krikščionių ĮSTATYMAS.

3. Kadangi Įstatymo davėjas – Dievas, tai aišku, kad niekam iš žmonių nevalia ką nors pakeisti šiame Įstatyme, nors tai būtų vienas taškas (Lk 16,17)[9]. Todėl visų krikščionių bažnyčių geri ŠR vertimai turi būti identiški, o galimi skirtumai gali pasirodyti tik aiškinimuose.

4. *Errare humanum est* [klysti žmogiška. – *Red.*], todėl būtų neatsargu pasitikėti ŠR vertimu vieno asmens, net jei jis atitiktų vertėjo sąlygas ir būtų švento gyvenimo. Neišvengiamoms vertimo klaidoms pašalinti būtina, kad verstinį tekstą kruopščiai patikrintų pagal pirminį(ius) tekstą (us) bent du kvalifikuoti tikrintojai. Būtų labai naudinga, kad nors vienas iš tikrintojų būtų ir lietuvių kalbos žinovas, nes, kalbos klaidas taisant be griežto pirminio teksto laikymosi, lengvai atsiranda įterptų žodžių, nesamų pirminiame tekste.

5. ŠR vertimų patyrimo pateiktų jo vertimo sąlygų santrauka:

a) Žinoti ST ir NT teologiją; žinoti rankraščių patikimumą.

b) Mokėti kalbas, iš kurių ir į kurias ŠR verčiamas.

c) Suprasti ŠR aprašomą dalyką ir žinoti jo tikslą.

d) Nelenkti vertimo pagal kokį išankstinį nusistatymą.

e) Neprofanuoti vertimo žargono žodžiais bei posakiais: ŠR dera tauri „kilnių tikrovių verta“ (Paulius VI) kalba.

f) Teisingai perduoti verčiamo sakinio turinį panaudotų žodžių atitikmenimis. Pirminio teksto žodį išleisti galima tik tokiu atveju, kai jo keli žodžiai gali būti teisingai išversti vienu lietuvišku žodžiu. Į verstinį tekstą žodį galima įrašyti tik tokiu atveju, kai, atitikmens nesant, vieną pirminio teksto žodį tenka išversti keliais lietuviškais žodžiais.

9 Kai Vilniuje buvo atspausdintas žydų ŠR, tai vyr. rabinas paskyręs stambią piniginę premiją tam, kas suras bent vieną klaidą.

Be gyvo reikalo įrašyti ar išleisti žodžiai temdo vertimo patikimumą ir keičia duotą prasmę.

g) Dėl vertimo iš graikų kalbos – du atvejai: a) versti iš Lietuvos Bažnyčios vyskupų kolegijos nurodyto autoriaus sustatyto teksto, prie kurio nėra „apparatus criticus“, arba b) versti iš Vatikano biblinio instituto išleisto „galimybinio“ teksto, papildomo „aparatus criticus“ (paruošų) žiniomis, kad vertėjas galėtų pats sustatyti galutinį tekstą. Šiuo atveju vertėjui tenka labai didelė atsakomybė už jo sustatyto teksto tikrumą. Turint galvoje žmogaus savybes (B. 2, b), būtina vykdyti (A, 4.). Be to, vertėjui turėtų būti suteikta galimybė gauti Vatikano bibliniame institute būtinų žinių apie rankraščių lyginamąją vertę, nes žinių lobynui negali prilygti vieno, kad ir gabaus, žmogaus pripuolamai įgytos žinios.

h) Vertimas neturi būti ŠR parafrazė, nors jis būtų ir sunkiai suprantamas (LKĮTI, 1969.I.25). Visa, kas sunkiai suprantama, turi būti paaiškinta išnašoje.

i) Vertime neturi būti su skliaustais arba be jų įterpiama paaiškinamųjų posakių ar sakinių (tai priklauso katekezei ir homilijai (LKĮTI, 1969.I.25), taigi, ir išnašiniams paaiškinimams, kurių duotina be šykštumo).

k) Vertimas neturi „tobulinti“ originalo stiliaus, nes originalas – Dievo įkvėptas žodis – turi nelyginamą vertę „toks, koks yra“ (NT – K pratarmė). Prasmei pirmaujant ir savos kalbos nedarkant, siekti stiliaus išlaikymo.

6. Jei vertėjas patenkina A. 3 ir 5, tai jo vertimas – teisingas, nes jis savo vertimo kiekvienoje eilutėje pasako tiksliai tą patį, ką originalo autorius norėjo pasakyti, o išnašoje paaiškinimu duoda tiek, kad vidutinio išsilavinimo skaitytojui beveik nelieka neaiškumų.

7. Ypač svarbu, kad ŠR būtų išverstas be jokių pakeitimų į mažos tautos kalbą, nes, gyvenimui reikalaujant, mažoje tautoje – didesnis nuošimtis žmonių, galinčių naudotis svetimomis kalbomis, taigi, ir palyginti ŠR gimtąja kalba su ŠR vertimais į kitas kalbas, pastebėti vertimų nesutikimus ir palinkti į nepasitikėjimą ŠR – tu, kaip žmonių kūriniu.

B. ŠR vertimo ypatingumas

1. Kiekviena ŠR vertimo vieta, kurioje galima pastebėti vertėją ką pakeitus, pritaikius ar abejotinai išvertus, pakiša mintį, kad vertėjas nepaisė ŠR žodžių, kaip Dievo duoto Įstatymo žodžiais (ž.A.1-2). Bet kad jam Dievas – lyg negyva, visa kam abejinga atsaja. Todėl kiekvienas nukrypimas nuo užrašytos tikrovės – plyšys abejonėms dėl viso vertimo tikrumo ir pamažėjimui pagarbos ŠR antgamt. orumui.Pvz., NT – S, 8,25; NT – K, Mt 5,3; Jn 12,2.

2. Kita vertus, ŠR vertime patenkinti A,3.4,5 – gana nelengva, nes: a) darbo daug, darbininkų maža, ir nenumatoma jų pagausėjimo artimu laiku; be to, ypatingas darbas reikalauja ypatingo pasiruošimo, didelio savęs atsisakymo, dėmesio bei kruopštumo.

b) Kiekvieno žmogaus vidinės savybės (samprotis, sąžiningumas, dėmesys taisyklėms ar reikalavimams, atlikimo kruopštumas ir p.) individualios ir skiriasi nuo kitų žmonių atitinkamų savybių panašiai, kaip veido išvaizda. Per šį skirtingumą vertėjas neišvengiamai supranta ir išverčia kai kurias ŠR mintis saviškai, t.y. ne taip, kaip ŠR autorius norėjo, kad skaitytojas suprastų.

Pvz., Apr. 2, 22. NT – H: Štai aš ją verčiu į gultą, o palaidautojus su ja metu į didelį vargą, jei jie neatgailaus dėl savo darbų (t. p. NT – C, NT – SPS, VG ir BB su futur.). Bj ir NT – T: Štai aš ją metu į ligos gultą, o palaidaujančius su ja metu į didelę priespaudą, jei jie neatgailaus... BT:... į skausmo lovą, o tuos... jei jie neatsivers nuo jos darbų. NT – L:... į jos lovą... su ja santuoką sulaužė, jei jie nepaliaus moters darbų. NT – K: Štai aš ją nublokšiu į ligos patalą, o ištvirkavusius su ja – į didelį vargą, jeigu jie nenusigręš nuo jos darbų. Bt, NT – L NT – K žodžio „neatgailaus“ išvengia. (Žr. C, 2.).

C. NT – K vertimas

1. NT – K tikrintojai praleido pirmojo Jėzaus palaiminimo (Mt 5,3) pakeitimą. „Makarioi’ oi’ ptochoi’ to’ pneumati“, „beati pauperes spiritu“, „laimingi elgetos (beturčiai) dvasioje (laimingi beturčiai iš apsisprendimo)“; NT – K: „palaiminti dvasingieji vargdieniai“. Varg-

dienis, varguolis, - vargo žmogus, kas vargeta, neturtingas žmogus (žr. DLKŽ). Taigi, „vargdieniai“ neapima nei turtingų, nei pačių pasiturinčių, nei patenkinamai uždirbančių, nei vienuolių, o iš pačių vargdienių – palaiminti dvasingieji (ir neaišku, kas pasakoma šiuo žodžiui), tuo tarpu, kai beturčiai dvasioje (arba: iš idėjinio apsisiprendimo) visus apima (žr. CiM – CaL). Šis pakeitimas duoda svarų pagrindą teigti, kad visas ŠR- tik žmonių darbas. Todėl šis pakeitimas šaukiasi skubaus atitaisymo.

2. Žodis *metánoia* verčiamas nevienodai. Kodėl? Žodynai liudija:

1) gk. – lenk. Z. Veclavski, 1929, *metánoia* – mąstysenos pasikeitimas; gailesys. 2) Der grosse Brockhaus: atgaila, gk. *metánoia*, Umsinnung, *lot*. Poenitetia, gailesio ir kaltės prisiminimo sužadinta sielos būklė. 3) Brockhaus ir Effron, 1898. Evangelija supranta atgailą ne tik kaip gailesį, bet ir kaip atgimimą, pilną asmenybės pakitimą (*metánoia*). Panašiai ir kiti.

I. B. Sasse S. J. veikale „De sacramentis Ecclesiae“ 1898, sako: gk. [graikų kalbos – *Red*.] žodžiai *metanoein*, *metánoia*, nors pagal kilmę reiškia galvosenos pakitimą, bet pagal paprastą vartojimą kartu apima nepasitenkinimą dėl praeities darbų. Tad 4-to amž. lot. poetas Ausonius per deivę sako: Esu deivė, reikalaujanti bausmių už tai, kas atlikta ir kas neatlikta, žinoma, kad atgailautų; tokiu būdu *Metánoia* vadinasi.

Tai, kad prie atgailos (*metánoia*) esmės už nuodėmę priklauso sielos skausmas, pasibjaurėjimas ir atsiteisimo veiksmai, I. B. Sasse paminėtame veikale įrodo: 1. Biblijos žodžių panaudojimų a) Jer. 8, 6; b) Mt 11, 21; c) Mt 12, 41 ir Jn 3, 5-8; d) Apd 3, 19 ir Joel 2,12; e) 2 Kor 7, 9-10; f) Ps 6,7; 12,2; 50 etc. g) Mt 26,75; Apd 2, 37.

2. Bažnytinis vartojimas: a) Hermas veikale „Pastor“. b) Lactantius, Instit. VI, 24; M6, 722. c) Tertullianus, De poenit. c. 9, M1, 1244; d) Cyprianus. Dc lapsis, c. 30; M4, 490.e) S. Gregorius, Hom. in Evang. N. 15; M76, 1256,

3. Dalyko esmė. Pastaba. Mt 13, 15 – ž[odis]. „neatsiverstų“ (*mė epistrepsosin*); Lk 17, 3 ž. „gailisi“ (*metanoésė*) ir 17.4 ž. „gailiuosi“ (*metanoo*); Apd. 3,19 ž. „Atgailokite ir atsiverskite“ (*metanoesate kai epistrepsatė*); Apd 8, 2 ž. „apgailėk“ (*metanóėson*); Apd 11, 18 – ž. „atgailos

malonę“ (*ten metanoian*); Rom 2, 4 – ž. „atgailoti skatina“ (eis *metánoan agei*); 2 Kor 7, 9-10 – ž. „atgailą“ (*metánoian*), NT – K vis dėlto išversta teisingai. Deja, tai tik apie trečdalis atvejų.

3. Pastebėtų žymesnių nukrypimų santrauka

Mt 1, 25. „Jam negyvenus su ja, kaip vyrui, ji pagimdė Sūnų“, v[ersus]: tačiau jos nepažino iki pagimdymo pirmgimio Sūnaus‘, (žr. Lk 1,3)

Mt 5,33. „Nelaužyk priesaikos“, v.: „Kreivai neprisiek“.

Mt.6,25. „Per daug nesirūpinkite“, v.: „nesirūpinkite“.

Mt 8,11. „susės dangaus karalystėje prie vaišių stalo su Abraomu“, v[ersus]: „ilsėsis dangaus karalystėje su Abraomu“...

Mt 8,32. „Nešdinkitės“, „gavo galą“ – v.: „Pasišalinkite“, „dingo“.

Mt 9,3. „ėmė niurnėti“ – v.: „manė sau vieni“. (Žr. Mt 9,4),

Mt 9,10. „Kai jis Mato namuose sėdosi prie vaišių stalo, ten susirinko daug muitininkų bei nusidėjelių, kurie susėdo šalia Jėzaus“, v.: „Tad pasitaikė, kad, jam berymojant bute, daug atėjusių muitininkų bei nusidėjelių ėmė rymoti drauge su Jėzumi“.

Mt ,23. „raudančią minią“, v.: „burbančią (klegančią) minią“.

Mt 18,22. „iki septyniasdešimt septynių“, v.: „Iki septyniasdešimtkart septynių“.

Mt 21,3. „ir iš karto juos paleis“, .: bet netrukus juos [asilę su asilaičiu] grąžins“.

Mt 19,29. „motiną, vaikus“, v.: „motiną, žmoną, vaikus“.

Mt 26,38. „Mano siela mirtinai nuliūdusi“, v.: „Mano siela – nuliūdusi iki mirties“.

Mt 28,19. „Tad eikite ir padarykite mano mokiniais visų tautų žmones“, v.: „Taigi, žygiuodami mokykite visas gentis“.

LK 1,28. „Sveika, malonėmis apdovanotoji“; „malonėmis apdovanotoji“ viena iš gk. *kecharitomene* reikšmių, tačiau CiL – CaL

rimtai paremia reikšmę „malonėmis pilnoji“, kaip verčia Vg, Nt – S, NT – W, BW ir pažymėt. CiL – CaL.

Lk 1,42. „Tu labiausiai palaiminta iš visų moterų“ (gk.: *eulogemene su sn giunaiksin*), t. y. „pagirta tu tarp moterų“.

Lk 1,48. „jis pažvelgė į savo nuolankią tarnaitę“ – v.: „jis atsižvelgė į savosios tarnaitės nusižeminimą“.

Lk 1,51. „ir išsklaido išdidžios širdies žmones“ – v.: „jis išsklaidė tuos, kurie įžūlūs savo širdies užmojais“.

Lk 2,14. „Garbė Dievui aukštybėse, o žemėje ramybė jo mylimiems žmonėms“, gk. *Doksa en hiupsistois Theo kai epi gės eirénė en antropois eudokías*“, t. y. : „Šlovė Dievui aukštybėse, o žemėje taika palankumo (*benevolentiae, gratiae*) žmonėse“. Pastaba. Vulgatoje „eudokia“ – „palankumas“ – „benevolentia“ išverstas: „bona voluntas“.

Lk 3,38. „skelbdamas atsivertimo krikštą“, „tikrą atsivertimo vaisių“; - v.: „skelbdamas atgailos krikštą“, „tikrų atgailos vaisių“.

Lk 4,34. „Šalin! Ko tau...“ – v.: „Palik! Ko tau...“

Lk 5,36, „Niekas neplėšia lopo iš naujo apsiausto ir nesiuva jo ant seno“ – v.: „Niekas iš naujo audinio atplėšęs lopą neprisiuva jo prie pasenusio apdaro“.

Lk 22,62. „Ar aš koks plėšikas, kad išėjote“... v.: „Kaip prieš plėšiką atėjote“...

Lk 22,58. „Ką tu, žmogau! Tik jau ne aš!“ – v.: „Žmogau! Nesu“.

Jn 1,14. „šlovę Tėvo viengimio Sūnaus“ – v.: „šlovę kaip viengimio iš Tėvo“.

Jn 1,18. „Tėvo prieglobstyje“ – v.: „Tėvo viduje“, „Tėve“.

Jn 1,32, „Pleveno“ – v.: „laikėsi“.

Jn 2,16. „Pasiimkite savo paukščius“ – v.: „Išneškite juos iš čia“.

Jn 3,13. „Žmogaus Sūnus, kuris nužengė iš dangaus“, v.: „iš dangaus nužengusis Žmogaus Sūnus, esantysis danguje“.

Jn 6,29. „tikėkite tą“ – v.: „kad jūs tikėtume (tą)“.

Jn 7, 23. „Jei galima žmogų apipjaustyti šeštadienį, nesulaužant Mozės Įstatymo“ – v.: „Tai jei žmogus apipjaustomas šabate, kad nebūtų pažeistas Mozės Įstatymas“...

Jn 7,29. „iš jo esu atėjęs“ – v.: „iš jo kylu“.

Jn 8,41. „Mes nesame pavainikiai‘ – v.: „Mes nesam pagimdyti iš svetimavimo“.

Jn 9,35. „Ar tu tiki Žmogaus Sūnų?“ – v.: „Ar tu tiki Dievo Sūnų?“

Jn 11,27. „Kuris turi ateiti“ – v.: „į pasaulį atėjusis“.

Jn 11, 33. „labai susigraudino“ – v.: „sugrumėjo atodūsiu“.

Jn 11, 35. „Jėzus pravirko“ – v.: „Ir Jėzus apsiašarojo“.

Jn 12,13. „Garbė Tam, kuris ateina Viešpaties vardu!“ – v.: „Šlovinamas (giriamas) ateinantysis Viešpaties vardu., ir Izraelio karalius!“

Jn 12,15. „Siono kalno dukra“ – v.: „Siono dukra“.

Jn 12,24. „grūdas nekris į žemę ir neapmirs“ – v.: „grūdas, krintąs į žemę, nenumirtų“...

Jn 12,46. „Aš atėjau į pasaulį kaip šviesa, kad“ – v.: „Aš, šviesulys, esu atėjęs į pasaulį, idant“...

Jn 13,18. „taikėsi man įspirti“ – v.: „grėsė man savuoju kulnu“.

Jn 13,37. „Aš ir gyvybę už tave guldysiu“ – v.: „Aš savąją gyvybę dėl tavęs guldysiu“.

Jn 13,38. „už mane gyvybę“... – v.: „savąją gyvybę dėl manęs“...

Jn 16,16. „vėl mane pamatysit“ – v.: „mane pamatysite, nes aš pasitraukiu į Tėvą“.

Jn 16,21. „gimė pasauliui žmogus“ – v.: „gimė žmogus pasauly“.

Jn 18,37. kas tik brangina tiesą, klauso‘... – v.: „kiekvienas esantysis iš tiesos klauso“... žr. CiJ – CaL.

Jn 19,19. „Jėzus Nazarietis“ – v.: „Jėzus Nazarėnas“...

Jn apr. 17,11. „betgi vienas iš septynių“ – v.: „tačiau – iš septynių“...

4. Kadangi NT – K verstas iš senovinės graikų kalbos, tai, atrodo, reikėjo tik ištikimai versti iš duotų veikalų gk., ir būtų buvęs įvykdytas labai rimtas kapitalinis darbas. O iš tikrųjų, Nt – K vertimą betikrinant „pagal autoritetingus naujausius vertimus į italų, vokiečių, anglų, lenkų ir rusų kalbas“ laimėta ... tai, kad jis pats nuo to nukentėjo, nes dabar sunku atsikratyti įspūdžio, kad kai kurios eilutės išverstos iš NT vertimų į kitas kalbas.

5. Kai „asmeninis įvardis aiškumo dėlei pakeičiamas atitinkamu daiktavardžiu“, tai prasmė nepakinta, aiškumas padidėja, o stilius mažai tepaliečiamas, todėl tam pritartina. Bet kai asmeniniai įvardžiai ar kiti pagalbiai žodeliai išleidžiami, tai pažeidžiami: minties aiškumas, jos ryškumas, teisingumas, pabrėžimas, ryšys tarp sujungiamųjų sakinių, stiliaus, kartais net posakio taurumas. Tai prieštarauja (A. 3 ir 5) reikalavimams.

6. „Iškilus neaiškumas paprastai buvo remiamasi prancūziškąja „Jeruzalės Biblija“ (NT – K pratarmė). NT – K lyginant su santrumpose išvardintais NT vertimais teko įsitikinti, kad (A.3 ir 5) sąlygas geriausia patenkina VG ir NT – C vertimai. Tad aišku, kad remtis dera tik pataisytąja Vulgata bei autoritetingais jos komentarais.

7. Paaiškinimų išnašose duota per daug šykščiai. NT skaitymas t[uri] būti pagrindiniu tikinčiųjų religinio apsišvietimo būdu, bet kad taip ir būtų, turiningiems paaiškinimams, parašytiems dvasingo kunigo, skirtina ne mažiau vietos, kaip ŠR tekstui. Be to, būtina, kad tikintieji imtų branginti ŠR ir jį dažnai skaitytų, gilintųsi, apmąstytų, o nelaikytų toli užkišę. Čia gali veiksmingai padėti dažni paraginimai per visus pamoksklus, nes „lašas po lašo ir akmenį pratašo“.

8. Antraštės, antraštėlės su gretutinių vietų nurodymu – labai gerai. Iš tikrųjų gretutinių vietų pažymėjimai turėtų būti prie visų, gret. vt. turinčių, numeruotų eilučių.

Tap pat labai gerai, kad įdėti: Palestinos bei apašt. Pauliaus misijų kelionių žemėlapiai, Nt chronologija ir abėc. bei liturg. rodyklės.

Už įvadą į Nt ir už įvadus į paskiras Nt knygas su tyrinėjimų išvadomis, taip pat už didžiulį darbą Nt paruošti bei už rūpesčius jam išleisti, jo paruošėjams ir išleidėjams pagarbus pripažinimas ir dėkingumas.

Santrumpos

ŠR – Šventasis Raštas

ST – Senasis Testamentas

NT – Naujasis Testamentas

Vg – Vulgata

NT – H..NT graik. lot. k. A. Merk SJ 1935.

NT – C.. NT slavų kalba. 1896

BT... Biblija lenkų k. 1965.

BJ... Jeruzalės Biblija pranc. k. 1955.

NT – T ... NT vok. k. V. F. Tillmann, 1921.

NT – W... NT vok. k. V. B. Weinhart, 1921.

NT – L – NT vok. k. Luthertext, 1956.

NT – R – NT vok. k. ub. v. K.Rosch, 1847,

BB. – Biblija, iš hebrajų ir graikų k. į lenkų k., britų ir užsienio dr-jos leid., 1889.

NT – S – NT liet. k. J. Skvireckas, 1939.

NT – D – NT lenkų k. vertė kun. E. Dąbrowski, 1961.

BW – NT lenkų kalba, vertė kun. J. Wujek, 1864.

NT – SPS – NT liet. k. vertė kun. Č. Kavaliauskas, 1972.

Mt – Matas Mr – Morkus

Lk – Lukas Jn – Jonas

CiJ – CaL... Commentaria in Joannem. Corn. A Lapide, 1891.

CiL – CaL... Commentaria in Lucam.

b. p. – būtina paaiškinti

gk. t. – graikiškas tekstas

iš. ž. – išleistas žodis

įt. ž. – įterptas žodis

l. v. – laisvas vertimas

LKŽ – Lietuvių kalbos žodynas

n. n. gkt. – nukrypta nuo graik.t.

np. ž. – nepilnai atitinkąs žodis

≠ – nelygu, netolygu
n. v. – netikslus vertimas
n. ž. – neatitinkąs žodis
pg. – pagal
s.p. – savas pakaitas
st.p. – stiliaus pakeitimas
t. y. – tai yra
v. – vietoje
žr. – žiūrėti
Kk. – Kalbos kultūra
var. – variantas
mm. įr. – mažuma įrodų
dg. įr. – dauguma įrodų
[- - -] – eilė įrodų
- - - – ž. pažym. „rel“. arba „rel. pl“.
[- - -] – įt. ž.
CiM – CaL – Commentaria in Matthaeum CaL
DLKŽ – Dabartinės lietuvių kalbos žodynas

Roma, 1975.IV.7 d.

Mielas Kunige Česlovai,

Labai dėkoju už tris laiškus pilnus nuotraukų, gamtos vaizdų, iš Jūsų apylinkės. Jos [nepaprastai] sugestyvios. Ypatingai pavasariškos paskendusios rytmetiniame rūke – migloje, labai gyvai primenančiame amžių miglą, praėjusius šimtmečius. Taip gyvai kalba tos nuotraukos, kiekviena jų plyta, kiekvienas medis ar jo šakelė, kiekvienas sniego nebaigęs tirpti lopinėlis. Visa tiek artima ir miela, nors niekuomet konkrečiai šie pastatai ar gamtos vaizdai nematyti. Bet jie visi kalba sava, labai suprantama kalba.

Jau senokai išsiunčiau vieną knygutę paštu, tikiuosi ją būsite jau gavęs. Ieškosiu ir daugiau. Dėkingas už mielus laiškus. Iš tikro, Paulius gilus ir galingas. Nuostabios mintys. O kokios aktualios, tarsi jis būtų mūsų dienų žurnalistas. Taip romėnams rašydamas pradžioje, 22 eilutę, jis pritaikė ir mūsų dienoms. Ir visą skyrelį, kur aprašoma, kaip patys sau atsilygina tie naujovininkai, kokį pasiekia ar geriau sukuria atpildą. Ir nuostabu, kad ir filosofas Antanas [Maceina] itališkąjį „aggiornamento" verčia ir džiaugiasi suradęs tikrą lietuvišką atitikmenį, kai tuo tarpu visai išduoda gilų žodžio turinį. Tai ne „sušiandienėjimas", bet kažkas daugiau, gal geriau atitiktų prancūzų „Mise au point". Kiekvienu atveju tas „aggiornamento" nereiškia „supilkinimo" ir „sušiandieninimo", bet, priešingai, kilstelėjimo, gal net ir didelio, pagal pajėgumą, aukštyn. Jei filosofai ir žavisi „šiuolaikinio mokslo atskleista tiesa", paprasti žmoneliai tegu ir nesuformuluoja, žvelgia giliau negu filosofai. Iškalbinga yra visa Cerata, bet dar iškalbingiau pasireiškia įsūnystės dvasia. *Inhabitatio* nėra lyg daiktas uždarytas dėžutėje, bet šviesiau negu pavasario rytas giedriausias, iškalbingiau už visas propagandas, nors be žodžių kalba sielose.

Džiaugsmingų Velykų, gausios Prisikėlusiojo palaimos linkiu. Aleliuja!

Jūsų Antanas [Luima]

18.04.77

Carissime,

labai ilgiuosi didelių ežerų, didžių erdvių ir neišsakomos tylos gelmių... Kam? Ogi tam, kad savarankiškai pažvelgčiau į amžinąsias problemas nauju žvilgsniu. Kažkaip man šiandien išryškėjo tie nuostabūs Kanto ir Hėgelio horizontai, kuriuos mes aprioriškai smerkiame. Betgi požiūris ir horizontas – tai anaiptol ne „herezija". Ak, tos herezijos – šiandien tai visiškai nesvarbu. Nemokėjome formuluoti ir iškelti didžių problemų, skendėjome stagnacijoje... O turėjome ištisą lobyną gyvų tiesų apie Kosminį Kristų... Kokia nesąmonė blusinėti „herezijas"...

Juk pažinimas scholastinėje filosofijoje – geriausiu atveju „spalvinga mozaika“ – langas pro kurį ateina pasaulio vaizdai... Betgi pažinimo teoriją be galo praturtino Kantas su Hėgeliu, kurių mąstymo išdavoje – pažinimas – tai saulės nutvieksta upė, nešanti su savim ir spindulių žaismą, ir šešėlius, ir smėlėto dugno atspindžius... Sąvoka – tai ne „požymių suma“, bet struktūra, kurios turinys kintamas, kaip tos upės sriautas... Viskas, kas mums atrodydavo „dviprasmiška“, negriežta, prieštaringa, neaišku – buvo laikoma tiesiog klaida. Argi ne taip? Juk mes nenorėjome pastebėti, kad tie “irracionalūs“ momentai – tai sąvokos tėkmė, skalaujanti tikrovę. Bent taip man atrodo šis “sąmonės procesas“... Toji gyvenimo atkarpa, kuri mus skiria nuo pirmųjų scholastinių terminų pažinimo iki dabar, leidžia suvokti, kad viskas labai radikaliai pasikeitė; ir sąvokos, ir terminai, ir tiesų turinys, ir formalinių objektų įvairovė. Tiesiog atėjo kitoks pasaulėvaizdis. Ir netgi teologinis pasaulis kitoks (man – labai RANERIŠKAS ir, jei norit, LABAI HĖGELIŠKAS).

O išvada? O išvada – galima ir reikia nauju žvilgsniu įsigilinti į amžinąsias problemas. Koks upės skaidrumas! Koks šviesingumas! Kiek spalvų ir judėjimo! Koks banguotas paviršius ir koks įvairus dugnas!

Vai, kaip ilgiuosi didžiųjų ežerų ir tos gilios, gilios tylos, kai žaliosios erdvės. Šaukia skaidriųjų vandenų linksmoje tėkmėje suvokti ir Dievo žodį. Ne mozaika – ne stabili lango sistema – pati versmė, versmė ir dar sykį versmė, trykštanti į gyvenimą!

Nagi, gelbėkitės iš klierikalų vergijos! Pataupykite savo sveikatą va, tokiems aukštiems dalykams,

Su tikra meile ir didžia pagarba
Česlovas [Kavaliauskas]

Mieliausiasis Česlovai,

Kadaise, prieš ketvirtį amžiaus, esu kelis kartus girdėjęs per radiją skaitant Gorkio „Dainą apie sakalą“. Įkrito ji man tuomet ir šiandien vėl atėjo į mintį, besiruošiant Jums rašyti po dviejų mėnesių tylos. Žaltys klausė klausė sakalo įkalbinėjimo, pagaliau susirangė, įsitempė, šokterėjo uolektį aukštyn ir nudribo ant uolos. Neapdovanotas jis sparnais...

Mane šviesusis Česlovas kviečia į moderniosios filosofijos bei ja atnaujintos teologijos skrydį. Kaip gaila: nesutvėrė manęs Dievulis sakalu! Dėkui Jam bent už tai, kad galiu šį tą nuvokti apie erdves iš skrajūnų žodžių, bet pats, deja... Liksiu klierikalų vergijoje ne už putros dubenį, bet todėl, kad tik šituo savo kruvinu triūsu šiuo metu matau galimybę (man prieinamą) patarnauti daugeliui tų, į kuriuos Dievo žodis turi ateiti su lietuvišku rūbu ir kurių bendrasis žodis Dievui taipgi dėvi lietuvišką sermėgą.

Labai ačiū už pasitikėjimą, už pasidalijimą! Nebuvau niekad užkietėjęs scholastas, tos mokyklos nukaltą sistemą laikiau vienu iš praktiškų įrankių orientuotis sąvokų pasaulyje ir tiek.

Ką Jūs sakote apie pažinimo upę su jos spalvingumu, nuolatiniu judrumu ir kaip ją lyginate su mozaikos rėmais – žavu ir suprantama, bet šiai sampratai skleisti aš tegaliu būti tik pritarėjas ar atsitiktinis, priešokinis (ne priešakinis) talkininkas, ne lakus bendražygis. Rezonuoti daug kam galiu, o kūrėjo ugnies neturiu. Čia ne joks asketų įkalbėtas susigūžimas, o ramus blaivus nusimanymas, kam žmogus tinki ir kam ne. Žaviuosi Jūsų polėkiu ir pasiryžęs visada jį ginti nuo siaurakakčių, – gal daugiau nereikalausite?

O dabar leiskite parašyti proziškesniu reikalu: ar nesutiktumet peržvelgti parengto lekcionaro ST ištraukas?! Naudotasi jomis, Jūsų ir kun. A. Liesio darbu ir kitasi šaltiniais, man rodos, derinantis prie mūsų NT ir PS stiliaus bei pobūdžio. Aš jau pranešiau lekcionaro sudarinėtojui kun. P. Palšiui, kad dabar parengtus skaitinius šventiesiems bei bendruosius Jums nusiųsiu, o Jūs peržiūrėję atiduotumėt į Vilnių arba Turgelius. Jei rasite, kad jie tinkamai atlikti, prašytume ir trumpą

atestaciją parašyti Ordinarų kolegijos Pirmininko JE. vysk. Labuko adresu, kaip esate kitada atestavę Psalmyno vertimą. Labai dėkui!

Kuo dabar gyvenate, kokius kalnus verčiate?

Pasiilgęs
Vaclovas [Aliulis]

Gauta 1977.VI.26
V. Aliuliui

Brangusis k. Vaclovai,

Nežinote kaip mane nudžiuginote: nuoširdus ačiū už malonų laišką! Galvoju, kad užpykote dėl drastiškų terminų... betgi pats puikiai žinote, kad klierikalai – tai kastos žmonės, kurie galvoja, kad būdami dvasininkais, viską žino ir apie viską gali spręsti „iš aukštesnių" pozicijų. Ypač jei gyvena mieste ir gali spręsti „iš aukštesnių" pozicijų. Ypač jei gyvena mieste ir yra turtingi. Tai jie niekina Jūsų pastagas ir „Psalmyną" laiko nevykusiu... Man belieka didžiuotis Jumis: stovite aukščiau už ambicijas!

O žinote kame gilioji šaknis? Ogi mane visuomet kankino Hėgelis: kartais aš jį kvailindavau, kartais stebėdavaus... Kaip tik šį pavasarį vėl už jo užkliuvau: skaičiau N. Hartmaną (Die Philosophie des deutschen Idealismus II Teil: HEGEL, Berlin/Leipzig 1927) ir paties Hėgelio „Enciklopediją" (I dalį „Logiką" rusų kalba, 1861m. leidimą). Ir štai – Jūs atliekate nuostabų darbą: atsiunčiate man B. J. F. LONERGANO „Metoda w Teologii". Juk tai stebuklas! Tai – šedevras! Jei RANERIS padarė pradžią, įvesdamas „transcendentalinį metodą", tai LONERGANAS jį suformulavo ir sudarė sistemą! Apie jį sakoma, kad jis – ir Tomas Akvinietis, ir Kantas. Iš tiesų – kalbamoji knyga – ilgų metų darbas – tikras šedevras. Čia išnaudoti ir Kanto, ir Hėgelio horizontai, išnagrinėti esminiai terminai, duoti principai, pažinimo teorija etc. Čia pateikiami esminiai elementai, remiantis ne

scholastine tradicija, bet ilgų amžių patirtimi. Norėta pasisavinti be prielaidų tai, kas gali būti įrodyta modernaus mokslo šviesoje. (Beje, Lonerganas vienuolis – ne koks heretikas!). Taigi būtina įsisavinti jo medžiagą. Tai sunkus ir rimtas darbas, bet be jo „Teolog. žodyno“ neįmanoma rašyti. Reikia mokytis ir dar sykį mokytis... Reikia vienumos ir ežerų, kad būtų sudarytas tas „Žodynas“...

...Su visomis Jūsų propozicijomis sutinku. Reiškiu Jums tikrą pagarbą ir meilę.

Addictissimus Tibi
Česlovas [Kavaliauskas]

Turgeliai, 1977. rugpiūčio 14.
Jo Ekscelencijai Lietuvos ordinarų kolegijos pirmininkui
vyskupui daktarui Juozapui Matulaičiui-Labukui

Ekscelencija

Peržiūrėjęs Romos Mišiolo lietuviškuosius „SKAITINIUS ŠVENTŲJŲ MIŠIOMS“, galiu paliudyti, kad vertimas atliktas sąžiningai, prisilaikant lotyniškojo originalo, ir, aiškumo dėlei, patobulintas modernaus vokiečių Biblijos vertimo pavyzdžiais. Palyginau sunkesniuosius tekstus (ypač Senojo Testamento pranašus) su ekumeniniu Biblijos vertimu (*Traduction Oecumenique de la Bible*. Paris 1975). Mano galva – vertimas geras ir ypač pagirtinos pastangos suteikti kalbai ritmingą skambėjimą. Vertėjai ir redaktorius stengėsi perteikti Biblijos tekstą ne mechaniškai, bet pasinaudodami lietuviškomis idiomomis.

Su gilia pagarba
k. Č. Kavaliauskas

Turgeliai, 1978.II.15

Įkvėptasis Česlovai!

Ir vėl mane gražiai nudžiuginote. Bendrojo įvado į Šv. Raštą apmatų bandymai alsuoja įkvėpimu ir žavesiu. Taip ir reikia kalbėti apie asmeninį Dievo laišką žmonėms, žmonių savais būdais užrašytą.

Paženklinau, mano manymu, tas vietas, kurios yra kelrodės visam įkvėpimo bei autorystės klausimui ir net aiškinimo pradmenims. Man atrodo, ir Jūs jas laikote vadovaujančiomis, taigi ir šiuo kartu būsime susišnekėję.

Suprantu, kad šiuos apmatus dar anksti redaguoti, bet savo įpratimu nesusilaikiau šio to nepasiūlęs, ypač dėl gausių tarptautinių žodžių saikingo pakeitimo lietuviškais. Šv. Rašto kalba dažniausiai paprasta, norėtųsi ir kalbėti apie jį – ir apie jo gilumą – paprastais, daugeliui prieinamais žodžiais. Be abejo, galite atsakyti: „Tam bus redaktorius, tegul jis duos tokį kalbos rūbą, kokį laikys reikalingu, o aš rašau pagal savąjį įkvėpimą“. Žinoma, jeigu manasis paparastumo pageidavimas kuo nors drumstų Jums įkvėpimo nuotaiką, – ramiausiai numokite į jį ranka. Svarbu, kad duodate tokią šviesią sampratą, o jau įvilkti ją į prieinamesnį rūbą galima ir vėliau.

Vienas techniškas pasiūlymas, idant paskiau būtų mažiau braukymų, aukštyn žemyn kilojimų: Šv. Rašto citatų nuorodas (metrikas) visuomet rašyti pačiame tekste, skiausteliuose, o ne išnašose. Gal taip pat reikėtų tekste žymėti ir ne citatas, o tik aliuzijas į Šv. Rašto įvairias vietas, kurias rašome su „plg.“. Tuo tarpu visokie kitokie šaltiniai bei literatūra žymėtini išnašose. Šias geriau numeruoti ištisai per visą skyrių, ne kiekviename puslapyje. Šitaip nesusipainios, perrašinėjant ir spaustuvei renkant.

Vakar aplankė mane pora nuoširdžių Panevėžio vyskupijos tėvų. Jie taip gražiai mane ragino: „Prašykite Česlovą, kad Šventajam Raštui jis duotų pirmenybę prieš visus kitus savo darbus!“

Tegul vis galingai dvelkia Šventosios Dvasios vėjas į Jūsų dvasios bures!

Vaclovas [Aliulis]

G. 1978 II 15

Carissime,

Siunčiu pirmuosius savo darbo puslapius (jų nereikia saugoti, nes Jums bus paruoštas atskirai visas darbas!!). Man – tai didelis nuotykis. Nenoriu pedantizmo! Bet man rūpi, kad Jūs aprobuotumėt centrinę mintį, išsakytą Maceinos pasaže. Man tai itin rūpi!

Česlovas [Kavaliauskas]

Gauta: 78.II.21, [k. Aliuliui]

Carissime,

tik ką gavau Jūsų malonų laišką bei redaguotą tekstą. Ačiū, ačiū!

Toliau rašysiu laikydamasis nurodytų reikalavimų. Noriu išdėstyti visą įvadą [kad ir neišsamų], kad paskui jis galėtų subręsti ir kad išaiškėtų trūkumai. Matyti, reikės kai ką ir išplėsti!

Ačiū

Česlovas [Kavaliauskas]

[1978.05]

Carissime,

apsidžiaugiau paskaitęs laišką. Žinoma, pirmiausia ramybė, o paskui Jūs galite pasakyti, kad ir: Atiduok, dėde, mašinraščius! Apsieisim ir be tavęs... Juk Jūs – LITURGINĖ KOMISIJA!

ŠR chronologijos lentelės turės būti papildytos nuorodomis, kad būtų labiau pabrėžta, jog čia – biblinė chronologija.

Labai svarbu užakcentuoti, jog variantų skaitlingumas liudija teksto (jo žodinės istorijos) gyvybingumą. Ita – tarybinis folkloristinis vadovėlis!).

Daug saulės!
Česlovas [Kavaliauskas]

[1978.V.1]

Carissime Vaclovai,

labai gaila, kad nepasisekė Jūsų pamatyti! Mat užvakar gavęs Jūsų laišką, pradėjau sukti smegenis ir niršti tik apie 4.30 naktį. (Toks jau uždelsto veikimo aparatas!). Rašiau apie 5 val., paskui sugalvojau važiuoti Jūsų guosti... Dabar (vėlai vakare) manau, kad reikia Jums bent laišką pasiųsti.

Užbaigiau tą Įvadą. Deja, labai nekoks išėjo! Jaučiuosi nelaimingas. Tai kalti tie dvasios gęsintojai su šermuonėlių pelerinomis apsivilkę. Tai apskritai nuotaikos kritimas... Tik noriu apginti tų lentelių (kodeksų rinkinio ir „Sinchronizacijos“) panaudojimą. Šiuolaikiniam žmogui tokios lentelės geriau (vaizdingiau), negu aprašymai. Greičiau gimsta bendras vaizdas! Ir „struktūralizme“ kažkas yra. (Taip tvirtina rimtos asabos[10]!) Tik dar nežinome, kas gautųsi iš Biblijos tyrimų. Čia reikia šviesios – genialios galvos ir teologo, nes Biblija tai ne folkloras. Ir terminija „techninė – fizikinė“ reikalinga!

10 Sen. asmenys. – Red.

Jei nuotaika pagerės – bus papildymų. Reikia, vai, reikia įkvėpimo, kad pabaiga suskambėtų lyriškai!

Prie p. 26 pirmoji eilutė viršuj – galima papildyti faktu, kad Elefantinos žydai turėjo savo šventyklą (savarankiškumas!), plg. BIBEL – LEXIKON, hrsg. von Haag, S. 1292.

... Ar Jums bereikia vargti be galo, jei koks paršas [...] griauna, kas pastatyta? Gal jaunesni tebombarduoja? Nežinau nė ką besakyti, nes nežinau Jūsų intencijų. Vis dėlto ir sveikata – šis tas. ... Žodžiu, tegaliu linkėti Jums įtikinamos žurnalistikos!

Nepavarkite!

Česlovas [Kavaliauskas]

Turgeliai, 1978.VIII.31

Mieliausiasis Česlovai,

Labai labai dėkoju už draugišką lekcionaro vertimo gabalui ABC! Pastebėjau, įsidėmėjau žodžius apie dabartinės liturgistų kartos literatūrinį skonį, žinau, į kur nukreiptas to posakio smaigalys.

Ai, ai, kokia man sarmata... „Bendrąjį įvadą į Šv. Raštą“ gavau seniai seniai ir per savo išsiblaškymą suplakiau su pirmąja versija, gauta [dalimis], todėl ir išplėčiau akis, paklaustas apie jį. Kai mons. Česlovas priminė faktą ir dedikaciją, grįžęs namo tą pačią sekundę radau ten, kur jis turėjo būti ir kur aš jo neieškojau ligtol, žinia, per išsiblaškymą.... Prašau tad atleisti už sukeltą nerimą.

Apskritai, matyti, jog reikia man kiek poilsio, nes pasitaiko spaudimo smilkiniuose su orientacijos atšipimu. Tikiuosi po IX.10 savaitėlę ar kiek daugiau pabėgti pas pusbrolį į Druskininkus. Šiemet nebeturiu tokio pavaduotojo, kaip pernai, kai Jūs laisvas buvote, bet gal iš dviejų bičiulių varguolių – invalido ir ligonio – susilipdysiu tam karteliui pavadavimą.

Susiradęs tad įvadą, peržvelgiau pirmiausia tas sinchronines lenteles. Šaunus dalykas. Kai kur, matyt, reikės pašlifuoti, suvienodinti, pvz., datų žymėjimus, dinastijų numeraciją ir pan.

Patsai Įvadas turi sukaupęs labai daug tikrai solidžios informacijos, kurios tik mažą dalį mes buvome girdėję seminarijoje. Ir tie naujieji požiūriai į Šv. knygų susidarymą, jų redagavimą – kiek gyvenimiškos šviesos jie duoda! Ir, rodos, neužmirštama kartkartėmis priminti, kad tokiais būtent gyvenimiškais būdais Dievas bylojo ir byloja žmonėms. Prieš visokį mechanistinį supratimą, siaurą schematizmą!

Ir, žinote, aš jau laukiu [kitos] ST knygos vertimo [...]

Viešpats Jus tedžiugina ir testiprina!

A corde

Vaclovas [Aliulis]

Vilnius, 1979.X.23

J. E. Vysk. L. Poviloniui

Excellentissime ac Dilectissime,

Siunčiu pranešimą apie mūsų leidinius ir katekizmo šriftų pavyzdį, prašau pritarimo.

Ketiname katekizmo priešlapiuose išspausdinti kelias Giustavo Dorė kūrinių reprodukcijas Jėzaus gyvenimo temomis.

Paskutinis mišiolo gabalas perrašinėjamas. Dar lieka svarbus lydraščių parengimas, kuris tegalimas pagal Vyskupų ir Valdytojų sprendimą. Kai tik kiek nors „apkulsiu“einamuosius darbus, rašysiu Vyresnybėms apie tai pranešimą su klausimais.

Spalio 1 d. Ordinarų kolegijos posėdyje man buvo žodžiu pranešta apie pakeitimus Liturg. Komisijos vadovybėje ir pasakyta, kad atitinkamus raštus parašys atitinkamų vyskupijų Valdytojai. Tačiau lig šiol mons. Č. Krivaitis nėra gavęs rašto (manau, su padėka už atliktus

darbus) apie jo atleidimą iš eitų Komisijoje pareigų, nei kan. J. Mintaučkis ir aš – apie paskyrimą (Kanauninkas lig šios dienos nebuvo apie tai nė girdėjęs). Kadangi Liturginė komisija tiesiog pavaldi Vyskupų konferencijai (Ordinarų kolegijai), mes jaustumės tvirčiau, jei gautume jos Pirmininko, t. y. Jūsų Ekscelencijos pasirašytus skyrimo raštus ar pranešimus apie išrinkimą.

Apie pagalbą mūsų bažnyčiai, įgalinant mane daugiau atsidėti knygoms, žadėjo su Jumis kalbėti mūsų Valdytojas, todėl nesiplėsiu apie tai. Labai labai reikia mane tupdyti prie knygų, nes kun. *Č. Kavaliauskui nėra nuotaikos toliau versti Sen. Testamentą*, kol neredaguojamos jo lig šiol išverstos knygos. O juk turime leisti žmogui panaudoti bendram labui jo turimus nepaprastus gabumus. Ir su jau pradėtaisiais Komisijos leidiniais darbo daugybė... Būtų gera kai ką su Jūsų Ekscelencija žodžiu aptarti, o taip sunku ištrūkti. Jei kada ketinsite būti mūsų Kurijoje, būčiau dėkingas, jei mane kaip nors įspėtumet, – susirasčiau Jus ten.

Atsiprašau už trukdymą ir dejavimus.

Su nuoširdžia pagarba ir prisirišimu

Kun. V. Aliulis

Naujasis Šventojo Rašto vertimas

Prel. Ladas Tulaba
[Šv. Kazimiero Kolegijos Romoje rektorius, pats Šv. Rašto vertėjas – Red.]

Draugas, 1973.VII.7, Nr.158 (27) (šeštadieninis priedas)

Šventasis Raštas. Naujasis Testamentas. Keturios evangelijos. Apaštalų raštai. Vertimas iš graikų kalbos. Lietuvos Vyskupijos Ordinarų Kolegijos leidinys. Vilnius – Kaunas 1972 m. Vertė kun. Č. Kavaliauskas, redagavo kun.V. Aliulis.

Apie naują, dalinį Šv. Rašto vertimą, ruošiamą Lietuvoje, seniai buvo kalbėta. Ilgai jo buvo laukta. Daug ir sunkiai prie jo buvo dirbta ir daug pastangų dėta. Pagaliau lūkesčiai tapo realybe. 1972 metų pabaigoje išėjo iš spaudos stambokas – 638 puslapių – tomas, talpinąs visas Naujo Testamento knygas lietuviškai .

Leidinys yra oficialus. Jis yra patvirtintas Lietuvos bažnytinės provincijos Vyskupų konferencijos prezidiumo.

Vertėjas kun. Česlovas Kavaliauskas, redaktorius kun. Vaclovas Aliulis. Jiems talkino keletas kitų kunigų. Neaišku, kas yra autorius įvadų ir paaiškinimų? Ar tai yra priskirtina vertėjui ar redaktoriui, ar kuriam nors iš bendradarbių. Šitai būtų buvę svarbu pažymėti. Tuo atveju atsakomybė, o ji didelė, priklausytų autoriui – asmeniui, o dabar ją reikia priskirti Vyskupų konferencijai.

Vertimas ir ypač redakcija yra kruopštaus darbo vaisius. Vertėjas, redaktorius ir jų talkininkai verti pagyrimo ir nusipelno dėkingumo. Atliktas didelis darbas.

Parodyta nepaprasto pasiryžimo. Įdėta daug darbo. Daug širdies ir didelio sugebėjimo. Pats išleidimas: techninė bei išorinė leidinio pusė galėjo būti ir geresnė. Bet tai nepriklausė nei nuo redakcijos, nei nuo leidėjų, o nuo turimų techninių galimybių. Lyginant su kitais nūdien Lietuvoje išleidžiamais leidiniais, šį Šv. Rašto tomą reikia laikyti gerai išleistu. Vis dėlto jis toli gražu nėra tiek puikus, kiek jį tokiu laiko so-

vietinė spauda. Nei J. Skvirecko 1935 m. išleistas V Šv. Rašto tomas, nei kiti N. Testamento leidiniai ne tik nenublanksta, lyginant su šiuo kaip tai teigia Fatina Butienė („Tiesa“ 17.V.1973 Nr. 114), bet yra net šia prasme geresni už šį.

Išorinė leidimo pusė tačiau nėra svarbi. Leidinio tikroji vertė priklauso nuo vertimo gerumo ir nuo pridedamų įvadų tikslumo. Šiais trimis klausimais norime pareikšti savo nuomonę.

Vertėjui, redaktoriui ir jų talkininkams netrūko kalbinės kultūros, nors vertime ir kalbos atžvilgiu ne visa yra tobula, girtina ir priimtina. Jei kai kur vertėjas surado gerus lietuviškus žodžius išreikšti kai kuriems graikiškiems, lotyniškiems ar semitiškiems pavadinimams, kaip presbyter – seniūnas, archieroj – aukštieji kunigai ir kt., tai daug kur svetimi pavadinimai lietuviškai verčiami nevykusiai ir nepriimtinai. Taip, pavyzdžiui, netikslu versti cohorta – kuopa, kodrantes – skatikas, parabola – palyginimas ir k. Nežinau, kodėl vertėjas rado prasminga vartoti demoną, užuot naudojęs lietuvišką žodį velnias. Vietoj abstraktinio „piktasis“ be reikalo pridedamas paaiškinamasis intarpas „žmogus“. Be to, vertime galima užtikti [daugelį] žodžių, kurie vien kalbiniu požiūriu ne visada yra tiksliai parinkti ir panaudoti.

Vertėjo svarbiausias ir sunkiausias uždavinys yra ne tik ištikimai ir aiškiai originalo tekstą perduoti, bet taip pat išlaikyti ir stilių. Čia mūsų vertėjui galima padaryti kai kurių priekaištų. Nereikėjo vengti anos evangelistų dažnai vartojamos jungties „ir“ (gr. „kai“). Ši jungtis rodo evangelistų semitinį galvojimo, kalbėjimo ir rašymo būdą. Be didelių nuostolių lietuvių kalbos skambumui galėjo vertėjas palikti tautologinius pakartojimus, kaip „išėjęs, ėjo“, „sakė, tardamas“ ar „tarė, sakydamas“, „žmogus karalius“ ir p. Tokie pakartojimai pas semitus būdavo vartojami pabrėžimo tikslui. Be reikalo vertėjas vietoj labai dažnai vartojamo „jis“ verčia „Jėzus“. Tiesa, pakaitomis vartojimas tikrinio vardo „Jėzus“ ir įvardžio „jis“ daro pasakojimą skambesnį ir aiškesnį. Bet neatkreipiama dėmesio, kad tuo atimama tekstui ypatingumas, kuris turi savo egzegetinę reikšmę. Mat, iš šio evangelistų rašymo būdo galima spręsti, kas ir kada bus parašęs N. T. šv. knygas. Jei evangelijas būtų rašę tie, kurie nepažinojo Kristaus, jei jos būtų

buvusios parašytos, ilgam laikui praslinkus po Kristaus, semiant žinias ne iš gyvų, betarpių šaltinių, bet iš įvairių istorinių dokumentų, jas jų autoriai būtų tikrai parašę taip, kaip kun. Č. Kavaliauskas yra išvertęs. Tačiau kadangi evangelijas, kaip liudija krikščioniškas padavimas ir kaip visada tikėjo ir mokė Bažnyčia, parašė tie, kurie arba patys buvo Kristaus mokiniai, arba betarpiai Kristaus mokinių bendradarbiai, tai jiems Kristus buvo tiek artimas, taip žinomas ir tiek didis, jog jis jiems buvo „Jis“. Paduviečiai, minėdami Šv. Antaną, paprastai nemini jo vardo, bet jį vadina „Šventasis“ („Il Santo“). Taip, rašydami evangelijas, jie nematė reikalo Mokytoją nuolat minėti jo vardu. Jiems jo vardas buvo „Jis“, nes juk visa evangelijose yra tik „Jis“. Juolaba, kad evangelistai, išskyrus Luką, buvo žydai, o žydai paparastai vengdavo minėti Dievo vardą.

Kun. Č. Kavaliauskui pavyko pasiekti vertime kalbos skambumo ir teksto didesnio aiškumo. Šiuo reikėtų tik džiaugtis. Vis dėlto neužmirština, kad Šv. Rašto vertime virš visko reikia paisyti tikslumo bei ištikimumo originalumui. Šv. Raštas, juk yra Dievo Žodis, tikėjimo šaltinis. Kiekvienas paskiras žodis Šv. Rašte neretai turi savo ypatingą reikšmę ir prasmę, todėl turi būti verčiamas ir paliekamas tekste, nors ir nebūtų pilnai aiškus ir supratamas. Galutinis sprendimas, kaip kurį tekstą reikia suprasti ir aiškinti, priklauso Bažnyčiai. Nesakome, kad vertėjas nepaiso teksto, tikslumo, bet gaunasi įspūdis, kad kai kur jis visų pirma rūpinasi aiškumu ir kalbos skambumu, aukodamas ištikimumą originalui. Daug kur vertime užtinkame sutrumpinimų, kai kur net išleidimų, o vienur kitur jis tiesiog tik parafrazuoja tekstą. Ne vienoje vietoje, skaitant ir atidžiai sekant tekstą, gaunasi įspūdis, kad vertėjas daugiau seka ne graikišką originalą, o prancūzišką „La St. Bible Jeruzalem“ vertimą. Būtų per ilga čia cituoti atskiras vietas. Skaitytojai patys galės palyginti su turimu Skvirecko vertimu ar su mano paties rengiamu spaudai nauju keturių evangelijų vertimu su plačiais paaiškinimais.

Nežiūrint visų pastabų, kun. Č. Kavaliausko N. T. vertimą reikia laikyti vertingu ir naudingu. Nemanau tačiau, kad jis nustelbia Skvirecko vertimą. Jie abu turi savo vertę. Kas ruoš naują vertimą, turės atsižvelgti ir į vieną, ir į antrą.

Pasisakius dėl vertimo, tenka dar pasisakyti dėl aiškumų ir įvadų.

Kas yra parašęs įvadus ir paruošęs prie teksto pridėtus paaiškinimus, neaišku – leidinyje nieko apie tai nesakoma. Reikia manyti, kad čia savo ranką daugiausia bus pridėjęs redaktorius.

Paaiškinimai yra trumpučiai. Jie daromi, matyt, sekant Jeruzalės Biblija. Gal dėl to daug kur leidžiamasi į teksto kritikos painiavas, nurodant pasitaikančius įvairiuose kodeksuose skirtumus. Manau, kad to nereikia daryti, ypač kai paaiškinimai yra tik trumpučiai. Reikia pasitikėti tais, kurie parengė kritišką tekstą. Nurodant skirtumus ir neduodant pilnesnio paaiškinimo, kodėl pasirenkama vienas, o ne kitas skaitymas, gali sukelti skaitytojams tik nereikalingų abejojimų. Būtų buvę naudingiau, jei būtų buvę daugiau kreipta dėmesio ne į žodinę kritiką, o į dvasinę – moralinę teksto prasmę. Ten, kur aiškintojai nesutaria, būtų buvę naudinga tai pažymėti arba bent savo aiškinimą paduoti su rezervu: „atrodo“, „manoma“ ir p.

Tai mažos pastabos, kurios visada kiekvienam egzegetui galima padaryti. Aplamai paėmus, reikia aiškintojo darbą teigiamai vertinti. Parodyta daug atidumo, kruopštumo ir studijų.

Kalbat apie įvadus, ypač į evangelijas, reikia padaryti keletą kritiškų pastabų.

Kaip daugeliui, taip ir tam ar tiems, kurie rašė įvadus naujame vertime į šv. Knygą, nebuvo lengva atsispirti pagundai būti moderniais. Iš vienos pusės norėta pasilikti ištikimais oficialiam Bažnyčios mokymui, kuris teigia evangelijų autentiškumą ir istoriškumą, iš kitos pusės nenorėta pasirodyti atsilikusiais nuo modernių autorių, kurie evangelijų kilmę aiškina taip, kad nors tiesiogiai ir neneigiamas jų autentiškumas, vis dėlto faktiškai tepripažįstamas tik pačiam branduoliui autentiškumas, o visa kita evangelijose, girdi, esą tik priedai ir padarinys įvairių redakcijų bei redaktorių.

Įvade į Mato evangeliją be jokių rezervų teigiama, kad neva mūsų turimas evangelijos tekstas nesąs apaštalo Mato originalaus teksto vertimas, bet perdirbta ir papildyta redakcija graikiško vertimo. Teigiama taip pat, kad ši redakcija bus buvusi parašyta tarp 75–80 metų kur nors Sirijoje (10.23 pp).

Morkaus evangelija laikoma seniausia. Ji, esą, tarnavusi kaip šaltinis ar vienas iš šaltinių Mato ir Luko evangelijoms (10 p.). Vis dėlto Morkus savo evangeliją bus parašęs tarp 65–70 metų. Šis teigimas remiamas Irenėjaus liudijimu, pagal kurį, esą, Morkus parašęs evangeliją po Petro ir Pauliaus mirties (10 p.). Kalbant apie Luko evangeliją, nurodoma tik tiek, kad ji bus buvusi parašyta po Morkaus evangelijos. Bet kada apytikriai ji buvusi parašyta, nepasakoma. Tačiau argumentas, kad ji turėtų būti parašyta prieš 63 metus, t. y. prieš tai, kada manoma, jog buvo parašyta *Apaštalų Darbų* knyga (10 p.), nėra laikomas įtikinančiu.

Įvadų autorius savo teigimus remia ne vidiniais, iš pačių evangelijų paimtais argumentais ir ne krikščioniško padavimo liudijimais, bet modernių autorių nuomonėmis, kurios yra privačios, dažnai tendencingos, kartais aiškiai klaidingos. Būtų buvę daug geriau, jei autorius būtų laikęsis tradicinio Bažnyčios mokymo apie evangelijų kilmę. Šis mokymas yra paremtas visuotiniu krikščioniško padavimo liudijimu. Jis išplaukia iš pačių evangelijų teigiamų argumentų. Atidžiai išstudijavus evangelijų tekstą ir Bažnyčios Tėvų gausius ir aiškius liudijimus, nelieka jokios abejonės, kad keturios evangelijos ir visos kitos N. T. šv. knygos yra autentiškos.

Mato evangelija nėra kažkokia trečioji redakcija, nežinia kieno paruošta, bet graikiškas vertimas originalaus apaštalo Mato parašyto aramėjų kalba teksto, kaip tai liudija Papijas ir kiti Bažnyčios Tėvai. Matas savo evangeliją parašė Palestinoje, kada žydai dar turėjo autonomiją, t. y. prieš 70 metus. Po to, kai žydai, sugriovus Jeruzalę 70 metais, buvo išsklaidyti po pasaulį, nebūtų buvę prasmės rašyti jiems evangeliją aramėjų kalba.

Morkus, kaip liudija Papijas, cituodamas patį Joną apaštalą, ir kaip tai patvirtina kiti Bažnyčios Tėvai, ypač Klemensas Aleksandrietis, kuris vadovavo Morkaus įsteigtai Bažnyčiai Egipte (Aleksandrijoje), parašė evangeliją Romoje, atpasakodamas iš atminties, ką Petras buvo mokęs, Petrui esant dar gyvam. Irenėjaus tekstas, kurį redaktorius įvade cituoja, nekalba tiesiogiai apie mirtį, bet apie išėjimą. Nėra negalima, kad čia turima mintyje laikinas apaštalų pasišalinimas iš Romos.

Iš kitos pusės yra visai aišku, kad Morkus parašė pirm Luko, o Lukas savo evangeliją tikrai parašė pirm *Apaštalų Darbų*. Kadangi *Apaštalų Darbai* yra baigiami pirmąja Pauliaus nelaisve Romoje, kuri baigėsi 63 metais, tai reikia manyti, kad *Apaštalų Darbus* Lukas bus parašęs prieš 63 metų pabaigą. Negalima prileisti, kad Lukas, aprašydamas savo mylimojo Mokytojo Pauliaus apaštališką veiklą, nebūtų aprašęs jo antrosios nelaisvės Romoje ir jo garbingos kankinio mirties. Tačiau jei Lukas *Apaštalų Darbus* bus parašęs prieš 63 metų pabaigą, tai evangeliją jis bus parašęs ne anksčiau, kaip 62 metais. Iš kitos pusės, kadangi Morkus bus parašęs savo evangeliją pirma Luko, tai jis ją turėjo parašyti prieš 62 metus.

Kalbant apie teksto autentiškumą, teigiama, kad 90 proc. viso evangelijų teksto yra tikrai autentiškas, o kita 10 proc. esą leidžia abejoti patikimumu. Reikėtų būti atsargiems su šios rūšies tegimais. Esu tikrai gerai išstudijavęs visas keturias evangelijas. Baigiu ruošti spaudai naują keturių evangelijų vertimą su plačiais teksto aiškinimais. Po visų kruopščių ir išsamių studijų drįstu teigti, jog nerandu nenugalimų sunkumų išsiaiškinti tekste užtinkamus kai kuriuos nesutarimus, tariamus priešingumus ar pasitaikančius didelius panašumus, neneigiant evangelijų autentiškumo ir istoriškumo. Panašumai išaiškinami tuo, kad kalbama apie tą patį asmenį, apie tuos pačius įvykius, apie tas pačias įvykių aplinkybes, kad žinios semiamos iš to paties šaltinio. Skirtumai suprantami, kai turim prieš akis tai, kad rašė skirtingi asmens, jie žinias perdavė pagal jų turimą rašymo tikslą, jie užrašė, ką ir kaip atsiminė, pats Kristus, kalbėdamas skirtingose vietose, kiek kitaip tuos pačius dalykus atpasakojo.

Kai kurių rezervų galima pareikšti ir dėl paties išsireiškimų būdo. Kai turima reikalo su spėliojimais, su nuomonėmis, su ginčytinais klausimais, visada yra geriau kalbėti sąlyginai: „jei neklystu“, „man atrodo“, „manoma“ ir p.

Padarius šias pastabas, noriu pabrėžti, kad redaktorius ir jo talkininkai tikrai nuoširdžiai siekė iškelti Šv. Rašto vertę ir ginti šv. knygų autentiškumą. Tuo pačiu metu jie norėjo parodyti, jog seka ir vertina modernių egzegetų nuomonės, stengdamiesi jas kaip nors suderin-

ti su tradiciniu Bažnyčios mokymu. Vis dėlto kompromisai, ypač kai liečiami tikėjimo šaltiniai, yra pavojingi, nes gali sukelti nereikalingų abejonių. Pareikštos čia kritiškos pastabos toli gražu nemažina leidinio vertės. Padarytos pastabos tik rodo, kad kai kur kai kas galėjo būti ir tobuliau išreikšta. Tobulumo turime visi ir visur siekti. Nė vienas mūsų nesame tobulas. Nė vieno mūsų darbai ar veikalai nėra tobuli. Kun. Č. Kavaliausko ir kun. V. Aliulio paruoštas N. T. vertimas, nors ir nėra visiškai tobulas, bet yra tikrai girtinas ir rekomenduotinas. Jis bus naudingas liturginiam vartojimui ir Dievo Žodžio skelbimui. Tie, kurie rūpinsis išleisti naują vertimo laidą ar imsis paruošti naują šv. Knygų vertimą, patobulins tai, kas šiame nėra tobula, pakeis ir pataisys, kas yra keistina ir taisytina.

Popiežiaus palaiminimas
Naujojo Testamento vertėjui

1970.IV.7

V. Aliulis

Recenzentų žiniai

I. Kas iki šiol nuveikta su Mt vertimu

1. Vertėjas vertė ir taisė, naudodamasis įvairiais filologiniais vadovais ir biblistiniais veikalais. Pataisęs pats perrašinėjo, vėl taisė ir davė dar kartą perrašyti.

2. Perrašytą vertimą redaktorius tobulino kalbos ir stiliaus požiūriu, tikrino prasmės atžvilgiu, palygindamas su originalu ir moderniais užsienio vertimais: prancūzišku ir anglišku – Jeruzalės Biblinės Akademijos, itališku – Popiežiaus biblinio Instituto, lenkišku ir keliais vokiškais.

3. Kalbininkas tikrino kalbos ir stiliaus taisyklingumą, kai kur palaikydamas redaktoriaus pataisas, kai kur atstatydamas vertėjo tekstą, kai kur siūlydamas ką nauja. Taip pat kalbininkas sulygino šį vertimą su tradiciniu (J. Skvirecko) vertimu ir pasiūlė sugrąžinti kai kuriuos jo posakius.

4. Redaktorius skaitė antrą kartą, sulygindamas besikartojančius posakius ir vardus, įvertindamas kalbininko pasiūlymus, atsižvelgdamas į vertėjo pareikštus teologinius samprotavimus, taip pat gretindamas su lietuvių evangelikų 1910 ir 1961 m. vertimais.

II. Vertimo principai, tikslumas, santykis su tradicija

5. Pagrindinis vertimo principas – tai siekimas perteikti šiuolaikinės literatūrinės lietuvių kalbos išraiškos priemonėmis šiuolaikiniams lietuviams tą šventąjį tekstą, kuris kitados Dievo įkvėptų žmonių buvo užrašytas ano meto kalba ir atitinkant ano meto žmonių suvokimą. Patsai šis principas jau įteisina tam tikrą vad. laisvumo laipsnį. Jis sako, kad nesiektina išversti atskirai kiekvieną originalo žodelytį ir nereikia pakartoti visą jo sintaksinę konstrukciją, o reikia Šv. Rašto posakius

kuo tiksliau perduoti savosios kalbos formomis. Vis dėlto vertimas nėra atpasakojimas ar parafrazė, todėl originalo formos ir išraiškos būdai išsaugomi visur, kur tik leidžia lietuvių kalbos dvasia. Neaiškūs senoviniai posakiai paaiškinami komentare, o ne pačiame tekste.

6. Vertime tikslumo (griežtumo) atžvilgiu čia pateikiamas lietuviškasis Mt tekstas prilygsta moderniesiems prancūzų, vokiečių, lenkų vertimams, yra truputėlį laisvesnis už italų ir žymiai griežtesnis už anglų (šie pastarieji labai jau laisvai elgiasi su originalo sakiniais, nors ir neiškreipia turinio prasmės). Šiame tekste stengtasi laikytis Apaštalų Sosto instrukcijos dėl liturginių vertimų, kuri reikalauja ne tik tikslumo, bet ir atsižvelgimo į skaitytojus – klausytojus, taip pat sklandumo ir skambumo, kad tiktų viešai skaityti ir giedoti.

7. Čia yra naujas vertimas iš graikų kalbos, o ne J. Skvirecko vertimo iš Vulgatos pataisyta redakcija. Todėl neturėtų prasmės kiekvieno skirtingumo atveju klausinėjimas: „Kodėl čia kitaip, kodėl čia kitaip?!“ Netgi patartina pirmiausia skaityti šį tekstą, su niekuo nelyginant. Taip bus gautas tikriausias įspūdis. J. Skvirecko vertimą gerbiame ir sklandžius jo posakius, aforizmais tapusius, stengiamės išlaikyti, kur tik leidžia graikiškasis originalas ir dabartiniai kalbos bei stiliaus reikalavimai.

III. Kas dar nebaigta ar svarstoma

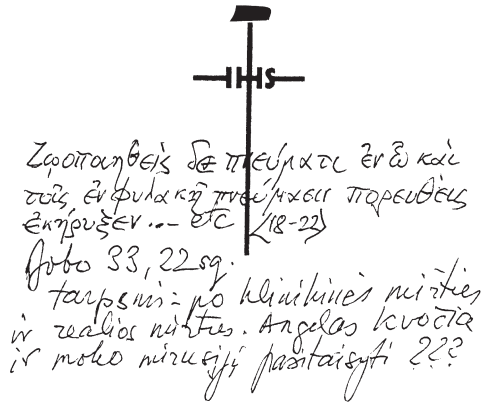
8. Yra keliolika Mt evangelijos teksto eilučių, kurios Vulgatoje išverstos, o į daugumą naujųjų vertimų neįtraukiamos, nes jų trūksta pačiuose patikimiausiose graikiškuose rankraščiuose. Šiame vertime jos irgi dažniausiai praleistos, o pažymėtos tik apačioje, komentare. Kadangi lotyniškajame liturginiame tekste jos liks, galima būtų jas sugrąžinti į patį vertimo korpusą, o dėl mokslinio tikslumo komentare pažymėti, jog jas turi ne visi senieji rankraščiai.

9. Kai kurie migloti originalo posakiai sąmoningai neprecizuojami nė vertime, kad neužbėgtume už akių tolimesniems bibliniams svarstymams, įvairiopai egzegezei.

10. Vertėjas pabrėžia apsėdimų aprašymuose vietoj „velnio“ ar „piktosios dvasios“ vartojąs „demoną“ labai sąmoningai, ir būtent todėl, kad naujieji tyrinėjimai rodo Artimųjų Rytų tautose buvus liaudies tikėjimą, jog įvairios funkcinės organizmo ligos sukeliamos tam tikrų dvasių ar slaptingų jėgų, kurių teologiniu požiūriu negalima sutapatinti su nupuolusiais angelais – velniais. Apsėstieji vis minimi kartu su ligoniais ir Kristaus gydomi kaip ligoniai.

11. Komentarai tuo tarpu pridėti tik šen ten, ketinama parašyti jų daugiau. Manoma, jog jie turi būti daugiausia dalykiniai, faktiniai. Galima pageidauti ir siūlyti įvairių paaiškinimų atskiroms šio vertimo vietoms.

Redaktorius

Kun. Česlovo teologiniai apmąstymai
šv. Rašto paraštėje

Dailininkė Gražina Didelytė

III dalis

Atsiminimai apie Teologą

„Ne mes pasaulio vidurys“

Kun. dr. Algirdas Jurevičius,
Kaišiadorių vyskupo generalvikaras

[pamokslas Kaišiadorių katedroje minint kun. Česlovo Kavaliausko 10-ąsias mirties metines (2007 02 22)]

Brangieji, […] švęsdami apaštalo Petro Sosto šventę, mes minime ir iškilaus Kaišiadorių vyskupijos kunigo Česlovo Kavaliausko dešimtąsias mirties metines.

Kun. Česlovas gimė 1923 m. Pasvalio rajone Pumpėnų miestelyje; pradinę mokyklą, gimnaziją ir kunigų seminariją baigė Kaune. Kunigu įšventintas (1946 m.) darbavosi įvairiose parapijose, niekur ilgai neužsibūdamas. 1965 m. pasiprašė priimamas į Kaišiadorių vyskupiją. Savo atsisprendimą jis taip pagrindžia: „Privalau pareikšti, kad tiktai Kaišiadorių vyskupijos atstovų dėka man buvo parodyta lemiama parama ir tikri krikščionybės pavyzdžiai. Štai kodėl, amžino dėkingumo ženklan, noriu sujungti savo likimą su pamilta Vyskupija – mano šlovingais dvasiniais namais“ (kun. Č. Kavaliausko 1965-12-18 prašymas, Kaišiadorių vyskupijos kurijos archyvas). Taip jis susiejo tolimesnį savo kunigystės kelią su Kaišiadorių vyskupija.

Prisimindami žymesniąsias asmenybes, siekiame pažinti tai, kas teikė polėkį gyventi ir kurti. Kalbant apie kun. Česlovą, galėtume išskirti šias jo dvasinio – kūrybinio gyvenimo paskatas:

I. Pažinti tiesą iš šaltinių

Esame nepaprastai dėkingi kun. Česlovui už iš graikų kalbos išverstą *Naująjį Testamentą*. Šis didelis darbas puikiai atitiko jo prigimtinį troškimą: pažinti tiesą iš pirminių šaltinių. Puikiai įvaldęs senąsias kalbas jis ėmėsi seniausių krikščionybės dokumentų vertimo. Esame

jam taip pat dėkingi už Ignoto Antiochiečio laiškų, Euzebijaus Cezariečio *Bažnyčios istorijos* ir kitų svarbių krikščionybės šaltinių vertimus į lietuvių kalbą. Vienoje savo meditacijoje kun. Česlovas krikščionybę pavadino pavojinga visiems, kurie ją suvokia kaip širmą saviems nešvariems darbams, savo nuodėmingumui pridengti. Krikščionybę jis suvokė lyg dinamitą, išsprogdinantį visas žmoguje esančias vidines kaukes ir užtvaras.

II. Ieškoti tiesos moksle ir tikėjime

Visą savo gyvenimą kun. Česlovas ieškojo mokslo ir tikėjimo sintezės. Paradoksalu, kad jis tai atrado ne murksodamas bibliotekose prie knygų, bet ekstremaliose tremties sąlygose. Nuo 1950 iki 1956 metų jam teko praleisti tremtyje (Norilskas, Kolyma). Tuomet lageryje didžiąją daugumą kalinių sudarė politiniai kaliniai, t. y. inteligentai, mokslininkai, menininkai, nepanorę tarnauti režimui. Šalia kalėjo garsūs rusų fizikai, prisidėję prie branduolinės bombos kūrimo, bet įkalinti baiminantis, kad neišduotų valstybinių paslapčių. Būdamas ypač imlus mokslui ir susipažinęs su fizikos paslaptimis kun. Česlovas pamatė, kad mokslas ir tikėjimas jokiu būdu vienas kitam neprieštarauja, bet turi daug ką bendro. Jį ypač domino faktas, kad gamtoje daug kas vyksta visiškai nenuspėjamai t. y. netipiškai, nepaisant to, kad egzistuoja begalės įvairiausių dėsnių. Ši mintis jam padėjo naujai pažinti Jėzų, o jo elgesį apibūdinti kaip netipišką, netiesinį: „Sėdėdamas tarp gėlių ant griovio krašto aš ėmiau žavėtis gyvu Jėzumi, kuris šaipėsi iš puošnių fariziejų, kuris nesibjaurėjo pasilenkęs įžengti į Simono lūšnelę, kur gulėjo karščiuojanti šio uošvė. … Jis nevengė drauge su varguoliais ir nusidėjėliais gulėti šalia bendro jų stalo. Jis išdidžiai nenusisuko nuo nusidėjėlės, liejančios prie jo kojų ašaras. Jis netgi paskelbė daug jai atleidžiąs, kadangi ji labai pamilo“ (Kavaliauskas Česlovas, Tarp fizikos ir teologijos, Vilnius 1998, 121). Jėzaus netipiškumas jaučiamas ir šiandienos evangelijoje: jis pažada dangaus karalystės raktus tam, kuris lemtingą valandą net triskart (!) Jo išsižadės. Nepaisant to, Kristus gležnutį Simoną titulavo Petru - uola Bažnyčios, kurios pragaro vartai nenugalės.

III. Būti gyvu Kristaus prisikėlimo liudytoju

Kai kun. Česlovas vedė man rekolekcijas prieš diakonato šventimus, jis beveik ištisą dieną kalbėjo apie Kristaus prisikėlimą. Tai nebuvo sausa teorija, bet mintys, tiesiog plaukiančios iš jo tikėjimo gelmės. Apžvelgęs ankstyviausius NT raštus apie Kristaus prisikėlimą, jis pateikė drąsias ir moksliškai pagrįstas išvadas: Jėzaus prisikėlimas – iš tiesų istorinis įvykis. O visiems tiems, kas buvo pradėjęs skleisti kitas teorijas, Česlovas taip pat rado drausminantį žodį: „Taigi, basakojai broliai teologai, būkime kuklesni. Verčiau ieškokime tikslių datų, svarbių šaltinių, pasimokykime loginės analizės, semantikos ir kitų naudingų mokslų“ (Kavaliauskas Česlovas, Tarp fizikos ir teologijos, 98). Anot Česlovo, Kristaus prisikėlimo liudytojas yra tas, kuris žino, kad Kristus tikrai prisikėlė ir gyvena pagal jo Evangeliją.

IV. Dalyvauti Marijos mistikoje

Paslaptingai tylus Dievo Motinos gyvenimas žavėjo kun. Česlovą. Paskutiniaisiais gyvenimo metais jis ypač domėjosi Švč. M. Marijos apsireiškimais Lurde (Prancūzija) ir Gvadelupėje (Meksika), Rožinio maldoje mediuodamas nepaprastą Nazareto Mergaitės pašaukimą: „Aš žiūriu į paveikslą, į jos labai nuolankų mergišką žvilgsnį, nuostabiai gražias rankas, į nuleistas akis. Ir aš jaučiu – ji suprato: ji, paprasta mergelė, pašaukta išaukštinti visus žmones, taigi ir mus, jeigu mes dalyvausime Rožinio maldoje“ (Kavaliauskas Česlovas, Tarp fizikos ir teologijos, 263).

Kuomet likus kelioms dienoms iki iškeliavimo į Tėvo namus kun. Česlovą Vievio slaugos ligoninėje aplankė Kaišiadorių vyskupas kartu su garbingu svečiu arkivyskupu Jonu Bulaičiu (tuomet – popiežiaus nuncijus Pietų Korėjoje), atsisveikinant kun. Česlovas paprašė už jį pasimelsti sukalbant tris kart *Sveika Marija*. Tai paliudija, kad jis giliai širdyje jautė jos motinišką globą.

V. „Ne mes pasaulio vidurys“

Kun. Česlovas yra žinomas ne tik kaip teologas, bet ir kaip poetas. Viename savo posme, parašytame 1955 m. Kolymos pusiasalyje Magadano lageryje, jis poetiškai išdėsto savo tikėjimą.

„Tikiu, kad žemės menkas taškas –
Tik lašas jūros vandeny.
Ne mums žvaigždžių slaptingas raštas,
Ne mes pasaulio vidurys.„

Nepaisant visų savo nuopelnų Lietuvos Bažnyčiai ir kultūrai, kun. Česlovas pranašiškai rašė: „ne mes pasaulio vidurys“. Tad paradoksalu, kad šio didžiojo žmogaus mirties dešimtmečio paminėjimas vyksta ne mokslo akademijose, universitetų salėse ar teologijos mokyklose, bet mažiausioje Lietuvoje Kaišiadorių vyskupijoje. Tikrai neveltui jis rašė, kad tai jo pamilta Vyskupija, kuri jam tapo šlovingais dvasiniais namais. Amen.

Aktorius, režisierius Valentinas Masalskis

Vievis 2008-02-05

Tai išmokta iš jo, ir kur jo mintys, o kur mano mintys šneka – sunku atsekti. Bendravom su Česlovu Kavaliausku du gerus pusdienius, kalbėjom iki nakties, bet tai manyje kalba ir šiandien.

Gavau iš ateistinės bibliotekos Šv. Raštą, atėjęs tada pasakiau, jog man reikia priešą pažint ir gavau knygą, apgavau tada mokytoją, buvau gudrus. Buvau susidomėjęs Jobo drama iš Senojo Testamento ir, nuvykęs pas Stanislovą Dobrovolskį, klausiau, [kas išverstų, nors] gal visuomenė nepribrendus… dar. Dobrovolskis pasakė, kad vienintelis kas gali išverst Jobo dramą, tai Kun. Česlovas Kavaliauskas, kuris dabar Jiezne. Nuvykau, Jis buvo, davė paskaitų apie fiziką, o kitą dieną pasakė, kad Jobo dramos (?) neišvers, yra per senas, neturi tiek energijos. Jis man davė postūmį, kaip ir Dineika, Dobrovolskis, visam

gyvenimui davė postūmį. Česlovas Kavaliauskas su netiesiniu […] Jėzumi. Tai mane verčia galvot, kas yra mene. Fizika į mano namus atėjo kaip metafora, į aktorystės meną, į bendravimą su žmonėmis aš tai nusinešiau.

Česlovas Kavaliauskas sakė, – atmink, jog nėra filosofijos, yra tik filosofijos istorija.

Yra kitimas, sakė Česlovas Kavaliauskas. Turėtų kisti teologija, menas. Juk pasaulis kiekvieną dieną vis kitoks. Luobu aptrauktas, civilizuotas žmogus, pertekęs informacijos, beprasmybių, plepalų… Tūkstančiai miršta, tai – statistika, o kai artimas miršta – tada tragedija. Žmogus gi su celofanu.

Menas – skalpelis ir reikia [mokėt] profesionaliai prapjaut, nesužalojant žmogaus, kad pasiektume esmę. Trūksta nuoširdumo, atsidavimo, nereikia bijot marginalų, likt paraštėj, neišgirstam. Ir kai sužinojau, kad Jis skaito paskaitas, verčia, bet nieko nepasiekė žmogiškoje, kabutėse, sistemoj. Kai radijas, visa Lietuva klausėsi, gi pamačiau, kad auksas purve žiba. Jį pamilo visa Lietuva. Tai JO netiesinis proveržis – stebuklas. Atėjo laikas, ne, Jis pralaužė visuomeninį luobą, juk kiekvienas jo klausės, ir sode – ir lauke… Jis pralaužė tą luobą nuoširdumu, begaliniu žinojimu. A. Menis rusams padarė proveržį, taip ir Česlovas Kavaliauskas?

Dobrovolskis [vienuolis Stanislovas], Česlovas Kavaliauskas – to laikmečio mohikanai, ant jų laikėsi idealizmas, jeigu jo dar liko…

Jų skiepas į mūsų tą jauną kūną įkrito. Per jį pas mane atėjo Ilja Prigožinas – dėka Česlovo Kavaliausko, jo skysčių teorija ir dedurkacinis taškas, tai yra – galima sulieti, suvesti pokalbį apie mūsų visuomenę, viskas kinta. Mes pasiekėme dedurkacinį tašką, kada tapom nebeprognuozuojami.

Mokslas man – metafora – fizika, chemija. Formulė – pagalbininkas kasdieniniame gyvenime, bendravime su žmonėmis. Formulė – metafora meno kalboje. Dvi dienas mes kalbėjome apie egzistencializmą; Haidegerį, Kierkegoraardą, Sartrą. Prancūzijoje mačiau Sartro pasėtus vaisius…

Ką minėjo man Kavaliauskas, tą galima rasti ir „Trumpam Teologijos žodyne„, jog 2x2 nėra 4. Tai irgi menas, […] netiesinis Jėzus.

Teisybės paieška mus daro žmonėmis. Kalbėt apie Jį detalėmis – beprasmiška..

Aš iš Jo mokausi, einam kartu su Juo, tai lydi mano gyvenimą; aš negaliu apie Jį kalbėti kaip apie mirusį, jis yra ČIA – amžinoje šviesoje. Kai miršta mokihanai, tai tada tarsi atsiranda teisė tau kalbėti, kad įvyktų tęstinumas, kur mano, kur Jo – neberandu. Tai tada atsiranda tau teisė veikt, kalbėt.

Viena Jo paskaita liko man. Kaip surasti ideologiją, kurioje žmogus nenorėtų kelti revoliucijos. Juk komunistinė ideologija – *visi* gyvensime ilgai ir laimingai. Fašistinė – *mūsų* nacija gyvens laimingai. Tada Harvardo mokslininkai ieškojo, darė bandymus su kaliniais, narkomanais, duodami vartoti jiems LSD narkotikus. Jie *tada* tapo laimingi. Laimingi tapo, nes surado, kaip sukurti žmogui asmeninę laimę. Ir kai sukuri asmeninę laimę, tada jam nieks nerūpės. TV tapo mūsų kultūra, nebereik nei teatro; kompiuteris, rinkos ekonomika siūlo viską, kad tik apie nieką negalvotum.

Dabar sunku rasti tokių, kurie eitų kovot už laisvę, už tikėjimą, nes ŽMOGUS TAPO LAIMINGAS VIENAS. *Ego kvadrate padidintas*. Visos septynios didžiosios nuodėmės tapo norma, reklama paremta ydom, su kuriom žmonija kovojo šitiek metų. Aš galiu nusipirkt tą kremą, o mano kaimynas – ne. Ant pavydo pastatyta reklama. Ant garbėtroškos, – o aš gaudavau į užpakalį už tai nuo tėvų. Žmogus tapo laimingas vienas, domisi tik savimi. Tada jis – zombis, jis nesirūpina kitu. Jis netarnauja idėjai. Sunku net mene atrasti tokių, kurie neštų tą idėją, tikėtų ta idėja. Tas pats ir bažnyčioj.

Mums reikalingas postūmis. Ir Kavaliauskas man jį davė. Patekau į naujus horizontus. Fizika, chemija man tapo metafora, o pats mokiausi sustiprintoj matematikoj, tada atrodė sausi mokslai. Tokie va apmąstymai.

Jis man nėra miręs. Mirtis man tęstinumas – gyvybės, pojūčio. Aš apie Česlovą Kavaliauską nenorėčiau kalbėt kaip apie antikvarinį žmogų. Nėra laiko, nėra praeities dabarties ateities. Viskas yra *vienyje*.

…Ieškojau, tada kai atvykau pas Kavaliauską to, kas yra *nežudyk*, iš 10 Dievo įsakymų. Tada ieškojau to su Kimbriu. To klausiau pas Dobrovolskį, pasakiau jam, kad tai sofistika, demagogija, ir išvažiavau. O Česlovas Kavaliauskas buvo Jiezne, aplankiau, klausiau o kas 10 Dievo įsakymų, jis atsakė, tai visuomenės normos, kaip elgtis teisingai elementarioj situacijoj. 10 Dievo įsakymų negalioja ekstemalioj situacijoj. [Jis man] papasakojo:

Mergaitė, Skandinavijos karalaitė įsimylėjo trubadūrą aktorių, tai jau sulaužė [įsakymą]– nepaleistuvauk. Karalius tai sužinojęs, užmušė trubadūrą, iškepė, padėjo jo kepenis ant lėkštutės, ir davė karalaitei valgyt. Ir valgo jiedu:

– *ar skanu?*

– *skanu.*

Ir toliau valgo karalaitė ant uolos, prie pilies kranto.

– *tu žinai, ką valgai?*

– *ne*

– *trubadūro kepenis valgai. Skanu?*

– *Skanu. Skaniau už visą gyvenimą…*

…Ir šoko nuo uolos kranto karalaitė, nusižudė – sulaužė [įsakymą]– nežudyk.

Ten dabar iki šiol neša gėles [jai] kaip aukščiausiam meilės simboliui – toks ir netiesinis Jėzus.

Dar vienas pavyzdys, kurį girdėjau pro radiją, viena mokytoja laikėsi visų Dievo Įsakymų visą savaitę, po savaitės nuėjo pas kuniga, o jis – vaikeli vaikeli, kaip blogai, kaip blogai – tavyje aužaugo garbėtroška, iš kurios [kyla] visos nuodėmės.

Aš pervedu 10 Dievo įsakymų į nūdienos kalbą. Kai žodis tampa Dievas, tada sunku gyvent. O štai man *gerbk tėvą ir motiną* kalba apie visų mūsų istoriją. Nepaleistuvauk – kaip Tolstojus sakė, guli su savo vyru, o galvoji apie kitą mintimis, tai yra paleistuvystė.

Tai labai įdomu, prasminga. Česlovo Kavaliausko dėka viskas mane pastūmėjo į tokį mąstymą. Menas – tai skalpelis, o ne pramogų mugė. Turiu apkrėst jus prasme, o ne beprasmybe. Jei menas beprasmybę įneša, – tada mirtis.

Jis man davė prasmę. Aš su juo gyvenu, pasitariu. Kaip ir Dobrovolskui, Kavaliauskui labai tiktų šie Čiurlionio žodžiai:

Mes ateinam paverkt, pašnirpštaut, su nosinaitėm gaistrą gesint arba sąžinę nuramint – marmuro statulas kalant. O kada žmogus šalia vaikšto -

– duoną paverčiam pažeminimo įrankiu,

– meilę – neapykanta

– meilė gerai, kai man gerai, o jei ne, - velniop,- visas pasaulis aukštyn kojom.

Jums arčiau einantiems, aš nežinau išeities.

– Būkite bent geresni kitiems, arčiau einantiems.

Mūsų pareiga sustabdyti, pasakyta jam… kad ir vėl galėtų bėgti…

Kas yra meilė – žmogus pasakytų – kai kavos puodelį vyrui į lovą atneši, kai žiūri, kai jis rūko, kai paglostai galvą?. Ne, meilė yra tai, kai tu nori atnešti vyrui į lovą kavos, kai tu nori žiūrėti į rūkantį cigaretę vyrą, kai tu nori paglostyti savo vyro plaukus.

Kaip tas noras užauga – paslaptis. Veiksmai jie reikalingi, bet tampa pavaldūs sistemai, tada nutolstam nuo netiesinio Jėzaus…

Palaikė trobelė Joniškyje, kur Č. Kavaliausko klebonauta

A. Urbanavičiaus interviu su kun. seserim Kotryna Valentiene (94 m.)

2007 m. žiemą

… *Agnius* – kaip mama norėjo atspėti jo ateitį, kai jis pasirinko kryželį?

Sesuo – gyvenom Pumpėnuose, buvo šeimoj pas mus toks paprotys, …kada vaikui sukakdavo vieneri metai, leisdavo jam pasirinkt savo ateitį: motina padėjo ant stalo… maldaknygę, rožančių, saldainių, žaislą, na ir jį užkėlė ant kėdės, metų vyrą, ir jis žiūrėjo, žiūrėjo, na, ir pasiėmė maldaknygę ir rožančių. Motina kažkodėl apsiverkė, o man tai buvo vis tiek įdomu, ir tiek. Na, reiškia, jau tada … netraukė jo nei žaislai, nei, kaip vaiko, saldumynai, o pasirinko kryželį.

Agnius – kaip vaikystėj prasidėjo jo religinis gyvenimas.

Sesuo – pas mus motina buvo tikinti, ne davatka, bet labai tikinti. Na, ir, pvz., sekmadienio rytais darydama valgyt visai dienai, visad giedodavo pagal laiko poreikį, iki, gal jei būdavo adventas ar gavėnia, tai reiškia, aš turėdavau sėdėt su maldaknyge, nuo to laiko tik aš atsimenu, sekt, giedodavo ištisai; mes abu dirbdavom, o ji ruošdavo pusryčius, maistą, tvarkydavo ir giedodavo. Vienu žodžiu buvo tikrai pamaldi moteriškė, bet sakau – ne davatka.

Agnius – kaip jis ruošdavosi Pirmajai Komunijai, ką iš to laiko prisimenat?.

Sesuo – prie pirmos Komunijos jis ėjo jau Kaune, mažojoj Prisikėlimo bažnytėlėj, kur dirbo kun. Kapočius… jo buvo ir paruoštas… kaip jis mokėsi, aš nebežinau, dėl to kad aš jau namuose turbūt mažai bebūdavau. …tėvas mirė, kai jis buvo 7 Aušros gimnazijos klasėj, o aš dirbau ir dieną, ir naktį. Vaikystėj, vasarą mus motina išleisdavo į Pumpėnus, pas tetą …jis vasarojo pas Grabauskus netoli Pasvalio, nes Grabauskienė buvo jo krikšto mama. […] paskui gavo ir paskyrimą šiaurės Lietuvoj, Pašvitiny. Ten apie 18 km, iš Joniškio geležinkelio stoties pėsčia nuėjau iki Pašvitinio,

Agnius – galbūt žinojote, kodėl jis pasirinko kunigo kelią?

Sesuo – … paskutiniais metais, kai jis buvo *Aušros* gimnazijoj, jį komjaunuoliai išrinko delegatu, pasiūlė jam važiuot į Maskvą, bet jis atsisakė… Šiaip jis buvo labai linksmas, mėgo dainuot, mėgo šokt, tad kai jis rudenį įstojo į kunigų seminariją, tai aš net nežinojau, …buvo labai nustebę ir tėvai. Tėvas jau gulėjo [mirties] patale, tai pasišaukė vieną kartą mane ir paklausė, kiek laiko Česlovui reikės mokytis, aš pasakiau, kad galbūt kokius 5–6 metus… jis atsiduso ir pasakė: jau aš nebesulauksiu, 1941 m. pavasarį jis ir numirė […]

A – papasakokit apie tą laiką, kai jis pradėjo versti Naująjį Testamentą

S – …[berods tuomet] jis gyveno Žasliuose, prie pat ežero, tenai bažnyčia yra beveik prie pat ežero kranto…, tik gatvelę reikėjo pereit, tai jis tada vertė *Šventąjį Raštą* ir pasikvietė atvažiuot mane su vyru į Žaslius. Mes nuvažiavom ten, pabuvom kurį laiką, ir Česlovas papasakojo, kad jis diktuodavo vertimus, bet jo labai netenkino [užrašymas]. Tuo metu jam nusimaudžius ežere, jį paralyžavo, ir … jis kalbėjo taip neaiškiai, kad žodžių nebuvo galima suprast, be to buvo labai nervingas…. o dar terminologija ta bažnytinė… Mes jam ištisai leidom vaistus, paskui vyras išvažiavo į Kauną, o manęs paprašė, jeigu aš galiu, kad pasilikčiau ir padėčiau jam verst. Tuomet jis Žasliuose turėjo tris kambarius, vienam kambary buvom mes, antram jis, o trečiam kambary jis dirbo, tai pas jį visas stalas, visa lova, net grindys buvo išdėliota tekstais įvairiom kalbom … hebrajų, graikų, lotynų, lenkų.

Jis ypač vertino lenkų kalbos vertimus, sakė, kad.. niekur kitur nėra taip tiksliai išversta… Ties kiekvienu žodžiu sustodavo ir labai gerai apsvarstydavo. Kai kalbėjo, suprast negalėdavau, bet laimei man dar tuo laiku reikėdavo darbe susidurt ir su lotynų kalba, tai kiek padėdavo. …Jis diktavo kiekvieną dieną vakare, labai ilgai,..tai, ką surašydavom, jis veždavo į Vilnių pas mašininkę, kuri perrašydavo ir paskui jis jau perduodavo …[toliau redaguoti]…

A – o kaip jis į žmones žiūrėjo?

S – jis paprastai… vertino jaunimą, ir sakė, kad tas jaunimas tik iš paviršiaus yra baisus, tikrumoj […], tai yra geri žmonės,.Labai mokėjo

visus pateisinti, ir ypač pabrėždavo, kad jaunimas yra labai geras, bet nesupranta, jis yra nepiktybiškas.

A – žmonės jį labai mylėjo

S – taip, žmonių buvo mylimas ir gerbiamas, bet, žinoma, ir priešų turėjo …tarp davatkėlių. Davatkėlėm labai neįtiko, kažkas tai galbūt [ką netinkamo] matė… ar jo juokai… joms netiko, tas yra tiesa. Žmones jis labai gerbė ir mokė [juos]…

A – nepaisant neramių gyvenimo laikotarpių jis žmonių nepapiktino…

S – visais laikais yra visokių žmonių,.. kad taip labai viešai ką nors netinkamo demonstruotų, tai buvo gal labai trumpu laiku grįžus iš lagerio. Kada buvo išsekęs ir …labai sergantis, labai nervingas. Ir buvo sunku jam išgyvent dėl to, kad žmonės nesuprato… šiaip juk badavo, …kai jis grįžo iš lagerio, jis užsidėjo sūnėno Antano kelnes,… nes grįžo su lageriniais rūbais, su tais dryžuotais… Tuo laiku mano sūnus Antanas plaučių uždegimu sirgo, ir naktį buvo krizė, jis užmigo, aš ėjau nuo lovos ir išgirdau, kaip pasibeldė į langą tyliai, į tą langą, kur aš miegodavau. Aš įleidau, ir… žiūriu, kad visokių daržovių… jis nevalgo,… o jis grįžo su kraujuojančia opa. Ir nepasisakė, ilgai nežinojom…, nuo mūsų labai daug ką slėpė. Aišku, gaila jam buvo mūsų bevargstančių…

Gailėdavo, padėdavo kiek galėdavo…

Dar toks dar mažas prisiminimas. Aš niekad nežinojau, kad jis moka grot pianinu,… ir štai vasaros metu Pumpėnuose.. neatėjo vargonininkas, jis už jį visas Mišias atgrojo, aš buvau priblokšta. Ką jis pats turėjo gero, niekad stengėsi neparodyti, gal nebent kitiems, bet namiškiai to nežinodavo. Lygiai kaip ir iki Testamento vertimo nežinojau, kad jis žino tiek nepaprastai daug kalbų.

Atsimenu dar… kaip jį suėmė Žasliuose ir tai mums pranešė. Motina nulėkė į stotį, nuvažiavo į Žaslius ir šeimininkė pasakė, kad išvedė jį naktį, nedavė net apsirengt, buvo žiema, o jį neapsirengusį, pėsčią varė į Žaslius, patys [suėmusieji] važiavo, o jį pėsčią varė. Atsimenu, kaip Vilniuj buvo dar ką tik suimtas ir motina nusiuntė mane su siunti-

niu perduot jam …Nuvažiuodavom iš vakaro, naktį ten pralaukdavom prie saugumo… ar tardymo izoliatoriaus. Tai ten ant grindų minios mūsų pramiegodavom iki ryto, pamatydavau praeinant, iš mūsų paimdavo ne jie, sargai … tuos siuntinius, ir ar jie gaudavo, ar ne, nieko nežinau. Žinoma, Česlovas tik nusijuokė, kad jie niekad nematė tų siuntinių. Patikėkit, kad aš tiesiog apsiverkiau, taip sunkiai dirbau, [kad galėčiau tam maistui uždirbti]…

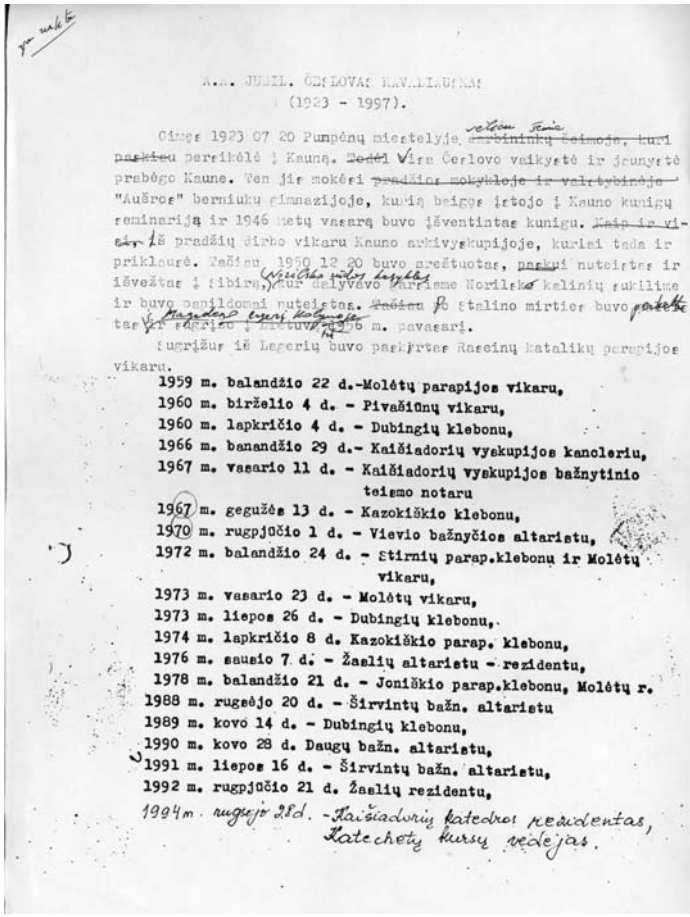
A – kaip jis prisimindavo tą kalinimo laikotarpį, kaip jūs išgyvenot, kokie ryšiai tada buvo?

S – … galėjai į metus tik vieną vienintelį kartą parašyt [laišką], tai …sykį parašė, kad buvo balius… tai mes su mama apsiraminom, o paskui, kai jis grįžo [iš įkalinimo], aš priminiau, tai jis tik nusijuokė, sakė: mes duonos neturėjom, … ir iš viso, kada atsiųsdavo siuntinius, visada turėjo pasirašyt, bet niekada jų negaudavo. [Vos gavus, prižiūrėtojai] atimdavo, išsidalindavo tą maistą. O aš vos iš proto neišėjau, sunkiai bedirbdama ir … viskas buvo veltui. Motina jam darydavo džiūvėsius, išmirkydavo riebaluose ir išdžiovindavo. Vaikai yra man pasakę, kaip močiutė juos daro, ir norėdavo patys gaut bent gabaliuką. …Motina siuntė kas mėnesį siuntinį, siuntė ir knygas, kurias paprašydavo, surasdavau…

A – ar prieš išvežant į lagerį Tėvelis Česlovas buvo jau pradėjęs domėtis matematika ar fizika?

S – lagery sedėjo, ypač Magadane, daug profesūros iš Vakarų Europos, iš Japonijos… ir paskui… maistą atimdavo, o mokslo leidinius palikdavo… jo prašymu iš Maskvos buvo prenumeruojami net specialistams skirti atominės fizikos leidiniai, jis skaitydavo, ką gaudavom …. … Drauge susidarė tradicija kaliniams kad ir labai nuvargusiems, ar prie miško kirtimų, ar prie bėgių nešiojimo, pasišnekėti ir dalintis tuo, kas ką žino, Česlovas daugiau apie Aristotelio mokymą pasakodavo, o kiti - apie kosmogonijos, genetikos problemas šnekėjo. Jau grįžęs iš tremties, visus pinigus jis išleisdavo šiuolaikinio mokslo leidiniams, visą, kas įmanoma užsisakydavo, iš Maskvos, Leningrado, nes Lietuva buvo imperijos provincija ir čia net leidiniai reliatyvumo

teorijos klausimais buvo beveik uždrausti dalykai….Tie mokslo leidiniai buvo leidžiami mažu tiražu,…buvo retenybė…

A.a. JUBIL. ČERLOVAI KAVALIAUSKAI
(1923 - 1997).

Gimęs 1923 07 20 Pumpėnų miestelyje, ~~valstiečių šeimoje~~ Šeimininkų šeimoje, kuri paskui perkėlė į Kauną. Čia Vėra Čerlovo vaikystė ir jaunystė prabėgo Kaune. Ten jis mokėsi ~~pradžios mokykloje ir vaikystėje~~ "Aušros" berniukų gimnazijoje, kurią baigęs įstojo į Kauno kunigų seminariją ir 1946 metų vasarą buvo įšventintas kunigu. ~~Kaip ir visi~~ Iš pradžių darbo vikaru Kauno arkivyskupijoje, kuriai tada ir priklausė. Tačiau 1950.12.20 buvo areštuotas, parkuotas nuteistas ir išvežtas į Sibirą, (Krasnojarsko srities lagerius) kur dalyvavo garsiame Norilsko kalinių sukilime ir buvo papildomai nuteistas. Tačiau Po stalino mirties buvo paleistas ~~iš lagerio į Lietuvą~~ Kazachstano lagerį Karagandoje 1956 m. pavasarį.

Sugrįžus iš Lagerių buvo paskirtas Raseinų katalikų parapijos vikaru.

1959 m. balandžio 22 d.-Molėtų parapijos vikaru,
1960 m. birželio 4 d. - Pivašiūnų vikaru,
1960 m. lapkričio 4 d. - Dubingių klebonu,
1966 m. banandžio 29 d.- Kaišiadorių vyskupijos kanceleriu,
1967 m. vasario 11 d. - Kaišiadorių vyskupijos bažnytinio teismo notaru
1967 m. gegužės 13 d. - Kazokiškio klebonu,
1970 m. rugpjūčio 1 d. - Vievio bažnyčios altaristu,
1972 m. balandžio 24 d. - Štirnių parap.klebonu ir Molėtų vikaru,
1973 m. vasario 23 d. - Molėtų vikaru,
1973 m. liepos 26 d. - Dubingių klebonu,
1974 m. lapkričio 8 d. Kazokiškio parap. klebonu,
1976 m. sausio 7 d. - Žaslių altaristu - rezidentu,
1978 m. balandžio 21 d. - Joniškio parap.klebonu, Molėtų r.
1988 m. rugsėjo 20 d. - Širvintų bažn. altaristu
1989 m. kovo 14 d. - Dubingių klebonu,
1990 m. kovo 28 d. Daugų bažn. altaristu,
1991 m. liepos 16 d. - Širvintų bažn. altaristu,
1992 m. rugpjūčio 21 d. Žaslių rezidentu,
1994m. rugsėjo 28d. - Kaišiadorių katedros rezidentas, Katechetų kursų vedėjas.

Trumpas bažnytinių paskyrimų aprašymas

Baigus šv. Rašto vertimus

NorilskoVytis

2005m. vasario 23 d., Širvinta

Jau seniai Ochocko jūros vėjai užpustė Tavo pėdas, įmintas aukso kasyklų smėly Magadane. Ištirpo sniegas, kuris šaldė Tavo kojas Medvežkos kalno papėdėje, Norilske. Vadinaisi 423 numeriu, kurį nešiojai prisiūtą ant nugaros, kelnių, kepurės. Nežinau, kas „paveldėjo" kerzos batus, vatinukę, „bušlatą"*[1]. Daug kas mini Kūčių vakarą, pakelevingus vargšus…

Pagelto laikraščiai, kuriuos liepei išsaugoti. Tik straipsniai, parašyti Tavo ir apie Tave, liko aktualūs ir šiandien. Iš jų yra gražiausias Rasos Griškevičienės straipsnis „Ar pameni, brolau…" išspausdintas „Gimtojoje žemėje" (1990 m. rugsėjo 22 d.). Netilpo džiaugsmas mūsų širdyje, kai po daugelio metų vėl susitikom. Dainavom Tavo parašytą Norilske sukilimo himną:

Šiaurės vėtroje vyrai pakirdo,
Bunda Vytis – galingas, rūstus!
Mūsų kruviną priesaiką girdi
Šiaurės uolos, Norilsko dangus.
Dzūkų girios, Žemaičių arimai
Ir Aukštaičių melsvi ežerai,
Nepaliksime jūsų vergijoj,
Kils į kovą šiaurės kaliniai.
Nesileido saulutė tą dieną
Už aukštųjų Norilsko kalnų,
Vyrai ryžosi durtuvų sieną
Laužt krūtinėmis savo kartu.
Tėviškėlės laukų pasiilgę,
Merkės lino melsvieji žiedai.
Rausvos rožės krūtinę suvilgė –
Krito narsūs Šiaurės kaliniai.

1 Bušlatas – šimtasiūlė ilgesniais skvernais.

O upė Šventoji nešė aidą dainų jau laisvėjančiais tėviškės kloniais. Tada buvai dar gana jaunas. Rašomoji mašinėlė ir naktimis tarškėjo. Rašei, vertei gerokai paalindamas save. Tavo šviesus protas buvo reikalingas visiems, o kasdienė buitis… diabetas… Aukštieji hierarchai optimalius sprendimus darė, kilnodami iš vienos vietos į kitą.

Gal ir gerai, kad išleido „Pažadėtąją žemę“, kai Tu jau buvai išėjęs. Ji mums yra brangi: skaitydami eilėraščius, tarsi kalbamė su Tavim. Abejojame, ar dailininkui A.Brogai pavyko nuvykti į „Pažadėtąją žemę“? Sigitui Gedai pavyko nučiupti „Baladę apie dogmatiką“, kur humoras atsvertas sarkazmu.

Su ilga pauze, springdamas ašaromis, negalėjo kalbėti kun. A. Aliulis. Iš sakyklos nosine prisidengęs veidą nepabėgsi, nes priėjo eilė kalbėti. Ir pasakojo: „Ant kiemo iškrautos kartotinės dėžės. Atvažiavo parapijai duotas altaristas. Ateina klebonas ir klausia kun. Česlovo:

– Tai čia Tavo visi turtai?

– Ne, – ranka parodo į stovinčią senutę, – štai mano didžiausias turtas – mano mama“.

– Jos garbei ir šviesiam atminimui net eiles esi sukūręs:

O motina, o saule rudenio alėjų!
Prieš gelmę tavo mylinčių akių
Be žodžių savo sielvartą išlieju
Ir savo nuodėmes jaučiu.

O motina, jei tavo sūnui,
Kas man dar šventa
po rudens šalnų –
Kaip žiedas nekaltos ramunės
Šventa esi man, mama, tu…

(„Motinai“, iš eilėraščių rinkinio „Pažadėtoji Žemė“).

Mena Tavo balsą Širvintų puošnios bažnytėlės skliautai, kada skelbei Oksfordo, Kembridžo universitetų fizikos ir matematikos profesorių pripažinimą, kad atomo ir gyvos ląstelės sandaroje slypi Dievo išmintis ir galybė. Ir įžymi Maskvos istorijos instituto profesorė M. Sventickaja laikraštyje „Izvestija“ dėkojo už įrodytą Palestinos aprašomų įvykių po 40 metų datą. Ši data buvo pripažinta viso pasaulio istorikų. Atmestos falsifikuotos datos – 1200–1500 m.

Džiaugėmės girdėdami Tavo balsą „Mažosios studijos“radijo laidoje. Norilsko Vyčių vardu dėkojame Vaidotui Žukui už įrašus, Rūtai Tumėnaitei – už laidas. Esame dėkingi kun.Juozapui už Vievio bažnyčios šventoriuje pastatytą A+A kun. Česlovui kuklų paminklėlį be brangaus sarkofago. Tau skirti tie patys žodžiai, kuriuos liepė ant sarkofago užrašyti karalienė Bona: „De patria suo et Deo optime merito“. Ačiū Perkūno Oželiui už žodžius: „Buvai ir likai žvaigždė“.

Vytautas [Matijošius]
Norilsko Vytis

Pakelti žmogaus širdį

Žiežmariai, 2008-02-28

Ramutė Zarembienė

Kun. Česlovą Kavaliauską girdėjau ir mačiau trijuose susitikimuose Žiežmarių vid. m-loje. Du kartus salėje, pilnoje vyresniųjų mokinių, o kitą kartą klasėje – aštuoni mokytojai ir Jis.

Laukėme Kunigo – mokslininko. Įsivaizdavome puošnų, rūstoką, kalbantį aukštomis frazėmis… Visų nuostabai – pamatėme kukliai apsirengusį, aukštą, mėlynų akių ir nuostabaus balso žmogų.

Apie fiziką ir matematiką kalbėjo taip suprantamai, kad ne vienas pagalvojome: „O jei jis būtų buvęs mūsų mokytojas, fizika ir matematika būtų tapusios patraukliausiu mokslu“. Fizika – mokslų mokslas! O Dieviškoji fizika! Ji ir matematika geriausiai įrodo Dievą. Lenkiuosi prieš šiuos mokytojus, - kalbėjo Kunigas.

O paskui apie Jėzų. Jis – nebuhalterinis. Ne, ne. Jis neskaičiuos tavo nuodėmių. Užteks nors kartą pulti prieš Jėzų ant kelių, tikrai gailėtis, širdimi ir akimis gailėtis, ir tau bus atleista.

Kokie jūs nusidėjėliai? Du, tris kartus pasakėte, kad Dievo nėra. Argi neatpirkote savųjų nuodėmių dalindami širdį ir savo žinias kitiems?

Kaip pakėlė mūsų širdis šie žodžiai! Skubėjome į bažnyčią, klaupėmės, sugrįžome ten, kur daugelį metų mūsų nebuvo.

Iš nieko kito nesužinojome, kad Jėzus – nebuhalterinis, netiesinis, nelinijinis.

Sudėtingiausi dalykai tapo suprantami, rankomis ir širdimi paliečiami; Jėzaus kančia, kryžius, Atpirkimas, Išganymas, asmeninio ryšio su Dievu būtinybė ir galimybė.

Niekas nesukūrė tokio patrauklaus, tokio artimo Jėzaus paveikslo, kaip šis Kunigas.

O kai įteikėme rugiagėlių puokštę, pasakė: „Neprisiriškite prie nieko, gera neprisirišti: Esi laisvas…“. Tas Jo pasakymas „Pagavau

cinkelį[2]“ toks paprastas ir savas. „Pagavus cinkelį“ tiek padaryta, tiek išmokta, tiek pasidalinta su kitais!

Stebino atvirumas, pasitikėjimas žmonėmis. „Palydėjau savo merginą, išvyko ji Amerikon. O aš ir parodžiau ranka – einu ten. Ir nežinau, ar ji suprato, kad ten – tai Kunigų seminarija“.

„Man labai mažai reikia – stogo virš galvos ir lėkštės sriubos“…

Tai buvo įvadas į susitikimą su šiuo Žmogumi. Negalėjome atsiplėšti nuo radijo, kur girdėjome Kun. Česlovo balsą, mintis, žodžius. Jie biro į širdį, mokė gyventi, nepalūžti, visada turėti vilties.

Klausėmės, užsirašinėjome, išlaikėme tuos konspektus.

Tai niekada neužmirštamas Sėjėjas, ypatingas Žvejys.

Moderniausioje poezijoje ieškome Maironio, S. Nėries, J. Marcinkevičiaus ženklų. Pagal šiuos kūrėjus vertiname kitus. Pagal Kun. Česlovą vertiname žeme einančius ganytojus. To nedarome sąmoningai, bet mūsų pasąmonė ieško proto ugnies, širdies šilumos, atvirumo, žodžio paprastumo ir įtaigumo. Dievo malonė, duota Kunigui Česlovui, – pasistatyti paminklą žmonių širdyse…

Iš internetinio puslapio:

http://www.neformalai.blogspot.com/search?q=kavaliauskas

…Vienas įsimintiniausių mano pokalbių su juo buvo, kai jis įvardino savo depresijos priežastį (senatvėje jam teko gydytis nuo depresijos). Iš pradžių jis nurodė apie galimybes pasitarnauti Dievui ir žmonėms būnant kunigu. Toliau kalbėjomės apie katalikiškos sistemos formalizmą ir biurokratiškumą ir kaip tokie dalykai įrėmina kunigą. Tada jis ir pratrūko: – Tai štai dėl to man ir depresija. Jis prisipažino, kaip skrupulingai jaunystėje būdamas klieriku ir kunigu stengėsi laikytis visų taisyklėlių, ritualų ir panašių žmogų varžančių katalikiškos sistemos sugalvotų dalykėlių: – Tu tik nepasakok kunigams – kalbėjo

2 T. y. esmę – *Red.*

Česlovas – bet žinok, man lageryje buvo geriau negu katalikiškoje kunigavimo sistemoje, aš lageryje atsigavau, pradėjau dainuoti. Ir užtraukė lagerio metų dainą: – O Rozmari… Pokalbio klausėsi dar dvi pasimetusios sesės vienuolės. Daina, aišku, ir jas privertė nusišypsoti.

Išties, buvimas sovietų lageryje labai pakeitė Česlovą Kavaliauską. Domėjimąsi filosofija pakeitė susižavėjimas tiksliaisiais mokslais. Ne paslaptis, kad sovietai į lagerį buvo surinkę to meto šviesiausius žmones, o tai leido net lageryje vieniems kitus šviesti ir įkurti neoficialią akademiją. Buvimas lageryje nepaliko jokių abejonių, kad prievartinės sistemos žalingos. Jau visam laikui jam svetimas liko aklas paklusnumas vadovams ir konformiškumas.

Kaip turi elgtis ir gyventi kunigas, Česlovas buvo susidaręs savitą sampratą, nelabai suprantamą kitiems kunigams. Bandė jis sulaužyti ir nusistovėjusį Lietuvoje paprotį imti pinigus už mišias ir kitus dvasinius patarnavimus. Tik aišku, čia ne vieno žmogaus darbas pakeisti visą sistemą. Norint išgyventi teko prisitaikyti. Turtų jis, aišku, jokių neturėjo. …Kadangi Česlovas buvo nusiteikęs prašančiam išmaldos neatsakyti, o duoti dažnai nelabai turėjo ką, tai vieną kartą žmogui atidavė savo kunigišką sutaną. Sako – pasisiūsi gal kokį švarką ar kelnes. Nuo to laiko ir neįsigijo naujos sutanos. Dėl to mėgo pasišaipyti iš kitų kunigų, kad jie su suknelėm vaikšto. Na o žmonėms Česlovas nenuilsdamas įrodinėjo, kad Kristus tikrai prisikėlė ir tai yra jo ir visų žmonių džiaugsmas! Senatvėje, kai jau prasidėjo depresijos požymiai, jis kiekvieną dieną atgavos ieškojo Dievo Žodyje. Jis pasakojo, kaip atgauna jėgas ir gyvenimo džiaugsmą kiekvieną rytą skaitydamas Naująjį Testamentą.

Kun. Česlovas tarp Kauno kunigų seminarijos klėrikų

„Netiesinis“ kunigas Česlovas

Rašytojas Kazys Saja

Ukmergėj gyveno Vytautas Laugalys, buvęs partizanas, Gulago kalinys, Norilsko lagerio sukilėlis. Tai jis, vadovaudamas Politinių kalinių ir tremtinių draugijai Ukmergėj, įkalbėjo mane 1990 m. balotiruotis kandidatu į Aukščiausiąją Tarybą ir padėjo laimėti rinkimus.

Praėjus metams jis kreipėsi į mane, prašydamas kaip nors padėti Jiezne gyvenančiam kunigui Česlovui Kavaliauskui, kuris šioje parapijoje jautėsi lyg ir nesavas, nesuprastas, klebono apkrautas darbais, dėl kurių nebegalėjo tęsti pradėtų svarbių savo sumanymų.

Laugalys šiek tiek papasakojo, kuo ypatingas šis kunigas, poetas, teologas, fizikas, senosios hebrajų ir graikų kalbų mokovas, lagery sukilusiems kaliniams sukūręs himną. Taigi toks pat Norilsko Vytis kaip ir jis. Išlikę gyvi Norilsko sukilėliai pasivadino vyčiais ir pasižadėjo visada visur padėti vienas kitam.

Taip aš, nuvykęs į Jiezną, susipažinau su nuostabiu žmogum, šviesų savo intelektą ir didžiulę gyvenimo patirtį gebantį derinti su tikėjimo tiesomis, sugebantis įžvelgti tų dieviškųjų tiesų platesnį akiratį.

Tai liudija Č. Kavaliausko teologinė studija „Netiesinis Jėzus“, daugelis jo straipsnių, o vėliau – dar didesni darbai: puikus *Naujojo Testamento* vertimas, „Trumpas teologijos žodynas“, mūsų laukiami jo samprotavimai „Mažosios studijos„ laidose. Teologijos žodyne įdėtas autoriaus portretas, o po juo – skaudų jo kartėlį išreiškiantis užrašas: „Gyvenimas atėmė didžiąją svajonę – Asvejos ežerą, kur buvo galimybė mokytis, svajoti, dirbti. Pasirodė, kad žmonės be fantazijos ir užmojų – tai neabejotina galybė…“

Tokių žmonių dėka Č. Kavaliauskas buvo atsidūręs Jiezne kunigo altaristos pareigom. Tuo metu Lietuvoj buvo didžiulė infliacija, ekonominė krizė, rublis neteko savo vertės, be specialaus talono parduotuvėje buvo sunku ką nors įsigyti. Tad žmoneliai nusprendė, jog Dievulio malonė nebus tokia deficitinė, jie nešė ir bruko klebonui sutaupytus pinigėlius, prašydami jų intencija paaukoti šventąsias Mišias.

Savo parapijos avelėm įsipareigojęs Jiezno klebonas ir spaudė tą pasiligojusį Norilsko sukilėlį, reikalaudamas iš jo daugiau, negu šis pajėgia padaryti. Bet svarbiausia – kunigą Česlovą graužė abejonė, ar toks sandoris su Dievu iš tiesų yra doras. Ar Jo malonė perkama už nuvertėjusius rublius?

Nereikėjo daug laiko, kad šį žmogų pamiltum ir pajustum jam pagarbą. Visa jo buitis (tiek čia, tiek vėliau Širvintose ar Kaišiadoryse) rodė, kad jis dar „ne visai“ yra sugrįžęs iš Gulago. Visam likusiam gyvenimui jis ten įprato suktis kaip kalinys: bet kaip maitintis, bet kaip ilsėtis ir bet kaip rengtis.

Vieno dalyko iš jo niekas negalėjo atimti nei ten, nei čia, jau Lietuvoj – laisvo žmogaus minties, vaizduotės ir meilės Kristui, kurio darbai ir žodžiai nesiduoda per daug paprastai aiškinami ir surikiuojami. Kunigas neslėpė turintis poetišką sielą. Kiek vėliau S. Šaltenis „Šiaurės Atėnuose“ išspausdino keliolika Č. Kavaliausko jaunystėj rašytų eilėraščių.

Kaip aš galėjau šiam didžiadvasiui kaliniui padėti? Vilniuje bendravau su dviem garbingais ir mielais kunigais K. Vasiliausku ir V. Aliuliu, kuris Č. Kavaliauską pavadino genialiausiu Lietuvos kunigu. Prašiau jų patarimo ir pagalbos, parašiau laišką vienam vyskupui, tačiau nesu tikras, ar tie mano žingsniai kiek nors prisidėjo prie to, kad Č. Kavaliauskas po kurio laiko buvo perkeltas į Širvintas. Čia netoliese buvo ežeras, nors ir ne tas, kurį kunigas Česlovas buvo pamilęs, čia jis turėjo daugiau laiko kūrybai, bet jo buitis ir sveikata vis dar tebekėlė rūpestį.

Man rodos, kad daugiausia darbų jam pavyko nuveikti Kaišiadoryse, iš ten jis man dažnokai parašydavo, paskambindavo. Atsiuntė savo „Giesmių giesmės„ vertimą, aš kiek papeikiau jį už tuos lietuviškus deminutyvus… Mano dovanotose knygose jis įžvelgė tam tikrą laisvamanybę, bet nesibardamas siūlė įsiskaityti Jobo istoriją – ten pats Dievas kenčiančio Jobo „kritiką“ priima kur kas palankiau negu kitų įprastas liaupses.

„Netiesinio Jėzaus“ autorius greičiausiai pats nebuvo „tiesinis“, tačiau nesu sutikęs nė vieno jį pažinojusio žmogaus, kuris apie Č. Kavaliauską būtų atsiliepęs be meilės, pagarbos ir užuojautos.

Skurdi kunigo buitis klebonaujant – kartu ir darbo kambarys, ir miegamasis, ir rūbinė

Kunigui Česlovui Kavaliauskui….

Jurgita Fedorinienė, 1996-07-20

Mokytis, skaityt ir semtis išminties:
Būti ir padėti buvimu,
Save pamiršus, tuo pačiu –
Save atrasti…

Tą dugną ežero smėlėto
Jo krantus ir akmenuotus keliukus aš myliu,
Aš myliu Jo knygas, kurios paliktos
Man iš nevilties pranykt nuo žemės.

Aš myliu Jo mintis iš sąmonės gelmių,
Myliu neužmirštuolių krūmus,
Ramunes ir kvepiančius jazminus.
Myliu tylėt, kai žmonės kalba apie darbus Jo,
Myliu pajust ir jaust tirpios kavos užtvindytą aromatą.

Mėgstu matyt viziją –
Saldainius, kurių nevalgei, o visus vaišinai…
Ir mintį tą – ar leisit man Jums dovanoti knygą…
Ir tik nuo jos ta išminties galia,
Ir tik nuo jos netiesiškumo pajutimas.

Negaliu pakelt atminimo,
Jog sparčiai rašėm mokslinius straipsnius,
Ir sukomės lyg kosmose
Tarp tekstų graikiškų….
Ir Akviniečio lotynizmų.

Negaliu pamiršt to jausmo,
Kai imu suprast visatą.
Ir negaliu suprast to skausmo,
Kurį jutau Tavęs netekus…

Gyvas šį rytą buvo Tavo vardas,
Upės šnarėjo paslaptį Jo,
Gyvas, – bylojo ir tą kart našlaitės,
Dar pasodintos senolės Tos.
Gyvas, – Jis gyvas, plazdeno paukščiai,
Gyvas, – teištarė varnas tasai,
Gyvas, – man pakuždėjo ir jazminų žiedai…

Aš buvau kunigo mokinė…

Mylėjo mane Jis tikra, nesugalvota meile, meile be drumzlių, kaip Jis sakydavo, – Myliu tave, Jurgita, bet meile be drumzlių.

Mylėjau ir Jus tada, kunige, tik neišdrįsdavau to garsiai sakyti. Ir tebemyliu. Sakydavote, kai ateidavau pas Jus, – angelas atėjo; aš buvau ne angelas, o paprasta mergaitė, kuri tuomet studijavo Vytauto Didžiojo Universitete Teologiją bei Filosofiją, mokėsi lotynų, graikų kalbas. Tai Jūs buvote man Angelas ir Didelis mano gyvenimo mokytojas.

Mes kalbėdavom apie viską, apie Jūsų mylimą Styveną Hokinsą, Michio Kaku ir jo „Hyperspace“, Ta knyga ir liko ant Jūsų spintelės Vievyje, kai užgeso Jūsų gyvybė. Ir eiles skaitėme, ir Akviniečio tekstus. Pamenu, kai bijojau Jums skaityti graikiškai…

Jurgita, sakėte man, jaučiu mirtį ir verkėte, labai skaudžiai verkėte, apsikabinęs mane, ir tiek dar daug tau norėčiau papasakoti ir nespėjote… Kalbėdavome ir apie tai, ką taip stipriai prisiminiau tik po Jūsų iškeliavimo, Dovanotame Šventame Rašte, vokiškame leidime, man parašėte: būk tikra teologe. Tapau ja ar ne, dar nežinau… Tik vis negaliu pamiršti Jūsų netiesinio Jėzaus ir Jūsų. Mokslus aš baigiau ir dirbu. Juk, kai sakėte, teologija yra mokslas apie Dievą ir dieviškus

dalykus. Ilgą laiką ir dar iki šiol dieviški dalykai man tapo mano šeima - vyras, dukra Bernadeta, Ją pavadinau Jūsų garbei, pamenate, tai Jūs mane išmokėte taip mylėti Šv. Bernadetą, ir dukra Elžbieta. Ir vis dar studijuoju… kaip ir sakėte…

Sutikau Jus pirmą kartą paskaitoje dar 1992 m., Kaišiadorių kurijoje.Tada iš vyskupo pirmą kartą gyvenime gavau Jūsų verstą Naująjį Testamentą ir Jūsų man jau į dvasią įrašytus žodžius, – negalvokime, kas mes esame, bet galvokime, kuo turime būti, – o gi gerais Dievo Partneriais. Po to susitikome Žasliuose, tai mane vedė beribis smalsumas pas Jus, perskaityta knyga apie Jėzaus kančią, Turino drobulę, ir daug daug neišspręstų klausimų. Vieną rytą, atvykus į Žaslius, beje ten mano seneliai gyveno, nedrįsau iškart užeiti, pamaniau pavaikščiosiu dar šventoriuje, o tada vėlyvą rudenį, praveriat staigiai langą ir šaukiate, – ar pas mane užeisite. Ir taip nuo tada. Kai gyvenote Kaišiadoryse, kai neateidavau keletą savaičių, paskendus studijuose, skambindavote, neradęs pasvalietiškai kalbėdavotės su mano močiute ir prašydavote, kad ateičiau. Jūs iš Pumpėnų, o mano močiutė kilus nuo Gegužinės prie pat Pumpėnų. Panevėžyje gimiau ir aš, augau, nors mažai, bet vis tiek mūsų mylimam Pasvaly. Be galo mylėjot gimtinę, bet ir Dubingius, pasakodavot apie Asveją, po kelių metų po jūsų mirties ir aš aplankiau Dubingius, Asveją… Tai nepakartojama.

Kai ateidavau pas Jus, daug nekalbėjau, tik vis klausiau Jūsų paskaitų, pasakojimų. Pamenat, kai rašėm apie T. Akvinietį, o kosmologijai kaip buvau neabejinga. Mylėjot punktualumą, žavėjotės mano intuicija, ypač kai mes ieškodavom šaltinio – knygos, kiek daug man taip brangių knygų atidavėte, jos pas mane, mano lentynose. Pamenu, kai perrišdavome Jūsų žaizdotas kojas ir kaip seselės, kurios jumis rūpinosi, įsigudrino palikti mane Jums virti pietus. Baisu buvo. Niekada nepamiršiu, kai virdavau rūgštynių sriubą ir kepdavau pasvalietišką kiaušinienę. Man buvo gera ir miela būti su Jumis. Kai vaišindavote mane tirpia kava su medumi ir saldainiais „Raudonkepuraitė“… Gaila tik vieno, kad Jums nepasakiau, kaip Jus branginau, mylėjau. Ir Kristaus veidas iš Turino drobulės, kurį dovanojote, yra ant mano palangės. Nepergyvenkite, kad man visko nepapasakojote, mačiau Jūsų kančias prieš mirtį, man ir iki šiol Jūs vis dar pasakojate… Nuvykome

vasario 14 dieną, labai norėjau Jus aplankyti Vievyje, paprašėte: „Pataisyk man laikroduką“, pataisiau, o vasario 20 dieną laikas sustojo. Nors būdamas jau silpnas, tada sakėte: „Žinai, Jurgita, negali nei priimti, nei nepriimti žmonių, kurie vis ateina. Laikas sustojo, tą rytą, kai mirėte, buvau susiruošus važiuoti Jūsų aplankyti. Radau dar anksti rytą, pašarvotą Vievyje“…

Jūsų verstas Šventasis Raštas tapo mano gyvenimo dalimi. Jūs gyvas mano širdy. Dažnai su šeima aplankome Jūsų kapą, nepamirštu nusiųsti Jums Graikiškai „Tėve Mūsų“…

Taip paprastai parašiau, iš širdies Jums, *didžiai gerbiamasis, brangusis mano gyvenimo Mokytojau.*

Su didžiausia pagarba

Jūsų Jurgita

Svetainė su termosais arbatos svečiams

Jei giesmę gerklėje mirtis uždaro

Renata Vanagaitė SSC.

Jei „giesmę gerklėje mirtis uždaro“ (poetas Just. Marcinkevičius), tai ji prasiveržia kitur. Šlovinanti Dievą žmogaus dvasia negali nutilti. Ji giedos, kalbės per paliktus raštus, balso įrašus kasetėse, neišdildomus prisiminimus.

Kunigo, mokslininko, poeto Česlovo Kavaliausko gyvenimo giesmė buvo išgirsta tik jo gyvenimo saulėlydyje. […] minime 10 metų nuo to tada, kai Vievio ligoninėje kančiose ir vienatvėje jis iškeliavo pas savo numylėtąjį Dievo Sūnų.

„Širdingasis kunigas“, – taip jį laiškuose vadindavo Vaidotas Daunys, ir ne tik jis. Užsidegęs mokslininkas, fizikos ir matematikos mokslų draugas. Jautrios sielos žmogus ir poetas – eilėraščių rinktinės [po mirties] „Pažadėtoji žemė“ autorius, – tai tik keli bruožai apie Česlovo Kavaliausko asmenybę. Tik išorė, tik mažas atspindys jo širdies šviesos.

„Mes net nepagalvojome, kad tas vargingas, ligotas senas kunigas yra tas pats vėliau kažkur išgirstas Česlovas Kavaliauskas“, – taip kalbėjo Žaslių parapijiečiai. Tačiau ne visi.

Kai vieną vakarą besileidžiant saulei šventoriuje laukiau, kol dviračiu atriedėjęs pročkelė atrakins Žaslių bažnyčios duris, prie manęs prisėdusi viena senolė papasakojo apie jį, – tą patį didįjį žmogų. „Koks jis buvo kunigas… Su kokiu užsidegimu pamokslus sakydavo. Kaip jisai mus mylėjo, vis kviesdavo šaltą žiemos dieną arbatos. O kaip gyveno, – sulūžus lova – ne lova, sudedama lovelė, prastas maistas, – atnešdavau jam šviežio karvės pieno“… liejo prisiminimus geroji senolė.

Niekad nemačiau jo gyvo, o jei ir būčiau sutikusi, rasi nebūčiau pažinusi šlubčiojančia eisena krypuojančiam senelyje Dievo Meilės trubadūro. Tik per „Mažosios studijos“ laidas, įnikus į seną džeržgiantį radijo aparatą, gaudydavau kiekvieną jo žodį, atsikvėpimą, – visa, kas iš jo man dvelkė Dievu… Jis man buvo Dievo balsas, Dievo šviesa. Sugerdavau visa, ką iš savo neįgalumo ir Viešpaties begalybės jis

skleidė ir perdavė. Jis buvo mano paauglystės metų švyturys, rodantis Amžinybės link…

Karštai diskutuodamas, tiesiog ginčydamasis su Vaidotu Žuku (apie nusidėjėlių ir teisiųjų teises), jis man įkvėpė simpatiją Dievui kaip ne teisiųjų, o nusidėjėlių Draugui. Ir drauge – simpatiją nutolusiems nuo Bažnyčios, paklydusiems, tiems, kurių Tėvas laukia, virindamas savo širdyje „bulvių katilėlį“ (homilijoje apie sūnų palaidūną iš Vaižganto raštų jo paimta ir taikliai pritaikyta metafora).

„Kas puola Kristui į rankas, tas peršoka per visus barjerus“, – rašė ir pats buvo savo paties žodžių iliustracija. Peršokęs per savo … varginančias ligas ir negalias, nenustojęs žavėtis Dievo Sūnaus gailestingumu net tada, kai liko apleistas, kai kentė vėžio skausmus, kai nejautė ryškesnio palaikymo iš to meto Bažnyčios (nedaug jo luomo brolių Kunigą palaikė ir vertino)…

Tempia magnetofonas sudilusią kasetę su kunigo Kavaliausko įrašu. Skamba prikimęs sujaudintas balsas… Viešpaties žodžių sujaudintas. Skamba ir ataidi iki kaulų smegenų. Kasetė sudils, bet tas balsas nesudils atmintyje, įsikibs į giliausius širdies audinius..

Ir Tėvelis Česlovas neatitrauks laiminančios rankos, jau būdamas Ten – Jo sulaukusio Tėvo namuose. Dabar jau pats virindamas „bulvių katilėlį“ dėl mūsų – kurie jį pamilome, likimų…

4.им

Секретно

"УТВЕРЖДАЮ"

Окраска розный амбулаторный элемент

ЗАМ МИНИСТРА ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
ЛИТОВСКОЙ ССР - ПОЛКОВНИК

/ ЕСИПОВ

" 17 " февраля 1951 года

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

/ О месте отбытия наказания /

" 17 " февраля 1951 года гор. Вильнюс

Я, следователь Следчасти МГБ Литовской ССР лейтенант АЛЕЙНА, рассмотрев следственное дело № 18696 на КАВАЛЯУСКАСА Чесловаса сына Микалоюса,-

НАШЕЛ:

КАВАЛЯУСКАС Чесловас сын Микалоюса, 1923 года рождения, уроженец мест. Пумпена", Паневежского района Шяуляйской области, Литовской ССР. Арестован 19 декабря 1950 года МГБ Литовской ССР, содержится под стражей во внутренней тюрьме МГБ Литовской ССР в гор. Вильнюсе.

Обвиняется по ст.ст. 58-10 ч. П, 58-11 и 74 ч. П УК РСФСР в том, что в 1945-46 годах был руководителем нелегального католического кружка "Томистов", а после этого вел среди своего окружения антисоветскую агитацию и выступал в костелах с антисоветскими проповедями. В сентябре 1950 года учинил хулиганские действия.

ПОСТАНОВИЛ:

КАВАЛЯУСКАСА Чесловаса сына Микалоюса после осуждения для отбытия наказания направить в Общий лагерь МВД Союза ССР.

Копию постановления направить в отдел "А" МГБ Литовской ССР и начальнику тюрьмы для приобщения к личному делу арестованного.

СЛЕДОВАТЕЛЬ СЛЕДЧАСТИ МГБ ЛИТ ССР
ЛЕЙТЕНАНТ :- АЛЕЙНА

"согласны": НАЧ ОТДЕЛЕНИЯ СЛЕДЧАСТИ МГБ
ЛИТОВСКОЙ ССР - КАПИТАН / ГОЛИЦЫН /

ПОМ НАЧ СЛЕДЧАСТИ МГБ ЛИТ ССР
КАПИТАН / ЮСМИНАС /

НАЧ СЛЕДЧАСТИ МГБ ЛИТ ССР
ПОЛКОВНИК : / СОЛОИД /

LIETUVOS YPATINGASIS ARCHYVAS
F. 3 Ap. 1 B 6633 L. 50
Tikra
Direktorius

Savita intelektinio darbo aplinka, būtiniausi reikmenys

Mokslininkas iš prigimties…

Kun. dr. Petras Kavaliauskas

Pirmą kartą apie kun. Č. Kavaliauską išgirdau iš tuometinio Pivašiūnų parapijos klebono kun. A. Černos. Tai buvo 1982 metai. Tuomet aš dar nebuvau kunigu, bet dirbau Alytaus raj. Užupių veterinarinės apylinkinės ligoninės vedėju. Su klebonu A. Černa daug kalbėjome apie mokslo ir religijos padėtį tuometinėje ateizmu užkrėstoje Lietuvoje. Kun. A. Černa užsiminė, jog jų Kaišiadorių vyskupijoje esti kun. Č. Kavaliauskas, galintis polemizuoti net ir su akademinį išsilavinimą turinčiais mokslo veikėjais. Pasirodo, velionis prelegentas gerai išmanė fiziką, matematiką, istoriją, filosofiją ir kt. Kun. Česlovas disponavo dideliu mokslo žinių bagažu, tad visai nesunkiai atremdavo bet kokį mokslininkų save laikančiais ateistais išpuolį. Anot kun. A. Černos, kun.Česlovas yra labai gerbiamas kunigų tarpe, kaip gabus kunigas- mokslininkas, mokąs įdomiai ir patraukliai dėstyti bei apginti bažnyčios skelbiamas tikėjimo tiesas.

Pirmą sykį kun. Česlovą išvydau kunigų rekolekcijose Dauguose ir Žiežmariuose. Tai buvo 1990 m. man jau būnant kunigu. Ne vien mane, bet ir kitus kunigus jisai stebino savo ramia ir įtaigia kalba apie mirtį nugalėjusio Jėzaus Kristaus prisikėlimą. Pakalbėjus su juo, sužinojau, kad daugelį jo straipsnių tikėjimo klausimais spausdina tuometinis Rusijoje leidžiamas mokslo populiarinimo žurnalas *Nauka i religija* (Mokslas ir religija) ir kad ne vien redakcijoje bet ir kitur dirbantys mokslininkai visiškai neabejoja Kristaus asmens istoriškumu, tačiau neigia jo dievišką kilmę.

Naujai susiklosčius tuometiniam mano gyvenimui aš buvau 1992 m. paskirtas laikinai dirbti sielovados darbą Maskvos šv. Liudviko Romos katalikų bažnyčios parapijoje bei pagelbėti kun. P. Račiūnui, Lietuvos marijonų provincijos provinciolui. Pajutau, kad pastoracinė sielovada Maskvoje tuo metu patyrė įvairius iššūkius. Pirmiausia buvo sunku gauti katalikų religinės literatūros rusų kalba,

o kita – mokėme didelį būrį suaugusių ir vaikų įvadinės katechezės. Šv. Liudviko bažnyčią gausiai lankė ir akademinį bei humanitarinį išsilavinimą turintys žmonės, pvz. mokslininkai, akademikai, teisėjai, prokurorai ir visi, norintys kuo daugiau sužinoti apie tikėjimą arba tiesiog išpažinti katalikų tikybą. Dėl kunigų stokos ir jų mokslinės kompetencijos (bažnyčioje dirbo keli kunigai, bet tik du iš jų turėjo mokslinius laipsnius – tai kun. P. Račiūnas ir kitas, nepamenu vardo, matematikos fizikos mokslų kandidatas – rusų kilmės kunigas, gavęs šventimus iš unitų vyskupo), mes buvome priversti ieškoti metodinės pagalbos. Pasitaręs su kun. P. Račiūnu, aš vėl atvykau į Lietuvą susitikti su kun. Česlovu ir parengti katechezės studiją, įrašytą į video. Galiu ir šiandien drąsiai patvirtinti, kad šis darbas man pavyko, nes kartu su kun. Česlovu parengėme ir įrašėme rusų kalba dar keletą video kasečių svarbiausiais tikėjimo apologetikos klausimais ir panašiai. Šią pagalbinę metodinę priemonę katechezės studijoms labai šiltai sutiko vietinė Maskvos inteligentija. Pagaliau maskviečiai turėjo galimybę, nors ir bažnyčioje, bet jau per televizijos ekraną iš arčiau pažinti ir patį kun. Česlovą bei pasidžiaugti jo neeiliniais sugebėjimais aiškinant ir akcentuojant prisikėlusio Kristaus istorinę ir antgamtinę realybę.

Man jau išvykus iš Maskvos iš kun. P. Račiūno sužinojau kad ši naujai sukurta video medžiaga yra demonstruojama net kino teatre – Didysis Spalis – gausiai lankomų žmonių.

Sugrįžęs į Lietuvą, toliau tęsiau darbą Jiezno bažnyčioje, o kun. Česlovas pasiprašė dirbti pas mane altarista. Vyskupui J. Matulaičiui sutikus, kartu su kun. G. Tamošiūnu įsteigėme Birštone būsimų tikybos mokytojų katechetinę mokyklą. Į ją pakvietėme dėstyti kun. Česlovą, gerai žinantį šv. Raštą ir kitas teologines disciplinas. Pasirodo, ir čia pasireiškė jo neeilinis talentas aiškinti ir interpretuoti tikėjimo tiesas bažnytine ir moksline kalba. Pamenu, visiškai atsitiktinai į mano rankas pateko vienos kursų klausytojos šv. Rašto kontrolinis darbas. Ir labai nustebau, kad jame matėsi daug šiurkščių klaidų, tačiau [darbas] velionio buvo įvertintas gerai. Kada kun. Česlovo paklausiau, kodėl jisai taip pasielgė, man buvo atsakyta, kad kitaip jisai ir negalėjo pasielgti. Parašęs neigiamą darbo įvertinimą, jisai būtų atėmęs kursų klausytojai norą mokytis bei ilgam sugadinęs nuotaiką. Todėl darbą

įvertino gerai su sąlyga, kad kursantė dar labiau susidomės šv. Raštu ir jį pamils. O vėliau pastebėtas klaidas ji be jokio vargo ištaisys…

Kunigas turėjo labai įdomią žinių vertinimo sistemą. Klausytojų žinias vertino dvejopai: už gerai atliktą darbą rašydavo puikiai, o už nepasisekusį – tik gerai. Niekada nemačiau jokio darbo, jo įvertinto neigiamai. Aišku tik, toks puikus jo kaip pedagogo talentas leido po studijų baigti visiems kursų dalyviams katechetų mokyklą.

Ištisus metus kalbėjome bei diskutavome su kun. Česlovu iki jo išvykimo į Širvintas apie elementarių dalelių fiziką, sinergetiką, netiesinės teologijos pradžiamokslį bei filosofiją, mediciną. Pasirodo tremties metu velionis kalėjo kartu su vienu garsiu Čekijos akademiku, dėsčiusiu žmogaus fiziologiją savo šalies universitete. Šis mokslininkas per eilę kalėjimo metų mokė kun. Česlovą medicinos paslapčių. Pamenu ir jo didelį džiaugsmą, parodytą man apsigynus daktaro disertaciją iš kraujo ligų. Minėjo, kad tai jau yra visiškai naujai žengtas mano žingsnis į biologijos pasaulį ir kad negaliu sustoti, nesužinojęs, kas glūdi ir slepiasi jame po paslapties skraiste.

Tad pažinojau kun. Č. Kavaliauską kaip gilios erudicijos žmogų, Dievo tarną bei mokslininką, padėjusį pagrindus *netiesinės teologijos* studijoms ir *šventraščio mokslotyrai*. Dar ilgai išliks šviesi jo atmintis tarp jį pažinusių.

Gydytojas Virgilijus Rimavičius

Giedraičiai

1. Geriausia, kas gali nutikti gyvenime – tai bendrauti su *tikromis* asmenybėmis. Pasisekė tiems, kurie turėjo laimės pabendrauti su kunigu Česlovu. Ačiū Dievui, ir aš keliolika metų turėjau tos laimės.

Susipažinome 1989 metais, organizuojant Dubingiuose minėjimą Armijos Krajovos aukoms 1944 m. atminti. Tuo metu tauta prisiminė visus savo skausmus ir negandas, neliko užmiršti ir nužudyti lietuviai Dubingiuose ir apylinkėse. Keli organizatoriai atėjome užsakyti mišių ir… Keletą valandų kalbėjomės apie viską. Kunigas Česlovas

papasakojo tą Antrojo Pasaulinio karo pabaigos laikotarpio situaciją ir labai prašė, kad mitinge nekeiktume ir neniekintume visos lenkų tautos, nes žudynes organizavo tik Armija Krajova. Mums pasirodė kiek keista, nes žinojome, kad kunigas Česlovas – buvęs politinis kalinys. Tik vėliau, bendraudamas su kunigu Česlovu, supratau, kad maldos žodžiai: *ir atleisk mūsų kaltes, kaip ir mes atleidžiame savo kaltininkams*, jam buvo gyvenimo kredo. Deja, pažado neištesėjome.

Mitingo metu emocijos liejosi karštai, ypač po kunigo Jono Žvinio kalbos. A. a. kun. Žvinys tuo metu [per Armijos Krajovos žudynes] klebonavo Dubingiuose ir, sužinojęs apie jas, pasibalnojęs savo juodą arklį, išjojo duoti paskutinio patepimo savo parapijiečiams. Jis pirmasis pamatė iššudytas šeimas, su kuolais nusmeigtus kūdikius. Vėliau kun. Česlovas priekaištavo, kad be reikalo mes leidome jam taip piktai kalbėti.

Tokia buvo mūsų bendravimo pradžia. Nežinau, ar visus kun. Česlovas kviesdavosi, bet mane pasikvietė. Ir iki Jo gyvenimo pabaigos visada turėdamas galimybę stengdavausi susitikti. Mūsų susitikimų pradžioje jis ruošdavo arbatą, kurią mokėjo padaryti stiprią ir skanią. Kartą aš mėginau sužinoti tokios arbatos paruošimo paslaptis, bet taip ir nesužinojau, nes kun. Česlovas sakėsi ją išmokęs gaminti lageryje ir tik lagerininkas galįs tai mokėti. Arbatą ruošdavo iš termosuose esančio karšto vandens. Sakydavo, kad gaila laiko kiekvieną kart kaitinti vandenį. Užvirindavo su spirale visą kibirą vandens ir išpilstydavo į termosus. Taip ir stovi akyse vaizdas – 3–4 termosai, du aliuminiai puslitriniai puodeliai ir visas stalas, apkrautas knygomis.

2. Kunigas Česlovas buvo visiškai nereiklus buičiai. Jam užteko turėti pora puodelių ir keletą lėkštelių ir net įsižeidė, kai padovanojome puodelių rinkinį. Sakė, kai reiks kraustytis – dar vienas svoris. Tuomet sutarėme, kad tai bus puodeliai, iš kurių gersime, kai atvažiuosime į svečius. Manau, kad juos jis kam nors greit padovanojo, nes viską, kas jo manymu nebūtina, atiduodavo vargingesniems.

Kalbėdavomės apie viską, aišku, daugiau kalbėdavo kunigas Česlovas, bet visada klausdavo mano nuomonės, deja, ne visais klausimais aš ją turėdavau. Jis rašė daug straipsnių į žurnalą *Nauka i reli-*

gija. Tuos straipsnius aptariant man tikrai sunku buvo diskutuoti. Tai buvo griežtai antireliginis žurnalas, bet viename komentare apie kunigo Česlovo straipsnį buvo parašyta, kad neįmanoma paneigti Kunigo minčių, nes visos jos pagrįstos mokslu. O mokslais kun. Česlovas domėjosi – biofizika, biologija, biochemija. Kartą mano žmona paklausė konkretų ekonomikos klausimą ir kunigas Česlovas apgailestaudamas pareiškė, kad ekonomikoje nenusimano, bet tuoj atsinešė keletą knygų ir pacitavo kelių Nobelio premijos laureatų ekonomistų mintis tuo klausimu. Vadinasi, jis skaitė ir knygas apie ekonomiką. Labai vertino Nobelio premijos laureatų darbus ir mintis. Sakydavo, jei šiuos žmones įvertino, vadinasi, jais galima tikėti. Skaitė daug, bet ir bepigu, kai moki tiek kalbų. Kun. Česlovas kalbėjo 12 kalbų ir dar skaitė septyniomis ar devyniomis kalbomis. Aišku buvo įdomu, kaip jam kilo mintis mokytis tiek kalbų. Pasirodo, dėl mažo lietuviškų knygų kiekio bibliotekoje. Kai baigėsi lietuviškos, ėmėsi kitomis kalbomis parašytų. Sunkiausia buvo išmokti pirmas tris kalbas, kitos jau ėjosi lengvai. O kalbėti tomis kalbomis mokėsi lageriuose. Kokių tautybių žmonių ten tik buvo, tokia kalba ir stengdavosi kalbėti.

3. Kalbos, kaip ir kiekviena atminties dalis, užsimiršta ir, kad taip nenutiktų, kunigas Česlovas kasdien kartodavosi jas skaitydamas arba klausydamas radijo. Ypač kartodavo senąją graikų kalbą, iš kurios vertė biblinius raštus. Mėgdavo paskaityti kurią nors pastraipą, ją išversdavo ir kartu aptardavome.

Kunigas Česlovas nepripažino jokių regalijų, bet Norilsko sukilimo draugijos ženkliuką segėjo su didele pagarba. Jį užsitarnavau savo krauju ir sveikatos praradimu – sakydavo. Kunigas Česlovas ne tik dalyvavo Norilsko lagerio sukilime, bet ir parašė sukilimo himną. Už dalyvavimą sukilime buvo perkeltas į urano kasyklą. Jis juokaudavo, kad žmogaus kūnas yra stipresnis už radiaciją. Kalbėdamas apie lagerį, vis prisimindavo, kaip nuogas eidavo į penkiasdešimtinį šaltį, kad susirgtų ir pakiltų temperatūra, bet nė karto nesukaršč iavo ir nebuvo atleistas nuo darbo. Kitos ligos sovietų lageriuose nebuvo pripažįstamos. Urano kasyklose kunigas Česlovas buvo visai išsekęs, nes nebegaudavo siuntinių, o maistas buvęs visai prastas, buvo lai-

koma, kad vis tiek visi kaliniai turės mirti. Tik stipri dvasia ir jaunas organizmas padėjo atsilaikyti prieš šią sovietų žudimo mašiną.

Jis yra sakęs, kad Balio Sruogos aprašytas „Dievų miškas“ prilygintinas sanatorijai, lyginant su urano kasyklų lageriu. Apie lageryje patirtas kančias nemėgo pasakoti, atsakydavo tik į konkrečiai užduotus klausimus, nors su malonumu prisimindavo ten sutiktus žmones, pasakodavo jų istorijas.

Savo sveikata ne per daugiausia rūpindavosi, bet visada klausydavo gydytojų patarimų. Kai diabetas sutrikdė kojų kraujotaką, metė rūkyti, bet visada prašydavo parūkyti prie jo, kad galėtų bent kvapą užuosti. Visada labai mėgo maudytis, Arino ežere, Joniškio miestelyje ir dabar yra vadinama klebono maudykla, kurioje kunigas Česlovas maudydavosi nuogas, todėl kiti gyventojai į tą maudyklą neidavo, jiems buvo nepatogu. O kunigas Česlovas sakydavo, kad viskas patogu ir garbinga, jei tai nekenkia kitiems. Maudydavosi nuo ižo išėjimo iki ledo.

Labai pergyveno, kai susirgo venų uždegimu ir kurį laiką negalėjo maudytis, tik apsveikęs gyrėsi, kad vėl maudosi ir net greičiau sveiksta.

Kunigas Česlovas, būdamas filosofas, mokslininkas, kalbininkas, buvo ir nuostabios meniškos sielos asmenybė. Jis mokėjo pamatyti grožį paprastoje usnyje ar dilgelėje. Pajausti pavasario dvelksmą pirmoje išropojusioje musėje. Kartą jam nesant namuose, kaimo davatkėlės nurovė usnis klebonijos kieme. Per sekantį pamokslą jos kunigo Česlovo buvusios išbartos už Dievo tvarinių ir grožybių naikinimą. Jis sakydavo, kad gražiausia gėlė – usnis, o gražiausia daina – lopšinė. Nemėgo taip vadinamo šiuolaikinio meno, ypač kai moteris piešiama ar skulptūroje vaizduojama nenatūraliai. Piktindavosi Dali ir Pikaso paveikslais. Sakydavo: moteris – tai šventovė, ir tokie paveikslai – tai tos šventovės pamatų griovimas.

4. Kalbėdamas apie moteris, jis vis prisimindavo savo mamą, moteryje visada matydavo Motiną, kuri turi įkvėpti kiekvienam savo vaikui gyvenimo prasmę ir džiaugsmą, visada žavėdavosi Motinos Teresės pasišventimu. Sakydavo, kad daug Lietuvos moterų elgiasi, kaip Motina Teresė, tik ne viską mes pastebime. Esame linkę matyti juodas spalvas, bet jų nėra tiek daug, tad jos labiau rėžia akį. Labai

vertindamas sunkų moters darbą namie ir darbe, sakydavo, kad vyrai turėtų rašyti, o jei nemoka, tai bent skaityti *eiles* savo moterims. Pats jis rašė eilėraščius apie meilę, grožį, džiaugsmą. Kunigas Česlovas išvertė *Giesmių giesmę*, ir buvo nuliūdęs, kad ne viską išspausdino, nes fariziejams atrodė, kad Biblijoje žmogiškos meilės negali būti.

5. Labai vertino gamtos grožį. Gyvendamas Dubingiuose, labai dažnai sakydavo, kad tokiame nuostabiame gamtos kampelyje norėtų ir baigti savo žemišką kelionę. Deja. Kunigas Česlovas visada turėjo savo nuomonę ir jos laikydavosi, nors dėl to ir skaudžiai nukentėdavo. Įvedus mokyklose religines pamokas, Dubingių mokytojos ir tėvai ėmė tiesiog reikalauti, kad jas vestų kunigas Česlovas. … Jis sakė, nebemokąs nusileisti iki vaikų lygio, o blogai mokyti negalįs. Pasipylė skundai vyskupui, ir kunigas Česlovas buvo iškeltas iš jo taip mylimų Dubingių. Manau, kad tai buvo tik pretekstas, nes po to per metus laiko jam teko apvažiuoti septynias parapijas. Buvo vaikomas kaip šunelis iš kampo į kampą. Jis labai skaudžiai pergyveno tą nepagarbą, kuri po keliolikos metų jį atvedė į Vievio saugos ligoninę; joje jis ir mirė, ne tiek nuo ligos, kiek nuo įsitikinimo, kad jis niekam nebereikalingas[3]. Aš tai drąsiai galiu teigti, nes kalbėjausi su kunigu Česlovu, kai jis profilaktiškai gydėsi Kauno Klinikose ir, grįžus iš ligoninės, buvo apgyvendintas nešildomame name. Jie dviese pastoviai kūreno pečių, pečius tik rūko, bet nešildė. Stiklinėse užšaldavo vanduo. Tai buvo paskutinis nepagarbos lašas, kuris paskatino nuspręsti, kad jo laikas baigėsi…

Arūnas Baltėnas, fotografas

Vilnius 2008-02-22

1987-ųjų metų vasarą, dirbdamas Dailės paminklų sąvado grupėje, kelias dienas važinėjau po įvairius Lietuvos rajonus ir fotografavau įvairiausius dailės paminklus, kurie jau buvo aprašyti, bet dar nenufotografuoti. Keliaudavau vienas, išvažiuodavau iš Vilniaus anksti ryte ir

3 Kun. Kavaliauskas mire nuo sunkaus ūminio gripo, kai gulėjo ligononėje dėl distrofijos ir sunkios formos diabeto..– *Red.*

stengdavausi suplanuoti dieną taip, kad vakare atsidurčiau kokioj nors bažnyčioj ir galėčiau išnaudoti vakaro prietemos laiką, fotografuodamas viduj.

Taip atsitiko, kad vieną iš tokių šiltų ir tylių vasaros vakarų atsidūriau Joniškyje, Molėtų rajone, kur trūko bažnyčios vargonų prospekto fotografijos. Instinktyviai atpažinau klebonijos pastatą, tik keista buvo, kad namas, apkaltas lentomis, buvo itin paprastas, [seniai] nudažytas, o iki durų takelis vedė pro aukštas žoles. Ant suolelio, atsirėmęs į namo sieną, sėdėjo stambokas vyras ir skaitė žurnalą (vėliau paaiškėjo – teorinės fizikos).

Prisistačiau, paaiškinau, kokiu reikalu atvažiavau. Maloniai sutiko atrakinti bažnyčią. Kol viduje stačiau savo apšvietimo įrangą, jis tylėdamas sėdėjo toliau, suole. Po kiek laiko prabilo – „o vistiek Rimbaud poezija – š…“.

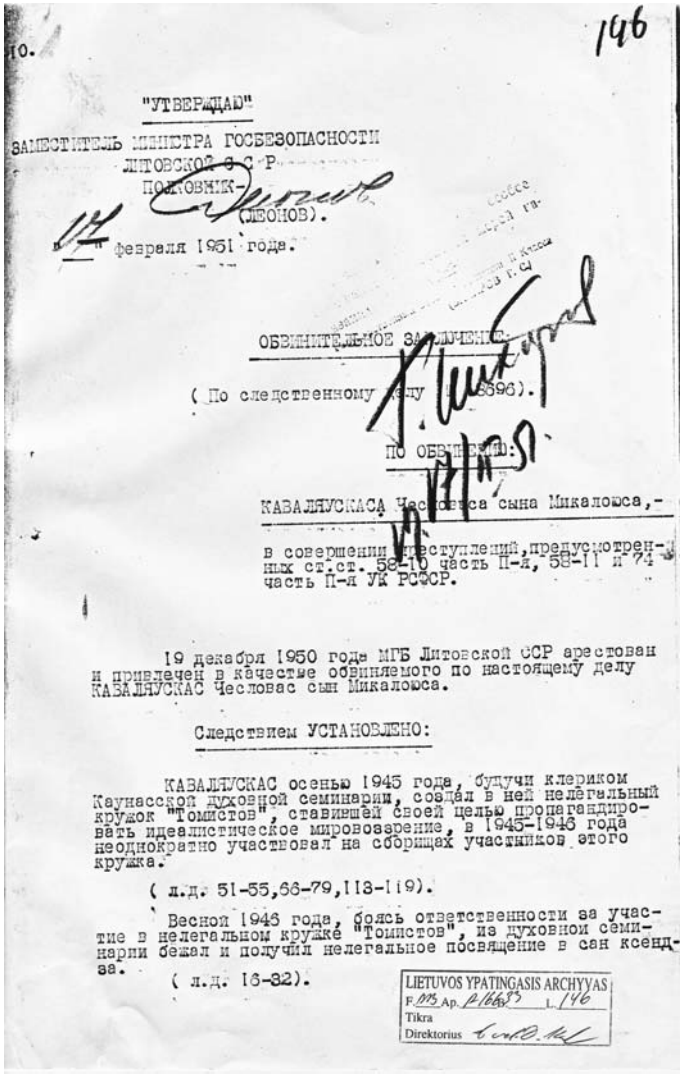
Tie žodžiai įstrigo atmintyje, šalia kitų keistų gyvenimo nuotrupų, kurių mano galvoje labai nedaug.

Pamažu pradėjome kalbėtis. Tą vakarą dar nežinojau nei kunigo vardo, nei pavardės.

Neslėpdamas, bet ir nedemonstratyvus keistumas, originalumas. Po to – pilnas tragizmo, skausmo, o kartu ir džiugesio gyvenimas. Gilios žinios ir laisvas protas. Ir be galo stipri ir aiški meilė žmonėms ir Dievui. Taip tą vakarą susipažinau su kunigu Česlovu Kavaliausku.

Dar keletą kartų vėliau, su didesnėm pertraukos, aplankiau kunigą, visi tie susitikimai labai šilti.

Tačiau tas pirmas susitikimas – vienas gražiausių mano gyvenimo nuotykių.

10. 146

"УТВЕРЖДАЮ"

ЗАМЕСТИТЕЛЬ МИНИСТРА ГОСБЕЗОПАСНОСТИ
ЛИТОВСКОЙ С.С.Р.
ПОЛКОВНИК
(ЛЕОНОВ).
"17" февраля 1951 года.

ОБВИНИТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ

(По следственному делу № 5896).

ПО ОБВИНЕНИЮ:

КАВАЛЯУСКАСА Чесловаса сына Микалоюса,-

в совершении преступлений, предусмотренных ст.ст. 58-10 часть II-я, 58-11 и 74 часть II-я УК РСФСР.

19 декабря 1950 года МГБ Литовской ССР арестован и привлечен в качестве обвиняемого по настоящему делу КАВАЛЯУСКАС Чесловас сын Микалоюса.

Следствием УСТАНОВЛЕНО:

КАВАЛЯУСКАС осенью 1945 года, будучи клериком Каунасской духовной семинарии, создал в ней нелегальный кружок "Томистов", ставившей своей целью пропагандировать идеалистическое мировоззрение, в 1945-1946 года неоднократно участвовал на сборищах участников этого кружка.

(л.д. 51-55,66-79,113-119).

Весной 1946 года, боясь ответственности за участие в нелегальном кружке "Томистов", из духовной семинарии бежал и получил нелегальное посвящение в сан ксендза.

(л.д. 16-82).

LIETUVOS YPATINGASIS ARCHYVAS
F. 175 Ap. P/16675 L. 146
Tikra
Direktorius

Iš kaltinamojo KGB nuosprendžio bylos
Č. Kavaliauskui

Klebonijos Dubingiuose aplinka
(buvęs poeto Maginsko namelis)

Kunigas, poetas, bičiulis

Buvusi lietuvių kalbos mokytoja Danutė Gančiarienė, Molėtai

Atsitiko taip, kad sovietmečiu teko paragauti taip vadinamo „dvilypio“ gyvenimo. (To neišvengė, matyt, daugelis). Pagal savo tiesiogines pareigas? dažnokai susitikdavome su rajone dirbusiais parapijų kunigais. Vaikystėje ir studijų metais buvusi praktikuojanti katalikė, vėliau, dirbdama rajono vykdomajame komitete, atsidūriau priešingoje barikadų pusėje. Išgyvenau didelę dvasinę sumaištį, sąžinės graužatį ir vidinį nerimą. Nežinau, kokiu būdu, bet visa tai sugebėjo įžvelgti tuometinis Molėtų rajono Joniškio parapijos klebonas Česlovas Kavaliauskas. Pradėjau gauti laiškus, be parašo, be siuntėjo adreso… Voke rasdavau tiesiog lapelį su atspausdintu verstiniu tekstu, kuris dažniausiai turėdavo gilią potekstę, pvz:

Iš *Gyula Illijes*

Disharmonija? Šaunu.
Jei taip, vadinasi mus guodžiantis, tikrasis menas –
Šaunu. Lai girgždėsį stiklinį,
Laukinį dūzgesį ar trūpančius garsus
Dainuoja instrumentų sutartinė.
Lai filharmoniją
Hermetinėj ir paauksuotoj salėj
Ramybės ir giedros
Nė trupučio nelieka,
Jei jų nėra
Išgąsdintas širdies ritme
Ir mūsų sielų tamsoje.

Panašiu būdu gavau kun. Česlovo Kavaliausko išverstą „Giesmių giesmę“; Edgaro Poe eiles, ištrauką iš Kiplingo „Mandalay“. Greitai supratau, kas stengiasi man padėti. Apsilankiau Joniškyje. Užėjusi į

kleboniją, tiksliau į bakūžę, kurioje jautėsi tiesiog skurdas, buvau priblokšta – daugybė kolbų, mėgintuvėlių, chemikalų… čia pat – knygos. Klebonas Česlovas tada man paaiškino, kad Dievą pažinti įmanoma (ir reikėtų) remiantis mokslu, ypač fizika, matematika, chemija, istorija. Tokia buvo mūsų bendravimo pradžia. Kaip viename savo laiškų kun.Česlovas rašė, taip gimė dvasinė giminystė, kuri tęsėsi iki pat jo mirties.

Man pribrendo vidinė būtinybė iš naujo, giliau, sąmoningiau atrasti Kristų. Po Mamos mirties pajutau nenumaldomą troškimą padaryti reviziją savo vidiniame pasaulyje, savo nueitame gyvenime. Atėjo metas suvesti sąskaitas su savo sąžine. Jau dirbau mokykloje mokytoja. Džiaugiausi kunkuliuojančiu Sąjūdžiu, su visais dainavau Baltijos kelyje ir kartu skaudžiai išgyvenau, jog žmonės manim nepatikės, jog „išverstakailės“ purvo nenuplausiu niekad.

Ir tada į pagalbą atėjo kun. Česlovas, kuris tapo mano nuodėmklausiu, mano dvasiniu vadovu ir geraširdišku bičiuliu.

Didelį poveikį padarė jo straipsnis „Ką reiškia išgelbėjimas“, kurį skaitėme ir analizavome abu kartu. Oskaro Waildo patirtis parodė, kad Dievo meilė ir atlaidumas skirti kiekvienam žmogui, o ypač klydusiam ir atgailaujančiam (žodį „kiekvienam“ kun. Česlovas kartodavo keliskart).

Aiškiai suvokiau, kad Šventraštis, padėjęs kaliniui rašytojui atrasti Kristų, turi tapti mano stalo knyga.

Nepasakosiu, kaip aš vėl pradėjau lankyti bažnyčią, kaip tapau sąmoninga, mąstančia ir nemažai skaitančia katalike ir kaip šiuo keliu mane palydėjo kiti nuovokūs ir geraširdiški žmonės.

Noriu pabrėžti tik tai, kad kun. Česlovas Kavaliauskas išmokė mane eiti tikėjimo keliu, remiantis pagrindiniais šaltiniais, mokslo žiniomis, istorija. Žinoma, aš daug ko nesupratau. Ir šiandien man sunku samprotauti, pvz., apie linijinį Kristų. Bet aš suvokiau esmę – negalima plaukti paviršiumi. Viename laiške kun. Česlovas rašė:

„Jūs privalote gauti racionalius, paremtus mokslu atsakymus. Noriu Jums padėstyti apie krikščionybę Evangelijose, pasakyti šį tą apie „Bažnyčios istoriją“ (veikalą), kuri labai sausa, tačiau labai reikalinga,

kad mūsų tikėjimas būtų protingas, taip pat noriu pakritikuoti biurokratizmą, kurio pilna visur…

Susitikimų su kun. Česlovu laukdavau nekantriai. Supratau, kad mano pašnekovas – tikras katalikų kunigas, atsisakęs šablonų ir primityvaus mąstymo. Jo dėka aš iš naujo pažinau Kristų – ne tik Viešpatį Išganytoją, bet kenčiantį ir pasiaukojantį, žmogišką, mylintį ir atleidžiantį. Dievo baimę mano širdyje pakeitė pasitikėjimas. Suvokiau, kad bijoti daugiau nebėra ko.

Aš vis buvau skatinama skaityti ir skaityti Evangeliją ir ją analizuoti. O vieną kartą buvau liudininke panašios analizės. Vieno apsilankymo Žasliuose metu pas Kunigą atvyko Julius Sasnauskas, tuomet dar klierikas. Sėdėdama nuošaly, klausiausi jų pokalbio ir suvokiau, kaip svarbu teisingai įsisąmoninti kiekvieną Šv. Rašto frazę, kiekvieną teiginį. Evangelijoje kun. Česlovui buvo neišsenkantis tikėjimo šaltinis ir mokslinio darbo objektas. Viename laiške jis rašė: Tik ką perskaičiau graikiškai, garsiai, tris *Naujojo Testamento* skyrius… Taip dažnai pradedu savo rytmečius. Išgyvenu kosminio erdvumo skambėjimą Kristuje – tokia *Apreiškimo* knygos erdvė, dalinuosi su jumis savo tikėjimu.

Bendraudama su Kunigu, patyriau, kad tai labai poetiška, jautriai išgyvenanti nuoskaudas, subtiliai jaučianti grožį asmenybė. Turiu jo atsiųstą labai seną Asvejos ežero fotografiją. Kitoje jos pusėje užrašyta; „Štai kuo žavėjausi. Tūkstančiai tokių nuotraukų. Tokia mano esybės sandara – ežerų, ežerų peizaže…“ Kitur vėl rašo: „Kaip skausmingai myliu Molėtų kraštą, ežerus, ežerus…“ Prisimenu, ankstyvas telefono skambutis, pakeliu ragelį, išgirstu pažįstamą balsą: „Pažvelk pro langą. Koks nuostabus saulėtekis.Taip ir kelia sielą į dangų…“

Teko klausytis Jo skaitomų eilėraščių (gaila, kad ne visi pateko į „Pažadėtąją žemę“). Ten aš išgirdau žmogaus sąlytį su gamta, ilgesį, kartais vienišumą, taurią, nesumeluotą žmogišką meilę, kurios dažnai bijomasi. O juk tas švenčiausias žodis. Manau, kad kun. Česlovui tikrai būtų patikusi Popiežiaus Benedikto XVI enciklika šia tema.

Versdamas iš kitų kalbų poezijos kūrinius, kun. Č. Kavaliauskas labai atsakingai ieškodavo atitinkamo žodžio, vaizdo. Jis pats rašė: „Rūpi man originalo dvasia, netgi ritmika…“

Pačioje mūsų bičiulystės pradžioje apsilankiau Joniškyje ir supratau, kad materialinės vertybės, apskritai kokia nors nuosavybė kun. Česlovo visiškai nedomino. Savo vidiniame pasaulyje sukaupęs didžiulius dvasinius turtus, materialinėje erdvėje Kunigas pasitenkindavo maksimaliu minimumu…

Būsiu atvirai, mane šokiravo ir stebindavo tai, jog ligotas senyvas Kunigas, Šv. Rašto vertėjas, mokslininkas, poliglotas, poetas neša dirželiu surištą glėbelį malkų (mačiau, tai buvo Žasliuose) puskibirį vandens, kuria ugnį, norėdamas susišildyti. Mačiau ir jo meniu (žuvų konservus), ir indus (metalinį puodelį). Ir, matyt, dėl to nelabai kas ir kaltas, nes jis pats taip gyventi norėjo, o gal kitaip ir nemokėjo? Pamenu, norėjau sutvarkyti ant grindų sukrautas knygas, bet buvo paaiškinta, kad taip esą lengviau surasti reikiamą. Ant sienų – jokių paveikslų, tik didžiulis medinis rožančius.

Buvo pasirūpinta vilnonėmis kojinėmis, patalyne, bet po kiek laiko jų nebeliko. Pasirodo atsirado žmonių, kuriems labiau reikėjo, ir Tėvelis atidavė. O vaišėms jis džiaugdavosi. Ir mūsų pokalbiai sukdavosi ne vien apie dvasinius dalykus. Juk jis buvo labai paprastas ir žmogiškas, su savo įpročiais, net su savo keistenybėmis, nepaprastai atviras nuoširdus ir tiesus. Labai jautrus kitiems.

Tėveliui rūpėdavo ir mano buitiniai reikalai (buvau jau našlė), mano vaikų mokslai, mano darbas. Pamenu, kai pasakojau Kunigui, kaip sunku kitoms mokytojoms sugrįžti iš klaidžių tolių toliausių, jis iškart pasisiūlė atvykti į Molėtų vidurinę mokyklą, jų padrąsinti.

Susitikime dalyvavo ne tik mūsų bet ir daugelio kitų rajono mokyklų mokytojų. Kalbėjomės ištisą dieną. Buvo visko – ašarų ir šypsenų, atvirų liudijimų ir atsakymų į sudėtingus klausimus. Praėjo beveik pora dešimtmečių, o tą pokalbį su kun. Česlovu mano kolegės prisimena ir dabar.

Paskutinį kartą Tėvelį aplankiau Vievio ligoninėje. Išvydau pasiligojusį, nusiminusį, šiek tiek išsigandusį ir pasimetusį. Tik akys spindėjo tuo nepaprastu gerumu ir džiaugsmu (lankiau tada aš ne viena, o su kitais molėtiškais).

Tokį kunigą Česlovą Kavaliauską aš prisimenu. Dėkoju Aukščiausiajam, pasiuntusiam į mano kelią žmogų, kardinaliai pakeitusį mano gyvenimą.

Edvardas Minkevičius

Vilnius 2008-02-16

[Kun.] Česlovas iškyla prieš akis kaip be kritikos vertinime mylintis žmones. Jo meilėje kitiems jaučiam draugiškumą, nuoširdumą ir sąžiningumą. Iš jo girdėjau: „Edvardai – tu Dievo žmogus“, „Tu – angelas“. Bet tokius ir panašius epitetus sakydavo ne iš pataikavimo, o tiesiog tikroviškai, išskaitydamas gyvenimo situacijas, kaip Dievo malonės pasireiškimą. Atsimenu, kaip per ilgesnį laiką – dar tarybiniais laikais – Česlovas buvo surinkęs daug medžiagos apie „Turino drobulę“. Ir kai per Vatikano radiją išgirdo neigiamą jos autentiškumo vertinimą, Česlovas užsikūrė laužą ir degino savo paties rinktą medžiagą apie minėtą relikviją. Jis buvo giliai sujaudintas ir nudžiugintas, kai tuomet atvežiau jam naujausią knygos leidinį apie šią drobulę. Džiaugėsi kaip vaikas.

Iš Jo galima buvo mokytis dėmesingo kitų klausymosi meno – šiltai mokantis būti kartu. „Aš psichas ir tu psichas, ką darysi“. Tai buvo žmogus, skatinantis atsiverti, ieškoti, gyventi. Net, kai atrodydavo, jog kiti jo nesupranta, neįvertina arba net nuvertina, Jis juos „apkalbėdavo“ tik iš pozityvios pusės. Būtinai paminėdamas geriąsias jų savybes.

Savo darbštumu skatino domėtis, ieškoti, dirbti, nepailsti, būti atviru gyvenimui, taikingai priimti, ką jis duoda, ir atiduoti, ką pasiima. Jis išsaugojo savo tapatumą. Jis savo pavyzdžiu mokė pasitikėti gyvenimu, būti jam atviru ir tuomet, kai reikėjo kentėti ir pasirinkti mirtį.

Prie jo būdamas galėjau būti savimi. Jis man buvo tas evangelinis medis, kurio pavėsyje galėjau trumpai pailsėti. Ir nors fiziškai buvo augalotas ir stambus vyras, bet jo buvimą šalia jaučiau tarsi būtų lengva balta pūkinė plunksna.

Dar viena pamėgta klebonavimo vieta
prie Joniškio ežero

Lina Rimavičienė

Giedraičiai, Molėtų r., 2008 sausis

Lankantis Vytauto ir a.a. Alfutės Matijošių namuose 1990 m. Širvintose, pajutau aitrų sąnariams gydyti tepalo kvapą… „Pas mus apsigyveno kunigas“, – prisimenu Alfutės paaiškinimą ir apėmusį savotišką nejaukumą. Po keleto minučių mano vyras Virgilijus jau spaudė ranką seniai jo pažįstamam kunigui Česlovui, o aš susipažinau su aukštu ir stuomeningu 68 metų žmogumi, kunigu, kuris tuoj pat ištirpdė bendravimo nejaukumą. Visi pasijutome labai laisvai šalia labai paprasto ir be galo nuoširdaus žmogaus, žinojau, – šalia žmogaus mokslininko – teologo, poligloto, vertusio net iš senosios graikų kalbos… Neįtikėtina, bet pirmiausia, ir visų sekančių susitikimų metu, kunigas stengdavosi pasidalinti mintimis, perskaitytomis įvairiomis kalbomis tarptautiniuose žurnaluose.

Pamenu, apie tragiškus 1991 m. sausio 13-osios įvykius jis sužinojo, klausydamas vienos prancūzų radijo stoties. Kunigas ypač žavėjosi to laikmečio lietuvių patriotiškumu, o jaunimo suvažiavimą iš įvairių Lietuvos vietų į Vilnių įvardijo tiesiog stebuklu. Aiškindamas, kodėl jaunimas paliko šiltas šokių sales ir niekieno neraginamas stojo ginti Aukščiausiosios Tarybos (dabar Seimo) rūmų, televizijos bokšto ir kitų objektų, – kunigas padarė išvadą, kad tik visuotinis protas, Dievas galėjo suburti mases vieningam tikslui, – ginti Tėvynę.

Labai įsimintini ir visi sekantys susitikimai su a.a. Kunigu Česlovu. Ypač žavėjo jo visada teigiamas požiūris į žmones, jų poelgius, pagarbą moteriai, didelė meilė savo mamai.

Meno kūriniuose kunigas Česlovas vertino realistinį pradą, nemėgo hiperbolių ir simbolių. Jo verstuose eilėraščiuose dominavo gėris, meilė, ant kurios, anot kunigo, laikosi pasaulis…

Labai mylėdamas žmones, gilindamasis į „Dievo – žmogaus„ santykius, kunigas savo buičiai neteikdavo jokios materialinės reikšmės. Po kelių metų, lankydami jį Žasliuose lapkričio mėn. pabaigoje, pastebėjome, kad kunigas neturi nei šiltesnio palto, nei apkloto.Tik daug daug termosų su karštu vandeniu pavaišinti svečiams.

Paskutinis susitikimas – Vievio senelių globos namuose – labai sukrėtė ir sujaudino. Kunigas Česlovas buvo stipriai pasiligojęs, iš lovos jau nebesikėlė, labai pergyveno dėl gyvenimo vietos, suprasdamas, kad čia patalpintas dėl vieno tikslo, – numirti. Sujaudino ir tai, kad prisiminęs „paskutinę savo gyvenimo vietą" – Kaišiadoris – nešildomas patalpas, kuriuose užšaldavo vanduo stiklinėje, – ant nieko nepyko… Po to labai pablogėjusi sveikata, ir Vievio senelių globos namai… Ant spintelės gulinti knyga su Gvadelupės Marijos atvaizdu ir tolumoje pro langą matomas vienišas medis, – šie dalykai dar teikė a. a. kunigui Česlovui džiaugsmo paskutinėmis gyvenimo dienomis…

Dailininkas Zenonas Steponavičius

Joniškis 2008 sausis

…Kai jis atvyko po eilinio klebono pasikeitimo, aš jau žinojau, kad Jį pažįstu ir tėvelis mane pažinojo, kadangi Jis atvažiuodavo anksčiau. Kai klebonavo Dubingiuose, čia atvažiuodavo į atlaidus, tad buvo žinomas, pažįstamas žmogus. Paskui po truputį pasisveikinome… Žmonėms buvo įspūdis, kad jis, toks labai nuoširdus žmogus, nepaisantis jokių taisyklių. Kada [galima ar] negalima laidoti, Jis visada sakydavo, Dievas ten pats nuspręs ir nustatys tuos dalykus…

Tai buvo didis žmogus… prašydavo vadint Česlovu, o aš neišdrįsau, vadinau klebonu. Uždavęs vieną kitą klausimą, tik klausydavau, tiesiog negalėjau įsiterpt. 1978 metais pradėjau dirbt mokykloj. Pasakodavo apie rašytus straipsnius, Turino drobulę, mokslininkų patvirtinimus, tiesiog norėjo, kad juos žinotume… Ir po truputį po truputį sudomino, net Jungu. Jis leisdavo iš savo asmeninės bibliotekos rinktis, ką noriu, bet aš tada užsienio kalbų nežinojau, tai nieko negalėjau pasirinkt.

Gyveno vienas, be šeimininkės, prie bažnyčios. Kartais bobutes šokiruodavo, kai ant virvės džiaudavo skalbinius. Labai geras, nuoširdus, niekada neimdavo pinigų už Mišias – už tėvelį. Gaudavau *Katalikų žinyną* – gal kalendorių – kasmet dovanų, po vertimo – ir NT. Žmonės jį gerbė labai, gal tik buvo savotiško būdo pažiūrų, pvz., jo

kieme augo varnalėšos gal iki 2 metrų, tai jis neleido šienaut, tik rudenį nupjaudavo, Jam buvo tai gražu. Mylėjo paukščius, nešdavo didžiuliais pokais kruopas. Jomis maitindavo kasdien varnas, kuosas. Vargonininkas lankydavosi, tai atsiliepdavo tik gerai. Humoras nuoširdus būdavo, Jo neįžeidžiantis jokiais būdais. Man neišdils, kad tai buvo galingas, didelio proto žmogus. Man einant iš darbo mokykloje, jis dažnai pasikviesdavo į svečius. Pasėdėdavom kaip graikai, prie sauso vyno, atskiesto vandeniu. Indų neturėjo, į stiklainius puslitrinius supila, vandens pusė, vyno puse. Gyveno pas Jį čia jo sesuo, labai maloni moteris, pažinojau ją.

Maudymasis buvo kasdienis net šaltą rudenį. Medelius jaunus prie ežero laistydavo su arbatinuku, eidamas maudytis. Buvo jį apvogę, kai buvo mišios, bet kai vieną vagį nuteisė 6 metams, Jo žodžiai buvo tokie, – Dieve, jis ten nieko nepavogė, gaila žmogaus, aš seniai dovanojau…

Pasakodavo man apie Sibirą, kaip reikdavo saugot galvą, nevaikščiot be kepurės šachtoj; po darbų, sakydavo, atsiguli ant žemes ir samanas uostai – gali įsivaizduot, kas toj šachtoj buvo.

Jam išvykus, pasirodydavo straipsniai apie jį, Norilską, kaip sukilimo kapelioną, himno autorių. Bet tik paskui sužinojau apie tai, iš straipsnių. Sužinojau filosofijos daug dalykų, apie archetipus aiškindavo man kaip pirmokui, ranka – vanduo apačioj. Bet archetipinė sąmonė yra visus mus jungiantis dalykas.

Kai buvo Jonišky, man rodydavo piešinius, Jungo leidimus… Gal būdavo jam vienam nuobodoka, o man buvo nuostabus dalykas. Jis pasiūlydavo savo straipsnius ir verstus tekstus, ir poeziją, manim labai pasitikėjo. Ir meilės lyriką.

Po to klausydavau vis Jo žodžius per *Mažąją studiją*, nuostabu buvo girdėt Jo balsą. Pas jį atvažiuodavo daug žmonių, atvažiuodavo ir giminės. Pamenu, net vienos jaunos mokytojos draugą po pašnekesio kunigas pakeitė. Man asmeniškai jis daug davė, ir ypač įtikino, kad Dievą reikia atrast savyje… negaliu Jums visa to išsakyt.

Jo dėka pasikeitė mano literatūra, domėjimasis. Sudėjo kertinius akmenis manyje. Ir kad paprastus dalykus kalbėdavom, buvo labai

paprastas. Tėveliui gyvam esant, jis ne dažnai užsukdavo, bet esam pas mane ir vakarieniavę.. Pamenu Jo Mišias graikiškai, tik pasakiau, nesupratau tų mišių, tai gavau dovanų maldyną su užrašu man. Stalas pas jį buvo nukrautas knygomis, spausdindavo, rašydavo, - biologija, genetika, fizika kvantinė fizika, chemija.

Gaudavo gerų knygų ir iš Londono. Jau nereikalingas jam knygas, kad ir matematiką, atiduodavo, prisikast prie tos esmės jam tik buvo labai svarbu.

Jis laidodavo visus su bažnyčios palaiminimu, kad ir kas būtų nutikę mirusiam. Pokalbiai vis pokalbiai, o aš tik klausydavau, jis įsijausdavo, įsikarščiuodavo. Bažnyčioj šalta, o jis nesaugodavo savęs. Žiemą baisiai šalta, o jis su kažkokiu drabužėliu trumpom rankovėm prie 15– 20 laipsnių šalčio. Vos tėvelį įkalbindavom ant palto dėti bažnyčios drabužius mišom, bažnyčioj šaltis. Mūsų Bažnyčioj po remonto manęs paprašė ant panelės ornamentų padaryt; tai užrakindavo, o aš dirbdavau slapčia nuo tarybinių….. Į Vilnių daug važiuodavo, o grįždavo su taksi, išlipdavo prie kino studijos Antakalny Vilniuj.

… Petkum labai džiaugdavosi. Pamenu, jo veidą, kai buvau dar vaikas, o Jis atvažuodavo į Joniškį. Jis mane iškeldavo aukštai virš savęs,… tai buvo linksmas, didelis žmogus su akiniais.

„Baltoji varpinė“. Dail. Gražina Didelytė

Kun. Romualdas Šalčiūnas

Vievis 2008-02-24

Esu pirmo kurso klierikas, šventina į kunigus, grįžtam iš katedros, ateinam į paskaitą. Dr. Kuraitis, garsus Europoj filosofas, sako – sekite jaunuolį kunigą Česlovą, tokį Dievas duoda tautai tik vieną per šimtą metų. Ir tiek sužinojau, daugiau nieko. Vėliau – tas kunigas areštuotas. Dar vėliau – grįžo, Raseiniuose pas Meiduvą, kuris pasiėmė paskui jį čia, į Vievį, į kuriją, kai vyskupai buvo namų arešte. Buvo dar prieš tai Pivašiūnuose.

Aš jau Vievyje darbavausi keturis metus, ir atvažiuoja Česlovas. Man pasako, kad atvažiavo sunkvežimis, naujas kancleris, aš atbėgau padėti, iškelti daiktų. Žiūriu – jis, močiutė stovi, vairuotojas prie vairo, laukia raktų. Atnešė raktą, ar daug daiktų, – o ten tik „venzliukas“[4] nedidelis. Klausiu – kancleri, kur jūsų turtas, kur jūsų daiktai, o jis man sako – vienintelis turtas – va – mama. Aš kito turto neturiu.

Man taip tas patiko, ir nustebino – vienintelis turtas – mama. Kadangi nebuvo ko kraustyti, pirmą kartą jį pamačiau, aš atsiprašiau - iki rydienos, susitiksim bažnyčioj. Parėjau namo. O ryte, labai anksti ryte, ateina jisai, stvėrė mane į glėbį ir pradėjo labai verkt. Romai, dovanok, tuoj pasakysiu. Tik tu vakar išėjai, čia pat mirė mama. Ir aš visą naktį meldžiaus prie jos. Meldžiaus, taip išgyvenau, taip karštai meldžiaus už mamą, bet nė viena ašara nenuriedėjo, bet kai tik atėjau pas tave, aš apkabinau, pasidarė ant širdies lengviau, nejutau to didelio streso. Prašau, palaidok mamą taip, kad aš važiuodamas, jei kada neturėsiu laiko, galėčiau mamos kapą matyt. Aš ją ir palaidojau [Vievio kapinėse] pačiam kampe, pirmoje eilėje, važiuojant plentu matyti jos kapelis.

Nes prašė – prie kelio, kad matytų. Česlovo prašymą įvykdžiau.

Išeidavom vakarais pasivaikščioti, papasakodavo apie savo šeimą… Kai jį areštavo, išvežė į Vorkutą. Po to į Norilską. Ten buvo griežčiausias lageris, jame suvežta nemaža Berlyno universiteto profesorių… fizikai, matematikai, filosofai [susibūrę jie dalindavosi žiniomis]; jie

4 Ryšulėlis. – *Red.*

kitų tautybių [kalinių į savo tarpą] nepriimdavo, tik vokiečius. Bet nebuvo kam dėstyti naujų laikų filosofijos. Sužinojo, kad yra lietuvis, ne rusas, ir puikiai kalba vokiškai – Česlovas. Visi ten kiekvieną dalyką dėstė vis kitom kalbom. Tai Česlovas ir išmoko daug kalbų.

Tik jis tuo nesigyrė. Ten jis dalyvavo organizuojant sukilimą, parašė jo himną. Nuteisė juos sušaudyti, kai vedė, palei vieną kalną, įvyko griūtis, užgriuvo karius, o lagerininkai liko gyvi, nes buvo atstumas, tada visi sako – bėgam – Česlovas – jokiu būdu. Arba mes mirsime iš bado, arba mus sudraskys žvėrys, bėga tie, kurie neturi sąžinės nusižudyt. Jie grįžo – dovanojo visiems mirties bausmę, Česlovą išvežė į kitą lagery – į mirtininkų kamerą, labai sumuštą. Paprastai lagerininkai – mirtininkai kitus užmušdavo, juo labiau kunigą…

Vėliau [kun. Česlovą] išvežė į Kolymą – kasti auksą. Pamaina prikasdavo kūbinį metrą aukso smilčių, daug rasdavo grynuolių, net po [kelis] kg. Atiduodavo inžinieriams, o jie atsilygindavo kiniška arbata. Lagerininkai arbatą gerdavo labai stiprią, iki sąmonės netekimo. Kas simuliuodavo, tą nužudydavo. Pradėjo ir jis ten ir gert, ir rūkyt. Kai čia atvažiavo, [kurį laiką] negalėjo būti negėręs, negėrus jam būdavo labai bloga. Po truputį pradėjo mažinti, [gerokai vėliau sau] pasakė – negersiu, ir [po kurio laiko] nebegėrė.

Gautus pinigus [ir įgytus daiktus] iš karto atiduodavo vargšams. [Kartą] labai patiko jam televizorius, nusipirko, tik pastatė… [ir štai] vienas žmogelis atėjęs pagyrė. [Tai kun Česlovas] sako: gerai – pasiimk; tas su ašarom – ne. Na, jei neimi, [sako kun. Česlovas] į pečių tuoj jį mesiu, ir neša žmogui į mašiną. Rūkė daug, bet nusprendė - gana rūkyt, ir taip atsisakė. Čia, Vievy, nustojo gert ir rūkyt.

Jis lagery tarsi baigė kelis universitetus o tai padėjo žodžiais nenusakoma atmintis. Tas žinias mokėjo įtikinamai perteikt. Kartą mes abu maudėmės, vasarą. Ateina trys jaunuoliai, prie mūsų, sako – Česlovo ieškom. Mes tikimybių teorijos neišlaikėm, nesuprantam, o Česlovas – ateikit vakare, bažnyčioj išaiškinsiu… Po kelių dienų vėl maudomės, ateina [tie patys jaunuoliai] ir sako – išlaikėm. Buvo labai taurus, bet labai nemėgo pagyrūnų, kurie savy yra tušti.

Kitą kartą – Kalėdų rytą, penki kunigai, lauke 22 šalčio, lieka paskutinis aukot mišių, labai meldėsi. Praėjo nemažai laiko po visų mišių. Grįžta į zakristiją, nusirengia, o pasirodo vienmarškinis. Visas dreba. Sakau – kas gi yra. Vakar – Kūčių naktį – senukai du atėjo. Senutei sutaną atidaviau, senukui – švarką. Tuo metu jis tenešiojo apsiaustą, pasiūtą iš amerikietiškos palapinės, gana ploną – vienintelis drabužis ir žiemą, ir vasarą. Apvilkau tada jį.

[Dar sykį] užprašė Kun. Česlovą paskaityti paskaitą filosofiniu klausimu…, kadangi jis neturėjo kuo apsirengti, tai jam buvo nupirkti trys kostiumai, kad turėtų ilgam. Jis pravedė paskaitas, visi stebėjosi jo išmintimi. Praeina savaitė, prašo dar paskaitos, kitu klausimu, o jis jau kostiumų nebeturi. Turi vienus marškinius, vieną apsiaustą. Buvo visuomet su marškiniais, šiltų batų neturėjo, tik batelius. O [paklaustas], kur padėjo kostiumus – [atsakė paprastai] atidaviau… Labai greitai skaitydavo knygas [?], labai vertino, bet jei kam reikia – iš karto atiduodavo.

Toks buvo Česlovas – viską… viską išdalindavo…

Iš Vievio iškeltas, [patekdavo] tik į vargingiausias parapijas, kol iš skausmo susirgo, nors pats to nesuprato, nes labai buvo geras.

O dabar apie patį liūdniausia. Jis sirguliavo, pervažiavo į Kaišiadoris. Apgyvendino jį Kaišiadorių katechetiniame centre. Atvykau pas jį, tikėdamas, kad jis slaugomas, o jis užrakintas vienas visuose namuose – katechetinio [centro darbuotojai] nepernešė jo dejavimų, paliko jį vieną.

[Tuo metu] pasibeldžiu pas jį…, paprašiau išklausyti išpažinties. Jis buvo silpnas, nieko negalėjo prisišaukt, buvo nervingas. Jis matė, kad niekam nebereikalingas, kada save atidavė žmonėms – visą save.

Po išpažinties jis man tarė: – Dabar išklausyk manęs, iš viso gyvenimo išpažinties, aš ką tik galvojau, kad būtų gerai, kad atvažiuotum, Dievas mane myli, tu čia.. Atlikdamas išpažintį primygtinai reikalavo, kad prisiekčiau jo išpažintį iš viso gyvenimo, kai mirs, pasakysiu prie kapo duobės. Matau, kad nieko nebus, sutikau papasakot. Prižadėjau tikrai papasakot, bet pasakojau tik apie jo tvirtą valią. Apie meilę Dievui, Tėvynei, Bažnyčiai ir vargšams. Ir kad negert pasižadėjęs [turėjo valios] negerti. Jis norėjo, kad aš viską papasakočiau,

…Jis buvo apleistas Kaišiadoryse, taip… išvežtas į Vievį, nepernešus Jo dejonių ir apgyvendintas senelių prieglaudoje, kur … nelankomas ir mirė[5].

Noriu pakartoti dr. Kuraičio mintis, – sekite … kunigu Česlovu, tokį Dievas duoda tautai tik per šimtą metų vieną…

5 Kunigas Kavaliauskas buvo perkeltas į Vievio slaugos ligoninę dėl intensyvios profesionalios jo slaugos būtinumo, nes buvo labai išsekęs dėl gausių tremties ir sunkaus gyvenimo nulemtų ligų. Jis buvo dažnai lankomas ir mokinių, ir pažįstamų kunigų, ir giminaičių, tačiau dėl sunkaus nervinio pervargimo negalėdavo ilgai būti su lankytojais ir pastoviai savo lankytojų maldaudavo jį palikti ramybėje, leisti ilsėtis. – Sudarytojai.

Mindaugo Būgos paminklo Č. Kavaliauskui eskizas

PRO MEMORIA

LGGRTC pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijai

PRAŠYMAS

1999-11-29

Kotrynos Valentienės (Kavaliauskaitės), Mikalojaus d.,

Prašau suteikti mano broliui Česlovui (-Valerionui) Kavaliauskui, Mykalojaus s., g. 1923 m., liepos 20 d., laisvės kovų dalyvio statusą po mirties (1997m. vasario 21d., palaidotas Vievio bažnyčios šventoriuje).

Kun.Česlovas Kavaliauskas buvo suimtas 1950.12.19 LTSR MGB ir nuteistas 1951.02.17 pagal RSFSR BK 58-10 ir 74 straipsnius už grupinį pasipriešinimą okupaciniam režimui (formaliai – vadovavo tomistų rateliui kunigų seminarijoje), už antitarybinę propagandą ir pasikėsinimą prieš LKP Marijampolės rajono komiteto sekretorių. Bausmę atliko Tolimojoje Šiaurėje – Norilsko Medvežyj Ručej lageryje (už speigračio), buvo vienas iš 1953 m. didžiojo sukilimo organizacinio komiteto lietuvių atstovų, sukilėlių kapelionas ir jų neoficialaus himno autorius, Po to atrinktas sušaudymui, bet perkeltas į Kolymos lagerį (Magadano šiaurė) katorgos darbams. Reabilituotas 1989.05.19.

Naudojuosi proga pareikšti Jums savo gilią pagarbą už reikšmingą bei vaisingą veiklą Lietuvos vardan.

Bibliografija

Parengė A. Urbanavičius

NAUJOJO TESTAMENTO VERTIMAI

1. *Šventasis Raštas: Naujasis Testamentas, Keturios evangelijos, Apaštalų raštai, Psalmynas*/ Vertimas iš graikų kalbos, red. V. Aliulis, Vilnius–Kaunas: LTSR Vyskupų Ordinarų Kolegija, 1972 („Vaizdo“ sp.), 638 p. 22 cm.
2. *Šventasis Raštas: Naujasis Testamentas*/ Vertimas iš graikų kalbos, red. V. Aliulis, Bostonas: Amerikos Lietuvių Romos Katalikų Kunigų Vienybė, 1972, 638 p.
3. *Naujasis Testamentas: Keturios Evangelijos, Apaštalų darbai, Laiškai, Apreiškimas Jonui*/ Vertimas iš graikų kalbos, red. V. Aliulis, Meksika, 1972, 638 p.
4. *Naujasis Testamentas*/ Vertimas iš graikų kalbos ir įvadai, 2-asis patais. leid., Kaunas–Vilnius: Lietuvos Vyskupų konferencija, 1988 (V.: M. Šumausko sp.), 686 p.
5. *Naujasis Testamentas*/ Vertimas iš graikų kalbos ir įvadai, 2-asis papild. spec. 1988 m. leid., Salzburg: Lietuvos vyskupų konferencija, 1989, 686 p.
6. *Naujasis Testamentas*/ Vertimas iš graikų kalbos ir įvadai, 2-as leid. [fotografuotinis pagal 2-ą patais. K.–V., 1988], Vilnius: Katalikų pasaulis, 1992 (V.: Vilspa), 647 p.
7. *Šventasis Raštas* [T. 4]: Naujasis Testamentas/ Vertimas iš graikų kalbos ir paaiškinimai; moksl. red. A. Kučinskaitė, V. Ališauskas; 3-asis leid., Vilnius: Vaga, 1992 (V.: Viltis), 686 p. – (Pasaulinės literatūros biblioteka, kn. 11 a).
8. *Naujasis Testamentas*: Su paaiškinimais ir ekumeniniais įvadais/ Vertimas iš graikų kalbos, 3. leid. Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija, 1992, 647 p.; 2-as spausd. – 1993.
9. *Evangelija pagal Luką*/ Lietuvos Biblijos draugija: Vertimas iš graikų kalbos, Vilnius: Aidai (Kaišiadorys: A. Jakšto sp.), 1995, 107 p.
10. *Šventasis Raštas: Senasis ir Naujasis Testamentas*/ Lietuvos Katalikų Vyskupų Konferencija [Senąjį Testamentą vertė iš hebrajų, aramėjų ir graikų kalbų, pratarmę, įvadus ir ST sąvokų žodyną bei paaiškinimus parašė Antanas Rubšys; Naująjį Testamentą vertė iš graikų kalbos, įvadus ir NT sąvokų žodyną parašė Česlovas Kavaliauskas; antrąją Naujojo Testamento laidą parengė Vaclovas Aliulis; žemėlapius parengė Ramūnas Blažys], Vilnius: Katalikų pasaulis, 1998, Kaišiadorys: A.

Jakšto sp., 2024 p. 25 cm; t. p. internete: http://www.boguta.com/NewPages/bbi.html [žiūrėta 1998 m.]
11. *Naujasis Testamentas*. Ekumeninis leidimas/ Vertimas iš graikų kalbos, red. P. Kimbrys, Vilnius: Lietuvos Biblijos Draugija, 1998, 512 p. 12 cm.
12. *Naujasis Testamentas* darbui grupėse, Kaunas: Lietuvos Katechetikos centras, 1998, 576 p. – Panaudotas 2-ojo patais. leid. (Kaunas – Vilnius, 1988) tekstas.
13. *Naujasis Testamentas*/ Vertimas iš graikų kalbos, Vilnius: Išleido Lietuvos Biblijos draugija Gideono brolių užsakymu, 1998 (spausdinta Suomijoje), 512 p. 20 cm.
14. *Naujasis Testamentas*/ Vertimas iš graikų kalbos, Vilnius: Išleido Lietuvos Biblijos draugija Gideono brolių užsakymu, 1998 (spausdinta Suomijoje), 512 p. 12 cm.; 2002 ([Spausd. Suomijoje]), 512 p.; 12 cm
15. *Naujasis Testamentas*. Ekumeninis leidimas/ Vertimas iš graikų kalbos, red. P. Kimbrys, Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija, 1998; kt. spausd. – 1999, 512 p. 20 cm.
16. *Naujasis Testamentas*: garso kasečių rinkinys akliesiems [leista JAV, b. m., yra Kaišiadorių vyskupijos Katechetiniame centre].
17. *Šventasis Raštas: Senasis ir Naujasis Testamentas* / Lietuvos Katalikų Vyskupų konferencija [Naująjį Testamentą vertė iš graikų kalbos, įvadus ir NT sąvokų žodyną parašė Česlovas Kavaliauskas], Vilnius: „Katalikų pasaulis“, 1998 (Kaišiadorys: A. Jakšto sp.), 2024 p.
18. *Šventasis Raštas: Senasis ir Naujasis Testamentas* / Lietuvos Katalikų Vyskupų konferencija [Naująjį Testamentą vertė iš graikų kalbos, įvadus ir NT sąvokų žodyną parašė Česlovas Kavaliauskas]. 2-asis papildytas leidimas, Vilnius: „Katalikų pasaulis“, 1999 (Kaišiadorys: A. Jakšto sp.), 2027 p.
19. *Biblija, arba Šventasis Raštas* / [NT iš graikų kalbos vertė Č. Kavaliauskas; redakcinė komisija: Petras Kimbrys (spec. red.) [et al.]. Ekumeninis leidimas, Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija, 1999 ([Spausdinta Suomijoje; išleista kietais, lanksčiais ir oda įrištais viršeliais), 343 p.
20. *Biblija, arba Šventasis Raštas* / [NT iš graikų kalbos vertė Č. Kavaliauskas; redakcinė komisija: Petras Kimbrys (spec. red.) [et al.]. Ekumeninis leidimas, Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija, 2000 ([Spausdinta Suomijoje; išleista kietais, lanksčiais ir oda įrištais viršeliais), 348 p.
21. *Biblija, arba Šventasis Raštas* / [NT iš graikų kalbos vertė Č. Kavaliauskas; redakcinė komisija: Petras Kimbrys (spec. red.) [et al.], Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija, 1999 ([Spausdinta Suomijoje; išleista kietais, lanksčiais ir oda įrištais viršeliais), 343 p.
22. *Biblija, arba Šventasis Raštas* / [NT iš graikų kalbos vertė Č. Kavaliauskas; redakcinė komisija: Petras Kimbrys (spec. red.) [et al.], Vilnius:

Lietuvos Biblijos draugija, 2000 ([Spausdinta Suomijoje; išleista kietais ir oda įrištais viršeliais), 361 p.
23. *Naujasis Testamentas* / [Iš: *Naujasis Testamentas*. – Vilnius, 1992, p. 26–27, 31–32, 34, 37, 114–115, 128–130, 139, 143, 229, 277, 382. Vertė Č. Kavaliauskas] // *Religijų istorijos antologija* / [Sudarytojas Bronislovas Kuzmickas], Vilnius: Vaga, [2000]. D. 1: Judaizmas, krikščionybė, [2000] (Vilnius: Spauda), p. 111–118 (226 p.).
24. *Biblija, arba Šventasis Raštas* / [NT iš graikų kalbos vertė Č. Kavaliauskas; redakcinė komisija: Petras Kimbrys (spec. red.) [et al.]. 2-asis pataisytas ir papildytas ekumeninis leidimas, Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija, 2001 ([Spausdinta Baltarusijoje; išleista kietais ir lanksčiais viršeliais), 361 p.
25. *Biblija, arba Šventasis Raštas* / [NT iš graikų kalbos vertė Č. Kavaliauskas; redakcinė komisija: Petras Kimbrys (spec. red.) [et al.]. 2-asis pataisytas ir papildytas leidimas, Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija, 2001 ([Spausdinta Baltarusijoje; išleista kietais ir lanksčiais viršeliais), 361 p.
26. *Naujasis Testamentas* / vertimas iš graikų kalbos, 4-asis patais. leid., Vilnius : Lietuvos Biblijos d-ja, 2001 (Spausd. Vokietijoje), 317 p., žml.; 16 cm; 2002 ([Spausd. Suomijoje]), 317 p.: žml.; 16 cm
27. *Šventasis Raštas* [Elektroninis išteklius] : *Senasis ir Naujasis Testamentas* / Lietuvos katalikų vyskupų konferencija ; Senąjį Testamentą vertė iš hebrajų, aramėjų ir graikų kalbų, pratarmę, įvadus ir sąvokų žodyną bei paaiškinimus parašė Antanas Rubšys ; Naująjį Testamentą vertė iš graikų kalbos, įvadus ir sąvokų žodyną parašė Česlovas Kavaliauskas ; elektroninę versiją parengė Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto Kompiuterinės lingvistikos centras bendradarbiaudamas su Katalikų teologijos bei Informatikos fakultetais. - 2-oji laida / parengė Vaclovas Aliulis ir Redakcinė kolegija. - Kaunas : Kompiuterinės lingvistikos centras, 1998-2002 - Kreipties būdas: World Wide Web. URL: http://donelaitis.vdu.lt/Sv_Rastas/index.html
28. *Biblija, arba Šventasis Raštas* / [Brailio raštas; NT iš graikų k. vertė Č. Kavaliauskas; redakcinė komisija: Petras Kimbrys (spec. redaktorius) … [et al.], ekumen. leid., Vilnius: Lietuvos Biblijos d-ja, 2004 (Vilnius: Matiuko sp.), 55 kn.
29. *Biblija, arba Šventasis Raštas* / [NT iš graikų k. vertė Č. Kavaliauskas; redakcinė komisija: Petras Kimbrys (spec. redaktorius) … [et al.], 3-iasis patais. ir papild. ekumen. leid., Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija, 2005 (Spausd. Kinijoje), 1712, 495 p. : žml.; 19 cm; taip pat: 2005 ([Spausd. Kinijoje]). - 1440, 494, [1] p.: žml.; 19 cm.
30. *Biblijos pasakojimai vaikams* / [pagal Anną Tverdovskają atpasakojo Mind-

augas Sabutis]. *Evangelija pagal Morkų* / [iš graikų kalbos išvertė Česlovas Kavaliauskas] : Šventasis Raštas silpnaregiams, Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija, 2005 (Kaunas: Mažoji poligrafija), 199 p. Iliustr., žml.; 27 cm

31. *Šventasis Raštas : Senasis Testamentas, Naujasis Testamentas*: [NT iš graikų k. vertė Č. Kavaliauskas; ištraukos / parengė Agnė Iešmantaitė]. - Vilnius : Žaltvykslė, [2005] (Vilnius: Vilniaus spauda). - 121 p.; 23 cm. - (Mokinio skaitiniai)
32. *Naujasis Testamentas* / Lietuvos Vyskupų Konferencija; [iš graikų kalbos vertė Česlovas Kavaliauskas; įvadus ir komentarus parašė Antanas Rubšys; tekstines sąsajas pagal "La Bible de Jerusalem" (1998) lietuviškam tekstui pritaikė Ingrida Gudauskienė ; redakcinė kolegija: vyr. redaktorė Irena Daugirdaitė … [et al.]. - 3-iasis patais. ir papild. leid. - Vilnius : Katalikų pasaulio leidiniai, 2006, 1158 p.; 19 cm (kietais ir minkštais viršeliais).
33. *Biblija, arba Šventasis Raštas* / [NT iš graikų k. vertė Č. Kavaliauskas; redakcinė komisija: Petras Kimbrys (spec. redaktorius) … [et al.]. - 3-iasis patais. ir papild. leid., Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija, 2007 ([Spausd. Baltarusijoje]), 1440, 463, [1] p. žml. ; 21 cm. Leid. su iškartomis ir auksuotais kraštais.
34. *Šventasis Raštas : ištraukos iš Senojo ir Naujojo Testamento su 230 garsiųjų Gustavo Doré iliustracijų* : tekstai iš Lietuvos katalikų vyskupų konferencijos aprobuoto 1998 m. Šventojo Rašto leidimo (Antano Rubšio ir Česlovo Kavaliausko vertimas iš hebrajų, aramėjų ir graikų kalbų) / [lietuviškąjį leidimą parengė ir iš vokiečių kalbos pratarmę išvertė Jūratė Baltušienė], Vilnius: Alma littera, 2007 (Vilnius: Standartų sp.), 480 p. : iliustr.; 31 cm
35. *Šventasis Raštas: Psalmynas. Penkios knygos*/ Iš neovulgatos vertė A. Liesis, red. V. Aliulis ir Č. Kavaliauskas, Vilnius–Kaunas: LTSR Vyskupų Ordinarų Kolegijos leidinys, 1973, 262 p.
36. *Šventasis Raštas: Psalmynas. Penkios knygos*/ Iš neovulgatos vertė A. Liesis, red. V. Aliulis ir Č. Kavaliauskas, Bostonas: Krikščionis gyvenime, 1974, 262 p.
37. *Naujasis Testamentas. Psalmynas*/ Iš graikų kalbos vertė Č. Kavaliauskas; iš hebrajų kalbos vertė A. Rubšys, Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija, 1999, 678 p.
38. *Naujasis Testamentas. Psalmynas*/ [NT iš graikų kalbos išvertė Č. Kavaliauskas], 3-iasis pataisytas leidimas, Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija, 1999 ([Spausdinta Suomijoje]), 675 p.
39. *Naujasis Testamentas. Psalmynas*/ [NT iš graikų kalbos išvertė Č. Kavaliauskas], 4-asis pataisytas leidimas, Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija, 2000 ([2 spausdinimai; Spausdinta Suomijoje]), 393 p.

Apie Naujojo Testamento vertimus ir leidimus

40. 12. A. Latužis. Biblija ir jos vertimai į lietuvių kalbą// *Prizmė*, 1991, Nr. 1, p. 18–19.
41. 13. J. Vanagas. Ūgis ar amžius?/ Kun. V. Aliulis MIC [Kun. Č. Kavaliausko NT vertimo kritika ir kun. V. Aliulio atsakymas]// *Katalikų pasaulis*, 1992, Nr. 2, p. 50.
42. 14. J. Staškus, Šventasis Raštas lietuviams: Rengiamasi išleisti visą Šv. Raštą lietuvių kalba vienoje knygoje, panaudojant kun. Č. Kavaliausko ir kun. prof. A. Rubšio vertimus// *Tėviškės žiburiai*, 1994 11 15, p. 2.
43. 15. O. Mikailaitė. Dievo žodis žmonių žodžiais// *Draugas: Literatūra, menas, mokslas*. Šeštadieninis priedas, 1999 04 10, Nr. 70 (15), p. 1–2.
44. 16. D. Bindokienė. Sutikome kaip brangiausią svečią: [Šv. Rašto sutiktuvės]// *Draugas: Literatūra, menas, mokslas*. Šeštadieninis priedas, 1999 04 10, Nr. 70 (15), p. 3.

APIE ČESLOVĄ KAVALIAUSKĄ

1. R. Vanagas. Norilske degė Lietuvos pašvaistė: [Apie tremtinį, literatą, žurnalistą kun. Č. Kavaliauską]// *Sodžius*, 1993, Nr. 2, p. 16–17, 28.
2. Apie šventovių tvarką ir žmogaus atsinaujinimą. Laimos Šinkūnaitės pokalbis su docentu dr. Stasiu Šimaičiu// *Kauno diena*, 1994-12-20, antradienis, Nr. 296(14409), p. 17. Minimos kun. Česlovo Kavaliausko idėjos.
3. Mirė kun. jubil. Česlovas Kavaliauskas (1923–1997)// *Bažnyčios žinios*, 1997 vasario 25, Nr. 4, p. 18–19. [Perspausdinta: *Draugas*, 1997 04 01, Nr. 62, p. 2.]
4. Mirė kunigas Česlovas Kavaliauskas/ ELTA// Lietuvos aidas, 1997 02 25, Nr. 38 (7275), p. 6.
5. Kun. Vaclovas Aliulis MIC. In memoriam kun. Česlovas Kavaliauskas, 1997 vasario 21, Vievis// *Dienovidis*, 1997 vasario 28 d., Nr. 9 (316), p. 16.
6. Pro memoria Kunigas Česlovas Kavaliauskas 1923–1997/ – Portr.// *Tremtinys*, 1997 m. vasario 28 d., Nr. 8 (245), p. 2.
7. Atsisveikiname su Šventojo Rašto vertėju: [trumpa biografija ir ištraukos iš pokalbių „Mažojoje studijoje“]/– Portr.// *Saulėtekis*, 1997 m. vasaris, Nr. 4 (155), p. 1.
8. V. Ališauskas. In memoriam Česlovui Kavaliauskui/ – Portr.// *Naujasis židinys*, 1997, Nr. 1–2, p. 4–5; persp.: V. Ališauskas. Kunigas Česlovas Kavaliauskas/ – Portr.// *Šv. Pranciškaus varpelis*, 1997, Nr. 1, p. 42–44.
9. Mirė kun. jubil. Česlovas Kavaliauskas (1923–1997) [*Šaltinio* redakcija]// *Šaltinis*, 1997, Nr. 1–2 (1441–1442), p. 68.

10. R. Vanagas. Kunigas norėjo būti išgirstas po mirties: [apie Šventojo Rašto Naujojo Testamento vertėją kunigą Č. Kavaliauską]/ – Portr.// *Lietuvos rytas*,1997 m. kovo 1 d., Nr. 50 (1879), p. 1, 7.
11. Kaišiadorių vyskupijos kurija. Pro memoria Kunigas Česlovas Kavaliauskas// *Voruta*, 1997 m. kovo 1–7 d., Nr. 9 (291), p. 16.
12. A. Mozeris. Netekome kun. Č. Kavaliausko// *Suvalkietis*, 1997 03 08, Nr. 28 (7139), p. 28; persp.: A. Mozeris. *Po juodųjų audrų*. Kaunas: Santara, 1999, p. 246–248.
13. js. Meilės ratas [Sekmadienio Evangelijos skaitiniai]// *Šiaurės Atėnai*, 1997 m. kovo 8 d. Nr. 9 (353), p. 2.
14. J. Mintaučkis. Mirė Šventojo Rašto vertėjas: [kunigo Č. Kavaliausko (1923–1997) atminimui]// *XXI amžius*, 1997 03 14, p. 8.
15. S. Geda. Kunigo Česlovo Kavaliausko atminimui/ – Portr.// *Šiaurės Atėnai*, 1997 m. kovo 15 d. Nr. 10 (354), p. 2 [kartu yra Česlovo Kavaliausko „Norilsko vyčių" bendrijos ženklas ir himnas].
16. K. Juknevičius. Jis netilpo savyje: (kun. Č. Kavaliauską prisiminus)// *XXI amžius*, 1997 04 02, p. 7.
17. V. Aliulis. Nerami žavi siela: [kunigo Č. Kavaliausko atminimui, 1923 07 20–1997 02 20]/ – Portr.// *Katalikų pasaulis*, 1997, Nr. 4, p. 22.
18. A. Buračas. Apie Kunigą Česlovą [Kavaliauską]// *Katalikų pasaulis*, 1997, Nr. 4, p. 23.
19. Pro memoria// *Elektrėnų žinios*, 1997 m. balandis, Nr. 3 (24), p. 3.
20. E. Raškevičienė. „*Muzika – nedaloma mano visuma*":[apie smuikininkę Ingridą Armonaitę; minimas kun. Č. Kavaliauskas]// *Muzikos barai*, 1997 balandis, Nr. 7 (216), p. 12– 13.
21. G. Buračas. Sąmonės neurobiologija: (Skiriu kun. Česlovo Kavaliausko atminimui)// *Mokslas ir gyvenimas*, 1997, Nr. 5–6, p. 13, 37–39.
22. J. Mikelinskas. Nežinomi didvyriai gali būti didesni už žinomus. Pasvalio jubiliejus rašytojo akimis: [apie žymius Pasvalio krašto žmones; minimas ir kun. Č. Kavaliauskas]// *Lietuvos aidas*, 1997 10 02, Nr. 193, p. 5.
23. A. Janonytė-Buitkuvienė. Dvasia, žvelgusi į žvaigždėtą dangaus skliautą: [apie kunigą Č. Kavaliauską]// *Šiaurės Atėnai*, 1998 02 28, p. 11.
24. J. Dapšauskas. Kunigas Česlovas Kavaliauskas skelbė plačių mostų ir širdies Jėzų: [Atsiminimai]/ – Portr.// *XXI amžius*, 1999 03 26, Nr. 24, p. 6–7.
25. K. Gurauskas. Kun. Č. Kavaliauskas – Naujojo Testamento vertėjas/ – Portr.// *Draugas: Literatūra, menas, mokslas*. Šeštadieninis priedas, 1999 04 10, Nr. 70 (15), p. 2.
26. Janonytė-Buitkuvienė. Žvaigždėtas dangus – pats gražiausias kūrėjo paveikslas? Kunigui Česlovui Kavaliauskui atminti// *Kaišiadorių aidai*, 1999-09-03, penktadienis, p. 4.

27. A. Mozeris. *Po juodųjų audrų*. Kaunas: Santara, 1999 (K.: Spindulys), 286 p. (Kultūros žurnalo *Santara* biblioteka; kn. 82) – Apie kunigą Č. Kavaliauską: p. 146, 162, 233, 246–248.
28. Kun. Česlovo Kavaliausko bibliografijos metmenys / Parengė A. Urbanavičius ir A. Buračas// *Pažadėtoji žemė*, Vilnius: Valstybės žinios, 2000, p. 275–296.
29. *Piespaudos metais skleidęs tiesą* / Sudarė A. Mozeris, Vilnius, 2002 (Kaunas: Spindulys), 183 p. – Rec.: O. Mikailaitė// *Tėviškės žiburiai*, 2002, gegužės 14, p. 7; R. Jurgilaitė. Kraštietis Antanas Mozeris išleido trečią prisiminimų knygą ["Priespaudos metais skleidęs tiesą"]// *Tauragiškių balsas*, 2002, liep. 5, p. 5.
30. S. Geda. Pažadėtoji žemė: dar sykį apie kunigą Č. Kavaliauską (1923–1997): S. Geda atsako į Valdo Gedgaudo klausimus// *Lietuvos aidas*, 2002, vasario 1, 2.
31. Laurinavičius. Kunigas, priespaudos metais skleidęs tiesą// *Kaišiadorių aidai*, 2002 kovo 5 d., Nr. 18.
32. Bitinaitė. Šventojo Rašto vertėjas gyveno kukliai ir mažai žinomas// *Darbas*, 2003-10-28, Nr. 127(7602), p. 2.
33. R. Suslavičienė. Tarsi prigeseęs ugnikalnis// *Priemenė (*Atspindžių *kultūrinio gyvenimo priedas)*, 2006 m. gruodis, Nr. 12(49), p. 10–12. Persp.: http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/57812 [žiūrėta 2007 m. vasario mėn.]
34. R. Vanagaitė. Jei giesmę gerklėje mirtis uždaro// www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/58714 [žiūrėta: 2007-02-20]
35. V. Aliulis. *Vieno žąsiaganio istorija: pasakojimai ir pamąstymai*, Vilnius: Aidai, 2007, 339 p. (dalis prisiminimų – apie kun. Česlovą Kavaliauską: p. 21, 37, 45, 65, 75–83, 143, 235, 260, 262, 263, 265, 279). Taip pat: *Vieno žąsiaganio istorija* [Garso įrašas – MP3] *: pasakojimai ir pamąstymai*, Vilnius: Lietuvos aklųjų biblioteka, 2008, 1 garso diskas (16 val.; 10 val. 36 min.): įrašas MP3 fmt; 12 cm + 1 įd. lap.
36. *Vieno žąsiaganio istorija* [Garso įrašas – WAV]*: pasakojimai ir pamąstymai*, Vilnius: Lietuvos aklųjų biblioteka, 2008, 4 garso diskai (16 val. ; 10 val. 36 min.): įrašas WAV fmt ; 12 cm + 1 įd. lap.

SKELBTI DARBAI. TEOLOGIJA

A. KNYGOS

1. *Kodėl mums reikalingas teologijos atgimimas*, Daugai, 1990 (Alytaus sp.), 28 p. Persp.: *Nepriklausoma Lietuva*, 1991, Nr. 4 (7); *Aukštyn*

širdis, 1991, Nr. 1, p. 3–9. – Rec.: I. Gaidamavičienė, Gyvenimu teigti filosofiją…“ [Apie kun. Č. Kavaliauską ir jo kn. *Kodėl mums reikalingas teologijos atgimimas*, Alytus, 1990 m.]// *Mokslas ir gyvenimas*, 1993, Nr. 1, p. 26–27; R. Grucė. Aukštyn širdis!// *Logos*, 1992–1993, Nr. 5, p. 176–179; persp.: *Aukštyn širdis*, 1993, Nr. 3, p. 90–92.

2. *Kodėl nepriimtina nei teosofija, nei reinkarnacija*. Širvintos, 1990, 16 p. Persp.: *Nepriklausoma Lietuva*, 1991 06 12, Nr. 1(4), p. 6.
3. *Trumpas teologijos žodynas*/ – Portr. Vilnius: “Lumen” fondo l-kla, 1992 ([K.]: Spindulys), 384 p. (Logos knyga). – Atskiros dalys spausdintos žurnale: *Logos*, 1991, Nr. 2, p. 213–223; Nr. 3, p. 182–184; 1991–1992, Nr. 4, p. 214–218. – Rec.: A. Guščius. Originalus kunigo Česlovo Kavaliausko veikalas// *Vakarinės naujienos*, 1992 08 24, p. 5; *Pozicija*, 1992 08 29–09 03, p. 8; *Lietuvos žinios*, 1992 10 2–6, p. 4; tr. Kai fizikas pakeis buhalterį... // *Šiaurės Atėnai*, 1992 11 20, Nr. 46 (141), p. 4–5; R. Grucė, Kokia yra tikroji minties laisvė? (Pr. Dovydaičio premijai)/ Portr.// *Logos*, 1993, Nr. 5, p. 170–175; tas pats. Kokia yra tikroji minties laisvė?: (Kelios mintys, kun. Č. Kavaliausko *Trumpą teologijos žodyną* pavarčius)// *Voruta*, 1993 07 1–15, p. 5, 14; V. Daujotytė. Tikėjimas, kuris šaukiasi kūrybos: keturi etiudai/ Su Česlovo Kavaliausko *Trumpu teologijos žodynu* [ir kt.]// *Literatūra ir menas*, 1997 05 03, p. 2.
4. *Trumpas teologijos žodynas*: 6 knygos. Vilnius: Lietuvos aklųjų ir silpnaregių s-gos sp. leid. Brailio raštu red., 1993 (V.: LASS sp.).
5. *Teologija šiandien*: 1. Kaišiadorių Vyskupijos leidinys, 1995 (K.: A. Jakšto spaustuvė), 48 p.
6. *Tarp fizikos ir teologijos* [Rinktiniai straipsniai ir pokalbiai]/ Sudarytojai Vytautas Ališauskas, Antanas Buračas, Nerijus Šepetys, Vilnius: Aidai, 1998 (V.: Vilspa), 310 p. – Rec.: A. Genys. Moderniųjų mokslų šviesoje// *Mokslo Lietuva*, 1998 10 22, p. 14.

B. PERIODIKA

1. Turino drobulės paslaptis// *Katalikų kalendorius žinynas*. 1987, Kaunas–Vilnius, 1987, p. 223–232.
2. Dialektinė teologija ir nūdiena: Apibendrintas vaizdas, in *I religijos filosofijos ir bažnytinės muzikos studijų savaitės „Lapkričio sinoikija“ straipsnių rinkinys*/ Redkol.: V. Aliulis ir kt., Vilnius: Stasio Šalkauskio fondo l-kla, 1989 (V.: Viltis), p. 32–39; persp: *Lietuvos sargas*, 1992, Nr. 1, p. 100–106.
3. Naujasis Įstatymas: [Naujojo Testamento pristatymas]// *Nepriklausoma Lietuva*, 1990 m. spalio 15 d., Nr. 3, p. 2–3.
4. Rimčiau pakalbėkime apie teosofiją:[Apie induizmo, reinkarnacijos bei

kitokias mist. apraiškas]// *Mokslas ir gyvenimas*, 1990, Nr. 12, p. 30; persp.: *Nepriklausoma Lietuva*, 1991 m. spalio 15 d., Nr. 7 (10), p. 3.

5. Ką reiškia išganymas// *Naujasis Židinys*, 1991, Nr. 2, p. 4–12.
6. Tiesos krizė ir teologija// *Nepriklausoma Lietuva*, 1991, Nr. 3, p. 2.
7. Prieš miesčionių bažnyčią (S. Kierkegaard'o atminimui)// *Šiaurės Atėnai*, 1991 04 03, Nr. 13 (60), p. 1, 4.
8. Netiesinis Jėzus// *Šiaurės Atėnai*, 1991 05 22, Nr. 20 (67), p. 1–2.
9. Ar Jėzaus prisikėlimas – istorinis įvykis?// *Naujasis Židinys*, 1991 Nr. 10, p. 8–12; persp.: *Lietuvių Katalikų Mokslo Akademijos suvažiavimo darbai*, t. XV, Vilnius, 1995, p. 65–73 (t. p. Motyvai tikėti prisikėlusį Kristų// *LKMA XV suvažiavimo pranešimų tezės*, Vilnius: Lietuvos kultūros fondo personalinė įmonė „Krėva", 1991, p. 3).
10. Teologijos atgimimui// *Šiaurės Atėnai*, 1991 10 30, Nr. 41 (88), p. 1. Persp.: http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/58840 [žiūrėta: 2007 m. vasario mėn.]
11. Amžinybė, nukelianti laiką (Eschatologijos apmatas)// *Naujasis Židinys*, 1991, Nr. 11–12, p. 7–13.
12. Jėzaus prisikėlimo istoriškumas// *Nepriklausoma Lietuva*, 1992 m. sausio 29 d., Nr. 4 (23), p. 1–2, 4.
13. Bažnyčios gyvenimo atnaujinimas// *Nepriklausoma Lietuva*, 1992 m. balandžio 8 d., Nr. 14 (33), p. 1–2.
14. Teosofija, reinkarnacija, mokslas// *Naujasis Židinys*, 1992, Nr. 4, p. 64–66.
15. Amžinosios Išminties okeane// *Nepriklausoma Lietuva*, 1992 m. rugpjūčio 5 d., Nr. 31 (50), p. 3–4.
16. Jėzaus gyvenimo šaltiniai – autoriai bei tekstai// *Šaltinis*, 1994, Nr. 1–2 (1423–1424), p. 52–53.
17. Naujasis Testamentas [NT pristatymas]// *Šaltinis*, 1994, Nr. 4–5 (1426–1427), p. 27–28.
18. Amžinybė, nukelianti laiką: [Apie eschatologiją]// *Šaltinis*, 1994, Nr. 6/1995, Nr. 1, p. 30–31.
19. Tarp fizikos ir filosofijos: [Filosofo A. Maceinos motyvais apie krikščionybės esmę]// *Tremtinys*, 1995, rugsėjis (Nr. 36), p. 4–spalis (Nr. 37), p. 4
20. Kodėl aš tikiu Jėzaus prisikėlimą// *Elektrėnų žinios*, 1995, Nr. 4–5 (5–6), p. 4–4; 3–4.
21. Gvadelupės Marija, Meksikos globėja// *Elektrėnų žinios*, 1995, Nr. 6 (7), p. 3.
22. Krikščioniškasis atgailos suvokimas// *Katalikų pasaulis*, 1996, Nr. 4, p. 12-13.
23. Prisikėlimo istoriškumas, kurį realistai išgyveno ir paliudijo/ Pagal *L'Os-*

servatore Romano 1996 m. gegužės 3 d. vokišką laidą paruošė Jurgita Gumbytė ir Česlovas Kavaliauskas// *Katalikų pasaulis*, 1996, Nr. 6, p. 3.

24. Ką reiškia išgelbėjimas// *Elektrėnų žinios*, 1996, Nr. 3–6 (14–17), p. 2; 3; 2; 2.
25. Kaip šv. Tomas Akvinietis suprato, kas yra tikėjimas// *Šaltinis*, 1996, Nr. 5–6 (1439–1440), p. 15–16.
26. Sensancingas Gvadalupės Marijos atvaizdas// *Katalikų pasaulis*, 1996, Nr. 9, p. 7.
27. Apie mirtį prisikėlimą ir maldą: Iš pokalbių katalikų radijo „Mažojoje studijoje“// *Naujasis Židinys*, 1997, Nr. 3–4, p. 97–98.
28. Kodėl aš tikiu Kristaus Prisikėlimą/ su nekrologu// *Bažnyčios žinios*, 1997, Nr. 6 (30), p. 15–19.
29. Bendrasis įvadas į Šventąjį Raštą: [Ištraukos]// *Naujasis Židinys – Aidai*, 1999, Nr. 1–2, p. 10–17.
30. Kauno Baltosios Madonos šventė// *Kauno diena*, 1995 10 28, Nr. 254.
31. [Esama ir daugiau straipsnių aktualiais teologijos klausimais, 1995–1996 metais spausdintų *Kauno dienos* laikraštyje. Dalis pristatyta a. a. kun. Ričardo Mikutavičiaus, tuomet Kauno Šv. Mykolo Arkangelo (Įgulos) bažnyčios rektoriaus. Kai kurie pasirašyti Č. Įguliečio slapyvardžiu.]

NEPRIKLAUSOMYBĖS IR TIKĖJIMO KLAUSIMAI

32. Egoizmo priešingybė: [Apie tikinčiojo dvasingumą/ Su N. Antanavičienės prier.]// *Pirmyn*, 1988 12 29, Nr. 156 (5073), p. 3.
33. Baltojo liūdesio tropikai, in *Norilsko Vyčiai*/ Sudarė Br. Zlatkus, Vilnius: Vyturys, 1992, p. 6–12; persp.: *Nepriklausoma Lietuva*, 1993 m. balandžio 21 d., Nr. 4 (75), p. 1–2.
34. Mirštam vieną kartą: Kodėl nepriimtina nei teosofija, nei reinkarnacija// *Šiaurės Atėnai*, 1990 12 26, Nr. 47, p. 3.
35. Nekaltinkime jaunimo!: [Apie nuodėmių atleidimą]// *Nepriklausoma Lietuva*, 1992 m. kovo 11 d., Nr. 10 (29), p. 1;
36. Nekaltinkime jaunimo!: [Apie neformalias religijas]// *Švyturys*, 1992, Nr. 13, p. 28.
37. Religijų keliai ir jaunimo kryžkeliai// *Nepriklausoma Lietuva*, 1992 m. liepos 22 d., Nr. 29 (48), p. 1–2.
38. Populizmo bangos pagauti// *Švyturys*, 1992, Nr. 7–8, p. 15; persp.: *Nepriklausoma Lietuva*, 1992 m. rugsėjo 9 d., Nr. 36 (55), p. 4–5.
39. Tikybos dėstymas mokykloje// *Nepriklausoma Lietuva*, 1992 m. gruodžio 16 d., Nr. 50 (69), p. 6.
40. Lurdo šventovė// *Elektrėnų žinios*, 1995, Nr. 3 (4), p. 3.

41. Sensacingas atradimas/ Parengė J. Gumbytė// *Katalikų pasaulis*, 1996, Nr. 12, p. 31.
42. Lyderis, supratęs jaunimo veržlumą: [apie Norilsko sukilimo vieną iš vadų Vytautą Laugalį], in *Dvasios granitas*: [memuaristika/ sudaryt. A. Mozeris]. Kaunas: Spindulys, 1997, p. 7–12.
43. Šventoji Dvasia vis dėlto gyva Lietuvos Bažnyčioje// *Širdies neatskiriamasis: monsinjoras Kazimieras Vasiliauskas mūsų atsiminimuose* / sudarė Onė Baliukonė. - Vilnius: Lietuvos rašytojų s-gos l-kla, 2002 (Kaunas: Spindulys), p. 177–179.

VERTIMAI

Teologija

44. Šv. Tomas Akvinietis. Devintinių sekvencija (Dalis. Iš mišiolo)/ Versta iš lotynų k.// *Katalikų kalendorius žinynas*. 1985, Kaunas–Vilnius, 1985, p. 254.
45. Didachė: Dvylikos apaštalų mokslas/ Versta iš sen. graikų kalbos// *Katalikų kalendorius žinynas*. 1986. Kaunas-Vilnius, 1986, p. 213–222.
46. Šventojo kankinio Ignoto Antiochiečio laiškai/ Versta iš sen. graikų kalbos; paaiškinimai// *Katalikų kalendorius žinynas*. 1987, Kaunas–Vilnius, 1987, p. 248–274.
47. Šv. Polikarpo, Smirnos vyskupo, kankinystė/ Versta iš sen. graikų kalbos// *Katalikų kalendorius žinynas*. 1988, Kaunas–Vilnius, 1988, p. 176–181.
48. Polikarpas Smirnietis. (Pirmasis laiškas filipiečiams). Šventojo Polikarpo, Smirnos vyskupo ir šventojo kankinio (antrasis) laiškas fillipiečiams/ Versta iš sen. graikų kalbos// *Katalikų kalendorius žinynas*. 1988, Kaunas–Vilnius, 1988, p. 194–198.
49. J. Ratzinger. *Krikščionybės įvadas*/ Iš vokiečių k. vertė A. Budreikaitė ir [Č. Kavaliauskas], Vilnius: Katalikų pasaulis, 1991, 224 p.
50. Euzebijus Cezarietis. *Bažnyčios istorija*. Vilnius: "Lumen" fondo l-kla, 1993 (K.: Spindulys) 363 p., (Logos knyga) – Įvado ir komentarų autorius, 1–7 sk. vertėjas iš graikų k., p. 10–259. Ištrauka: Eusebijas Pamfilas. Bažnyčios istorija// *Logos*, 1992–1993, Nr. 5, p. 162–169.
51. *II Vatikano susirinkimo nutarimai*: Konstitucijos, dekretai, deklaracijos [Dogminė konstitucija apie apreiškimą; Pastoralinė konstitucija apie Bažnyčią šiuolaikiniame pasaulyje, p. 120–203; Dekretas apie Bažnyčios veiklą, p. 284–321], Lietuvos TSR Vyskupų ordinarų kolegija. Vilnius–Kaunas, 1968; II patais. leid.: red. M. Petkevičius, Č. Kavaliauskas. Kaunas: Fortūna, 1994, 432 p.

Poezija

52. Konstanty Ildefons Galczynski. Lyrinis pokalbis/ Vertimas iš lenkų k.// *Šiaurės Atėnai*, 1991 05 01, p. 2.
53. Kryžiau šventas/ Lotynų giesmė, vertimas; harm. Juozo Naujalio, in *Giedokime visi*: Liturginis katalikų giesmynas/ Sudaryt. P. Bagdonavičius, Vilnius: Katalikų pasaulis, 1993 (Kaunas: Spindulys), p. 120; t. p. in *Liudykime Kristų, kuris mus išvadavo*: Šv. Mišių, 1993 m. rugsėjo 7 d. Šiauliuose, prie Kryžių kalno, muzika: [Mišriam chorui]/ Sudarė S. Vaičiulionis, Vilnius: [Lietuvos muzikų draugija], 1993 (V.: 1-osios politechnikos m-klos sp.), p. 21.
54. Edgar Allan Poe. Varnas [Poema]/ Vertimas iš anglų k.// *Nepriklausoma Lietuva*, 1991 m. rugpjūčio 8 d., Nr. 4 (7), p. 6; vertimas persp.: *Naujoji Romuva*, 1996, Nr. 1–2, p. 4–5
55. Edgar Allan Poe. Annabel Lee/ Vertimas iš anglų k.// *Nepriklausoma Lietuva*, 1991 m. rugpjūčio 8 d., Nr. 4 (7), p. 7.
56. Rudyard Kipling. Mandalay/ Vertimas iš anglų k.// *Nepriklausoma Lietuva*, 1991 m. rugpjūčio 8 d., Nr. 4 (7), p. 7.
57. Karalius Saliamonas. Giesmių giesmė/ Vertimas iš hebrajų k.// *Nepriklausoma Lietuva*, 1992 m. vasario 26 d., Nr. 8 (27), p. 4–5; persp.: *Šiaurės Atėnai*, 1997 03 22, p. 2–3. – Komentarai: Č. Kavaliauskas; pristatymas: S. Geda.
58. Švč. Sakramentui: Alf. Liguri giesmė// *Jiezno parapijos žinios*, 2002, gegužė, p. 2.

POLEMIKA IR POKALBIAI

59. О кривом зеркале: [Полем. ст. о недостатках атеист. пропаганды. С откликом В. Пазиловой “Виновато ли зеркало?”]// *Наука и религия*, 1987, № 10, с. 39–41 (rusų k.). Atsiliepimas: W. Celiñski. Kwestia wolności religijnej w prasie „głasności“// *Więź* (Warszawa), 1988, Nr. 7/8, s. 140–144. – Rašoma ir apie Č. Kavaliausko laišką žurnalui *Nauka i religija* (1987, Nr. 10) (lenkų k.).
60. „Naujojo Testamento“ vertėjas: [Pasikalbėjimas su kunigu ir vertėju Č. Kavaliausku/ Užrašė] S. Antanavičius// *Pirmyn*, 1990 01 30, Nr. 12 (5241), p. 2.
61. Tikiu mūsų jaunimu: [Pasikalbėjimas]// *Dienovidis*, 1991, Nr. 18, p. 2–3.
62. Kam skamba pavojaus varpas: [Apie žmogaus dvasinį gyvenimą: Atsakymai į anketos klausimus]// *Švyturys*, 1992, Nr. 7/8, p. 14–15: portr. – Aut.: Sigitas Geda, Česlovas Kavaliauskas.

63. Atviras laiškas kun. Dominykui Valenčiui// *Naujasis Židinys*, 1992, Nr. 6, p. 61.
64. Ar įmanoma būti? Anketa: Ką reiškia šiuolaikinėje situacijoje BŪTI?// *Švyturys*, 1993, Nr. 4, p.15.
65. Kaip atpažįstame Kristų: [Apie netiesinio Kristaus sampratą: Pokalbis]// *Šiaurės Atėnai*, 1993 08 13, Nr. 31 (176), p. 3; 1993 08 20, Nr. 32 (177), p. 4; 1993 08 27, Nr. 33 (178), p. 4–5. – Aut.: Antanas Buračas, Sigitas Geda, Česlovas Kavaliauskas.
66. „Tik šlovindami moterį, galime ją padaryti karaliene“: [Pokalbis su kun. Č. Kavaliausku/ Užrašė] Virginija Vanagienė// *Tiesa*, 1994 04 02, p. 8.
67. „Jėzus turi būti suprantamas ir latrui…“ Svečiuose pas Šv. Rašto vertėją kun. Č. Kavaliauską [Pokalbis/ Užrašė] R. Vanagas// *Anykšta*, 1994 11 26, p. 3.
68. Laukiame Šventojo Rašto vertimo: [Pokalbis su vertėjais kun. Č. Kavaliausku ir A. Rubšiu/ Kalbėjosi Jūratė Kuodytė]// *Katalikų pasaulis*, 1995, Nr. 6, p. 12–13.
69. Inteligentai nesulaukia įtikinamų atsakymų iš Katalikų Bažnyčios Lietuvoje: [Pokalbis/ Užrašė] J. Dapšauskas// *Lietuvos aidas*, 1995 08 31, Nr. 178, p. 17. Persp.: *Pozicija* [Lietuvos žmogaus teisių asociacijos informacijos biuletenis], 1995 m. spalis; *Lietuva ir žmogaus teisės. Lietuvos žmogaus teisių asociacijų (LŽTA ir LŽTGA) veiklos apžvalga: 1989–1999 metai*, I knyga / [Sudarytojas V. Budnikas], Vilnius: LŽTA, 2008, p. 708–710.
70. Apie sugrįžtančią praeitį: [Pokalbis]// *Naujoji Romuva*, 1995, Nr. 5 (500), p. 5–7. – Aut.: Vaidotas Daunys, Česlovas Kavaliauskas, Viktoras Petkus.
71. „Mano troškimas, kad lyderis būtų įsitikinęs Jėzaus Kristaus prisikėlimu“: [Pokalbis/ Užrašė A. Šukys]// *Ateities pėdsakais*, 1996, Nr. 2 (6), p. 3–5, 22.
72. Vaidoto Daunio susirašinėjimas su kunigu Česlovu Kavaliausku// *Naujoji Romuva*, 1996, Nr. 1–2 (503–504), p. 13.
73. Klausiate – atsakome/ – Portr.// *Katalikų pasaulis*, 1996, Nr. 3, p. 30.
74. N. Šepetys. Kristaus prisikėlimo istoriškumo klausimas// *Naujasis Židinys*, 1996, Nr. 3, p. 94–104.
75. Duetas II: [pokalbis su teologu Č. Kavaliausku ir T. Sakalausku]// *Švyturys*, 1996, Nr. 7, p. 28–30.
76. T. Sakalauskas. Duetas I: Pokalbininkas teologas Česlovas Kavaliauskas, in T. Sakalauskas. *Duetai.* Esė, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 1998, p. 11–22.
77. Klausimas iš šiapus ir anapus: [pokalbis su kunigu Č. Kavaliausku/ užrašė] M. Stašinskas/ – Portr.// *Sandora*, 1998, Nr. 3, p. 4.
78. Kun. Česlovas Kavaliauskas (Iš paskutinio pokalbio su kunigu 1996

m. pavasarį) // *Atmintis: tremtinių atsiminimų rinkinys* / [sudarė Marija Marcevičienė], Kaišiadorys: Kaišiadorių muziejus, 2003 (Kaunas: Morkūnas ir Ko), p. 86–87.

RECENZIJOS

79. Atradimas šventoji poezija [Birutės Grižienės knygos „Kaip man jus apkabinti" recenzija–anotacija]// *Dienovidis*, 1995, gegužės 19, Nr. 20, p. 9.
80. Didingas religijos filosofijos laimėjimas (A. Maceina, *Religijos filosofija,* I, Putnam (JAV) 1976)// *Voruta*, 1997 09 13–19, Nr. 35 (317), p. 12.

Poezija

81. Povilo Jako atminimui// *Nepriklausoma Lietuva*, 1991 m. rugpjūčio 8 d., Nr. 4 (7), p. 6.
82. Norilsko sukilėlių himnas/ muzika Juozo Lukšio, in *Norilsko Vyčiai*/ Sudarė Br. Zlatkus. Vilnius: Vyturys, 1992, p. 3; persp.: Norilsko kalinių himnas// *Dzūkų žinios*, 1992 08 22, Nr. 64 (6138), p. 3; Norilsko sukilėlių himnas// *Mūsų kraštas*, 1995 05 25, p. 4; „Šiaurės vėtroje vyrai pakirdo…"// *Šiaurės Atėnai*, 1997 kovo 15 d., p. 2; t. p. : Šiaurės kančios, in: *Sušaudytos dainos.* Dzūkijos partizanų dainos/ Sudarė Vytautas Ledas, Henrikas Rimkus. Vilnius: Vaga, 1990, p. 319 (kai kurie žodžiai pakeisti, pristatoma be pavardės, kaip rezistencijos folkloro kūrinys).
83. Futuristinis gegužis// *Sodžius*, 1993, Nr. 2, p. 28.
84. Laukinė rožė; Krištolo taurė; Draugui; „Leisk man pas ugnį pasišildyt…"; Motinai; Bethovenas; „Aš bijau tavęs, Švelnioji Solveiga…"// *Viltis*, 1997, Nr. 1, p. 8–9.
85. Gražiausiajai (skiriu kun. Krizanto 30 metų sukaktuvėms)// *XXI amžius*, 1997 04 02, p. 7.
86. Tender is the night; „Šitų kančių…"; Kažkas…"; „Šį vakarą…"; Žiedas; Vietoj programos; Sudraskytas laiškas; „Einu ir neatsimenu…"; Tavo žodžiai…"; „Traukiniai…"/ – Portr.// *Naujoji Romuva*, 1997, Nr. 3/4, p. 16–17.
87. Česlovas Kavaliauskas (1923–1997). [biografija ir poezija]// *Amžino įšalo žodžiai: Kolymos politinių kalinių eilėraščių rinktinė* / [Lietuvos politinių kalinių bendrija „Kolyma"; sudarė Mindaugas Bloznelis], Kaunas: Naujasis lankas, 2005 (Kaunas: Morkūnas ir Ko), p. 45–57. Iliustr., portr.
88. Motinai// *Ant tavo rankų supasi gerumas: lietuvių poetų eilėraščiai apie Motiną*, I knyga / [sudarytojas Julius Jasaitis; dailininkas Rimantas Dichavičius], Vilnius: Andrena, 2005, p. 236.

89. *Graudūs verksmai* [Garso įrašas]: sakralinė muzika Vilniaus arkikatedroje / harmonizuota Juozo Naujalio; teksto redaktoriai Jonas Paliūkas, Česlovas Kavaliauskas; gieda Vilniaus katedros choro grupė; Violeta Savickaitė-Paciūnienė, vadovė; vargonuoja Bernardas Vasiliauskas; tekstą skaito Egidijus Stancikas, Vilnius: Sutaras, 2006, 1 garso diskas (61 min., 37 sek.): stereo; 12 cm + 1 įd. lap.

PROGRAMOS

1. Aukštesniosios katechetų mokyklos Kaišiadorių vyskupijos skyriaus *Bendrojo įvado į Šv. Raštą programa.*
2. Aukštesniosios katechetų mokyklos Kaišiadorių vyskupijos skyriaus *Netradicinės religijos programa.*

RANKRAŠČIAI

A. TEOLOGIJA

1. Bendrasis įvadas į Šv. Raštą. Žasliai, 1974, 160 p.
2. Baladė apie dogmatiką, apie 1965, 1 p.
3. Snieginė baladė, 3 p.
4. Dialektinė teologija, Vievis, apie 1972, 29 p. [Saugoma Kaišiadorių vyskupijos kurijos archyvo asmeniniame kunigo Česlovo Kavaliausko fonde, toliau – ČKF.]
5. [Kitas variantas: 7 p.]
6. Victimae Pascali, 1973, 1 p.
7. Bažnyčia. Hermeneutinis apmąstymas, apie 1976, 7 p.
8. Jėzus Kristus. Hermeneutinis etiudas [pagal A. Grabrer. Herder], 4 p. [ČKF]
9. De Gaudiis Ecclesiae Contio, 5 p. [ČKF]
10. Contio Parva de Adoratione B M V, Molėtai, 3 p. [ČKF]
11. A Meditation in Blue, 7 p. [Variantas: A Meditation in Blue (Egzistencializmas ir krikščionybė), 5 p.] [ČKF]
12. Naujasis Testamentas ir mitologija [A. Bultmanas ir mito sąvoka; B. Mitas ir egzistencinė tiesa; C. Mitologinis aprašymas ir mitologinis skelbimas], 10 p.
13. [Kitas variantas: Naujasis Testamentas ir Mitologija, 22 p.] [ČKF]
14. Trumpas teologijos žodynas. Pirmas teologijos sąsiuvinis, 138 p. [ČKF]
15. Jėzaus prisikėlimas [iš TTŽ].

16. [Tomas Akvinietis apie juridinį krikščionybės aparatą], 6 p. [ČKF]
17. Bažnyčios doktrina] Preliudija. Iš kur žinome apie Dievą. Loginis Dievas. Asmeniškumo slėpinys. Bažnyčios mokymas apie Švč. Trejybę, 31 p.
18. Įvadas į pentateuchą, 8 p. [Variantas: Įvadas į pentateuchą, 4 p.] [ČKF]
19. Netiesinis mąstymas teologijoje [Gedanken zur nicht – linearen Theologie/ … mane palaikė Leipzigo fizikas – teoretikas Michael Funke], 1985, 37 p. [ČKF]
20. Moderni egzegezė [pagal J. Blank, *Simvol*, Nr. 5, 1986.], 3 p.
21. Почему я верую в Воскресение Христого, 19 января 1988 г. (rusų k.) [ČKF]
22. Kodėl aš tikiu Jėzaus prisikėlimu, 14 p. [ČKF]
23. Jėzaus prisikėlimo tema, 4 p. [ČKF]
24. Apie nūdienos teologines tendencijas, 7 p. [ČKF]
25. Dievo pokylis, 4 p. [ČKF]
26. Dievo pokylis, 14 p.
27. [T. Akvinietis…], 5 p. [ČKF]
28. Modernioji teologija krizės ženkle, 20 p. [ČKF]
29. Atgailos praktikos pasikeitimas: Iš individualios išpažinties į atgailos iškilmes, 4 p. [ČKF]
30. Krikščioniškasis atgailos suvokimas, 6 p. [ČKF]
31. Ką mums šiandien reiškia Jėzus Kristus? 8 p. [ČKF]
32. Grynojo Kristaus atradimas, 8 p. [ČKF]
33. Išganymo idėja ir Šv. Mišių maldos, 5 p. [ČKF]
34. Gyvojo Kristaus atradimas, 6 p. [ČKF]
35. Kodėl Jėzus numirė ant kryžiaus?, 3 p. [ČKF]
36. Jėzaus kentėjimų ir prisikėlimo prasmė, 4 p. [ČKF]
37. Esminis žmogaus nemirtingumas, 3 p. (anglų k.) [ČKF]
38. First of recognized as miraculous, 2 p.
39. Nepakantumas ir baimė, 5 p. [ČKF]
40. Biblija modernaus žmogaus rankose, 15 p. [ČKF]
41. Katalikiškasis Biblijos mokslas ir istorinis – kritinis metodas [pagal Norbert Lohfink SJ], 19 p. [ČKF]
42. Istorinio Jėzaus problema [referatas], 6 p. [ČKF]
43. Atvirai apie Marijos apsireiškimus, 6 p. [ČKF]
44. Esminė problema [Marijos apsireiškimų pagrįstumas], 3 p. [ČKF]
45. Eucharistija pagal Ranerį [pagal *Grundkurs des Glaubens*], 3 p. [ČKF]
46. Guadalupe/ Mexico – Meksiko miesto pakrašty. Gvadalupė [Iš Gotfried Heizenberger & Otto Nedomansky. *Erscheinungen und Botschaften der Gottes–Mutter Maria*, Augsburg: Patloch Verlag, 1993, p. 123–128], 8 p. [ČKF]

47. Vasario 25 (9–oji vizija) didysis papiktinimas [apie Bernadetą], 2 p. [ČKF]
48. Prakilnioji Marijos Mistika [Marija yra Šventosios Dvasios sukurtoji didingoji Dievo forma (*Jn* 10, 7–15)], Kaišiadorys 1995–1996, 5 p.
49. Katechetams skaitytų paskaitų konspektai-santraukos.
50. Katalikų Bažnyčios mokymas apie Jėzaus prisikėlimo istoriškumą. Iš naujojo Katalikų Bažnyčios katekizmo. Žasliai 1992–1993, [Išrašai iš Katalikų Bažnyčios katekizmo (Paris, 1992) su pastaba], 1 p.
51. Pucelle d'Orlean. [Rankraštiniai eskizai ir apmąstymai apie Orleano Mergelės fenomeną.]
52. Sensacingas Gvadalupės Marijos atvaizdas, 6 p.
53. Maldos galybė. Seansacingas atradimas, 3 p.
54. Teologija šiandien, (1995–1996). [II dalies rankraštis, rengtas leidybai V. Micevičiūtės (perduota Kaišiadorių vyskupijos kurijai)].
55. [Kodėl Dievas nesutrukdė pirmajam žmogui nusidėti?] Išrašas iš Katalikų Bažnyčios katekizmo (Paris 1992), 1 p. [ČKF]
56. Senojo Testamento tikrovė, 34 p.
57. Jėzaus gyvenimo chronologija, 5 p.
58. Pirmasis gyventojų surašymas prie Kvirino, 5 p.
59. Krikščioniškoji filosofija apie, 7 p.
60. Kelios mintys dvasios klausimu, 2 p.
61. Dvasios klausimas, 7 p.
62. Krikščionybė ir mitologija, 7 p.
63. Gyvybės ir sielos problemos// *Apmąstymai apie gyvybę ir sielą*, p. 1–56.
64. Sursum corda [rinkinys: Patrologija ir kt.], 155 p.
65. Pamokslai, parengti su a. a. kun. Ričardu Mikutavičiumi ir skaityti 1995–1996 metais Kauno Šv. Mykolo Arkangelo (Įgulos) bažnyčioje. [Tekstus turėjo kun. R. Mikutavičius; dalies fragmentai, pasirašyti slapyvardžiais, publikuoti „Kauno dienoje".]

B. MOKSLAS

66. Kosmologijos problemos [Modernioji kosmologija ir religija]. Įžangos vietoje (1–10), 10 p. [ČKF]
    1) Filosofinio absoliutizmo mizerija (11–20), 10 p.
    2) Moderniosios kosmologijos genezė (21–33), 13 p.
    3) Šiuolaikinės kosmologijos apžvalga (34–47), 14 p.
    4) Pagrindinės koncepcijos – bendrosios reliatyvumo teorijos pagrindai (48–70), 23 p.
    5) Kosmologinė problema Einšteino–Fridmano teorijos šviesoje (71–83), 13 p.
    6) Begalybės klausimas ir filosofija (84–91), 8 p.
    7) Kosmologija ir religija (92–100), 9 p.

67. [Variantas: Kosmologijos problemos], 176 p.
68. Trys meditacijos apie egzistenciją
69. [I meditacija. Irracionalios būties klausimas ir metateorijos ribotumai. Begalybė ir irracionalizmas fizikoje. Efemerinis teorijos pobūdis. Distinkcija tarp esmės ir egzistencijos. Krikščioniškasis egzistencializmas.
70. II meditacija. Racionalistinės kritikos bankrotas. Papiktinantis krikčionybės vaidmuo. Kas yra egzistencija? Parabolė apie kiaules. Egzistencijos ženklai.
71. III meditacija. Egzistencija ir spekuliatyvioji filosofija. Individualybės prioritetas. Dievo buvimas. Tikėjimo kelias. Pažinimo medis. Vita aeterna.], 35 p.
72. Tarp fizikos ir fiolosofijos [A. Maceinos išaukštinimas. Mes privalome ir turime teisę kalbėti apie naująją katalikų poziciją filosofijoje ir pasaulėžiūroje. Michio Kaku išdėstė, kokiu būdu mūsų pasaulėžiūroje privalo būti integruota Dievo kūrybinė veikla. Autorius parodė, kaip katalikų filosofija privalo integruoti pasaulio harmoniją, pasaulio tvarką ir kūrybinį grožį moderniosios matematikos pagalba], 1995 09 15, 12 p.
73. Apmąstymai apie gyvybę ir sielą, 56 p.
74. Visatos amžinumo klausimas [Gamtamoksliniai tyrimai veda į Visatos kūrimo ir baigtinumo hipotezių pripažinimą, skirtingai nuo sovietinių filosofų.], 1981, 6 p.
75. Ar visata amžina?, 9 p.
76. Entropijos dėsnis ir kosmologija, 27 p.
77. Kosmologija ir filosofija [Geometrija kaip geometrija. Begalybės klausimas. Toploginiai invariantai. Einšteino–Fridmano teorija. Apibendrinimai], 24 p. [ČKF]
78. Ką kalba mokslas apie antgamtinio pasaulio egzistavimą, 6 p.
79. Biologijos apžvalga, 1984 m., 8 p. [ČKF]
80. Moderniosios filosofijos apžvalga ir perspektyvos, 8 p. [ČKF]
81. О видениях и видениях [Dėl Kristaus prisikėlimo įrodymų ir regėjimo įsisąmoninimo mechanizmų], 9 p. (rusų k.)
82. Qua edam ad notationes. Habetne futurum doctrina officiosa atheismi. [J. Matulio ir kt. ginamo dialektinio metodo ginčytinumas], 35 p.
83. Euzebijaus *Bažnyčios istorijos* penktosios knygos turinys, 40 p. [ČKF]
84. Apie Bažnyčios istorijos svarbą, 3 p. [ČKF]
85. Metateorinės idėjos, 11 p. [ČKF]
86. Nervinių susirgimų klausimas, 2 p. [ČKF]
87. Psichoanalizė, 2 p. [ČKF]
88. Наука или невежество, 8 p. (rusų k.) [ČKF]
89. Nobelio premijos laureatas ir Marijos išrinktasis dvasingumo indas Bernadeta, 4 p. [ČKF]
90. Šv. Petro kapas archeologijos šviesoje, 4 p. [Varianatai: a) Šv. Petro

kapas archeologijos šviesoje, 11 p.; b) Šv. Petro kapas archeologijos šviesoje, 1973, 16 p.] [ČKF]

91. Kaip man atrodo fragmentas iš Tomo Akviniečio darbo *Apie būtį ir esmę* [Mes turime suprasti kvantinę fiziką. Duns Skotas – pranašesnis esmės ir egzistencijos klausimu už Tomą Akvinietį. Filosofija – vos ne blefas fizikos šviesoje], Kaišiadorys, 1996 02 04, 7 p. [ČKF]
92. Apmąstymai vieningosios reliatyvumo teorijos, hipererdvių, chaoso ir pasaulio beribiškumo klausimais. [Rankraščiai buvę pas Jiezno kleboną B. Buliką; didžioji jų dalis rengta okupacinės cenzūros metais ir tik iš dalies atspindi gausybę kunigą Česlovą Kavaliauską dominusių šių mokslo problemų.]
93. Apmąstymai moderniosios genezės, genetikos ir paveldimumo kodų evoliucijos klausimais. [Rankraščius turėjęs Jiezno klebonas B. Bulika.]
94. Eskizai ir apmąstymai apie dvasios bei sąmonės sąsajas [Nuo Aristotelio per šv. Augustiną iki Levo Gumiliovo ir Teijaro de Šardeno – probleminiai ir mokslo istorijos aspektai]. [Rankraščių dalį žinojęs Viktoras Petkus.]
95. Jogos žalingumas [Kritinės Rytų religijų bei idėjinių srovių studijos.], 2 p.

Vertimai

96. Šv. Raštas. SenasisTestamentas. Istorinės knygos. Penkiaknygė. Pranašų knygos [Vertimai iš lotynų kalbos ir kt. Dalį teksto užrašė V. Petkus. Rankraščiai gali būti žinomi kun. V. Aliuliui.]
97. *Biblija modernaus žmogaus rankose* [Versta iš: *Gerhard Zveinest*. Die Bibel in der Hand des modernen Menschen// *Die Heilige Schrift in der Gemeinde*, I, Leipzig, 1967, apie 1974], 18 p.
98. Katalikiškasis Biblijos mokslas ir istorinis kritinis metodas [Versta iš: Katolische Bibelwissenschaft und Historisch–Kritische Methode// *Theologische Jahrbuch*, Hrsg. A. Danherdt. Leipzig, 1969], 8 p.
99. „Atskiros sielos“ numitologinimo klausimu [Versta iš: Josė–Marija Gonzalez–Ruiz// *Concilium*, 1–5, Poznań–Warszawa, 1970], 6 p.
100. Ką man reiškia Jėzus Kristus [Versta iš: Joseph Ratzinger. *Dogma und Verkundigung*, München–Freiburg, 1973], 4 p.
101. Tomo Akviniečio klasikinių himnų vertimai [Rankraščiai nežinia kur]. A. Camus kalba (Nobelio premiją paskyrus), 1957, 16 p.
102. Vl. Solovjov. Laiškas grafui Tolstojui apie Kristaus prisikėlimą, Sankt–Peterburg, 4 p. [Versta iš 1959 m. leidimo Briuselyje.]
103. El surat *Marija, tebūnie jai ramybė...* [Korano XIX skyrius].

Poezija

104. Mėlynas kryžius. Lyrikos eilės. Kolyma–Magadanas, 1954-1955 m.
105. Meilės lyrika. Viduklė–Raseiniai, 1958-1959 m. [Rankraštį galėjęs turėti Jiezno klebonas B. Bulika.] 3 sąsiuviniai.
106. Rudens etiudai, 1967 m. [31 eilėraščio rinkinys]

RECENZIJOS IR KITA

107. Dėl knygos *Religijos ir ateizmo klausimai*, V. 1963. [ČKF]
108. Knygos *Religijos ir ateizmo klausimai* recenzija, 1 p.
109. Didingas religijos filosofijos laimėjimas [A. Maceinos *Religijos filosofijos* 1976 m. leidimo recenzija], 4 p.
110. О книге А. Донини, *люди, идолы и боги*, 3 p. [ČKF]
111. Kelios pastabos dėl S. Matulaičio knygos *Krikščionybės atsiradimas ir jos esmė*. [ČKF]
112. [Recenzija Stasio Šimaičio disertartacijai technikos mokslų daktaro laipsniui gauti], Žasliai, 1992–1993. [ČKF]
113. Bažnyčios atsakomybė už jaunimą. Bažnyčiai trūksta tikrų lyderių, 5 p. [ČKF]
114. Pokalbių katalikų radijo „Mažojoje studijoje“ 1995–1997 m. transkripcijos. Apie 500 p.

LAIŠKAI

Susirašinėjimas su prof. kun. Antanu Rubšiu, Marijonų kongregacijos vicegenerolu Vaclovu Aliuliu, tėvu Stanislovu (kun. Artūru Paulausku) iš pranciškonų vienuolyno Maine (JAV), kun. Mykolu Dobrovolskiu (tėvu Stanislovu) ir kun. Juozapu Dabravolsku, rašytojais ir poetais Kaziu Saja, Sigitu Geda ir Vaidotu Dauniu, teologais Miunsterio arkivyskupijos generalvikaru Chrizostomu Ripplingeriu ir Magdeburgo vyskupu Leo Nowaku, Danieliumi Osvaldu Rufeisenu iš „Stella Maris“ vienuolyno Haifoje, Dr. Michael Funke iš Halės ir Leipcigo universitetų teorinės fizikos centrų, Natali Druen iš Paryžiaus, prof. Kaziu Almenu iš Baltimorės ir Vytauto Didžiojo universitetų, akad. Jonu Kubiliumi, psichologu ir pedagogu prof. Leonu Jovaiša, Lietuvos Helsinkio grupės įkūrėju Viktoru Petkumi ir kt. politiniais kaliniais bei tremtiniais, Lietuvos Biblijos draugijos steigėjais bei vadovais, t. p. Evangelinio tikėjimo krikščionių sąjungos viceprezidentu Rimantu Kupsčiu ir daugeliu kt.

Te87 Teologas. Jo siekiai ir ieškojimai/
sudarytojas Antanas Buračas. - Vilnius:
Mokslo aidai, 2008. - 268 p.: iliustr.
ISBN 978-9955-591-54-2

Anotacija

Knyga skirta žinomo kunigo Česlovo Kavaliausko teologinėms studijoms apie bažnyčios Atgimimą, jo susirašinėjimams verčiant šv. Raštą, artimųjų ir pažįstamų prisiminimams apie šį didį mąstytoją.

UDK 23/28(474.5):929Kavaliauskas

Sudarytojas *Antanas Buračas*

TEOLOGAS. Jo siekiai ir ieškojmai

Viršelio dailininkė V. Juozapaitytė

16,75 leidyb. apsk. l. Tiražas 200 egz.
Užsakymo Nr.1717
Išleido ir spausdino
UAB "Mokslo aidai",
A. Goštauto g. 12 LT-01108 Vilnius